

ปัจจัยและผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

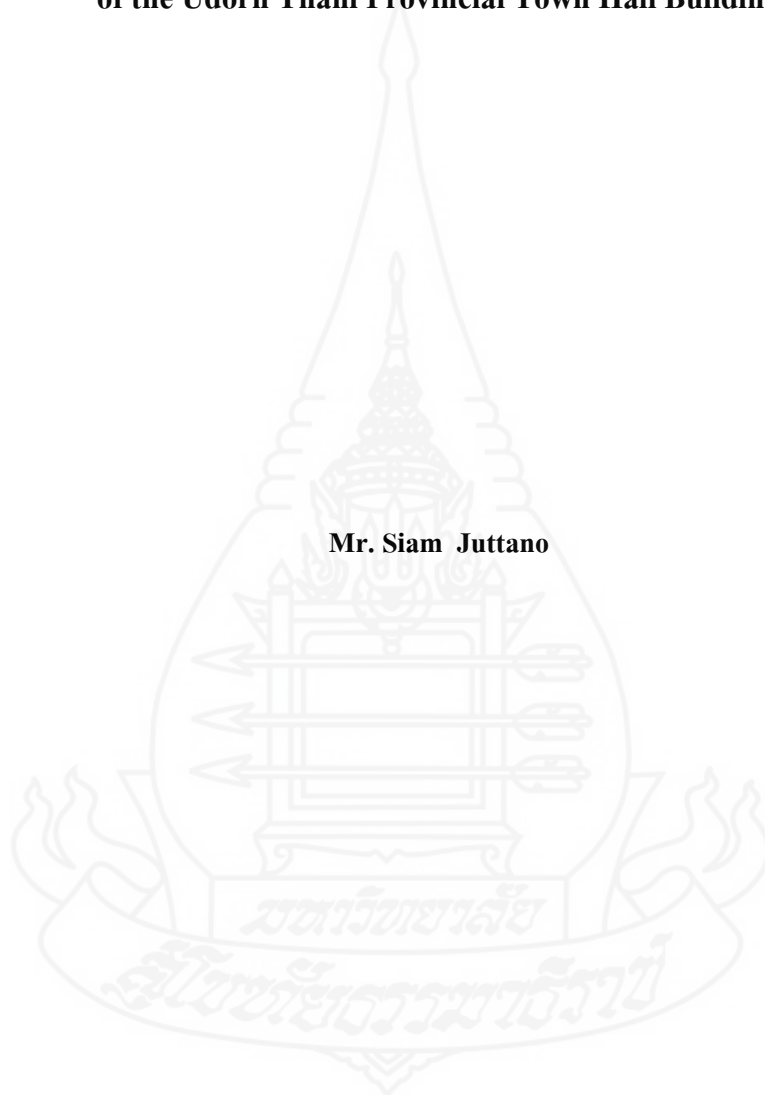
นายสยาม จุตตะโน

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2555

**Contributing Factors and Political Impact of the Burning
of the Udorn Thani Provincial Town Hall Building**

Mr. Siam Juttano

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2012

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปัจจัยและผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผา
ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี
ชื่อและนามสกุล นายสยาม จุตตะโน
แขนงวิชา การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. วรวัลณ์ช์ โรจนพล

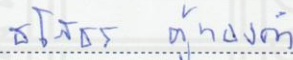
การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2556

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. วรวัลณ์ช์ โรจนพล)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ธโสธร ตู่ทองคำ)

(รองศาสตราจารย์ยุทธพร อิศรชัย)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชา รัฐศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ปัจจัยและผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัด
อุดรธานี

ผู้ศึกษา นายสยาม จุตตะโน รหัสนักศึกษา 2518001074 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
(การเมืองการปกครอง) **อาจารย์ที่ปรึกษา** อาจารย์ ดร.วรวลัญช์ โรจนพล **ปีการศึกษา** 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยที่นำไปสู่เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 (2) ผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

การศึกษาวิจัย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือประชาชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) กลุ่มที่ 1 ประชาชนผู้ถูกจับกุมในคดีเผาศาลากลางจังหวัด และประชาชนทั่วไปจำนวน 12 คน (2) กลุ่มที่ 2 หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 คน (3) กลุ่มที่ 3 นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 4 คน (4) กลุ่มที่ 4 สื่อสารมวลชนประชาสัมพันธ์จังหวัดอุดรธานี จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 19 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-depth Interview) การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ประเภท คือข้อมูลปฐมภูมิคือการสัมภาษณ์ และข้อมูลทุติยภูมิคือการศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยที่นำไปสู่เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย (1.1) ความขัดแย้งทางการเมือง (1.2) การปฏิบัติการสลายการชุมนุมของทหาร (1.3) การสื่อสารทางการเมือง (1.4) ศาลากลางจังหวัดกับการเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจรัฐในส่วนภูมิภาค (2) ผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี (2.1) ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีมีความตื่นตัวทางการเมือง (2.2) ผลกระทบในเชิงลบ ได้แก่ (2.2.1) เพิ่มความแตกแยกทางการเมือง (2.2.2) การจำกัดสิทธิการสื่อสารทางการเมือง ได้แก่ ด้านการนำเสนอข่าวสารทางการเมือง ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ของประชาชน

คำสำคัญ ผลกระทบทางการเมือง เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัด จังหวัดอุดรธานี

Independent Study title: Contributing Factors and Political Impact of the Burning of the Udon Thani Provincial Town Hall Building

Author: Mr. Siam Juttano; **ID:** 2518001074; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Independent Study advisor:** Dr. Wornwaluncha Rojanapol; **Academic year:** 2012

Abstract

The objective of this research was to study (1) factors that led to the burning of the Udon Thani Provincial Town Hall on 19 May 2010; and (2) the political impact of that incident.

This was a qualitative research. The sample population, chosen through purposive sampling, consisted of 19 people in 5 groups: (1) the people arrested for burning the provincial town hall building and ordinary citizens, for a total of 12 persons; (2) 2 heads of provincial government in Udon Thani; (3) 4 local politicians; (4) 1 local journalist. Data were collected using an in-depth interview form and were analyzed descriptively.

The results showed that (1) The factors that contributed to the burning of the Udon Thani Provincial Town Hall were (1.1) political conflict; (1.2) military intervention to disperse protestors; (1.3) political communication; and (1.4) the status of the town hall building as a symbol of government power in the region. (2) The political impacts of the incident included (2.1) positive impact, namely increased political awareness among the citizens of Udon Thani; and (2.2) negative impacts, consisting of (2.2.1) increased severity in the political rift; and (2.2.2) limitations on people's political communication rights, such as limitations on broadcasting or publishing political news, limitations on people's reception of political news and limitations on people's rights to express political opinions.

Keywords: political impact, town hall arson, town hall burning, Udon Thani, Udon Thani Provincial Town Hall

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ต้องกราบขอบคุณ อาจารย์ ดร. วรวิญญ์ โรจนพลที่เมตตา ให้ความเอาใจใส่ ให้คำแนะนำ และติดตามการทำงานของนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง รองศาสตราจารย์ โสธร ตูทองคำ ที่ให้คำแนะนำให้เนื้อหา มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงอาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และอาจารย์พิเศษภายนอกทุกท่าน ที่สั่งสอนอบรม ให้ความรู้ จนสามารถเรียนจบ ขอบขอบคุณศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เขต 5 (อุดรธานี) และสำนักงานจังหวัดนครพนม ที่ให้โอกาสในการศึกษาจนจบ

ขอบคุณพี่ชายที่น่ารักและเคารพนับถือตลอดกาล พี่อำนาจ นามวิสัย พี่อุตดี และพี่ทุกคนที่อยู่ในศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเขต 5 (อุดรธานี) อีกหลายท่านมิได้เอ่ยนาม ขอขอบคุณ ลุงป้า น้าอา ทุกคนที่เมตตาให้สัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล ขอขอบคุณความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์ ที่อำนวยความสะดวกในการทำงาน และการเรียนหนังสือมาก ขอขอบคุณเพื่อนๆ กลุ่มอีสานที่เป็นเพื่อนร่วมห้องเรียนหนังสืออย่างสนุกสนาน ขอขอบคุณ คุณมนต์ อันทอง ที่ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ปรึกษาในการศึกษาครั้งนี้

ขอบคุณ เจ้าหน้าที่คณะรัฐศาสตร์ มสธ. คุณผึ้ง คุณรวัย และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่เกี่ยวข้องที่แม้จะไม่เคยเห็นหน้ากัน แต่ก็ได้ให้บริการทางโทรศัพท์ ที่ดีและสุภาพมาก ทุกครั้ง ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดศูนย์วิทย์พัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อุดรธานี ที่ให้บริการเป็นอย่างดีทุกครั้งที่ใช้บริการ

ขอบคุณผู้ให้กำเนิด บิดา มารดา และคนในครอบครัวทุกคน ที่เป็นกำลังใจให้เสมอ และรวันแห่งความสำเร็จตลอดมา

สยาม จุตตะโน

ตุลาคม 2555

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
ขอบเขตการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง และความขัดแย้งทางการเมือง	9
แนวคิดบทบาทของทหารต่อการเมืองไทย	27
แนวคิดสัญญาวิทยา	33
แนวคิดการเมืองภาคประชาชน	41
แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง	46
แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง	55
แนวคิดทฤษฎีฝูงชน	62
จังหวัดอุดรธานี,ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี	67
การเมืองอุดรธานี	75
ชมรมคนรักอุดร	78
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	79

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	82
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	82
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	83
การเก็บรวบรวมข้อมูล	83
การวิเคราะห์ข้อมูล	84
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
ลำดับความเป็นมาของเหตุการณ์การเผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี	85
ปัจจัยที่นำไปสู่เหตุการณ์เผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี	89
ผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี	129
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	143
สรุปการวิจัย	143
อภิปรายผล	159
ข้อเสนอแนะ	179
บรรณานุกรม	181
ภาคผนวก	189
ก แบบสอบถาม	190
ข ภาพถ่ายเหตุการณ์การเผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี	193
ประวัติผู้ศึกษา	195

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิด.....	6
ภาพที่ 2.1 แผนภูมิแสดงสาเหตุของความขัดแย้ง.....	16
ภาพที่ 2.2 กระบวนการและขั้นตอนของความขัดแย้ง (Conflict Process).....	17
ภาพที่ 2.3 ความต่อเนื่องของการจัดการความขัดแย้งและการเลือกใช้การแก้ไขความขัดแย้ง.....	19
ภาพที่ 2.4 กระบวนการสื่อสารพื้นฐาน.....	60
ภาพที่ 2.5 แผนผังแสดงที่ตั้งของอำเภอในจังหวัดอุดรธานี.....	71
ภาพที่ 4.1 กระบวนการและขั้นตอนของความขัดแย้ง (Conflict Process).....	90
ภาพที่ 4.2 กระบวนการสื่อสารพื้นฐาน.....	139
ภาพที่ 5.1 ความต่อเนื่องของการจัดการความขัดแย้งและการเลือกใช้การแก้ไขความขัดแย้ง.....	159

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองโดยรัฐธรรมนูญ อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ที่เรียกว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบไทย ตลอดระยะเวลากว่า 80 ปี ที่ประชาธิปไตยของไทย ล้มลุกคลุกคลาน สลับกับการยึดอำนาจรัฐประหาร และความขัดแย้งทางการเมืองมีเรื่อยมา และมีการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญปกครองประเทศหลายฉบับ จึงมีการเรียกร้องให้ปฏิรูปการเมืองจากประชาชนอย่างกว้างขวาง ต้องการให้มีประชาธิปไตยที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยแท้ ใน พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้มีการปฏิรูปการเมืองขึ้น และได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ซึ่งทุกภาคฝ่าย ต่างยอมรับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ดีที่สุดเท่าที่ประเทศไทยเคยมีมา และมีความภาคภูมิใจว่าการเมืองไทยภายใต้ระบอบการปกครองประชาธิปไตยได้ก้าวหน้าขึ้นไปอีกระดับหนึ่งแล้ว ปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง จะสามารถแก้ไขได้ด้วยระบบการเมือง (ชรินทร์ สันประเสริฐ , 2551:27) แต่แล้วก็หาเป็นเช่นนั้นไม่ ระบบการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองได้

ช่วง พ.ศ. 2548 ซึ่งปีนยุคของรัฐบาลพรรคไทยรักไทย ภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยเริ่มปรากฏ เมื่อมีการถอดรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ออกจากช่องทีวีโมเดิร์นไนน์ที่ประมาณเดือนกันยายน พ.ศ. 2548 ที่มีนายสนธิ ลิ้มทองกุล เป็นผู้จัดรายการ จึงได้มีการจัดรายการสดสัญญาณนอกสถานที่ โดยระยะแรกใช้หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นสถานที่ในการจัดรายการ ในระยะต่อมา ย้ายสถานที่ไปจัดที่ลุมพินีสถาน เวทีลีลาศ สวนลุมพินี นอกจากนี้ ยังมีการถ่ายทอดสดผ่านโทรทัศน์ให้ประชาชนได้ชมรายการตามศูนย์ข่าวหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ประจำจังหวัดต่างๆ โดยสามารถชมผ่านทางสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ช่อง ASTVNEWS1 หรือรับฟังได้ทางวิทยุ หรือทางอินเทอร์เน็ตซึ่งมีผู้ที่เข้าร่วมรับชมรับฟังจำนวนมาก และพัฒนาการกลายเป็นกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) หรือกลุ่มคนเสื้อเหลือง เรียกได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นในการชุมนุมประท้วงจับได้รัฐบาล พรรคไทยรักไทย ที่ได้ลุกลามกลายเป็นความขัดแย้งทางการเมืองระดับชาติในเวลาต่อมา ความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดขึ้นฝ่ายทหารได้หอบยกมาเป็นหนึ่งในเงื่อนไขของรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 โดยการนำของพลเอกสนธิ บุญรัตกสิน ซึ่งดำรงตำแหน่ง

ผู้บัญชาการทหารบกขณะนั้น ใช้ชื่อคณะปฏิวัติว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (คปค.)” มีการจัดตั้งรัฐบาลรักษาการ โดยมี พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี มีการกิจหลักคือจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งคืนอำนาจให้ประชาชนให้เร็วที่สุดโดยจัดให้มีการเลือกตั้ง และก็ได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 การรัฐประหารครั้งนี้มีทั้งกระแสสังคมที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารได้รวมตัวกันเพื่อเรียกร้องต่อต้าน โดยใช้ชื่อว่า กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ใช้สีแดงเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มจึงมีอีกชื่อเรียกว่า “กลุ่มคนเสื้อแดง” หลังการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 พรรคพลังประชาชนซึ่งกลุ่มคนเสื้อแดงให้การสนับสนุนอยู่ ได้จำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับหนึ่ง จึงได้สิทธิในการเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล นายสมักร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคพลังประชาชน ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นคนที่ 25 ของประเทศไทย และต่อมามีเหตุให้ นายสมักร สุนทรเวช ต้องถูกตัดสิทธิ์ทางการเมืองพร้อมทั้งพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และในกระบวนการสรรหานายกรัฐมนตรีคนใหม่ รัฐสภาได้มีมติเห็นชอบให้นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ส.ส. จากพรรคพลังประชาชนให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน แต่ต่อมาได้ถูกตัดสิทธิ์ทางการเมือง อันเนื่องจากพรรคพลังประชาชนถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรค เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551 และหลังจากนั้น ส.ส.พรรคพลังประชาชนส่วนหนึ่งได้ย้ายไปสังกัดพรรคเพื่อไทย และอีกส่วนหนึ่งได้ย้ายไปสังกัดพรรคภูมิใจ พร้อมกับจับมือกับพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านเดิมร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้น โดยมี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี

เหตุการณ์การเปลี่ยนชั่วคราวทางการเมืองครั้งนี้ได้สร้างความไม่พอใจแก่กลุ่มคนเสื้อแดงซึ่งสนับสนุนพรรคเพื่อไทย พร้อมทั้งได้รวมตัวกันจากทั่วประเทศจัดกิจกรรมชุมนุมประท้วงรัฐบาลครั้งใหญ่ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2552 โดยประกาศจะชุมนุมยืดเยื้อ เมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2552 รัฐบาลก็สามารถสลายการชุมนุมให้ยุติลงโดยปราศจากผู้เสียชีวิต

ต่อมาเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 กลุ่มคนเสื้อแดงทั่วประเทศได้รวมตัวกันชุมนุมประท้วงที่กรุงเทพฯ อีกครั้ง โดยเริ่มการชุมนุมที่บริเวณ สะพานผ่านฟ้าลีลาศ พร้อมกันนั้นรัฐบาลก็ได้ตั้งศูนย์อำนวยการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ฉุกเฉิน(ศ.อ.จ.)ขึ้นเพื่อติดตามดูแลการชุมนุม วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2553 การชุมนุมเริ่มมีความรุนแรงเกิดการปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มาปฏิบัติหน้าที่ มีการบาดเจ็บล้มตายทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐและฝ่ายผู้ชุมนุม มีผู้เสียชีวิตเป็นทหารและประชาชนจำนวนหนึ่ง กลุ่มผู้ชุมนุมจึงได้ย้ายมาชุมนุมที่สี่แยกราชประสงค์ พร้อมทั้งประกาศจะชุมนุมยืดเยื้อจนกว่ารัฐบาลจะลาออกหรือยุบสภา วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 รัฐบาลเริ่มใช้กำลังทหารพร้อมอาวุธปืนและกระสุนจริง ปฏิบัติการเข้ายึดพื้นที่การชุมนุม การยึดคืนพื้นที่ของทหารรุกเข้าไปเรื่อยๆ และมีกระแสข่าวว่า ศ.อ.จ. จะตัดน้ำ ตัดไฟ การชุมนุม

ของกลุ่มคนเสื้อแดง ที่สี่แยกราชประสงค์ แกนนำผู้ชุมนุมจึงได้ประกาศว่าถ้ารัฐบาลสลายการชุมนุมที่บริเวณสี่แยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร กลุ่มแนวร่วมผู้ชุมนุมที่อยู่ต่างจังหวัดจะรวมตัวกันปิดล้อมศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ

ขณะที่การชุมนุมที่กรุงเทพมหานครเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ความเคลื่อนไหวในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี สถานีวิทยุชุมชน 97.50 Mhz ซึ่งเป็นสถานีวิทยุชุมชนสื่อกลางในการติดต่อข่าวสารของคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี ได้มีการออกอากาศโดยการถ่ายทอดเสียงสดจากการชุมนุมของกลุ่ม นปช. ที่แยกราชประสงค์ ผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต และมีสมาชิกชมรม เดินทางมารับบัตรสมาชิกชมรม พร้อมบริจาคเงินช่วยเหลือการชุมนุมที่กรุงเทพของสมาชิกชมรมคนรักอุดรเป็นระยะไม่ขาด ซึ่งนักจัดรายการสถานีวิทยุได้แจ้งว่า หากเกิดเหตุการณ์รุนแรงกับผู้ชุมนุม ทางจังหวัดอุดรธานีพร้อมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของแกนนำ นปช. โดยจะนำมวลชนไปปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ได้ทันที เพราะสถานีวิทยุมีศักยภาพสามารถระดมสมาชิกชมรม ให้มารวมตัวกันได้ ภายในเวลาไม่เกินครึ่งชั่วโมง (<http://www.thairath.co.th/content/region/82559>)

เมื่อมีข่าวว่าจะมีการนำมวลชนคนเสื้อแดงปิดล้อมศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคง ผู้อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศ.อ.จ.) ได้เรียกประชุมผู้ว่าราชการจังหวัดในพื้นที่ภาคอีสานตอนเหนือ และภาคกลางบางส่วน จำนวน 39 จังหวัด ณ กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ (ร.11 รอ.) เพื่อประชุมหารือเตรียมความพร้อมการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ที่สุ่มเสี่ยง ซึ่งจังหวัดอุดรธานี เป็นหนึ่งในเป้าหมายของพื้นที่ที่สุ่มเสี่ยง

ฝ่ายปกครองจังหวัดอุดรธานี นายอำนาจ ผลารัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีได้ดำเนินการวางมาตรการป้องกันและรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด ตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ การชุมนุมปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธานี โดยได้ให้เจ้าหน้าที่ อส. นำแพ่งกัน แท่งคอนกรีต และ แนวรั้วลวดหนาม มาปิดกั้นทางเข้า-ออก ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ทางด้านถนนอธิบดี ซึ่งเป็นด้านหน้าของศาลากลางจังหวัด มีการจัดเวรยามของส่วนราชการทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเฝ้าระวังป้องกันและรักษาความปลอดภัย และพร้อมรายงานเหตุการณ์ต่างๆ ต่อผู้บังคับบัญชาได้ทันทีเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน

วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เวลาประมาณ 11.10 นาฬิกา ทหารสามารถสลายการชุมนุมของคนเสื้อแดงที่กรุงเทพมหานครได้ทั้งหมด แกนนำส่วนหนึ่งเข้ามาจับตัวกับตำรวจส่วนหนึ่งหลบหนีไป ข้อมูลผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ ตั้งแต่เดือนเมษายน – เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 มียอดผู้เสียชีวิต 92 คน และบาดเจ็บทั้งหมด 1,676 คน (คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ 2555:235) และในวันเดียวกันได้มีกลุ่มบุคคลบุกเข้าทำลายทรัพย์สินและ ลอบวางเพลิงอาคารสำคัญหลายแห่งในกรุงเทพมหานคร ได้รับความเสียหายทั่วไป

ที่ต่างจังหวัดกลุ่มคนที่อ้างตัวเองว่าเป็นกลุ่มคนเสื้อแดงได้รวมตัวกันบุกเผาสถานที่ราชการและศาลากลางจังหวัดหลายแห่ง ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ศาลากลางจังหวัดมุกดาหาร ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานีและศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี เหตุการณ์วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เป็นไปตามที่ฝ่ายรัฐได้คาดการณ์ไว้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยง โดย เวลาประมาณ 09.30 น. มีกลุ่มคนอ้างว่าเป็นคนเสื้อแดง จำนวนประมาณ 600 คน เดินทางมาที่บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดอุดรธานี พร้อมด้วยรถเครื่องขยายเสียง และรถยนต์กระบะ พร้อมรื้อแท่งปูนที่ปิดกั้นถนนหน้าศาลากลางจังหวัดอุดรธานีที่ทางจังหวัดวางแนวกันไว้ และแกนนำได้ปราศรัยชักชวนให้ร่วมกันต่อต้านการสลายการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงที่ กรุงเทพมหานคร มีการเผาขบวนรถยนต์กลางสนามทุ่งศรีเมือง และในเวลาต่อมามีผู้ชุมนุมมาสมทบเพิ่มมากขึ้น ประมาณ 2,000 คน โดยนายอำนาจ ผการัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี และพันเอกอำนาจ จุลโนนยาง เสนาธิการ มทบ.24 ได้ลงมาเจรจากับผู้ชุมนุมด้วยตนเอง แต่ไม่สามารถเจรจากลลงกันได้ จึงได้ปล่อยให้ผู้ชุมนุมปราศรัยต่อไป

ประมาณช่วงเวลาที่เที่ยงวัน ผู้ชุมนุมบุกเข้าพังประตูศาลากลางจังหวัดทั้งสองด้าน ยิงบั้งไฟ ยิงหนังสติ๊ก ปาก้อนอิฐ ขวดน้ำ ท่อนไม้ แท่งเหล็ก ไล่กองกำลังเจ้าหน้าที่ อส.กับตำรวจที่มีจำนวนประมาณ 200 นาย กองกำลังเจ้าหน้าที่ไม่สามารถต้านทานกลุ่มคนเสื้อแดงที่มีกำลังมากกว่าได้ และในเวลาต่อมา ทหารกองร้อยรักษาความสงบ มลฑลทหารบกที่ 24 (ร.ส.มทบ.24) ได้เข้าผลักดันกลุ่มคนเสื้อแดงออกจากบริเวณศาลากลางจังหวัด เปิดทางให้เจ้าหน้าที่เข้าทำการดับเพลิงได้ จากนั้นกลุ่มผู้ชุมนุมได้เคลื่อนขบวนไปเผาสำนักงานเทศบาลนครอุดรธานี กำลังทหารได้เข้าระงับเหตุการณ์ และเปิดทางให้ เจ้าหน้าที่เข้ามาทำการดับเพลิงได้ เวลา 17.00 น. กลุ่มผู้ชุมนุมเคลื่อนขบวนจะไปเผาจวนผู้ว่าราชการจังหวัด และที่ว่าการอำเภอเมือง นายอำเภอสั่งการให้กองกำลัง อส. เดินเรียงหน้ากระดานยิงปืนขึ้นฟ้า จึงสลายการชุมนุมได้ในที่สุด

ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดหลังเก่าของจังหวัดอุดรธานี จำนวน 1 หลัง รถยนต์ดับเพลิง จำนวน 7 คัน รถยนต์ตรวจการกระบะสี่ประตูจำนวน 1 คัน รถยนต์หกล้อจำนวน 1 คัน ป้อมยาม อส. จำนวน 3 ป้อม และทรัพย์สินส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในสำนักงานศาลากลางจังหวัดหลังใหม่ถูกเผาบางส่วน ทรัพย์สินที่เสียหายทั้งหมดคิดเป็นมูลค่าประมาณ 304,250,541 บาท มีผู้ชุมนุมได้รับบาดเจ็บ 4 คน ต่อมาเสียชีวิต 2 คน ถูกควบคุมตัว 45 คน

หลังจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีสงบลง ส่วนราชการหลายแห่งไม่สามารถใช้ทำงานได้ เนื่องจากถูกไฟเผาไหม้เสียหาย ต่างทยอยกันออกไปหาสถานที่ตั้งสำนักงานชั่วคราวกระจัดกระจายกันไปในพื้นที่อำเภอเมืองอุดรธานี ระบบการสื่อสารทางโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต เสียหายไม่สามารถใช้งานได้ แน่นนอนว่าย่อมมีผลกระทบต่อระบบภาคส่วนอื่นที่

เกี่ยวข้องกันเป็นโยงใยในเบื้องต้นพบว่าปัจจัยที่นำไปสู่การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี อาจเนื่องมาจากการประกาศของแกนนำผู้ชุมนุมที่กรุงเทพมหานครว่า หากรัฐบาลดำเนินการสลายการชุมนุมที่กรุงเทพมหานครให้คนเสื้อแดงทั่วประเทศไปชุมนุมที่ศาลากลางจังหวัดให้มากกว่า และให้ตัดสินใจปฏิบัติการได้เลยหากมีการใช้กำลังสลายการชุมนุม หลังเหตุการณ์สงบลงบรรยากาศในเมืองอุดรธานีเงียบสงบ แต่เป็นความสงบเงียบที่ถูกควบคุมไว้ด้วยกฎหมาย และในวันที่เกิดเหตุผู้ศึกษาวิจัยซึ่งอยู่ในเหตุการณ์มีความตื่นตกใจ เนื่องจากไม่เคยคาดคิดว่าอาคารศาลากลางจังหวัดอุดรธานีจะถูกเผา เดิมเคยเชื่อถือนิยามตลอดว่าอาณาบริเวณพื้นที่ศาลากลางจังหวัดเป็นพื้นที่ที่มีความปลอดภัยสูง จากสาธารณภัยทุกรูปแบบ จึงเกิดข้อสงสัยว่า ความขัดแย้งทางการเมืองครั้งนี้ เหตุใดศาลากลางจังหวัดอุดรธานีจึงถูกเผา กลุ่มผู้ชุมนุมมีมูลเหตุจูงใจอะไรที่ชี้นำไปสู่การก่อเหตุเผาศาลากลางจังหวัด และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปในจังหวัดอุดรธานีอย่างไร จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยนี้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553

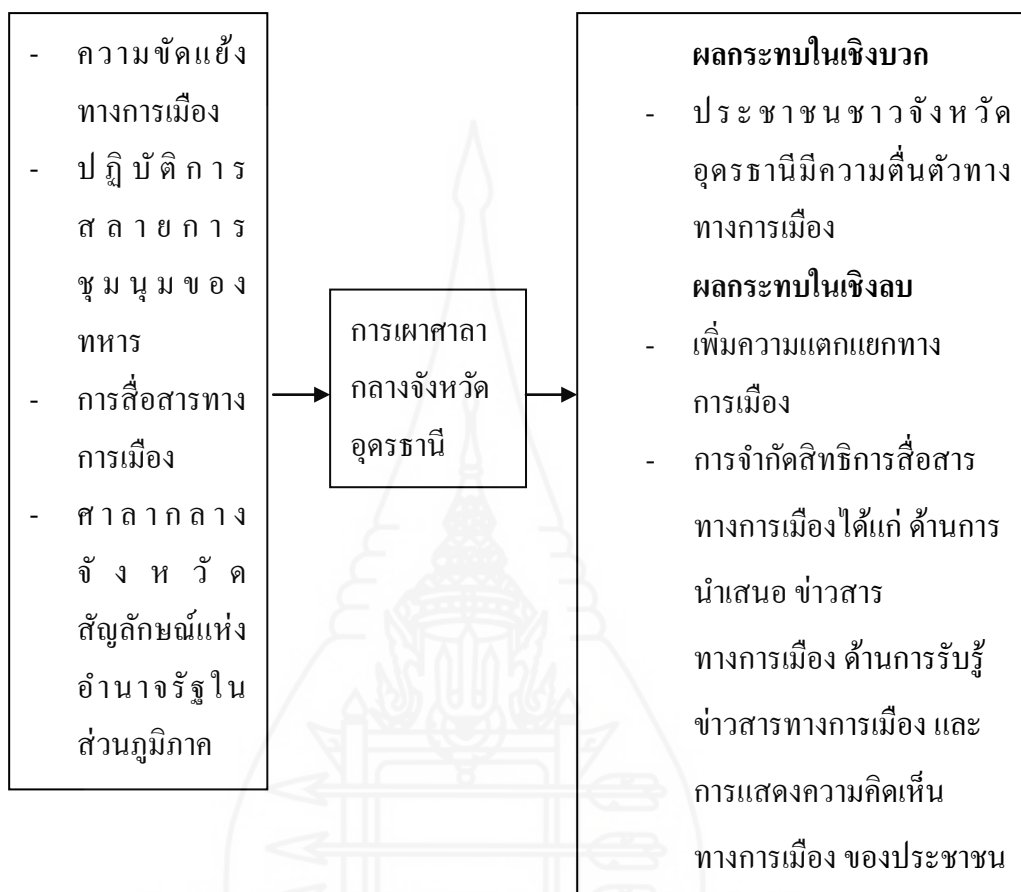
2.2 เพื่อศึกษาผลกระทบต่อทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยและผลกระทบต่อทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดความขัดแย้งและความขัดแย้งทางการเมือง แนวคิดบทบาทของทหารต่อการเมืองไทย แนวคิดสัญญาวิทยา แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง แนวคิดการเมืองภาคประชาชน แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง แนวคิดทฤษฎีผู้ลงชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ มาตั้งเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเผา
การเผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี

ผลกระทบทางการเมืองจาก
สาลากลางจังหวัดอุดรธานี

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การเผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 และผลกระทบทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการเผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี

4.2 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาปัจจัย และผลกระทบทางการเมืองจากการเผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี ครั้งนี้ เกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ผู้วิจัยจึงกำหนดระยะเวลาการศึกษาถึง

วันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นวันเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งแรก ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

4.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 และผลกระทบทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี ถึงวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554

4.4 ขอบเขตด้านประชากร

เป็นการศึกษาปัจจัยและผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ประชากรศึกษาจึงเป็นประชาชนอำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี และ กลุ่มตัวอย่างแยกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ประชาชนผู้ถูกจับกุมในคดีเผาศาลากลางจังหวัดและประชาชนทั่วไป กลุ่มที่ 2 หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดอุดรธานี กลุ่มที่ 3 นักการเมืองท้องถิ่นกลุ่มที่ 4 สื่อสารมวลชน รวมทั้งหมดจำนวน 19 คน

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี คือ อาคารศูนย์รวมส่วนราชการหลายหน่วยงาน ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี รวมถึงสิ่งปลูกสร้างทุกอย่างที่อยู่ในบริเวณพื้นที่เขตศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

5.2 เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี หมายถึง เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553

5.3 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเผาอาคารศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

5.3.1 ความขัดแย้งทางการเมือง หมายถึง ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประชาชนชาวเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีกับรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์

5.3.2 ปฏิบัติการสลายการชุมนุมของทหาร หมายถึง การปฏิบัติการสลายการชุมนุมของทหารในรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ต่อการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดง ในระหว่างปี พ.ศ. 2552- 2553

5.3.3 การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง การสื่อสารทางการเมืองทุกประเภททุกช่องทางของกลุ่มคนเสื้อแดง และของรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

5.3.4 ศาลากลางจังหวัดสัญลักษณ์แห่งอำนาจรัฐในส่วนภูมิภาค หมายถึง ศาลากลางจังหวัดอุดรธานีที่เป็นสัญลักษณ์แห่งการเป็นศูนย์อำนาจของรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี

5.4 ผลกระทบทางการเมือง หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นในทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี และ เป็นผลที่เกิดขึ้นได้ทั้งทางบวกและทางลบ

5.5 แกนนำ หมายถึง บุคคลผู้ทำหน้าที่ปลุกระดมกลุ่มบุคคล ให้ทำตามความคิดของตนเองได้ และผู้มีบทบาทสำคัญในการชี้นำคนในกลุ่มหรือฝ่ายเดียวกันในหลายๆ ด้าน

5.6 กลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี หมายถึง ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกันกับกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ใช้สีแดงสัญลักษณ์ของกลุ่ม

5.7 ชมรมคนรักอุดร หมายถึง กลุ่มการเมืองที่มีบทบาททางการเมืองสูงมากในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี และมีอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกันกับกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ และใช้สีแดงเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม

5.8 พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร หมายถึง อดีตผู้ก่อตั้งพรรคไทยรักไทย และอดีตนายกรัฐมนตรี ผู้สนับสนุนเงินทุนอยู่เบื้องหลัง ก่อให้เกิด กลุ่มเสื้อแดงและเป็นบุคคลสำคัญที่กลุ่มคนเสื้อแดงให้การยอมรับและสนับสนุนทางการเมือง

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะได้รับผลประโยชน์ดังนี้

6.1 ทราบถึงเหตุปัจจัยที่นำไปสู่การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553

6.2 ทราบถึงผลกระทบทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเนื้อหาของทฤษฎี แนวคิด และผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาเอกสารประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง และความขัดแย้งทางการเมือง
2. บทบาทของทหารต่อการเมืองไทย
3. แนวคิดสัญญาวิทยา
4. แนวคิดการเมืองภาคประชาชน
5. แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง
6. แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง
7. แนวคิดทฤษฎีฝูงชน
8. จังหวัดอุดรธานี, ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี
9. การเมืองจังหวัดอุดรธานี
10. ชมรมคนรักอุดร
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง และความขัดแย้งทางการเมือง

1.1 ความหมาย

เดวิด ดี. เมเยอร์ (David D. Myer, 1983 อ้างถึงใน อารี เพชรสุด 2544: 290) ความขัดแย้งหมายถึง การที่ทั้งสองฝ่ายมีการรับรู้ที่ไปด้วยกันไม่ได้ เรื่องที่เกี่ยวกับการกระทำหรือจุดมุ่งหมาย ไม่ว่าจะการรับรู้ว่าจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ตาม คนที่อยู่ในภาวะความขัดแย้งจะมีความรู้สึกที่ว่าถ้าหากฝ่ายหนึ่งชนะอีกฝ่ายหนึ่งจะแพ้

L.A. Coser ให้ความหมายของความขัดแย้งว่า หมายถึง การต่อสู้กันในเรื่องของสิ่งที่มีคุณค่า (Values) และการอ้างความเป็นเจ้าของในสถานภาพ อำนาจและทรัพยากรที่หายาก ซึ่งเป็นเป้าหมายของฝ่ายตรงข้ามที่พยายามจะลบล้างทำให้เกิดความเสียหาย หรือกำจัดไม่ให้คู่แข่งได้รับสิ่งเหล่านั้น (L.A. Coser, 1958 อ้างถึงใน ศาสวัต เพ่งแพ 2543:11)

พอร์ดี้ (Pondy, L.R.) ความขัดแย้งหมายถึง ความขัดแย้งจะต้องสังเกตเห็นถึง

องค์ประกอบหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น สภาพแวดล้อม ที่เป็นเงื่อนไขที่เกิดก่อน ความขัดแย้ง อารมณ์ การรับรู้ และพฤติกรรมของบุคคล มี 2 แบบคือ

1. อาการแอบแฝงของความขัดแย้ง คือ ความขัดแย้งเกี่ยวกับการแข่งขันในด้านทรัพยากรที่มีน้อยหรือหายาก

2. ความขัดแย้งประเภทที่มองเห็นได้ เกิดจากความเข้าใจผิดระหว่างกันต่อสิ่งที่มีอยู่หรือเป็นจริง และจะแก้ความขัดแย้งประเภทนี้ได้ก็โดยเพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสาร

(Pondy, L.R., 1967 อ้างถึงใน พิมพ์พญา คำดี 2554: 16)

เสาวคนธ์ สุดสวาท (2529:42) ให้ความหมายของความขัดแย้งว่าหมายถึงการแข่งขันในเรื่องค่านิยม (values) เพื่อให้ได้มาซึ่งสถานภาพ อำนาจ และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยมุ่งหมายที่จะเอาชนะคู่กรณี

อรุณ รักธรรม (2526:7) กล่าวว่า ความขัดแย้งคือ ความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างสมาชิกหรือกลุ่มขององค์การหรือมากกว่าเกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับว่าพวกเขาต้องมีส่วนร่วมในทรัพยากรอันจำกัดหรืองานต่างๆ หรือพวกเขามีความแตกต่างในด้านสถานภาพ เป้าหมาย ค่านิยม หรือการรับรู้ ทัศนคติ ความเชื่อ ซึ่งต่างกันและไม่เห็นพ้องต้องกัน ต่างแสดงทัศนะของพวกเขาให้เด่นกว่าบุคคลอื่น หรือความต้องการของพวกเขาไม่ได้รับการสนองตอบ

อุทัย หิรัญโต (2522:63) ให้ความหมายว่า ความขัดแย้งหมายถึงการปะทะสังสรรค์ทางสังคมแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการทำลายบุคคล หรือกลุ่มบุคคลฝ่ายตรงข้าม จนเกิดจากความไม่ลงรอยในแง่ของความคิด ผลประโยชน์หรือวิถีชีวิตที่เข้ากันไม่ได้

ธรรมศักดิ์ สุเมตติกุล (2544:19) กล่าวว่า มีผู้ให้ความหมายในเรื่องความขัดแย้งหลายทัศนะดังนี้

1. ความขัดแย้ง หมายถึงการที่กิจกรรมหนึ่งเกิดขึ้นในลักษณะที่ขัดแย้ง ขัดขวาง กีดกันหรือรบกวนอีกกิจกรรมหนึ่ง ทำให้กิจกรรมนั้นเสียหาย ดำเนินไปได้โดยยาก หรือมีผลน้อยลงในทางใดทางหนึ่ง”

2. “ความขัดแย้ง” เป็นการต่อสู้กันระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย หรือมากกว่า เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากร หรือให้เป็นไปตามแนวคิดของตน

3. “ความขัดแย้ง” คือ ลักษณะที่รวมกัน ทั้งความขัดแย้งระหว่างบุคคลระหว่างกลุ่ม และความขัดแย้งในตัวเองไว้ว่า ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลประสบปัญหาในการตัดสินใจและเมื่อบุคคลสองฝ่ายสองกลุ่มหรือมากกว่ามีความเห็น ความเชื่อ ค่านิยม ข้อมูลข่าวสารและผลประโยชน์ไม่สอดคล้องกัน

1.2 ลักษณะของความขัดแย้ง

Louis Kriesberg (1973:56) ให้ความเห็นว่า ลักษณะของความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันของอำนาจเป็นลักษณะสำคัญที่สุดของความขัดแย้ง เพราะมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการข้อแย้งตั้งแต่จุดกำเนิดจนกระทั่งสิ้นสุด ระดับของอำนาจที่แตกต่างกันนี้เป็นผลให้คู่กรณีเริ่มตระหนักถึงความแตกต่างดังกล่าว และยังทำให้มีการแสวงหาวิธีการให้ได้มาซึ่งความเท่าเทียมกัน หรือการพยายามยุติความขัดแย้งนั่นเอง ความขัดแย้งทางการเมืองส่วนใหญ่เกิดจากการแสวงหาอำนาจเหนือกว่ากัน หรือการไม่พอใจในการปกครองของอีกฝ่ายหนึ่ง

อาซาร์และบาร์ตัน (Azar&Barton) แบ่งลักษณะความขัดแย้งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ลักษณะความขัดแย้งทางสังคมที่เรื้อรัง(The Protracted Social Conflict) เช่น ความขัดแย้งในเรื่องเอกลักษณ์ ความขัดแย้งเกี่ยวกับสถานภาพ ความขัดแย้งทางด้านค่านิยม ความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ ความขัดแย้งลักษณะนี้เป็นความขัดแย้งที่ยืดเยื้อแก้ไขไม่ได้ หรือแก้ไขยาก เพราะเป็นเรื่องของการสร้างการยอมรับในความแตกต่างในด้านต่างๆ ของแต่ละฝ่ายซึ่งเป็นเรื่องทีละเอียดอ่อนเป็นพิเศษ

2. ลักษณะความขัดแย้งทางด้านอำนาจ(The Conflict of Power) เป็นความขัดแย้งอันเกิดจากการแย่งชิงอำนาจที่มีอยู่อย่างจำกัด เช่น ความต้องการให้อำนาจที่ตนมีอยู่ขยายออกไป ทำให้อำนาจผู้อื่นลดลง เช่น การเข้ามาช่วงชิงอำนาจทางการเมือง เมื่อกลุ่มหนึ่งเข้ามาบริหารบ้านเมือง ย่อมทำให้เกิดความสูญเสียให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะทั้ง 2 ฝ่ายมีเป้าหมายเดียวกัน ความขัดแย้งทางด้านอำนาจ อาจเกิดจากการที่สถาบัน หรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ทำให้มีการจัดสรรอำนาจอย่างไม่เท่าเทียมกันระหว่างบุคคลต่างๆ ในสังคมเช่นการบังคับใช้กฎหมายที่กีดกันผู้อื่นไม่ให้ได้ใช้ทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น

ความขัดแย้งทั้ง 2 ลักษณะ อาจเกิดร่วมกันหรือต่อเนื่องกันหรืออาจเป็นเหตุของกันและกันในกรณีใดกรณีหนึ่ง เช่น ความขัดแย้งในเรื่องแนวทางการปกครองประเทศหรือแนวการพัฒนาประเทศ เป็นต้น (Azar&Barton อ้างถึงใน อภิญาญา รัตนมงคลมาส 2538:22)

1.3 ประเภทของความขัดแย้ง

อร่ามศรี ศิริพันธ์(2525:54) ได้แบ่งประเภทความขัดแย้งไว้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ความขัดแย้งในด้านความคิด เนื่องจากคนมีความคิดเป็นของตนเองซึ่งอาจได้จากการศึกษาหรือประสบการณ์ มีความเชื่อมั่น อุดมการณ์ ที่มีระดับการเปลี่ยนแปลงยาก หรือง่าย แตกต่างกันไป ในเมื่อแต่ละฝ่ายพร้อมที่จะพิสูจน์เพื่อที่จะชนะอีกฝ่าย

2. ความขัดแย้งในด้านวิธีการปฏิบัติ มาจากการที่แต่ละคนมีความถนัด ความ

พอใจ ค่านิยม บุคลิกภาพ และความเคยชินที่แตกต่างกัน อาจเกิดขึ้นได้จากการมีความเห็นในจุดเริ่มต้นของงาน รายละเอียดในขั้นตอนการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันออกไป

3. ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ โดยเฉพาะในเรื่องของสิ่งที่มีคุณค่าที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่มีคนต้องการจำนวนมาก คล้ายกับทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหายากและมีอยู่อย่างจำกัด

1.4 รูปแบบของความขัดแย้ง สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ชนิด ดังนี้ (บุญส่ง พิมเพ็ง 2552:51)

1. ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการมีข้อมูลมากหรือน้อยเกินไปทำให้ประมวลผลมีความผิดพลาด มีการวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างกันในปัญหาเรื่องเดียวกัน สุดท้ายก็นำมาซึ่งความขัดแย้ง

2. ความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ (Interest Conflict) การมีทรัพยากรต่างๆ ที่จำกัดบนโลกนี้ล้วนส่งผลให้ต่างฝ่ายต่างต้องการที่จะครอบครองผลประโยชน์ต่างๆ ผลที่ตามมาคือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากผลประโยชน์

3. ความขัดแย้งทางด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) ความขัดแย้งประเภทนี้เป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของอำนาจ การใช้อำนาจ การแข่งขันอำนาจ การกระจายอำนาจ และรวมไปถึงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ

4. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดจากอารมณ์ ความรุนแรง และพฤติกรรมต่างๆ อันนำมาซึ่งความเข้าใจผิด โดยปัญหาหลักส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นจากการสื่อสารที่บกพร่อง

5. ความขัดแย้งทางด้านค่านิยม (Value Conflict) ความขัดแย้งนี้เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จากความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ประเพณี ที่แต่ละคนได้รับการหล่อหลอมมาจากการเลี้ยงดูในวัยเด็กจนเป็นผู้ใหญ่

1.5 สาเหตุของความขัดแย้ง

อรุณ รักธรรม (2526:11) กล่าวว่าความขัดแย้งมักจะเกิดจาก

1. ความขัดแย้งในทรัพยากรที่จำกัด และนโยบายที่แตกต่างกัน
2. ความขัดแย้งจากอารมณ์ เช่นการถูกกดดัน ความไม่เป็นมิตร
3. ความขัดแย้งจากความเข้าใจ และการรับรู้ของแต่ละบุคคล
4. ความขัดแย้งจากการไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

กิติมา ปริดิถ (2529:298-299) ได้ให้สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างบุคคลว่าเกิด

จาก

1. การมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน หากตกลงกันไม่ได้ด้วยความพอใจของทั้ง

สองฝ่าย ก็จะเกิดความขัดแย้งกัน

2. การรับรู้ที่แตกต่างกัน คือ การมองปัญหาที่ไม่เหมือนกัน

3. ค่านิยมที่แตกต่างกันหมายถึงหลักที่แต่ละคนยึดถือเป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ ต่างกัน

4. ความมีอคติต่อกัน คือ มีความรู้สึกส่วนที่ไม่ดีต่อบุคคลอื่น

5. ผลประโยชน์ขัดกัน ซึ่งเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยากที่สุด

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2534 : 45) สรุปแนวคิดถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งไว้ดังนี้ คือ

1. ความเป็นเจ้าของ การใช้และการกระจายของสินค้าและทรัพยากรต่างๆทำให้เกิดความขัดแย้ง

2. เกียรติยศ ศักดิ์ศรีทำให้เกิดความขัดแย้ง

3. การควบคุมทำให้เกิดความขัดแย้ง

4. ค่านิยมทำให้เกิดความขัดแย้ง

5. บทบาททำให้เกิดความขัดแย้ง

6. อุดมการณ์ที่ต่างกันทำให้เกิดความขัดแย้ง

สาเหตุที่เกิดความขัดแย้งมักมาจากองค์ประกอบด้านบุคคล หรือพฤติกรรมของบุคคลเป็นสาเหตุของความขัดแย้ง คือ ความแตกต่างในด้านภูมิหลัง คือ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมทางการศึกษา ค่านิยม ความเชื่อ และประสบการณ์ ด้านแบบฉบับของพฤติกรรม กระบวนการแสดงออกที่เป็นแบบฉบับของตนเอง ที่พิจารณาได้ จิตวิทยา คือ ด้านความคิด อารมณ์ การเจรจา ภาวะ ผู้นำ ตลอดจน ด้านการรับรู้และความรู้สึกที่แตกต่างกัน เช่น การรับรู้ที่บิดเบือนแตกต่างกัน ตลอดจนใช้ความรู้สึกแตกต่างกัน ทำให้เกิดความสับสนนำไปสู่ความขัดแย้ง นอกจากนี้ยังมีสาเหตุของความขัดแย้งไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งภายในบุคคล ระหว่างบุคคลเกิดขึ้นในองค์กรหรือความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม จาก 4F คือ ความกลัว (Fear) การใช้กำลัง (Force) ความเป็นธรรม (Fair) และทุน (Fund) ซึ่งอธิบายได้ดังนี้ (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ 2540: 45 – 46)

1. ความกลัว เป็นสาเหตุสำคัญของความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะเกิดในอนาคตเป็นปัจจัยที่มีอำนาจมาก เพราะเกิดได้อย่างฉับพลัน กลัวจะถูกลบศักดิ์ศรี กลัวจะขายหน้า กลัวจะถูกหาว่าไม่เข้มแข็งจริง ความขัดแย้งอาจลดได้ด้วยการเจรจา แต่ก็กลัวที่จะต้องเจรจา จึงทำให้ความขัดแย้งสิ้นสุดลงไม่ได้ ในวงการศึกษากลัวต่าง ๆ นานา เช่น กลัวไม่สมหวัง กลัวจะไม่ได้ตำแหน่ง กลัวจะถูกจับผิด กลัวจะไม่ได้รับเลือกตั้ง เป็นต้น ความกลัวทำให้คนขาดเหตุผล ทำให้การรับรู้ผิดพลาด ทำให้การสื่อสารบิดเบือน เป็นสาเหตุของความขัดแย้งทั้งสิ้น

2. การใช้กำลัง เราจะเห็นได้ว่าการใช้กำลังเป็นการจุดระเบิดของความขัดแย้งที่

รุนแรงกำลัง ในที่นี้มีได้หมายถึง กำลังทางกาย ทางอาวุธเท่านั้น หมายถึงกำลังคุณธรรม กำลังทาง
 อารมณ์ การจะให้ความร่วมมือหรือไม่ร่วมมือ การจะอนุวัติหรือไม่อนุวัติ การจะให้ความช่วยเหลือ
 หรือไม่ให้ความช่วยเหลือ เป็นต้น กำลังทำให้เกิดความเจ็บปวดทั้งแก่บุคคลและแก่ระบบการใช้
 กำลังเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง

3. ความเป็นธรรม เมื่อบุคคลมีความรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้รับความเป็นธรรมในการ
 เลื่อน ลด ปลด ย้าย การมอบหมายงาน การสื่อสาร การพิจารณาความดีความชอบ การปฏิบัติงาน
 โอกาสที่จะก้าวหน้า การบรรจุเป้าหมายส่วนตน ฯลฯ บุคคลนั้นจะเกิดความขัดแย้ง อาจเกิดความ
 ขัดแย้งในตนเองกับเพื่อน กับผู้บังคับบัญชา กับหน่วยงาน เมื่อใดที่บุคคลหรือองค์การรู้สึกว่าไม่ได้
 ได้รับความเป็นธรรม ความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น ประเด็นที่ต้องพิจารณาให้รอบคอบ คือ เราใช้เกณฑ์
 อะไรวัดความเป็นธรรม เกณฑ์นั้นใครเป็นคนตั้ง คนจะมีความรู้สึกว่าเป็นธรรมก็ต่อเมื่อเขาได้สิ่งที่
 เขาควร ได้รับความเป็นธรรมเกิดจากความพอใจของคนต่างคนต่างมองเห็นและยากที่จะหา
 มาตรฐานสากล ซึ่งเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายในการวัดความเป็นธรรม ความเป็นธรรมก็เหมือน
 ความงามขึ้นอยู่กับสายตาผู้ดู

4. ทุน หมายถึง ทรัพยากรในการบริหาร ซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ การ
 จัดการการบริหารในปัจจุบันนั้นทรัพยากรมีไม่เพียงพอแต่ละคน หรือแต่ละหน่วยงาน
 จำเป็นที่จะต้องแข่งขันกันเพื่อจะได้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด จะช่วยให้คนหรือหน่วยงานบรรลุ
 เป้าหมายได้การแข่งขันเพื่อให้ได้ทรัพยากรเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของความขัดแย้ง

พรนพ พุกกะพันธ์ (2542 : 187-190) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเกิดจาก
 สาเหตุ ดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างกันทางบุคลิกภาพและวัฒนธรรม
 2. ความแตกต่างทางค่านิยม คุณธรรม อุดมการณ์ปรัชญา การเลี้ยงดู การศึกษา
 ศาสนา

3. ความแตกต่างกันทางการรับรู้และประสบการณ์
4. ความแตกต่างกันด้านเป้าหมาย ภูมิหลัง
5. การแข่งขันกันเพื่อให้ได้ทรัพยากรที่จำกัด
6. การพึ่งพาอาศัยกัน งานที่เกี่ยวข้องกัน การแข่งขันเรื่องของงาน
7. แรงกดดันจากการที่ต้องรับบทบาทที่ได้รับ
8. การถูกแทรกแซงสถานภาพ ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ

ชาติชาย ไชยพิมล (2540:16) ได้สรุปถึงสาเหตุความขัดแย้งไว้ ดังนี้

1. ปัจจัยทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนที่มีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน (Personality clash) การรับรู้และความเข้าใจในปัญหาที่แตกต่างกัน (Misunderstanding) มีค่านิยมที่ยึดถือเป็นของตัวเองและแตกต่างจากบุคคลอื่นๆ การมีอคติและความไม่เชื่อถือกันเป็นการส่วนตัว (Congnitive and Personalized) การมีเป้าหมาย อุดมการณ์ชีวิต ในการทำงานที่แตกต่างกัน รวมไปถึงบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล และความพึงพอใจของบุคคลต่อฐานะของตน

2. ผลประโยชน์ขัดกัน ผลประโยชน์นับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก โดยเฉพาะในทางการเมืองบุคคลแต่ละคน ย่อมมีผลประโยชน์ที่ตัวเองต้องการได้รับ แต่บางทีผลประโยชน์ที่ต้องการนั้นก็จะไปขัด หรือกระทบต่อความต้องการของคนอื่นๆ ด้วย

3. การมีทรัพยากรที่จำกัด การมีทรัพยากรที่จำกัดทำให้ไม่สามารถสนองตอบต่อความต้องการของทุกคนได้ ดังนั้นจึงมีการแข่งขันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้น เมื่อฝ่ายใดได้ไปก็ย่อมทำให้อีกฝ่ายไม่พอใจจึงเกิดความขัดแย้งขึ้นมา

4. อุปสรรคการติดต่อสื่อสาร การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในบางครั้งก่อให้เกิดความเข้าใจผิดกันในด้านข้อมูล ข้อเท็จจริง การมีข้อมูลที่ไม่ตรงกัน การสื่อสารบกพร่อง ทำให้บุคคลต่างๆเกิดความไม่เข้าใจกัน ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาได้

5. ปัจจัยจากโครงสร้างการทำงาน โครงสร้างในการทำงานก็มีส่วนที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลได้ ถ้าหากว่ามีการจัดโครงสร้างที่ไม่ดีขาดประสิทธิภาพในการทำงาน และก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างตำแหน่งต่างๆได้

ชาคริต ต้นพิรุฬห์ (2543: 35 - 36) กล่าวถึงที่มาของความขัดแย้ง ดังนี้

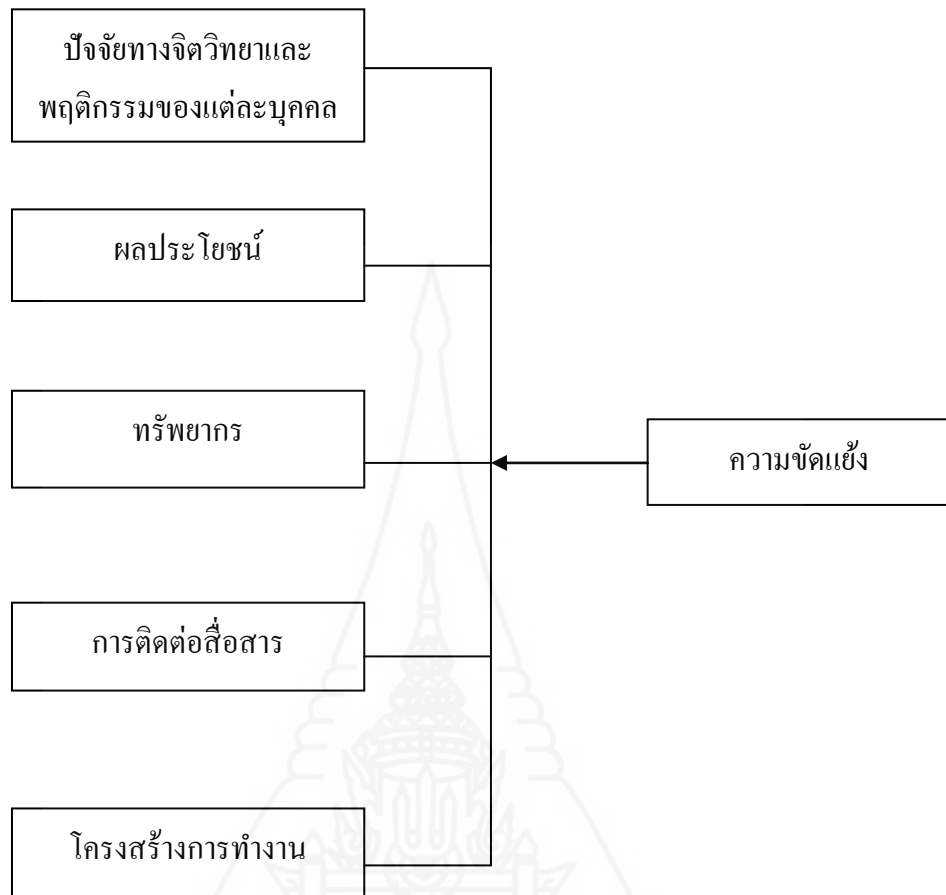
1. ปัจจัยทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่ขัดแย้งกัน อันได้แก่ การที่บุคคลแต่ละคนมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน การรับรู้และความเข้าใจในปัญหาที่ต่างกัน มีค่านิยมที่ยึดถือเป็นตัวของตัวเองและแตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ

2. ผลประโยชน์ขัดกัน ผลประโยชน์นับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก โดยเฉพาะในทางการเมืองบุคคลแต่ละคนย่อมจะมีผลประโยชน์ที่ตัวเองต้องการได้รับ แต่บางทีผลประโยชน์ที่ต้องการนั้นก็กระทบต่อความต้องการของคนอื่นด้วย

3. การมีทรัพยากรที่จำกัด ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของทุกคนได้ ดังนั้น จึงมีการแข่งขันกันเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เกิดเป็นความขัดแย้ง

4. อุปสรรคจากการติดต่อสื่อสาร การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในบางครั้งก่อให้เกิดความเข้าใจผิดด้านข้อมูล ข้อเท็จจริง การมีข้อมูลไม่ตรงกัน การสื่อสารบกพร่องทำให้บุคคลต่างๆ เกิดความไม่เข้าใจกัน

5. ปัจจัยจากโครงสร้าง โครงสร้างมีส่วนทำให้เกิดความขัดแย้งได้

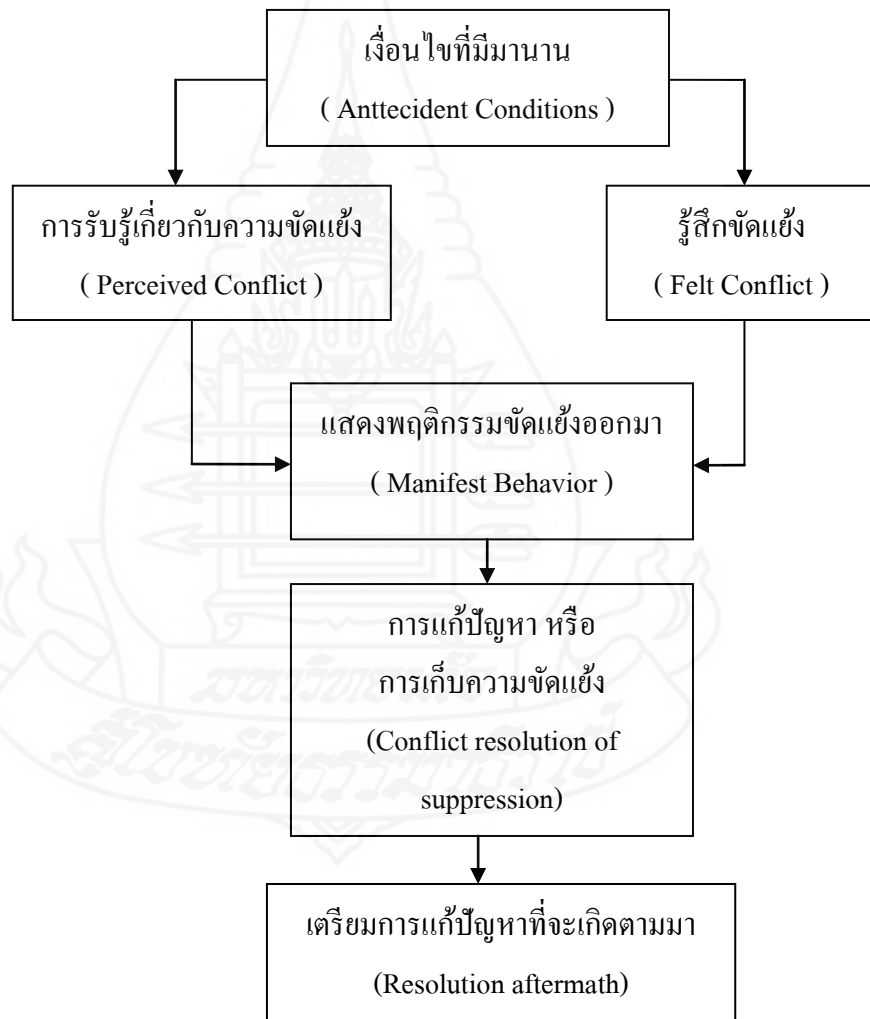

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิแสดงสาเหตุของความขัดแย้ง
ที่มา : ชาติชาย ไชยพิมล (2540:18)

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540: 89) ได้รวบรวมสรุปคุณลักษณะของพฤติกรรม และความสัมพันธ์ของบุคคล ในสถานการณ์ขัดแย้งจะต้องมีอย่างน้อย 2 ฝ่าย อาจเป็นบุคคลหรือกลุ่ม ก็ได้ ความขัดแย้งมักเกิดจากการมีตำแหน่งไม่พอ หรือมีทรัพยากรไม่พอเพียง พฤติกรรม ที่มุ่งการทำลาย การทำร้ายและสกัดกั้นหรือการควบคุมอีกฝ่ายหนึ่ง ความสัมพันธ์ในความขัดแย้งก็คือ การที่ฝ่ายหนึ่งจะได้รับหรือชนะต่อเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งสูญเสียหรือพ่ายแพ้ ความขัดแย้งต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายต่าง ๆ และมีการกระทำที่ตรงกันข้าม เกี่ยวข้องกับการควบคุมทรัพยากรที่มีไม่เพียงพอ หรือต้องการมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของอีกฝ่ายหนึ่งในทางใดทางหนึ่ง จึงเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะมีอำนาจหรือใช้อำนาจ ความขัดแย้งก่อให้เกิดกระบวนการของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีผลที่สำคัญเกิดขึ้นตามมา กระบวนการความขัดแย้งจะทำให้ปฏิสัมพันธ์ขาดช่วงลงชั่วคราวและปฏิสัมพันธ์หยุดชะงักลงเกิดการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานความคาดหวังในการทำงาน

Alam Filley (1975,21) กล่าวถึงความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจว่า เป็นการแก้ปัญหา ความขัดแย้งที่ต่างฝ่ายต่างมองเห็นว่าการขัดแย้งเป็นการต่อสู้เพื่อเอาชนะการที่ต่างทำทุกอย่างและ ใช้ทุกวิธีเพื่อที่จะทำให้ฝ่ายตนชนะ โดยมุ่งระดมความคิด การวางแผนทรัพยากร อัน ได้แก่ เงิน อำนาจ ข่าวสาร และข้อมูลต่างๆ ในการเอาชนะคู่ต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ หรือทรัพยากร ให้ได้มากที่สุด เนื่องจากการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะมีเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้นที่เป็นผู้ชนะ ผู้แพ้จึงมัก ไม่พอใจ จึงอาจเป็นตัวก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งต่อไปอีกได้ (อ้างถึงใน ศาสวัต เฟ่งแพ 2543 : 25)

กระบวนการและขั้นตอนของความขัดแย้ง (Conflict Process) สามารถสรุป ออกมาเป็นแผนภาพได้ดังนี้ คือ

ภาพที่ 2.2 กระบวนการและขั้นตอนของความขัดแย้ง (Conflict Process)
ที่มา : Milton,1981 อ้างถึงใน อารี เพชรสุด 2544: 305

อธิบายแผนผังของกระบวนการและขั้นตอนของความขัดแย้ง

1. เงื่อนไขที่มานานหรือเกิดก่อนที่จะมีความขัดแย้ง (Antecedent Conditions) กระบวนการระยะที่หนึ่งที่มีลักษณะต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เช่น ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ความไม่ชัดเจน ในบทบาท การจัดสรรทรัพยากร ไม่ยุติธรรมไม่เพียงพอ เป้าหมายการทำงานไม่แน่นอน อำนาจควบคุมไม่แน่นอน ความไม่พอใจ ความคับข้องใจที่เก็บกด สะสมมานานจนทนไม่ไหว

2. ระยะที่สองเป็นระยะที่มีการรับรู้ และความรู้สึก อธิบายได้ดังนี้

2.1 การรับรู้ความขัดแย้ง (Perceived Conflict) เงื่อนไขที่กล่าวมาแล้วอาจนำไปหรือไม่นำไปสู่ความขัดแย้งได้ แต่ถ้าเมื่อใดบุคคลที่รับรู้ว่าคุณู่เผชิญ หรือถูกบังคับ ความขัดแย้งก็จะเริ่มก่อตัวขึ้นทันที การรับรู้เกี่ยวกับความขัดแย้งมิได้นำไปสู่ความขัดแย้งเสมอไป เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้รับรู้แล้วอาจไม่สนใจก็ได้ ถ้าสถานการณ์นั้นมิได้เป็นอันตรายกับตนหรือทำให้ฝ่ายตนสูญเสียอะไรมากนัก ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง แต่บางครั้งแต่ละฝ่ายรับรู้ว่ามีความขัดแย้งเพียงเล็กน้อย แต่แทนที่จะไม่สนใจกับเลือกที่จะให้เกิดความขัดแย้งก็ได้

2.2 ความรู้สึกขัดแย้ง (Felt Conflict) การรับรู้เกี่ยวกับความขัดแย้ง ใ้ช้ว่านำไปสู่ความขัดแย้งเสมอไป แต่ถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นก็จะมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล ความรู้สึกขัดแย้งเป็นเรื่องของความรู้สึกของแต่ละบุคคล ซึ่งแสดงความรู้สึกออกมาในการรับรู้ต่อต้าน กลัว ไม่ไว้วางใจ ความขัดแย้งกลายเป็นเรื่องส่วนบุคคล และบุคคลก็จะใช้บุคลิกภาพทั้งหมดเข้าไปเกี่ยวข้อง แต่ถ้าหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยอมรับ หรือรู้สึกว่ เราเชื่อในสิ่งที่แตกต่างกัน ความรู้สึกอันนั้นมิได้เป็นส่วนบุคคล และความสัมพันธ์ก็ไม่ใช่เป็นส่วนบุคคล การรับรู้ความรู้สึกทัศนคติ อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งได้ทั้ง ๆ ที่มันไม่มีตัวตน แต่เงื่อนไขอันนั้นออกมาจากบุคลิกภาพ ของแต่ละบุคคล บุคคลที่ไว้วางใจและมีความมั่นใจต่าง จะมองเหตุการณ์บางอย่างว่าเป็นอันตราย ขณะที่คนอื่นเขามองว่าเป็นเรื่องธรรมดา ความรู้สึกและทัศนคติที่ทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ต่อกัน อาจจะช่วยหลีกเลี่ยงความขัดแย้งได้ถ้าทั้งสองฝ่ายมีความต้องการร่วมกันร่วมมือกัน ความแย้งจะน้อยลง แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดคิดว่าฝ่ายเดียวเท่านั้นที่ควรจะชนะ หรือควรจะได้ ความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น

2.3 การแสดงพฤติกรรมขัดแย้ง (Manifest Behavior) เมื่อบุคคลรับรู้ความรู้สึกขัดแย้ง บุคคลก็จะแสดงออกมา การแสดงพฤติกรรมบางครั้งก็เป็นการแก้ปัญหา เมื่อฝ่ายหนึ่งรับรู้และแสดงพฤติกรรม เพื่อขัดขวาง เป้าหมายของอีกฝ่ายหนึ่ง พฤติกรรมนั้นแสดงออกมาจากความขัดแย้ง พฤติกรรมที่แสดงมีตั้งแต่แอบทำลายเงียบ ๆ จนถึงก้าวร้าว อย่างเปิดเผย และบางครั้งถึงขั้นก่อวินาศกรรม

3. การแก้ปัญหาความขัดแย้งหรือ เก็บกดไว้ (Conflict resolution of Suppression)

เมื่อพฤติกรรมแสดงออกอย่างชัดเจนว่ามีความขัดแย้ง ดังนั้น ขึ้นต่อไปก็ต้องพยายามขจัดความขัดแย้งหรือพยายามเก็บกดไว้ หรือพยายามใช้วิธีการต่างๆ ที่จะจัดการกับความขัดแย้ง และแต่ละฝ่ายรู้สึกอย่างไรขึ้นอยู่กับกระบวนการในการขจัดความขัดแย้ง

4. เตรียมการแก้ปัญหาที่จะเกิดตามมา (Resolution aftermath) ความพยายามที่จะแก้ปัญหาหรือพยายามเก็บปัญหาไว้เป็นการปัญหา แต่การเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดตามมาเพื่อความสัมพันธ์ทั้งสองฝ่ายในอนาคตถ้าความขัดแย้งได้รับการแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ทั้งสองฝ่ายพอใจความร่วมมือก็จะมากขึ้น แต่เก็บกดไว้ สักวันความขัดแย้งก็จะระเบิดออก และทำให้ความสัมพันธ์ทั้งสองฝ่ายถึงความพินาศ วิธีแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันอาจนำไปสู่ความขัดแย้งในอนาคต หรือความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก็แล้วแต่การเลือกวิธีการต้องเหมาะสม

วันชัย วัฒนศัพท์, สุวิทย์ เลหาศิริวงศ์ และวงศา คงดี (2542 : 5-16) ได้จัดระดับความต่อเนื่องของการจัดการความขัดแย้งและการเลือกใช้การแก้ไขความขัดแย้ง(อ้างถึงใน ศาสวัตเพ่งแพ 2543 : 27)

การตัดสินใจส่วนบุคคลโดยกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง				การตัดสินใจส่วนบุคคลที่มีบุคคลที่สาม		การตัดสินใจ โดยบุคคลที่สาม โดยเจ้าหน้าที่ทางการ		การใช้อำนาจนอกกฎหมาย	
หลีกเลี่ยง	การเจรจาอย่างไม่เป็นทางการ	การเจรจาต่อรอง	การไกล่เกลี่ยโดยผู้ไกล่เกลี่ยเป็นกลาง	การตัดสินใจเชิงบริหาร	อนุญาตโดยบุคลากร	การตัดสินใจโดยผู้พิพากษา	การตัดสินใจโดยปรับเปลี่ยนกฎหมาย	การเผชิญหน้าโดยไม่ใช้กำลัง	การใช้กำลัง

การเพิ่มการใช้อำนาจบีบบังคับและความเป็นไปผู้ผลลัพธ์ที่เป็นการแพ้-ชนะ

ภาพที่ 2.3 ความต่อเนื่องของการจัดการความขัดแย้งและการเลือกใช้การแก้ไขความขัดแย้ง ที่มา : วันชัย วัฒนศัพท์, สุวิทย์ เลหาศิริ, และ วงศา คงดี (2542 : 5) (อ้างถึงใน ศาสวัตเพ่งแพ 2543 : 27)

จากตารางแสดงถึงทางเลือกต่างๆซึ่งมีกระบวนการเป็นแบบแผนของรูปแบบที่แตกต่างกัน วิธีการเฉพาะตัวที่เลือกใช้ บุคคลที่เกี่ยวข้อง บทบาทของบุคคลที่สาม ประเภทของการตัดสินใจที่จะใช้ได้ผล และความเข้มข้นของการบีบคั้นกดดันโดยกลุ่มผู้มีข้อพิพาทต่อกัน จากด้านซ้ายสุดแสดงถึงระดับความต่อเนื่องของการจัดการกับความขัดแย้ง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ไม่เป็นทางการและเป็นส่วนตัว เกี่ยวข้องเฉพาะผู้ที่มีข้อพิพาทกัน ส่วนปลายของอีกด้านเป็นเรื่องของกลุ่มพิพาทฝ่ายหนึ่งที่จะอาศัยการบีบบังคับซึ่งในหลายๆครั้ง สาธารณชนได้มีบทบาทการบีบบังคับฝ่ายตรงข้ามให้ยอมแพ้ โดยมีรายละเอียดของการเลือกใช้วิธีต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ความไม่ลงรอยกันส่วนมากมักจะได้รับการแก้ไขอย่างไม่เป็นทางการ โดยคนพยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเนื่องจากคนไม่ชอบความไม่สบายใจที่มาพร้อมกับความขัดแย้ง และอาจจะมองว่าเป็นประเด็นปัญหาที่ยังไม่ค่อยสำคัญ การไม่มีอำนาจในการที่จะไปเกี่ยวข้องจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ หรืออาจจะยังไม่พร้อมที่จะเจรจาไกล่เกลี่ย

2. การเจรจาแก้ไขปัญหาย่างไม่เป็นทางการ วิธีการนี้มักจะเป็นวิธีที่ทำให้ความขัดแย้งส่วนใหญ่จบลงได้ในชีวิตประจำวัน อาจเป็นเพราะข้อขัดแย้งสามารถแก้ไขได้อย่างเรียบง่ายจนเป็นที่พอใจของผู้เกี่ยวข้องหรือเพราะประเด็นปัญหาถูกยกเลิกเพราะหมดความสนใจหรือไม่อาจลุกลามต่อไปได้

3. การเจรจาต่อรอง การเจรจาต่อรองเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของการต่อรองระหว่างกลุ่มที่รู้ดีว่าจะเกิดความขัดแย้ง หรือเกิดความขัดแย้งแล้ว แต่ละกลุ่มจะร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างกันขึ้นชั่วคราว เพื่ออธิบาย หรือบอกล่าความที่ต้องการและผลได้ผลเสียของเขา ทั้งนี้เพื่อข้อแลกเปลี่ยนบางอย่างกัน หรือเพื่อแก้ปัญหาในประเด็นที่ไม่ซับซ้อนนัก เช่น ร่วมกันสร้างความสัมพันธ์เพื่อเตรียมการสำหรับอนาคต หรือสร้างกระบวนการแก้ไขปัญหา ที่อาจเกิดขึ้น

4. การเจรจาไกล่เกลี่ยโดยมีผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลาง บุคคลที่สามนี้ไม่ได้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจปัญหาโดยตรง แต่คนกลางนี้จะช่วยคู่กรณีที่เกิดความขัดแย้งกัน เพื่อให้บรรลุข้อตกลงที่เป็นที่ยอมรับความเห็นพ้องต้องกัน ในประเด็นข้อพิพาท ทั้ง “การเจรจาต่อรอง” หรือ “การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง” จะเปิดทางให้อำนาจแห่งการตัดสินใจอยู่ที่คู่กรณีที่มีความขัดแย้งกัน การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง จะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างสมัครใจ โดยคู่กรณีต้องเต็มใจที่จะยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นที่มาช่วยจัดการแก้ปัญหาความขัดแย้ง การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางมักจะเกิดขึ้นเมื่อคู่กรณีมีความเห็นว่าพวกเขาไม่อาจจะร่วมกันแก้ไขได้โดยลำพัง และเมื่อหนทางการแก้ไขปัญหามีเพียงการอาศัยความช่วยเหลือของบุคคลที่สามเท่านั้น

5. วิธีการตัดสินใจปัญหาข้อพิพาทข้อผู้บริหารในกรณีนี้บุคคลที่สามอาจจะไม่จำเป็นต้องเป็นกลางนัก อาจจะเป็นผู้ตัดสินใจในกรณีพิพาทนั้นก็ได้ กระบวนการนี้อาจจะเป็นเรื่องส่วนตัวถ้าความขัดแย้งนั้นเกิดขึ้นภายในองค์กรเอกชน หรือในกลุ่มผู้ร่วมงานกันเองหรืออาจจะ

เป็นทางการถ้าเหตุขัดแย้งนั้นเกิดในหน่วยงานราชการ ผู้ตัดสินใจอาจจะเป็นนายกเทศมนตรี
เจ้าหน้าที่ของรัฐ

6. อนุญาโตตุลาการ เป็นคำที่ใช้หมายถึง กระบวนการที่คู่ขัดแย้งสมัครใจที่จะขอร้อง
ให้ บุคคลที่สามที่เป็นกลาง ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นผู้ช่วยตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้ง ผลการ
ตัดสินใจอาจจะเป็นเพียงคำแนะนำหรือสิ่งผูกมัดที่จะต้องปฏิบัติตามอนุญาโตตุลาการ อาจ
ดำเนินการโดยคนคนเดียวหรือคณะบุคคลก็ได้ ประเด็นสำคัญคือเขาเหล่านั้นจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับ
กับความขัดแย้งนั้นๆ กระบวนการอนุญาโตตุลาการ เป็นกระบวนการในลักษณะส่วนตัวซึ่ง
บ่อยครั้งที่การตัดสินใจหรือผลการพิจารณาไม่จำเป็นจะต้องให้สาธารณชนมีส่วนร่วมด้วย คนที่
เลือกใช้วิธีนี้มักเป็นผู้ที่ชอบความเป็นส่วนตัว ในลักษณะที่เป็นทางการ ไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงนัก และ
รวดเร็วกว่ากระบวนการทางศาล ในกระบวนการอนุญาโตตุลาการ โดยทั่วไปคู่กรณีสามารถเลือกผู้
ที่จะมาทำหน้าที่จะตัดสินใจ ซึ่งทำให้ทั้งคู่รู้สึกสบายใจมากกว่าคนใช้คนกลางซึ่งถูกกำหนดโดยผู้มี
อำนาจ หรือโดยองค์กรของรัฐ

7. กระบวนการทางศาล หมายถึง การที่สถาบันซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระบบที่สังคมยอมรับ
รับเข้ามาช่วยจัดการแก้ไขข้อพิพาท วิธีนี้ได้เปลี่ยนจากการแก้ปัญหาระหว่างกันเองไปสู่
กระบวนการของรัฐ ซึ่งของคู่กรณีมักจะจ้าง “ทนายความ” เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการสู้คดี ซึ่ง
จะมีการนำสืบต่อหน้าที่บุคคลที่สามเป็นกลาง คือ “ผู้พิพากษา” หรือ “คณะลูกขุน” แล้วแต่ระบบ
ผู้ทำหน้าที่พิพากษาเหล่านี้ นอกจากจะพิจารณาถึงข้อขัดแย้ง ความห่วงกังวล และผลประโยชน์
ของคู่กรณีแล้ว ยังมองไกลออกไปถึงค่านิยมและมาตรฐานตามสังคม ผู้พิพากษาและคณะลูกขุน
จะต้องสนใจไปบนพื้นฐานของกฎหมาย และต้องเป็นไปตามตัวบทกฎหมายผลการตัดสินใจมักจะ
เป็นการ แพ้-ชนะ คือตัดสินว่าใครแพ้เพราะอะไร ชนะเพราะอะไร และเนื่องจากการตัดสินนี้ เป็น
การตัดสินที่ได้รับอำนาจจากสังคม ผลของผลของการตัดสินจึงมีผลใช้บังคับตามกฎหมาย คู่กรณี
ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ แต่ก็จะต้องรับโอกาสในการแสดงทัศนคติของเขาเองอย่างหนักแน่น
และจากการตัดสินที่สะท้อนถึงลักษณะความเป็นไปในสังคม

8. กระบวนการออกกฎหมาย เพื่อแก้ปัญหาข้อพิพาท เป็นวิธีการแก้ปัญหาความ
ขัดแย้งโดยรัฐอีกวิธีหนึ่งที่อาศัยวิธีการทางกฎหมาย วิธีนี้มักจะใช้กับข้อพิพาทใหญ่ๆ ที่มีผลกระทบ
ต่อคนส่วนมาก แต่ก็อาจจะเกิดผลออกมาเป็น “แพ้-ชนะ” โดยการลงคะแนนออกเสียง คนทั่วไปมี
อิทธิพลต่อผลการตัดสินใจเฉพาะการที่เขาหรือผู้ที่มีความเห็นด้วยกับเขา สามารถจะสร้างกระแส
หรือผลักดันให้ผู้ที่ออกกฎหมายเห็นสอดคล้องกับเขา และให้คะแนนตามความเห็นนั้นๆ ยิ่งไป
กว่านั้นประเด็นแพ้หรือชนะอาจจะทำให้อ่อนลงด้วยข้อความที่ประนีประนอมที่เขียนลงไปใน
กฎหมายนั้นๆ

9. วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง หรืออหิงสา จะอาศัยคนหรือกลุ่มคนที่ร่วมกระทำการ

อย่างหนึ่งอย่างใด การกระทำนี้ไม่รวมถึงการออกแรงบีบบังคับ หรือใช้กำลังรุนแรง และมักจะเป็นรูปแบบที่จะไม่ทำให้เกิดผลเสียทางจิตใจ หรือเกิดน้อยที่สุด กระบวนการไม่ใช้ความรุนแรงนี้ได้ผลดีที่สุดเมื่อคู่กรณีต้องอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกันในการดำรงชีพให้เป็นปกติสุขกรณีเช่นนี้ คู่กรณีหนึ่งอาจจะบีบบังคับให้อีกฝ่ายหนึ่งให้สิทธิพิเศษ โดยการปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือ หรือโดยการทำอะไรที่ฝ่ายไม่ปรารถนา การปฏิบัติการใช้ความรุนแรง หรืออหิงสานี้ รวมถึงการแสดงออกถึงการไม่ยอมรับ หรือไม่เชื่อฟังประชาคม เช่น การฝ่าฝืนกฎ หรือ การปฏิบัติฝ่าฝืนสิ่งที่สังคมยอมรับ เพื่อจะให้คู่กรณีได้ยอมรับ หรือเพื่อแสดงให้สาธารณชนทราบว่า เขาเห็นสิ่งที่สาธารณชนถือปฏิบัติอยู่ไม่ยุติธรรมหรือไม่เสมอภาค การปฏิบัติการใช้ความรุนแรงนี้อาจจะทำคนเดียว หรือเป็นกลุ่ม และอาจจะทำอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการก็ได้

10. การใช้ความรุนแรง หรือใช้กำลัง (violence of coercion) แนวความคิดของกระบวนการนี้อยู่บนพื้นฐานที่ว่า ถ้าคู่กรณีหรือทรัพย์สินของคู่กรณีมีคุณค่าสูงและคุณค่าของการดำรงอยู่ในสถานภาพของเขานั้นสูงพอ จะทำให้เกิดการยินยอมให้เกิดสิทธิพิเศษสิ่งที่จะทำให้การใช้ความรุนแรงได้ผล คือ คู่กรณีจะสร้างอำนาจต่อรองที่เพียงพอที่จะทำให้ทำลายคู่ต่อสู้ และต้องสามารถที่จะลวงให้อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ตนมีพลังพอและพร้อมที่จะใช้มัน

1.6. ความขัดแย้งในบทบาท (role conflict)

สร้อยตระกูล (ตีพานนท์) อรรถมานะ (2545:212-213) กล่าวว่า ความขัดแย้งในบทบาทอาจเกิดขึ้นได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. ความขัดแย้งในบทบาทของบุคคล (personal – role conflict) ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลผู้นั้นต้องแสดงบทบาทที่จำเป็นในหน้าที่ของเขา แต่การแสดงบทบาทนั้นขัดกับค่านิยม ความคิด ความเชื่อทัศนคติ หรือความต้องการส่วนตัวของเขาเอง

2. ความขัดแย้งภายในบทบาท (intrarole conflict) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีบทบาทหลายบทบาทหรือที่เรียกว่าชุดของบทบาท (role set) ที่สลับซับซ้อน อาทิ ความขัดแย้งภายในบทบาทของผู้ควบคุมบังคับบัญชาระดับต้น (first – line supervisor) ซึ่งเป็นบทบาทของบุคคลที่อยู่ระหว่างกลางระหว่างฝ่ายจัดการและฝ่ายปฏิบัติ และทั้งฝ่ายจัดการและฝ่ายปฏิบัติต่างก็มีความคาดหวังในบทบาทของผู้ควบคุมบังคับบัญชาตรงข้ามกัน ซึ่งทำให้ผู้บังคับบัญชายากที่จะแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับความคาดหวังในบทบาทที่ทั้งฝ่ายจัดการและฝ่ายปฏิบัติงานที่ต้องการได้

3. ความขัดแย้งในความคาดหวัง ของบทบาทที่ขัดกัน (interrole conflict) เช่น บุคคลหนึ่งเป็นกรรมการมีบทบาทในการพิจารณาโทษของตนเองซึ่งอาจเกิดความคาดหวังที่ขัดกันบทบาทของบุคคลผู้นั้นที่ต้องแสดงออกเพราะต้องแสดงทั้งบทบาทของเพื่อนและผู้ที่ทำลายอนาคต เป็นต้น

1.7. ผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมือง

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2546 : 20) กล่าวถึงผลเสียของความขัดแย้งไว้ ดังนี้

1. ทำให้บางคนอาจได้รับความรู้สึกว่าคุณเองพ่ายแพ้
2. ทำให้บุคคลเกิดความเหินห่างกันขึ้น
3. ทำให้บรรยากาศแห่งความไว้นื้อเชื่อใจระหว่างกันหมดไป และก่อให้เกิดความหวาดระแวง ความสงสัยระหว่างกันเกิดขึ้น
4. ถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นภายในหน่วยงานใดหรือเกิดขึ้นในงานที่ต้องการความร่วมมือในการทำงานโดยเฉพาะงานทางด้านการบริหาร โครงการแล้ว ความร่วมมือที่ผู้ขัดแย้ง จะให้กับบุคคลอื่น การทำงานจะลดน้อยถอยลง
5. ความขัดแย้งจะกระตุ้นให้เกิดการต่อต้านการทำงานเป็นทีม หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ความขัดแย้งจะทำให้เกิดการการทำงานเป็นทีมเกิดขึ้นได้ยาก ทำให้ความร่วมมือหมดสิ้นไป
6. ความยุ่งเหยิงที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้ง จะทำให้บุคคลที่เกิดความรู้สึกว่าคุณเองพ่ายแพ้ต้องออกจากองค์กรไป โดยเฉพาะถ้าเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ หรือมีคุณค่าต่อองค์กรด้วยแล้ว จะทำให้องค์กรต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าไป

อารี เพชรสุค (2544: 307) กล่าวถึงผลของความขัดแย้ง ว่ามีผลทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบ ผลของความขัดแย้ง จะมีทิศทางไปทางไหนก็ขึ้นอยู่กับการจัดการตัวบุคคลถ้าหากว่าเราจัดการไม่ได้หรือไม่ใส่ใจเท่าที่ควรผลของความขัดแย้งก็จะมีแนวโน้มไปทางลบ หรือไม่ดี แต่ถ้าเราให้ความสำคัญและพยายามจัดการกับความขัดแย้งให้ถูกต้องความขัดแย้งก็จะมีผลออกมาเป็นทางบวกได้

ผลทางบวก (Positive)

1. ความขัดแย้งจะกลายเป็นแรงกระตุ้น หรือหรือแรงจูงใจที่สำคัญที่ก่อให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์หรือการทำงาน ทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงานการแข่งขัน เพื่อเอาชนะตนเองและทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ดีขึ้น
2. ในแง่ของความรู้สึกจะเป็นความรู้สึกที่แสดงถึงความราบรื่นในชีวิต มีชีวิตชีวา รู้สึกมีความสุข ทำงานมีประสิทธิภาพ มีศักยภาพและมองเพื่อนร่วมงานทุกคนเป็นมิตร ทำงานเป็นทีมได้เป็นอย่างดี
3. การเปลี่ยนแปลงเพื่อความเจริญเติบโตจะเกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ทั้งทางด้านกายภาพและจิตภาพ ความสัมพันธ์ที่ดีจะขยายวงกว้างขวางออกไป
4. ในด้านสุขภาพคนที่สามารถจัดการกับความขัดแย้งได้หรือควบคุมได้ จะเป็นคนมีสุขภาพจิตดี และสุขภาพกายดี นอนหลับเป็นปกติไม่กระวนกระวายใจ
5. ในด้านความเครียดที่สามารถควบคุมความขัดแย้งได้จะไม่มีความเครียด จะ

รู้สึกผ่อนคลาย และประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี

ผลทางลบ (Negative)

1. จะมีความเครียดสูง หงุดหงิด ไม่มีสมาธิ ในการทำงานหรือการใช้ชีวิตประจำวันขาดการขี้คิด ขาดความคิดในเชิงสร้างสรรค์
2. ในด้านความรู้สึก รู้สึกสับสน มีความวิตกกังวลสูง มีความโกรธอย่างรุนแรง เหนื่อยหน่ายกับชีวิต ขุนเฉียว เหงาหงอย เหมือนกับอยู่ในโลกคนเดียว
3. ในด้านการปฏิบัติงาน ศักยภาพในการปฏิบัติงานลดถอยลง สมาธิสั้น
4. ในด้านสุขภาพ คนที่มีความขัดแย้งสูง จะมีความเจ็บไข้บ่อย มีอาการปวดหัว ตัวร้อน นอนไม่หลับ ปวดหัวข้างเดียว มีความดันโลหิตสูง เป็นโรคเกี่ยวกับหลอดเลือด ระบบหายใจ และระบบประสาท
5. ในด้านพฤติกรรม คนที่มีความขัดแย้งสูงจะมีพฤติกรรมในทางลบ เช่น ก้าวร้าว มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก เป็น 2 ขั้วต่อต้านการต่อต้านกฎระเบียบของสังคม ควบคุมพฤติกรรมไม่ได้ มักทำลายข้าวของ

ผลดีของความขัดแย้ง

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2540: 22) กล่าวถึงผลดีของความขัดแย้งว่า ความขัดแย้งนั้นไม่ใช่จะก่อให้เกิดผลร้ายเสมอไป ความขัดแย้งสามารถก่อให้เกิด ผลดี คือ ความขัดแย้งว่าเป็นตัวกระตุ้นให้คนแสวงหาวิธีการข้อมูลใหม่ ๆ กระตุ้นความตื่นตัวและความขัดแย้งในระดับที่เหมาะสมจะก่อให้เกิดผลดีของความรอบคอบ ความมีเหตุมีผลและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ สรุปลได้ความขัดแย้งชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ ในด้านต่างๆ คือ

1. ป้องกันความเฉื่อยชา
2. เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลเกิดความสนใจและเกิดความอยากรู้อยากเห็น
3. เป็นสื่อที่ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ถูกนำมาตีแผ่ และหาทางแก้ไข
4. เป็นรากเหง้าของการเปลี่ยนแปลงของบุคคลและสังคม
5. ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการทดสอบและประเมินผลตนเอง
6. ความขัดแย้งจะทำให้เห็นขอบเขตของกลุ่มชัดเจนขึ้น ทำให้เห็นว่าแต่ละกลุ่มมีขอบเขตเพียงใดหรือใครเป็นสมาชิกของกลุ่มบ้าง ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกได้แสดงเอกลักษณ์ว่าตนเองเป็นสมาชิกของกลุ่มนี้
7. ความขัดแย้งภายนอก มักจะทำให้เกิดความกลมเกลียวภายในกลุ่ม

ประโยชน์ต่อบุคคล เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540: 22)

1. ความขัดแย้งสามารถทำให้ความต้องการทางจิตบางอย่าง ได้รับการตอบสนอง การโต้เถียงกันบ้าง อาจทำให้บางคนลดความเครียดลงได้บ้าง คนที่ชอบก้าวร้าวอาจมีความสุข ในการโต้เถียงเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

2. ความขัดแย้งทำให้คนรู้จักตัวเอง โดยจะต้องระวังและรู้ว่าอะไรจะพุดอะไรหรือรู้ว่า จะทำอะไรเมื่อเกิดความขัดแย้ง

3. ความขัดแย้งอาจทำให้คนเป็นที่ยอมรับของคนอื่นและมีชื่อเสียง ด้วยเกรงว่า จะเกิดความขัดแย้ง จะช่วยทำให้คนมีการเตรียมตัวและมีแรงจูงใจที่จะทำงานให้ได้

ประโยชน์ต่อองค์กร เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540: 23)

1. ความขัดแย้งจะช่วยให้มีข้อมูลเชิงวิจักษ์เกี่ยวกับเรื่องที่จะต้องปรับปรุง แก้ไขความขัดแย้งทำให้ผู้บริหารต้องระวังว่าปัญหาคืออะไร ใครเกี่ยวข้องบ้างและจะแก้ไขปัญหา อย่างไร

2. ความเห็นขัดแย้งกันทำให้เกิดการอภิปรายก่อนที่จะตัดสินใจ ถ้าหากความ ขัดแย้งถูกละเลยและปิดบังแล้ว ความแตกต่างของความคิด ในการทำงานร่วมกันจะไม่ได้รับการ แก้ไข

3. ความขัดแย้งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม ความขัดแย้งแต่เพียง เล็กน้อย ในการเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ จะทำให้คนปรับตัวและยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ใน สถานการณ์ที่ขัดแย้งบุคคลอาจแสดงความสามารถเฉพาะตนออกมามากกว่าในสถานการณ์ที่สงบ

4. ความขัดแย้งจะทำให้คนเกิดความสนใจและอยากรู้อยากเห็น หลังจากความ ขัดแย้งสิ้นสุด

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540: 24) ได้กล่าวว่าความขัดแย้งเป็นประโยชน์ต่อ องค์กร เช่น

1. ความขัดแย้งกับกลุ่มอื่น ทำให้เกิดเอกลักษณ์ในกลุ่มของตน และจะช่วยทำให้ ขอบเขตของกลุ่มชัดเจนและเข้มแข็งขึ้น

2. ความขัดแย้งช่วยให้ความสัมพันธ์คงมีอยู่ต่อไป เพราะได้ปล่อยให้ระบาย ความเป็นปรปักษ์ต่อกันออกเสียบ้าง

3. ความขัดแย้งกับกลุ่มอื่น ทำให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวภายในกลุ่มมาก ยิ่งขึ้น และทำให้เกิดการระดมทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้ให้คุ้มค่า

4. ความขัดแย้งทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ทางสังคมภายในกลุ่มมีมากขึ้น

5. ความขัดแย้งทำให้สร้างนอร์มใหม่ขึ้นมา และต้องยืนยันนอร์มเก่าอีกครั้งหนึ่ง

6. ความขัดแย้งทำให้ปัญหาต่าง ๆ กระจ่างชัดขึ้น

7. ความขัดแย้งมักนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ความขัดแย้งจึงช่วยจูงใจบุคคลและองค์กรได้เปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความขัดแย้งที่มีในระดับที่เหมาะสม จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลและองค์กร ประโยชน์ที่สำคัญบางประการของความขัดแย้ง ได้แก่

1. ป้องกันไม่ให้องค์กรหยุดอยู่กับที่หรือเฉื่อยชา
2. ความขัดแย้งทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารที่ฉลาดย่อมสามารถนำการเปลี่ยนแปลงนั้นให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม
3. ความขัดแย้งเป็นผลมาจากความแตกต่างของบุคคล ผู้บริหารที่มีความสามารถย่อมประสานความแตกต่างมาเป็นประโยชน์ต่อองค์กร ทำให้เกิดความคิดริเริ่มใหม่ๆ
4. ความขัดแย้งกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาข้อมูลใหม่หรือข้อเท็จจริงใหม่หรือวิธีแก้ปัญหาอย่างใหม่ ต่างฝ่ายต่างก็พยายามหาข้อมูลและเหตุผลมาสนับสนุนฝ่ายตน ทำให้ได้ข้อมูลใหม่ หรือหลักฐานใหม่ หรือต่างฝ่ายต่างก็ยอมรับวิธีของซึ่งกันและกัน ก็จำเป็นจะต้อง หาทางออกใหม่

5. ความขัดแย้งกับกลุ่มอื่น จะทำให้สมาชิกภายในกลุ่มมีความกลมเกลียวกันและรวมพลังกัน สรุปว่าความขัดแย้งเป็นประโยชน์ต่อองค์กร คือ สร้างเอกลักษณ์ของตนเองช่วยทำให้ขอบเขตของกลุ่มชัดเจน สร้างความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียว เกิดการระดมทรัพยากรมาใช้ให้คุ้มค่า มีส่วนร่วมทางสังคม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ความขัดแย้งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของบุคคลและองค์กรได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันการหยุดอยู่กับที่ที่เกิดความคิดริเริ่มใหม่ๆ การแสวงหาข้อมูลใหม่หรือข้อเท็จจริงใหม่มาสนับสนุนฝ่ายตนทำให้ได้ข้อมูลใหม่มีความรอบคอบและมีเหตุผลในการแก้ปัญหา ส่งเสริมการพัฒนาการทำงานอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ ได้กล่าวว่า หากความขัดแย้งได้รับการตอบสนองในทางบวกมีการแก้ปัญหาคความขัดแย้งที่เหมาะสม ย่อมทำให้เกิดบรรยากาศที่ดี เกิดบรรยากาศของความร่วมมือสนับสนุนจะเป็นความขัดแย้งในการสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งผลถึงความเจริญก้าวหน้าในที่สุด

ผลเสียของความขัดแย้ง ความขัดแย้งมีผลเสียอยู่มาก ถ้ามีอยู่ในระดับต่ำหรือไม่ มีจะไม่ทำให้เกิดความคิดริเริ่มใหม่ๆ เกิดความเฉื่อยชาในองค์กรและบุคคลในทางตรงกันข้าม ถ้าเกิดมีความขัดแย้งสูงมาก จะทำให้บรรยากาศในการทำงานเกิดความตึงเครียด ข้อมูลถูกบิดเบือนในระดับสูงเป็นผลให้คุณภาพ การตัดสินใจต่ำ ความคิดริเริ่มใหม่ๆ ในการทำงานได้น้อยมาก

2. แนวคิดบทบาทของทหารต่อการเมืองไทย

2.1 แนวคิดบทบาทของทหารต่อการแทรกแซงทางการเมือง

แนวทางการศึกษาบทบาทของทหารในทางการเมือง

แนวคิดที่ 1 มองว่าองค์กรของทหารมีความเข้มแข็งมากกว่าองค์กรอื่น ๆ เช่น มีโครงสร้างขององค์กรที่เป็นรูปแบบปิรามิดสูง (Heirarchy) มีการบังคับบัญชาที่ชัดเจน มีกฎระเบียบวินัยที่เข้มงวด

แนวคิดที่ 2 มีกำลังพลจำนวนมาก มีกำลังอาวุธพร้อม ดังนั้นถ้าสถาบันทางการเมืองอ่อนแอทหารจึงมักเข้ามาแทรกแซงเสมอ

แนวคิดที่ 3 มองว่าการที่ทหารเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองโดยการปฏิวัติ และรัฐประหารนั้นเป็นเพราะต้องการปกป้อง หรือขยายอำนาจและผลประโยชน์ของกลุ่มตน นั่นคือนักวิชาการกลุ่มนี้มองว่าทหารมิใช่ทหารอาชีพ แต่ต้องการใช้อำนาจที่มีอยู่เข้ามาปกป้องผลประโยชน์ หรือเข้ามาขยายผลประโยชน์ของกลุ่มตน เช่น ทหารจะพยายามสนับสนุนพรรคพวก รุ่นเดียวกันเข้าไปมีบทบาท หรือดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองทั้งตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา

แนวคิดที่ 4 มองว่าการที่ทหารเข้ามายึดอำนาจการปกครองนั้น เป็นเพราะการไร้เสถียรภาพของรัฐบาลพลเรือน โดยเฉพาะรัฐบาลพลเรือนที่เป็นรัฐบาลผสมหลายพรรคการเมือง มักจะทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล หรือการบริหารงานไม่มีเอกภาพเกิดความเสียหายแก่บ้านเมืองทหารก็มักจะเข้ามาแทรกแซงโดยการปฏิวัติ หรือรัฐประหาร และยกเลิกรัฐธรรมนูญ

สรุป จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวความคิดของกลุ่มนักวิชาการที่มองว่า ทหารเข้ามามีบทบาทแทรกแซงทางการเมืองของไทยตลอดเวลา ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ไม่ว่าจะเป็นการปฏิวัติรัฐประหาร การยกเลิกรัฐธรรมนูญ การงดการเลือกตั้ง การไม่อนุญาตให้มีพรรคการเมือง ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วมักมองว่าการแทรกแซงทางการเมืองของทหารนั้น เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย แต่ในทางกลับกันทหารก็มองว่า กระบวนการประชาธิปไตยซึ่งมีรัฐธรรมนูญ มีรัฐสภา มีพรรคการเมือง มีการเลือกตั้ง มีรัฐบาล แต่รัฐบาลก็มักไม่มีเสถียรภาพระบบการเมืองไม่เป็นประชาธิปไตยเท่าที่ควร ระบบการเมืองขาดระเบียบวินัย ประชาชนใช้สิทธิเสรีภาพไม่ถูกไม่ควร บางครั้งทำให้เกิดผลเสียหายและเป็นอันตรายต่อบ้านเมืองและประชาชน โดยส่วนรวม ดังนั้นทหารจึงมีความจำเป็นต้องเข้ารักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของประเทศ

2.2 สภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร

มีนักวิชาการหลายท่านได้สรุปถึงสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการแทรกแซงทางการเมืองของทหารตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนกระทั่งถึงกรณีพฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ไว้ดังนี้ คือ

1. เนื่องจากสภาพความเป็นวิชาชีพของทหารวิชาชีพทหารนั้นเป็นวิชาชีพที่สร้างบุคลากรให้มีความรัก ความสามัคคี มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติสูง ดังคำกล่าวที่ว่า“ประเทศเป็นบ้าน ทหารเป็นรั้ว” ทหารจึงมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ปกครองกันโดยระเบียบวินัยมีเอกภาพ มีกำลังพล มีกำลังอาวุธพร้อม สิ่งเหล่านี้จึงทำให้ทหารชั้นผู้ใหญ่ทั้งหลายต้องการมีอำนาจแทรกแซงฝ่ายการเมืองที่มีความอ่อนแอตลอดมา

2. เนื่องจากความชอบธรรมทางการเมืองมีน้อย ในอดีตรัฐบาลเป็นรัฐบาล ที่มีผู้นำขาดความชอบธรรมทางการเมือง โดยมักบริหารบ้านเมืองเพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือพรรคพวกมากกว่าจะบริหารเพื่อประชาชนที่ยากจน ที่มีปัญหา อันเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ จากการที่ผู้นำรัฐบาลขาดความชอบธรรมทางการเมืองนี้เอง จึงทำให้ทหารนำมาเป็นขออ้างในการแทรกแซงการเมืองเสมอมา

3. ความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์ของคณะทหารกับอุดมการณ์ทางการเมือง นั่นก็คืออุดมการณ์ของทหารเชื่อว่า องค์กรที่เข้มแข็งที่สุดคือ องค์กรทหาร และทหารจะต้องเข้าไปมีบทบาทแทรกแซงในระบบการเมือง ทั้งวุฒิสมาชิก และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพราะทหารเชื่อว่าตนสามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างฉับไว รวดเร็ว นอกจากนั้นทหารยังไม่มีความเชื่อมั่นในรัฐบาลที่มาจากพลเรือน ส่วนอุดมการณ์ทางการเมืองของนักการเมืองของไทยในอดีตที่ผ่านมา มักจะไม่เข้าใจปรัชญา และหลักการของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ยังคิดว่า “การเมืองเป็นเรื่องการแสวงหาผลประโยชน์” ประชาชนไม่ควรเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง จุดนี้เองจึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างดี

2.3. ปัจจัยที่ทำให้ทหารเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง

หากวิเคราะห์ถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทหารเข้ามาแทรกแซงการเมืองของประเทศ ไทยมาตลอดสามารถสรุปได้ดังนี้

2.3.1. ปัจจัยภายในประเทศ (Internal) ได้แก่

1) ความไม่พอใจในนโยบายของรัฐบาล เช่น เห็นว่านโยบายของรัฐบาล ประเด็นเอนเอียงไปทางลัทธิการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ หรือเห็นว่าเป็นนโยบายของรัฐบาลเป็นนโยบายเพื่อพรรคพวกมากกว่าเพื่อประโยชน์ของประชาชน หรือขัดต่อความมั่นคงของประเทศ ทหารก็จะเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง โดยอาจเข้ามาแทรกแซงการเมืองทางอ้อมนั้น ทหารมักจะใช้อำนาจการต่อรองเรื่องงบประมาณการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารระดับสูง ตลอดจนการเสนอชื่อบุคคลเข้า

ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาเป็นต้น

2) ถ้านักการเมืองเข้าไปเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของฝ่ายทหาร ทหารก็มักจะเข้าไปแทรกแซงทางการเมือง อาทิ ถ้ำทหารเสนอรายชื่อการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารระดับสูงมา แต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมไปเปลี่ยนแปลงโยกย้ายบางตำแหน่งและเสนอชื่อพรรคพวก ของตนแทนทหารก็จะเกิดความไม่พอใจ หรือ การที่สภาที่วังตึงบลิ้งของทหาร หรือ ขอลดงบประมาณของทหารบางรายการที่เห็นว่ายังไม่จำเป็น ในอดีตทหารจะไม่พอใจ และถือว่านักการเมืองเข้าไป ก้าวก่ายแทรกแซงการตัดสินใจของฝ่ายข้าราชการประจำ ดังนั้นทหารก็มักจะสร้างความกดดันให้รัฐบาลด้วยวิธีการต่าง ๆ

3) การที่กองทัพได้รับคำสั่งจากรัฐบาลให้ไปปราบปรามฝ่ายตรงข้าม หรือให้ไปรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ เช่นในยุค วันมหาวิปโยค 2516 หรือ ตุลาคมพ.ศ. 2519 หรือ พฤษภาคมพ.ศ. 2535 ทหารได้รับคำสั่งหรือไฟเขียวจากฝ่ายรัฐบาลให้นำกำลังมาปราบปรามผู้ชุมนุมหรือผู้ประท้วงด้วยวิธีการสลายม็อบ (Mob) อย่างรุนแรง จนทำให้เสียเลือดเสียเนื้อ หากพิจารณาด้วยใจเป็นกลางแล้วทหารชั้นผู้น้อยซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติตามนั้น บางคนอาจไม่เห็นด้วยกับวิธีการที่รุนแรง แต่ทหารมีวินัยต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา เหตุการณ์ต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นซึ่งคนไทยทุกคนต้องเก็บภาพและความรู้สึกเหล่านั้นไว้เป็นเครื่องเตือนใจ อย่าให้เกิดขึ้นในอนาคตอีกเลย

4) การที่กองทัพมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) มาก ไม่ว่าจะกองทัพบก กองทัพเรือหรือกองทัพอากาศ ทหารย่อมมีพลังอำนาจมาก ถ้ามีผู้นำของกองทัพมิได้เป็นอาชีพทหาร หรือ ทหารประชาธิปไตยที่แท้จริง ทหารเห็นการบริหารงานของรัฐบาล หรือ กระทบปฏิบัติ รัฐประหาร โดยอ้างเหตุผลเพื่อรักษาความสงบภายในประเทศ และรักษาความมั่นคงของประเทศไว้

5) การที่ทหารกลัวเสียอำนาจ หรืออำนาจที่มีอยู่ลดน้อยลง ทหารจึงพยายามที่จะไม่เปิดโอกาสให้ประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบ ไม่สนับสนุนให้มีรัฐธรรมนูญ ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง โดยเฉพาะสมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งการพัฒนาการเมืองไทยหยุดชะงักไปเป็นเวลาเกือบ 10 ปี

2.3.2. ปัจจัยภายนอก (External) ปัจจัยภายนอกที่ทำให้ทหารเข้ามาบีบบังคับหรือแทรกแซงทางการเมือง โดยทั่วไปสรุปได้ดังนี้

1) ความขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา อุดมการณ์ ของคนในสังคม เช่น บางช่วงเกิดความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ศาสนาระหว่างคนกลุ่มน้อย และคนส่วนใหญ่ในสังคมรุนแรงจนถึงขั้นการทำลายชีวิต และทรัพย์สินของทางราชการหรือคิดแยกดินแดนออกเป็นรัฐอิสระ

ถ้ารัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหา โดยมีเหตุผลว่าเพื่อความสงบเรียบร้อย และความมั่นคงของประเทศ

2) สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจตกต่ำ ที่ผ่านมามีในอดีตสังคมไทยมีสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจตกต่ำหลายครั้ง เช่น ช่วง พ.ศ. 2517 - 2527 เกิดภาวะเงินเฟ้อ ราคาสินค้าถูกมาก สินค้าด้านเกษตร ราคาตกต่ำ ประชาชนส่วนใหญ่ที่ยากจนเดือดร้อน และรัฐบาลก็ไม่มีความสามารถแก้ไขปัญหาได้ บางครั้งพรรคการเมืองรัฐบาลก็มัวแต่แสวงหาผลประโยชน์ และไม่จริงจังในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ดังนั้นทหารจึงใช้สถานการณ์ดังกล่าวเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง โดยการปฏิวัติ หรือรัฐประหาร และเข้ามาบริหารประเทศแทนตัวแทนของประชาชน แต่ในระยะหลัง ๆ ตั้งแต่หลังเหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ บทบาทของทหาร ก็เปลี่ยนไปมากทหารจะไม่เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองอย่างชัดเจนเหมือนอดีต แต่ทหารจะเป็นทหารอาชีพมากขึ้นถึงแม้ขณะนี้เศรษฐกิจของประเทศไทยจะตกต่ำมาก กองทุนเงินกู้ระหว่างประเทศ (IMF) ต้องเข้ามาช่วยเหลือเกิดม็อบ (Mob) จากหลายกลุ่มอาชีพ โดยเฉพาะม็อบคนชั้นกลาง แต่ทหารก็ปล่อยให้กลไกของระบบการเมืองแก้ไขปัญหาเองโดยทหารจะไม่เข้าไปแทรกแซงทางลบ แต่จะช่วยให้ข้อเสนอแนะทางบวกมากกว่า

3) ระบบการเมืองขาดกติกาทางการเมือง โดยเฉพาะระบบรัฐสภา ระบบพรรคการเมืองนักการเมือง ระบบการเลือกตั้ง ฯลฯ ของไทยที่ผ่านมามีในอดีตเป็นระบบการเมืองที่ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับระบบการเมืองของประเทศที่พัฒนาแล้ว เพราะระบบรัฐสภาของประเทศไทยก็มักจะเป็นเผด็จการทางรัฐสภา ระบบพรรคการเมืองขาดเสถียรภาพ ไม่มีพรรคการเมืองที่เข้มแข็งและได้เสียงข้างมากโดยเด็ดขาดในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ที่สำคัญคือ การเลือกตั้งแต่ละครั้งมีการซื้อสิทธิ์ขายเสียงมาก มีการทุจริตในการเลือกตั้ง ระบบราชการก็ไม่วางตัวเป็นกลางดังเช่นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 7 เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 ถูกกล่าวหาว่าฝ่ายรัฐบาลโกงการเลือกตั้ง และการเลือกตั้งที่ถูกกล่าวถึงกันมากเป็นประวัติศาสตร์ คือ การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 18 เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 ซึ่งผลการเลือกตั้งทำให้ นายบรรหาร ศิลปอาชา หัวหน้าพรรคชาติไทย ได้เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อระบบการเมืองขาดกติกาทางการเมือง เล่นการเมืองไม่โปร่งใส ขาดความชอบธรรม ในบางยุคที่ผู้นำทางการเมือง ค่อนข้างนิยมความเด็ดขาดหรือเผด็จการ ก็จะถือเอาสถานการณ์ดังกล่าวเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองเสมอมา

4) เกิดปัญหาการคอร์รัปชันหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวงมาก ระหว่างนักการเมือง และข้าราชการประจำในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น การที่รัฐบาลหรือรัฐมนตรีกำหนดนโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ใหญ่ ๆ ขึ้นมามากมาย บางครั้งก็ไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการอย่างถ่องแท้ ทำให้เกิดการผลาญงบประมาณไปโดยไม่จำเป็น และเป็นช่องทางในการกอบโกยผลประโยชน์ตอบแทนจากโครงการนั้น ๆ จากผู้รับเหมา

หรือ นักธุรกิจที่ดำเนินโครงการปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เรื้อรังมาตลอด ซึ่งบางรัฐบาลจะเห็นเด่นชัดมาก เช่น รัฐบาลสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ถูกกล่าวหาว่ามีการคอร์รัปชัน (Corruption) มาก มีการทำธุรกิจทางการเมือง มีการปั่นหุ้น กลายเป็นเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ จึงเป็นที่มาของเหตุการณ์ รสช. ยึดอำนาจ หรือทหารเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองอย่างเด่นชัดอีกครั้งหนึ่ง และนำมาซึ่งเหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ ปี พ.ศ. 2535

2.4. รูปแบบการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร

1. การใช้อิทธิพลกดดันนโยบายของรัฐบาล กรณีที่ทหารไม่เห็นด้วยกับนโยบายบางประเด็นของรัฐบาล ทหารก็อาจใช้สื่อมวลชน อันได้แก่ สถานีวิทยุ และสถานีโทรทัศน์ กล่าวโจมตีนโยบายของรัฐบาล เพื่อสร้างกระแส หรือ สร้างแนวร่วม หรือ มวลชนขึ้นมาโจมตีรัฐบาล

2. การข่มขู่ว่าจะใช้กำลัง กรณีที่รัฐบาลบางรัฐบาลเกิดความขัดแย้งกันมาก ผู้นำรัฐบาลไม่มีอำนาจ (Power) กับฝ่ายทหาร หรือไม่มีทหารสนับสนุน เมื่อผู้นำรัฐบาลเกิดวิกฤตศรัทธาจากประชาชนและยังไม่ยอมคืนอำนาจให้ประชาชน ทหารก็มักจะออกมาขู่ว่าจะใช้กำลัง หรือการที่รัฐบาลแต่งตั้ง ผบ.ทบ. หรือผู้บัญชาการทหารสูงสุด ไม่เป็นไปตามที่ฝ่ายทหารเสนอมา ทหารก็มักจะขู่ว่าจะใช้กำลัง เป็นต้น

3. การเปลี่ยนแปลงตัวผู้บริหาร หรือ รัฐมนตรีร่วมรัฐบาล การแทรกแซงทางการเมืองของทหารบางครั้งกดดันให้รัฐบาลต้องปรับคณะรัฐมนตรี หรือปรับเปลี่ยนตัวผู้บริหารใหม่ เช่น ให้มีการปรับเปลี่ยนรัฐมนตรีว่าการ หรือรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นต้น ถ้าหากผู้บริหารนั้นมีความขัดแย้งกับผู้นำฝ่ายทหารขณะนั้น

4. การยึดอำนาจ โดยการปฏิวัติ รัฐประหาร รูปแบบนี้เป็นการแทรกแซงทางการเมืองของทหารที่เกิดขึ้นมาบ่อยมาก ตั้งแต่หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ก็ค่อย ๆ ห่างไป เพราะยุคนี้เน้นทหารประชาธิปไตยมากขึ้นในยุคก่อนนั้นจึงถูกขนานนามว่า การเมืองไทย เป็น วงจรอุบาทว์ทางการเมือง คือ มีรัฐธรรมนูญ มีการเลือกตั้ง มีรัฐบาล มีระบบรัฐสภา มีความขัดแย้งทางการเมือง มีการปฏิวัติ รัฐประหาร มีรัฐบาลรักษาการ ฯลฯ

2.5. ปัจจัยที่ทำให้ทหารรัฐประหารสำเร็จ

1. การสนับสนุนจากทหารระดับกลางที่คุมกำลังพล อาทิ ระดับพันโท พันเอก พันเอกพิเศษ ที่คุมกำลังพลในระดับกองพันในพื้นที่ต่าง ๆ เพราะมีอาวุธยุทโธปกรณ์พร้อม ไม่ว่าจะเป็นรถถัง ปืนใหญ่ ปืนเล็ก ฯลฯ เมื่อผู้บังคับบัญชาสั่งให้เตรียมพร้อม หรือให้กระทำการปฏิบัติ จึงได้สำเร็จเกือบทุกครั้ง แต่ถ้านายทหารระดับกลางไม่สนับสนุน หรือสนับสนุนไม่จริงจัง ไม่มาตามนัด การปฏิวัติ รัฐประหาร ก็มีโอกาสสำเร็จได้ง่าย ๆ

2. การมีกำลังเพียงพอที่จะยึดอำนาจ หน่วยทหารบก ไม่ว่าจะเป็นทหารปืนใหญ่

ทหารราบทหารม้า ทหารพลร่ม มักจะมีกำลังพลมาก และกำลังพลเหล่านั้นจะได้รับการฝึกมาเป็นอย่างดี เมื่อเกิดวิกฤติในประเทศ หรือรัฐบาลขาดเสถียรภาพ ผู้นำทหารระดับสูงก็จะสามารถระดมกำลังพลได้อย่างรวดเร็ว

3. มีการวางแผน (Planning) และมีการประสานงาน (Coordinating) ที่ดี จะเห็นได้ว่าการปฏิวัติรัฐประหารของไทยหลายครั้งกระทำสำเร็จอย่างรวดเร็ว เพราะมีการวางแผนและการประสานงานที่ดีหากครั้งใดขาดการประสานงาน หรือขาดความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทหารก็มักจะปฏิวัติไม่สำเร็จ

2.6. ผลกระทบทางการเมืองของไทยจากการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร

1. ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญบ่อยมาก เมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วเพราะตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบันมีรัฐธรรมนูญ 16 ฉบับ

2. ทำให้ระบบพรรคการเมือง และ สภาผู้แทนราษฎร ขาดความต่อเนื่อง นักการเมืองและพรรคการเมืองเกิดความไม่มั่นใจว่าสถานการณ์ของตนจะอยู่ครบวาระหรือไม่ เนื่องจากคณะรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประเทศไทยในอดีตไม่เคยอยู่ครบวาระ 4 ปี เลย จึงทำให้พรรคการเมืองไม่เข้มแข็งเท่าที่ควรและพรรคการเมืองใดจะมีเสถียรภาพได้ก็ต้องอาศัย พลังฐานอำนาจ (Power) จากฝ่ายทหารสนับสนุนอยู่เบื้องหลังด้วย

3. ทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพในการบริหารบ้านเมือง โดยเฉพาะรัฐบาลที่มีนายกรัฐมนตรีมาจากพลเรือน มักจะดำรงตำแหน่งในระยะเวลาอันสั้น เช่น นายทวี บุณยเกตุ นายพจน์ สารสิน ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ฯลฯ เมื่อรัฐบาลอยู่ไม่ครบวาระ 4 ปี จึงทำให้การบริหารประเทศไม่เป็นไปตามนโยบาย (Policy) ที่กำหนดไว้ ปัญหาของประชาชนก็มิได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร

4. ทำให้เสียภาพพจน์ทางการเมืองในสายตาของประเทศที่พัฒนาแล้ว เพราะประเทศไทยเป็นประเทศเสรี ปกครองระบอบประชาธิปไตย มีการติดต่อและมีสัมพันธไมตรีกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การทหาร การทูต ฯลฯ เมื่อเกิดการปฏิวัติรัฐประหารครั้งใดก็ตาม ทำให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกเกิดวิกฤตศรัทธาต่อระบบการเมืองของไทย ไม่มั่นใจนโยบายของรัฐบาลทหารหรือรัฐบาลรักษาการ จุดนี้ทำให้ประเทศไทยพัฒนาประเทศถอยหลังเข้าคลองไปหลายปี ถ้ามีการปฏิวัติ รัฐประหาร

5. ทำให้การพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยขาดความต่อเนื่อง และบางช่วงหยุดชะงักไป ประชาชนขาดสิทธิและเสรีภาพทางการเมือง ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง ๆ ขึ้นไป มีรัฐธรรมนูญที่เขียนขึ้นมาโดยผู้มีอำนาจขณะนั้น มิใช่รัฐธรรมนูญของประชาชนอาทิ การเมืองในยุคอำนาจนิยม (พ.ศ. 2500 ,2516) เป็นต้น

6. ทำให้ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น โดยมีต้องมาจากการเลือกตั้ง

ตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย นั่นคือถ้าปฏิวัติสำเร็จ ทหารก็จะเข้ามาบีบบทบาททางการเมืองมาก บางช่วงจะประกาศกฎอัยการศึก บางครั้งประกาศห้ามการชุมนุมเกิน 5 คน ครูอาจารย์ที่สอนด้านการเมืองจะสอนเอียงไปทางสังคมนิยมไม่ได้ นิสิตนักศึกษาถูกกดดันทางความคิด ไม่มีเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง (พ.ศ. 2502 - 2519) แต่ในสมัยหลัง ๆ ทหารก็เข้ามาบีบบทบาททางการเมือง โดยสนับสนุนผู้นำประเทศที่มาจากสายทหารเป็นนายกรัฐมนตรี เช่น พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งก็อยู่ในตำแหน่งนานถึง 8 ปี แต่ทหารก็เป็นทหารประชาธิปไตย มากขึ้น ไม่ใช้วิธีการที่รุนแรง เน้นนโยบายการเมืองนำการทหาร

7. ทำให้เกิดความแตกแยกในกองทัพ การที่ทหารมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งรุ่น แบ่งสี ทำให้เกิดกลุ่มทหารขวาจัด กลุ่มทหารซ้ายจัด กลุ่มทหารประชาธิปไตย ซึ่งต่างก็พยายามแสดงอำนาจโดยเข้ามาแทรกแซงระบบการเมืองที่อ่อนแอ หรือเข้ามาดำรงตำแหน่งสำคัญในรัฐบาล หรือ เข้ามาดำรงตำแหน่งวุฒิสภาเพื่อกลั่นกรอง หรือตรวจสอบ หรือสนับสนุนรัฐบาลบางรัฐบาลทางอ้อม ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นกลางทางการเมืองได้ (สุจิต บุญบงการ 2531)

3. แนวคิดสัญญาวิทยา

3.1. ความหมายและองค์ประกอบ

สัญญาวิทยา (semiology) หรือสัญศาสตร์ (semiotics) เป็นศาสตร์ใหม่ที่เพิ่งได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังในช่วงศตวรรษที่ 20 นี้เอง โดยคำว่า semio เป็นภาษาละตินตรงกับภาษาอังกฤษว่า sign และ logy แปลว่า science ดังนั้นคำว่า semiology จึงแปลว่า science of sign หรือศาสตร์แห่งสัญญา (กาญจนา แก้วเทพ 2546:343) โดยเป็นวิชาที่ศึกษาถึงการเกิดขึ้น การคงอยู่ และการเปลี่ยนแปลงความหมายของสัญญาในสังคมหนึ่งๆ ที่สัญญานั้นถือกำเนิดขึ้นมา รวมทั้งแสวงหากฎที่ควบคุมอยู่เบื้องหลัง

คำว่า “สัญญา” หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้มีความหมายแทนสิ่งต่างๆ ในบริบทที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละสังคม เช่น ขวดซึ่งเป็นวัตถุอย่างหนึ่ง ในสังคมไทยก็สร้างตัวอักษรภาษาไทย ให้เป็นสัญญาแทนวัตถุสิ่งนี้ด้วยอักษร สามตัวคือ “ขวด” ในขณะที่เดียวกันหากนำวัตถุสิ่งเดียวกันนี้ไปให้คนในสังคมอังกฤษดูชาวอังกฤษก็จะสร้างสัญญาขึ้นมาแทนความหมายวัตถุ คือ “bottle”

กาญจนา แก้วเทพ (2542:80-81อ้างถึงใน จารึก เหล่าประเสริฐ 2550 :17) ให้ความหมาย “สัญญา” ไว้ว่าหมายถึงสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมาย (meaning) แทนของจริง/ตัวจริง (object) ในตัวบท(text) และในบริบท(context) หนึ่งๆ ตัวอย่างเช่น “แหวนวงหนึ่ง”

นั่นคือ ถ้าหากว่าแหวนวงนั้นวางขายรวมกันอยู่กับแหวนวงอื่น เครื่องประดับชิ้นอื่นในตู้โชว์ แหวนวงนั้นจะยังไม่เป็นสัจจะอะไร จนกระทั่งแหวนวงดังกล่าวได้เดินทางเข้าสู่รูปแบบการปฏิบัติการทางสังคมบางประการ (Social Practice) เช่นถูกสวมนิ้วให้หญิงสาวในวันแต่งงานของเธอสำหรับตัวเจ้าสาวแล้ว (Subject) แหวนวงนั้น (Object) เป็นมากกว่าวัตถุชิ้นหนึ่ง มันคือเครื่องหมายแทนความรัก ความผูกพัน ระหว่างเธอกับเจ้าบ่าวของเธอ แหวนวงเดียวกันเมื่ออยู่ในตู้โชว์เมื่อมาอยู่ในนิ้วมือข้างซ้ายของเจ้าสาว ได้เปลี่ยนสถานภาพเชิงสัญลักษณ์ไปเสียแล้ว ในขณะที่ลักษณะทางกายภาพยังคงเดิม

ตามปกติในชีวิตประจำวัน มนุษย์เราก็ค้นเคยกับสัจจะอยู่แล้ว ตัวอย่างเช่น เวลาที่เราไปเดินซื้อของตามศูนย์การค้าและต้องการที่จะเข้าห้องน้ำ เราก็จะมองหาป้ายที่เขียนเป็นรูป “ผู้หญิงและผู้ชาย” พร้อมกับรูป “หัวลูกศร” และเมื่อเราเดินไปตามทิศทางของหัวลูกศรจนถึงบริเวณหน้าห้องน้ำ เราก็จะเลือกเข้าห้องน้ำผู้หญิงหรือห้องน้ำผู้ชาย ได้ถูกต้อง โดยดูรูปภาพผู้หญิงหรือภาพผู้ชายที่ติดเอาไว้ข้างห้องน้ำที่ติดเอาไว้ทางเข้าห้องน้ำ นี่คือตัวอย่างของกรณีสัจจะในชีวิตประจำวัน และข้อสังเกตเล็กๆ ในที่นี้ก็คือ รูปผู้หญิงและรูปผู้ชายนั้นมีได้ยื่นแทนความหมายว่า “ผู้หญิง” หรือ “ผู้ชาย” แต่ยื่นแทนความหมายว่า “ห้องน้ำสำหรับผู้หญิง” หรือ “ห้องน้ำสำหรับผู้ชาย” ซึ่งหมายความว่า รูปภาพนั้นมีความหมายเกินกว่าตัวของมันเอง

กาญจนา แก้วเทพ (2542:80-81 อ้างถึงใน จาริก เหล่าประเสริฐ 2550 :17) ได้สรุปคุณสมบัติที่สำคัญของสัจจะไว้ดังนี้

1. ต้องมีรูปธรรมเป็นตัวแทน ซึ่งอาจจะเป็นภาพ เสียง ตัวอักษร วัตถุ ผู้คน สถานที่ หรืออื่นๆ เช่น กรณีภาพยนตร์เรื่อง The Lord of the ring “แหวน” ก็คือ “สัจจะ”
2. ต้องมีความหมายมากกว่าตัวเอง ตัวอย่างคือ “แหวน” ที่อยู่ในภาพยนตร์เรื่อง The Lord of the Ring หากแหวนวงนั้นเป็นเพียงเครื่องประดับธรรมดา แหวนวงนั้นย่อมไม่ใช่สัจจะ แต่ทว่าแหวนในภาพยนตร์บ่งบอกถึง “อำนาจ” ซึ่งเป็นความหมายที่เกินไปกว่าตนเอง เช่นเดียวกับดอกกุหลาบสีแดงที่ถูกนำมาใช้ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ก็มีความหมายไปกว่าการเป็นดอกไม้
3. ผู้ใช้สัจจะต้องตระหนักหรือรับรู้ว่ารูปธรรมดังกล่าวนี้เป็นสัจจะ กล่าวคือ ในขณะที่คุณสมบัติสองประการแรกที่กล่าวมานั้นจะดำรงอยู่ที่ตัววัตถุ/สิ่งของ แต่คุณสมบัติข้อที่สามนี้จะเกี่ยวข้องกับตัว “บุคคล” ว่าได้รับรู้ความหมายของสัจจะนั้นหรือไม่

จากคุณสมบัติทั้ง 3 ประการนี้ วัตถุสิ่งของใดๆ เช่น ปากกาด้ามหนึ่ง ภาพหนึ่งๆ กล่องใบหนึ่ง หนังสือเล่มหนึ่ง ฯลฯ จะเป็นสัจจะได้หรือไม่ กาญจนา แก้วเทพ อธิบายว่าคำตอบคงอยู่ที่การพิจารณาถึงคุณสมบัติของสิ่งนั้นว่าครบถ้วนทั้ง 3 ประการหรือไม่ โดยเฉพาะคุณสมบัติข้อสุดท้ายซึ่งเป็นคุณสมบัติของบุคคลผู้รับรู้สัจจะ ตัวอย่างเช่น ในสายตาของนาย ก

“ปากกา” คำหนึ่งเป็นเพียงอุปกรณ์ที่ใช้เขียนหนังสือ ปากกานั้นยังมีใช้สัญญาณ แต่หากปากกานั้น เป็นปากกาที่คุณพ่อผู้เป็นนักเขียนได้มอบให้นาย ก เพื่อสืบทอดอาชีพนักประพันธ์ต่อไป ปากกานั้น ก็จะเป็นสัญญาณเนื่องจากปากกาได้ยื่นแทนความหมายบางอย่างที่มากกว่าตัวของมันเอง แต่ ถ้านาย ก ทำปากกานั้นหายแล้วนาย ข เก็บได้ ในสายตานาย ข ไม่ได้รับรู้ในความหมายอย่างอื่น ของวัตถุชิ้นนี้ ปากกาของนาย ก เมื่อตกอยู่ในมือของนาย ข จึงไม่เป็นสัญญาณ

กาญจนา แก้วเทพ (2549:104 อ้างถึงใน จารึก เหล่าประเสริฐ 2550 :18) ได้สรุป เรื่องสัญญาณ ไว้ดังนี้

1. ผู้คน หรือวัตถุสิ่งของทุกอย่างในโลก ล้วนสามารถเป็น “สัญญาณ”(sign) ได้ หากมีการ “มอบหมายความหมาย” (assign) หรือ “ประกอบสร้างความหมาย”(meaning construction) ให้แก่ตัวผู้คนหรือวัตถุสิ่งของนั้นๆ

2. ความหมายจะเกิดขึ้นได้ต้องมี “ปฏิบัติการทางสังคม”(Social practice) หรือต้องมี “กระบวนการประกอบการสร้างความหมาย” เช่นกรณีปากกาของนาย ก ที่กล่าวข้างต้น ผู้เป็นพ่อจะต้องมีการมอบปากกาพร้อมทั้งพูดอะไรบางอย่างเพื่อเป็นการสร้างความหมายให้แก่ ปากกา เช่นเดียวกับกรณีประตุน้ำพระราชวังเคลซิงตันได้แปรสภาพจาก “ประตูดัง” มาเป็น “สัญญาณที่ยื่นแทนความรักาลัยเลดี้ไดอาน่า” เมื่อประชาชนได้ปฏิบัติการทางสังคมด้วยการนำเอา ช็อคโกแลตไปวางไว้หน้าประตูดัง อันเป็นกระบวนการสร้างความหมายให้แก่ “ประตูดัง”

3. ความหมายที่เกิดขึ้นต้องมีการรับรู้จากผู้ใช้นั้น ปากกาคำนั้น จึงเป็นสัญญาณสำหรับคนหาที่รู้ความหมายเท่านั้น แต่สำหรับนาย ข แล้วปากกาคำนั้นไม่เป็นสัญญาณ เพราะไม่มีความหมายอย่างอื่น

ฉะนั้น สัญญาณจึงมีใช้เรื่องที่กำลังอยู่ที่ ตัว “องค์ประกอบ”(element/material) กล่าวคือวัตถุนั้นจะเป็นอะไรก็ได้ (แหวน หมู หัวกะโหลก ฯลฯ) แต่คุณสมบัติที่สำคัญคือ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ (relation) โดยเฉพาะตัวบุคคล (Subject) กับวัตถุ (Object) เช่น แหวน หมู หัวกะโหลก นั้นมีความหมายมากกว่าตัวของมันเองในสายตาของใคร และในเชิงวิชาการคำว่า “ใคร” นี้ก็กินความนับตั้งแต่ ตัวบุคคล กลุ่ม สังคมและวัฒนธรรม การให้คำนิยามของ ชาร์ลเพียร์ส(Charles Peirce) ต่อคำว่า “สัญญาณ” จึงรวบรัดชัดเจนอย่างยิ่งว่า “sign is something (1) which stands to somebody for something (2) in some respect(context)”

C. Pierce ได้ให้ความหมายที่เข้าใจได้ง่ายว่า “สัญญาณ” คือสิ่งที่มีความหมายมากกว่าตัวของมันเอง “sign is something which stands to somebody for something in some respect” (Charles Peirce 1931 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ 2542 :80-85)

ในแนวคิดของเพียร์สนั้น สัญญาณหนึ่งๆ จะมีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือส่วนที่ทำหน้าที่เป็นตัวหมาย (signifier) และส่วนที่ถูกหมายถึง (signified) เช่นเมื่อคนไทยยกมือขึ้นพนม

ระหว่างหน้าอก (signifier) ก็จะมี ความหมายถึงการแสดง ความเคารพ (signified)

นอกจากนั้น เพียร์ซ อธิบายว่า กระบวนการสร้างสัญญาณจะต้องมีองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ 3 ส่วน คือ

1. สัญญา
2. ผู้ใช้สัญญา
3. วัตถุที่อ้างอิง

องค์ประกอบย่อยทั้ง 3 ตัวนี้ จะมีลักษณะสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงถึงกันและกัน และการทำความเข้าใจองค์ประกอบย่อยตัวอื่นๆ อีกด้วย เช่น เมื่อผู้ใช้สัญญาคณะแรกเขียนจดหมายเล่าถึง “โรงเรียน” ภายในความคิด (mental concept) ในหัวสมองของคนใช้สัญญาคณะแรกนี้ย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของจริงเกี่ยวกับโรงเรียนที่เขาได้ประสบมา และเมื่อจดหมายดังกล่าวไปถึงมือผู้รับซึ่งเป็นผู้ใช้สัญญาคณะที่สอง ในภาพความนึกคิดเกี่ยวกับโรงเรียนของเขาก็ย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของจริงเกี่ยวกับโรงเรียนที่เขาเข้ามาเช่นกัน

ไอ เอ ริชาร์ดส์ (I. A. Richards) อธิบายว่า “สัญญา” เป็นสิ่งที่ใช้แทนสิ่งอื่นๆ และเมื่อบุคคลได้รับรู้สัญญาก็จะสามารถสร้างภาพลักษณ์ (image) บางอย่าง ที่กว้างไกลไปกว่าตัวสัญญาเอง ตัวอย่างเช่น เมื่อเห็น “ไฟแดง” (สัญญา) ปรากฏขึ้นที่สี่แยก คนที่รู้ความหมายจะเข้าใจในบริบทที่กว้างไกลไปกว่านั้นว่า นั่นมิใช่เป็นเพียงสีของไฟเท่านั้น แต่มีความหมายว่า “ต้องหยุด” (I. A. Richards อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ 2549 :70-73)

สำหรับสัญญาวิทยาที่มีลักษณะเป็น “สัญญาทางภาษา” ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของการคิดและการสื่อสารนั้น ริชาร์ดเรียกชื่อเป็นพิเศษว่า “สัญลักษณ์” (Symbol) ตามทัศนะของริชาร์ดส์ ภาษาเป็นระบบของสัญญา (sign) และเนื่องจากภาษามีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางของชีวิตมนุษย์ ดังนั้นนักวิชาการจึงควรให้ความสนใจในการศึกษาเรื่องภาษาอย่างจริงจัง

ริชาร์ดให้ข้อสังเกตว่า “ความหมายที่สำคัญนั้นจะอยู่ที่ตัวบุคคลมิใช่อยู่ในตัวถ้อยคำหรือสัญลักษณ์” เราจึงไม่สามารถศึกษาความหมายจากถ้อยคำหรือสัญลักษณ์โดยขจัดตัวบุคคลที่ตีความหมายออกไป และเมื่อความหมายอยู่ที่ตัวบุคคลก็จะมีข้อเท็จจริงอื่นๆ ติดตามมา คือความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลและสัญลักษณ์นั้นมีลักษณะที่ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแน่นอนและมักเปลี่ยนแปลงไปตามความนึกคิดของแต่ละบุคคล

จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่อง “การสื่อความหมาย” จากแต่เดิมที่มีความเข้าใจว่าการสื่อความหมายเป็นกระบวนการที่ “ผู้ส่งสาร” ได้มอบความหมายแก่ “ผู้รับสาร” พลิกกลับมาเป็นความเข้าใจใหม่ว่า “การสื่อความหมายนั้นเป็นกระบวนการที่ผู้ศึกษาจะต้องไปถึงความหมายมาจากฝ่ายผู้รับสาร” เพราะการที่ถ้อยคำหนึ่งๆ ภาพ

หนึ่งๆ หรือเสียงหนึ่งๆ จะมีความหมายอย่างไรนั้น อยู่กับการตีความหมายของผู้รับสารซึ่งไม่จำเป็นต้องเหมือนกับความหมายที่ผู้ส่งสารระบุมาให้

ข้อเสนอริชาร์ด ดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาเรื่องการสื่อความหมายในการสื่อสาร เพราะเป็นการเคลื่อนย้ายศูนย์กลางแห่งความสนใจจากฝ่ายผู้ส่งสาร (sender-center) มาสู่ฝ่ายผู้รับสาร (audience - center)

ซูซาน แลงเกอร์ (Susanne Langer อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ 2549 :71-75) ให้คำนิยามว่า “สัญลักษณ์” (sign) เป็นสิ่งเร้าสิ่งหนึ่งที่ยังแสดงให้เห็นสิ่งอื่นๆ โดยที่สัญลักษณ์นี้จะมีคุณลักษณะที่สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับเหตุการณ์ วัตถุ คน มันแทนที่อยู่ ตัวอย่างเช่น

“เมฆ”	เป็นสัญลักษณ์ของ	“ฝน”
“การหัวเราะ”	เป็นสัญลักษณ์ของ	“ความสุข”
“ไฟแดง”	เป็นสัญลักษณ์ของ	“การห้ามรถวิ่ง”

ส่วนสัญลักษณ์ (symbol) แลงเกอร์อธิบายว่า มีลักษณะที่ซับซ้อนกว่าเพราะสัญลักษณ์มิได้เป็นเพียง “ตัวแทนของวัตถุ” ที่มันแทนอยู่เท่านั้น หากแต่ยังเป็น “เครื่องมือของความคิด” ที่เราจะใช้คิดถึงวัตถุที่มันแทนอยู่อีกด้วย เพราะฉะนั้นถึงแม้เหตุการณ์ วัตถุ คนนั้นๆ ก็จะไม่ได้อันตรายต่อหน้าอวัยวะรับสัมผัสทั้งห้าของเรา เพียงแค่สัญลักษณ์นั้นๆ มาปรากฏแทน เราก็สามารถที่จะสร้าง ความนึกคิดหรือสร้างความรู้สึกขึ้นมาได้ คำว่า “แหวนแทนใจ” “ของที่ระลึก” “ดอกกุหลาบสีแดงในวันวาเลนไทน์” คือตัวอย่างของสัญลักษณ์ที่กล่าวมา

อย่างไรก็ตามความคิดเห็นของแลงเกอร์สอดคล้องกับแนวคิดของริชาร์ดที่ว่า “ความหมายนั้นมิได้อยู่ที่ตัววัตถุ หากอยู่ที่ตัวบุคคล”

ซูซาน แลงเกอร์ได้แยกแยะกระบวนการสร้างและแสดงความคิด ความรู้สึก ของมนุษย์ที่แตกต่างจากสัตว์ว่า ชีวิตสัตว์โลกชนิดอื่นๆ ต่างถูกควบคุมด้วย “ความรู้สึก” ซึ่งจะถูกระงับได้ก็ต่อเมื่อต้องมี “วัตถุของจริง” ผ่านเข้ามาในอวัยวะรับสัมผัสทั้งห้า เพราะฉะนั้น แมวจะรู้สึกเกิดความกลัวได้ก็ต่อเมื่อมีหมาจริงๆ (วัตถุของจริง) เดินเข้ามาในระดับสายตาที่แมวสามารถมองเห็นหมาได้ แต่ทว่าความรู้สึกของมนุษย์นั้นมีคุณสมบัติพิเศษบางอย่างที่เพิ่มเติมมา กล่าวคือมนุษย์สามารถสร้างความรู้สึกต่อวัตถุ บุคคลได้ โดยที่วัตถุ บุคคลตัวจริงนั้นไม่จำเป็นต้องมาปรากฏอยู่หน้าอวัยวะสัมผัสทั้งห้าของเรา เพราะเพียงแต่ปรากฏมาในรูปของสัญลักษณ์และภาษา ก็สามารรถก่อให้เกิดความนึกคิดหรือความรู้สึกได้แล้ว ฉะนั้น เพียงแค่เห็นได้ “ภาพถ่ายของแม่” ลูกก็สามารถจะสร้างความรู้สึกรักและห่วงใยให้บังเกิดขึ้นได้แล้ว

นอกจากนั้น แลงเกอร์ ยังได้นำเสนออีกว่า มนุษย์เราไม่เพียงแต่จะเป็นสัตว์ที่ใช้สัญลักษณ์ได้และมีความสามารถในการใช้สัญลักษณ์เท่านั้น หากแต่มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานที่จะใช้สัญลักษณ์อีกด้วย กระบวนการสร้างสัญลักษณ์ในหมู่วมวลมนุษย์เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปอย่าง

ต่อเนื่องตลอดเวลา และเป็นกระบวนการที่สำคัญสำหรับมนุษย์พอๆ กับการกินและการหลับนอน ที่เดียว ดังนั้น การแสดงพฤติกรรมจำนวนไม่น้อยของมนุษย์จึงอาจอธิบายได้ว่า กรทำไปเพื่อตอบสนองความต้องการใช้สัญลักษณ์ ดังที่มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ได้เขียนภาพบนฝาผนังถ้ำ เป็นต้น

ส่วนทัศนะในเรื่องความหมายซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับสัญลักษณ์ ชูซาน แลงเกอร์ อธิบายเรื่อง “ความหมาย” ว่าเป็นรูปแบบความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่าง สัญลักษณ์ วัตถุ และตัวบุคคล วัตถุชิ้นหนึ่งมิได้มีเพียงความหมายเดียว และบุคคลหนึ่งก็มิได้มีทัศนะเพียงทัศนะเดียว ความหมายที่จะเกิดขึ้นจากรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่าง 3 องค์ประกอบนี้ ก็ไม่เคยเลยที่จะมีเพียงหนึ่งความหมายที่สมบูรณ์ ดังนั้น ในการตีความหมายของสัญลักษณ์จึงประกอบด้วยมิติ 2 ด้าน คือ ความหมายเชิงตรรกะ (logical meaning) และความหมายเชิงจิตวิทยา (psychological meaning)

ความหมายเชิงตรรกะของแลงเกอร์ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์กับสิ่งที่อ้างอิง เช่น “แมว” ก็หมายถึง “แมวตัวจริงๆ” ส่วนความหมายเชิงจิตวิทยาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวสัญลักษณ์กับตัวบุคคล เช่น ถ้าเห็นคำว่า “แมว” หรือ “ภาพแมว” นาย ก. อาจนึกถึงสัตว์ที่เคล้าแข้งขาน่าเอ็นดู นางสาว ข. อาจนึกถึงสัตว์ที่น่ากลัวน่ารังเกียจ เป็นต้น

แฟร์ดีน็อง เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ 2549 :106-109) อธิบายว่า “สัญลักษณ์”(sign) มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ

ส่วนแรก บรรดาของจริงหรือตัววัตถุสิ่งของทั้งหลาย เช่น ขวดซึ่งเป็นวัตถุจริงๆ เรียกว่าของจริง (reference)

ส่วนที่สองคือ ตัวหมาย (signifier) โดยในแต่ละวัฒนธรรมก็สร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาแทนตัวขวดจริงๆ เช่น ในบริบทสังคมไทยจะสร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาแทนตัวขวดจริงๆ สังคมอื่นก็จะสร้างสัญลักษณ์ในแบบของตัวเองขึ้นมาแทนแตกต่างกันออกไป

ส่วนที่สามคือ ตัวหมายถึง (signified) หมายความว่าเมื่อคนในแต่ละวัฒนธรรมได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้สัญลักษณ์ (เช่นอ่านออกเขียนได้) เมื่อเห็นสัญลักษณ์ “ขวด” หรือ “bottle” ในหัวสมองหรือความคิดคำนึงของเขาก็จะเกิดแนวคิดจินตนาการของขวดขึ้นมา ดังที่เราเข้าใจกันว่า “เป็นภาพในใจหรือภาพในความคิด” (concept) ซึ่ง เดอ โซซูร์ เรียกว่า ตัวหมายถึง (signified)

เดอ โซซูร์ ได้อธิบายความแตกต่างระหว่างสัญลักษณ์กับภาษาศาสตร์ คือ ในการวิเคราะห์บทกวี งานเขียน นวนิยาย บทละคร โทรทัศน์ ฯลฯ นักภาษาศาสตร์มักจะมุ่งความสนใจไปที่ผู้ส่งสาร อันได้แก่ กวีหรือเจ้าของบทประพันธ์ โดยพยายามจะวิเคราะห์ถึงมูลเหตุจูงใจ แรงจูงใจ ในการสร้างผลงาน ความหมายที่ผู้ส่งสารสอดแทรกเอาไว้ในเนื้อหาสาระที่เรียกว่าขั้นตอน ของการใส่รหัส (encoding) ส่วนผู้รับสารอันได้แก่ ผู้อ่าน ผู้ฟัง หรือผู้ชมนั้น ไม่ใคร่จะอยู่ในความสนใจของ

นักภาษาศาสตร์เท่าใดนัก นี่เป็นจุดต่างที่สำคัญจากสัญวิทยาอีกประการหนึ่ง เนื่องจากสัญวิทยา จะให้ความสนใจกับการวิเคราะห์โดยมุ่งไปที่ผู้รับสารค่อนข้างมาก กล่าวคือสนใจกระบวนการถอดรหัส (decoding) โดยที่สัญวิทยาถือว่ากระบวนการสร้างความหมายนั้นมิได้ถูกผูกขาดอยู่ในขั้นตอนการใส่รหัสของผู้ส่งสารเท่านั้น หากทว่าอยู่ในขั้นตอนของการถอดรหัสด้วย เราจึงต้องสนใจว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการถอดรหัสของผู้รับสาร

ถึงแม้สัญวิทยาจะมีรากฐานมาจากการศึกษาแนวภาษาศาสตร์ แต่ เดอ โซซูร์ ก็มองว่าสัญวิทยาได้ไปไกลกว่าภาษาศาสตร์ ในแง่ของขอบเขตของสิ่งที่จะศึกษา เนื่องจากภาษาศาสตร์นั้นจะสนใจแต่การวิเคราะห์ภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน แต่ต้องเป็นภาษาเท่านั้น ในขณะที่ สัญวิทยาวิชานั้นจะศึกษาทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นภาษาที่ตัวอักษร ภาพถ่าย ภาพวาด อากัปกริยา สถานที่ อาหาร ร่างกาย วัตถุต่างๆ ฯลฯ บนเงื่อนไขข้อเดียวคือการขอให้สิ่งนั้นมีการประกอบสร้าง ความหมายเท่านั้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับการสร้างความหมาย หรือความหมายที่ถูกสร้างขึ้นมาได้ อย่งไรนั้น เดอ โซซูร์ ได้ให้คำตอบไว้ประการหนึ่งว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงบริบทแวดล้อม ความหมายของสัญวิทยาก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้โดยที่ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตัวสัญวิทยานั้น หรือโดยที่สัญวิทยายังเป็นตัวเดิม และด้วยบริบททางด้านวัฒนธรรมของคนแต่ละกลุ่มแต่ละสังคม ทำให้คนในแต่ละกลุ่มแต่ละสังคมรับรู้ความหมายของสัญวิทย่อีกต่างกันอย่างออกไป

3.2. แนวคิดการวิเคราะห์ตีความ

แนวคิดในการวิเคราะห์ตีความความหมายด้วยทฤษฎีสัญวิทยาวิชานั้น มีแนวคิดสำคัญจำนวน 3 แนวคิด ดังนี้ (จารึก เหล่าประเสริฐ 2550 :26-32)

3.2.1. การวิเคราะห์แบบความหมายโดยอรรถ และแบบความหมายโดยนัย

Saussure ได้แยกประเภทและระดับความหมายที่บรรจุอยู่ในสัญวิทยาออกเป็น 2 ประเภท

1) ความหมายโดยอรรถ (*denotative meaning*) เป็นความหมายชั้นง่าย ๆ ที่ผู้คนส่วนใหญ่สามารถเข้าใจตรงกันหรือรับรู้ยอมรับกัน โดยทั่วไป เป็นความหมายที่แปลตามตัวอักษร นักวิชาการบางส่วนจึงอยากเรียกความหมายกรณีนี้ว่า “ความหมายตรง” เช่น ความหมายโดยอรรถของคำว่า “แม่” ก็คือผู้หญิงที่ให้กำเนิดลูก การที่คนส่วนใหญ่เข้าใจความหมายโดยอรรถได้ตรงกันเนื่องมาจากมีกระบวนการถ่ายทอดความหมายอย่างเป็นทางการ เช่น การมีพจนานุกรม การอบรม สั่งสอน การนำเสนออย่างตอกย้ำซ้ำทวน เป็นต้น

2) ความหมายโดยนัย (*connotative meaning*) เป็นความหมายชั้นยากที่แต่ละคนต่างให้ความหมายของตนเอง อันอาจจะเนื่องมาจากประสบการณ์เฉพาะตัว เป็นความหมายที่มีได้แปรตามตัวอักษร นักวิชาการบางส่วนจึงมักเรียกความหมายกรณีนี้ว่า

“ความหมายแฝง” เช่น คำว่า “แม่” บางคนอาจหมายถึงผู้มีพระคุณสูงสุด แต่สำหรับบางคนแม่คือผู้หญิงใจร้ายที่ทอดทิ้งลูกไปตั้งแต่แบเบาะ และบางคนแม่คือตู้ ATM เคลื่อนที่ เป็นต้น

สิ่งที่นักสัญวิทยาให้ความสนใจมากที่สุดคือ ความหมายโดยนัยหรือความหมายแฝงเนื่องจากความหมายดังกล่าวมีความสำคัญกับบุคคลอย่างแท้จริงในแง่ของการรับรู้ การถอดรหัส การตีความหมาย และความหมายโดยนัยหรือความหมายแฝงนี้ยังสามารถแปรเปลี่ยนไปได้อีกมากมาย

3.2.2. การวิเคราะห์แบบ Synchronic/Paradigmatic

Saussure ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์แบบ Synchronic เอาไว้ว่าเป็นการหาแบบแผนที่ซ่อนเร้นของกลุ่มตรงกันข้ามและสร้างความหมายขึ้นมา (Hidden pattern of opposition) ทั้งนี้ เนื่องจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ “ความหมาย” หากปราศจากความแตกต่างความหมายก็กลายเป็นสิ่งที่ไม่มีความหมาย เช่น หากปราศจากสีดำ สีขาวก็จะไม่มีความหมาย หากไม่มีลักษณะช่วยยวนทางเพศของนางร้าย การรักนวลสงวนตัวของนางเอกก็ไร้ความหมาย เป็นต้น

ดังนั้น ในอีกด้านหนึ่งของการวิเคราะห์แบบ Synchronic/Paradigmatic จึงได้แก่การแสวงหาคณะลักษณะทั้งหมด (attribute) ของสัญลักษณ์ที่ตรงกันข้าม เช่น คุณลักษณะทั้งหมด (Paradigm) ของพระเอกอันได้แก่ ลักษณะหนุ่ม โสด ไม่เจ้าชู้ รักเดียวใจเดียว เป็นสุภาพบุรุษ รักษาคำมั่นสัญญา แล้วนำไปเปรียบเทียบกับลักษณะของผู้ร้าย อันได้แก่ แต่งงานแล้ว มีผู้หญิงหลายคน เจ้าชู้ ใจโกง หลอกหลวง เป็นต้น

3.2.3. การวิเคราะห์ตีความหมายโดยพิจารณาวิธีการถ่ายโอนความหมาย

มีอยู่ด้วยกัน 2 วิธีได้แก่ Metaphor และ Metonymy

1) การวิเคราะห์แบบ Metaphor เป็นวิธีการถ่ายทอดความหมายโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างสัญลักษณ์สองตัว ที่มีความคล้ายคลึงกันและถูกนำมาใช้ถ่ายทอดความหมายด้วยวิธีการ “เปรียบเทียบอุปมาอุปไมย” (analogy) โดยสัญลักษณ์ตัวแรกนั้นเป็นที่รู้จักความหมายกันดีอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นเมื่อถูกนำมาเข้ากับสัญลักษณ์ตัวที่สองซึ่งยังไม่ค่อยรู้จักความหมายกันดี แต่อาศัยความหมายของสัญลักษณ์ตัวแรกจึงพลอยทำให้สัญลักษณ์ตัวหลังรับรู้ความหมายไปด้วย

2) การวิเคราะห์แบบ Metonymy เป็นวิธีการถ่ายทอดความหมายโดยหยิบเอาส่วนเล็วเล็กๆ ส่วนหนึ่งของสัญลักษณ์ (part) มาแทนความหมายของส่วนรวมทั้งหมด (whole) ตัวอย่างที่พบบ่อยที่สุดคือ การใช้สัญลักษณ์แทนการเมืองต่างๆ เช่น การใช้พระปรมาภิไธย รัชชูปมาภิไธย วัดพระแก้ว หรือ เสาชิงช้า เป็นสัญลักษณ์แทนกรุงเทพมหานคร ใช้หอไอเฟลเป็นสัญลักษณ์แทนกรุงปารีส ใช้หอนาฬิกา บิกเบนเป็นสัญลักษณ์แทนกรุงลอนดอน เป็นต้น

การถ่ายทอดความหมายจากสัญลักษณ์ที่เป็นส่วนย่อยให้แทนสัญลักษณ์

ส่วนรวมทั้งหมดนั้นเกิดจากกระบวนการที่เรียกว่า association (การเชื่อมโยงสัมพันธ์) กล่าวคือในหัวสมองของผู้รับสารจะต้องมีคู่ของความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับส่วนรวมเอาไว้แล้ว เช่น ตัวผู้รับสารต้องรู้ว่า พระปรางค์วัดอรุณนั้นตั้งอยู่กรุงเทพฯ เพราะฉะนั้นเมื่อเห็นส่วนหนึ่ง(ส่วนย่อย) ก็จะสามารถคิดไปถึงอีกส่วนหนึ่ง(ส่วนรวม) ได้

การถ่ายทอดความหมายด้วยวิธี Metonymy นี้ ก็เป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารกระทำอยู่ตลอดเวลาด้วยการเลือกส่วนย่อยที่สามารถเป็นตัวแทนที่ดีที่สุดของส่วนรวมทั้งหมดมาใช้ เป็นสัญลักษณ์ถ่ายทอดความหมาย เช่น ในศาสนาพุทธนั้นใช้ดอกบัวเป็น Metonymy เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับประวัติพระพุทธเจ้าตอนประสูติ ในขณะที่ศาสนาคริสต์เลือกไม้กางเขนเป็น Metonymy เพราะไม้กางเขนมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของพระเยซูตอนสิ้นพระชนม์ เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง Metaphor กับ Metonymy แล้ว จะเห็นว่า Metaphor ถูกนำไปใช้อย่างมากในงานประพันธ์ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ส่วน Metonymy ถูกนำไปใช้มากใน นวนิยาย ภาพยนตร์ เมื่อภาพยนตร์ต้องการจะสื่อความหมายว่าหนังเรื่องนี้เป็นหนังประเภท บู๊ (action) ใบบิดประกาศโฆษณาของหนังก็ต้องเลือกเอาภาพพระเอกที่ถือปืนวางไว้กลางภาพ หากต้องการบอกว่าเป็นภาพยนตร์แนวรักโรมานซ์ก็ต้องมีภาพพระเอกนางเอกในลักษณะใกล้ชิดกัน และเนื่องจาก Metonymy เป็นเรื่องของการนำเอาส่วนย่อยบางส่วนมาขึ้นแทนส่วนรวมทั้งหมด Metonymy จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเลือกภาพตัวแทนของความเป็นจริงทั้งหมดมานำเสนอ (representation of reality) ดังนั้น ภาพตีกระฟ้าในกรุงเทพฯ จึงมีความหมายโดยอรรถว่า “นี่คือตีกระฟ้า” แต่ทว่าความหมายของ Metonymy ก็คือ “นี่คือชีวิตเมืองกรุง” เช่นเดียวกับภาพทุ่งนาที่ขึ้นแทนความเป็นจริงของ “ความเป็นชนบท”

เนื่องจาก Metonymy เป็นเรื่องของการเลือกตัวแทน (ส่วนย่อย) มาขึ้นแทนความเป็นจริง(ส่วนรวมทั้งหมด) กระบวนการเลือกและตัดสินใจว่าจะอะไรมาเป็นตัวแทนจึงสำคัญที่สุด ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่นักสัญวิทยา มุ่งค้นคำตอบว่า ทำไม เหตุใดจึงเลือกใช้ /ไม่ใช้ ส่วนย่อยใดส่วนย่อยหนึ่ง

4. แนวคิดการเมืองภาคประชาชน

การปรากฏของคำว่า “การเมืองภาคประชาชน (People Polittie)” ในสังคมไทยนั้น มิได้เป็นเพียงวาทกรรมทางการเมืองที่ไร้การปฏิบัติรองรับ หากแต่การเมืองภาคประชาชนเกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับความล้มเหลวของประชาธิปไตยแบบตัวแทน ที่ชี้ว่าการเมืองไทยในระบบเก่า มากกว่า 7 ทศวรรษ และนับวันการเมืองที่ได้เริ่มปรากฏตัวเป็นรูปเป็นร่างขึ้นและกำลังเป็นทิศทางการเมือง

ที่สังคมไทยไขว่คว้าและแสวงหา ทั้งนี้ทั้งนั้น เนื่องจากว่า การเมืองภาคประชาชนเป็นการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ปกครองตนเอง ให้ประชาชนมีอำนาจการตัดสินใจสูงสุดในการบริหาร การปกครอง โดยมีหลักสำคัญคือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งและความมีคุณภาพให้กับประชาชน คนทุกกลุ่มที่หลากหลาย ให้มีพลังเข้มแข็งเพียงพอที่จะไปตรวจสอบ สอดส่องดูแลนักการเมือง หรือผู้มีอำนาจทางการเมืองให้อยู่ในแนวทางและทิศทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและ ประเทศให้มากที่สุด (นฤมล ทับจุมพล 2543:10)

ชาญ แก้วชูใส (อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล 2543:7)กล่าวว่า การเมืองภาคประชาชน ต้องเป็นการเมืองที่ตั้งอยู่บนหลักการประชาธิปไตยของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อ ประชาชน ประชาชนในสังคมต้องสนใจข่าวสารเหตุการณ์ ความเป็นไปของบ้านเมือง เมื่อมี เหตุการณ์อะไรที่ไม่ถูกต้องก็ต้องออกมาเคลื่อนไหว ออกมาคัดค้าน เพื่อให้การเมืองเป็น ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง (อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล 2543:7)

สมคิด ศรีสังคม (อ้างถึงใน นฤมล ทับจุมพล 2543:8) กล่าวถึงการเมืองภาคประชาชน ว่า การเมืองภาคประชาชนเป็นการเมืองที่ประชาชนทุกคนต้องตื่นตัวทางการเมืองประชาชนต้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม หรือคัดค้านนักการเมืองที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ทางการเมือง ประชาชนควรจัดตั้งองค์กรของตนให้เข้มแข็งให้ได้ トラบใดที่องค์กรประชาชน เข้มแข็ง อำนาจทางการเมืองทั้งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการก็จะลดลง ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

ชัยวัฒน์ สุรวิชัย (2543 : 28-30) กล่าวถึงการเมืองภาคประชาชนว่า แนวคิดการเมือง ภาคประชาชนเป็นแนวคิดนอกระบบ ที่อาศัยระบบประชาธิปไตยโดยตรงเป็นแนวทาง ซึ่งแนวคิด การเมืองภาคประชาชน คือ การมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ของรัฐ ขององค์กรปกครองท้องถิ่น หรือแม้แต่ขององค์กรเอกชนขนาดใหญ่ ฯลฯ ทั้งนี้เพราะ การเมืองภาคประชาชนมีความหมายกว้างขวางและมากกว่าการเมืองแบบเล็กลงๆ ที่ถือเป็น ประชาธิปไตยตัวแทน เพราะ หนึ่ง เป็นการใช้อำนาจของประชาชน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ สอง เป็นการใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรงของประชาชน และ สาม เป็นเรื่องของ กระบวนการทั้งระบบ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการความ ซึ่งทำให้เป็นการยกระดับความคิด ประชาธิปไตย และเป็นการพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีคุณภาพ และจะทำให้สังคมมีคุณภาพ ตามมา อันจะเป็นการเสริมฐานะและบทบาทของประชาธิปไตยให้มั่นคงถาวร

สุจิต บุญบงการ (2542 : 40-42) กล่าวถึง การเมืองภาคประชาชน คือ การที่ประชาชน มีส่วนร่วมกับรัฐในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายต่างๆ ของรัฐในการมีส่วนร่วมเพื่อผลักดันเรื่อง ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยรวม การมีส่วนร่วม ของประชาชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเมืองภาคประชาชน การเมืองภาคประชาชนแสดงออก

โดยการที่กลุ่มประชาชนต่างๆ มารวมกันเป็นสาขาอาชีพ และเรียกร้อง (Demand) ต่อรัฐบาลแต่การเรียกร้องจะไม่ประสบความสำเร็จหากไม่มีเกื้อกูล(Support) เพื่อนำประเด็นต่างๆ เข้าสู่รัฐบาลในการพิจารณาและออกมาเป็นผลของนโยบายต่างๆ (output) เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ พอใจแต่ถ้าหากนโยบายหรือกฎหมายต่างๆ ไม่เป็นที่พอใจของประชาชนหรือการนำไปใช้ไม่ได้ผล ประชาชนจะต้องเรียกร้องใหม่ ถ้าหากเกิดกระบวนการเช่นนี้ในสังคมใดแล้ว สังคมนั้นจะได้ชื่อว่าเป็นสังคมประชาธิปไตยเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่บุคคลมีจุดประสงค์เพื่อมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล และการมีอิทธิพลในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลนี้เองที่เรียกว่า การเมืองภาคประชาชน เนื่องจากประชาชนมีกิจกรรมในการกระทำที่จะต้องกระทำเพื่อกลุ่ม เพื่อส่วนรวม นอกจากนี้การเมืองเช่นนี้เป็นการเมืองของบุคคลธรรมดาและที่สำคัญมากไปกว่านี้คือ ประชาชนต้องมีการแสดงออกในรูปต่างๆ เช่น ยื่นอุทธรณ์ เดินขบวนประท้วง เพื่อให้มีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล หรือผู้นำประเทศ เช่น การเรียกร้องสนับสนุนให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงผู้นำ การเรียกร้องสนับสนุนให้ปรับนโยบายต่างๆ ของประเทศ ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือการเมืองภาคประชาชนจึงเป็นไปได้ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย สันติ หรือรุนแรง การผลักดันรัฐบาลนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นความคิดริเริ่มของภาคประชาชนเอง แต่อาจจะมาจากผู้อื่น รวมทั้งผู้นำทางการเมืองเองได้ด้วย สิ่งที่สำคัญสำหรับการเมืองภาคประชาชนคืออาจมีผลหรือไม่มีผล ต่อการเปลี่ยนแปลงตัดสินใจของผู้นำหรือรัฐบาลก็ได้ ขึ้นอยู่กับอำนาจทางการเมืองของภาคประชาชนเองว่ามีมากน้อยเพียงใด และรัฐบาลขวางกั้นการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนมากน้อยเพียงใด

สำหรับรูปแบบทางการเมืองภาคประชาชน หรือการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ในสังคมตะวันตกและประเทศเอเชียตะวันตกเฉียงใต้บางประเทศ เช่น ฟิลิปปีนส์ นั้นมีหลายรูปแบบก็คือประชาชนมาด้วยความสมัครใจ ปราศจากการบังคับในเรื่องของการแสดงความคิดเห็น การอภิปรายทางการเมือง การอุทธรณ์ การเคลื่อนไหวร้องทุกข์ เรียกร้องให้รัฐแก้ปัญหาที่มีได้รับการเหลียวแล การเคลื่อนไหวมุ่งตรวจสอบ กระบวนการใช้อำนาจรัฐ เช่น กรณี กกด. คະແນເສີຍ เลือกลง การชุมนุมประท้วง การเดินขบวน การร่วมมือเชิงวิพากษ์กับรัฐเพื่อให้ภาคประชาชนมีอำนาจมากขึ้น การวิ่งเต้น(Lobbying) เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาออกกฎหมายหรือยอมรับนโยบายที่ตนเรียกร้อง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การเป็นสมาชิกของกลุ่ม หรือองค์การทางการเมืองต่างๆ การหยั่งเสียงประชามติ (Referendum, Plebiscite) เพื่อให้การยอมรับกฎหมายการพิจารณา (Hearings) ในเรื่องต่างๆ ที่รัฐบาลจะกระทำหรือให้ผู้เกี่ยวข้องมาชี้แจงในสภา เป็นต้น

การเมืองภาคประชาชนเป็นเรื่องของการใช้สิทธิพื้นฐานในระบอบการเมืองเปิด ซึ่งหมายถึงว่าระบอบการเมืองที่จำเป็นต้องมีเงื่อนไขอย่างน้อย 2 ประการ คือ

1. จะต้องมีการดำรงอยู่บนพื้นฐานที่สาธารณะสำหรับการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีของประชาชน ได้แก่ เสรีภาพของสื่อมวลชน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของปัจเจกบุคคล

หรือหมู่คณะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของส่วนรวม และลักษณะถูก ผิด ดี ชั่ว ในสังคม การเมือง

2. จะต้องมีการยอมรับโดยกฎหมายถึงสิทธิในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนหมู่เหล่าต่างๆ ที่จะทำโดยสันติ ตั้งแต่สิทธิในการประชุม การชุมนุมประท้วง ไปจนถึง การนัดหยุดงาน หรือการปฏิเสธคำสั่งรัฐการใช้สิทธิดังกล่าวแตกต่างจากกิจกรรมของนักการเมือง และพรรคการเมืองตรงที่ไม่ได้ดำเนินไปเพื่อการแข่งขันกุมอำนาจ ตรงกันข้ามการเคลื่อนไหว ของฝ่ายประชาชนมีแนวโน้มจะทำให้ขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐลดลง นักวิชาการหลายคนจึงเรียก การแสดงสิทธิทางการเมืองของประชาชนว่าเป็นกระบวนการสร้างประชาสังคม

ได้มีนักวิชาการสรุปวิธีการอธิบาย เรื่องเกี่ยวกับการเมืองภาคประชาชนไว้ ดังนี้ (อ้างถึงใน บุญส่ง พิมพ์ 2552 : 77)

1. การเมืองภาคประชาชน เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดอุดมการณ์การปกครองแบบ ประชาธิปไตย การอธิบายบนแนวทางนี้พยายามที่จะชี้ให้เห็นว่าประชาชนสามารถใช้สิทธิ เสรีภาพได้ในทางตรง หรือที่เรียกว่าประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) เช่น การที่ ประชาชนใช้สิทธิในการเสนอกฎหมายที่ดี หรือการใช้สิทธิในการถอดถอนสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร สมาชิกวุฒิสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารระดับสูง ก็ถือว่าเป็นการเมืองภาคประชาชนที่เข้าไป เคลื่อนไหวในโครงสร้างทางการเมืองในภาคที่เป็นทางการ ซึ่งในปัจจุบันก็ยังเป็นอุปสรรค ทั้งนี้ จากถึงที่สุดแล้ว กระบวนการในการตัดสินใจสุดท้ายก็ยังคงอยู่ที่การเมืองในระบบ ซึ่งก็คือพรรค การเมืองและนักการเมืองต่างๆ

2. การเมืองภาคประชาชน อธิบายการเมืองภาคประชาชนว่าการที่ประชาชนเข้าร่วม หรือเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองที่เป็นทางการ หรือกล่าวให้ถึงที่สุดแล้วก็คือการเมือง ภาคประชาชน คือประชาธิปไตยโดยผู้แทน (Representative Democracy) การที่ประชาชนเข้าเป็น สมาชิกพรรคการเมือง การให้การสนับสนุนพรรคหรือผู้สมัคร การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การสมัครรับ เลือกตั้ง ซึ่งเป็นโครงสร้างของระบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย ตามแนวทางการอธิบาย ระบบการปกครองของประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก ที่มีอิทธิพลทางความคิดทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นบทบาทของประชาชนที่พึงมีในระบบการเมือง

3. การเมืองภาคประชาชน การที่ประชาชนเข้าร่วมหรือเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของ ระบบการจัดการชุมชนท้องถิ่น โดยการดึงเอากลุ่มที่ไม่เป็นทางการหรือกลุ่มที่อยู่นอกโครงสร้าง องค์กรทางการเมืองที่กำหนดไว้โดยกฎหมาย เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้ เป็นไป ตามส่วนหนึ่งของแนวคิดในการพัฒนาชุมชน ภายใต้แนวทางการปรับทิศทางของการกำหนด นโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งประชาคม หมู่บ้านหรือประชาคมตำบล

ในกรณีเช่นนี้ก็จะเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากความพยายามที่จะเข้าไปมีส่วนในการพัฒนาท้องถิ่นที่ไม่ได้เข้าไปในช่องทางทางการเมือง แต่จากนัยดังที่กล่าวมา สะท้อนให้เห็นความหมายของ “การเมือง” ที่ขยายออกไปจากกรอบการเมืองแบบเดิมๆ ที่ครอบงำทางความคิดมาเป็นเวลานาน และลักษณะของการพัฒนาการเมืองในแนวทางนี้ เป็นการเข้าไปขยายพื้นที่สาธารณะ (พื้นที่ทางการเมือง) ที่อยู่ในการครอบครองของระบบราชการและระบบอุปถัมภ์มาเป็นเวลานาน

4. การเมืองภาคประชาชนอธิบายด้วยการการให้ความหมายของการแสดงออกในด้านต่างๆที่เกิดขึ้นจริงๆในบริบทสังคมไทย หรือที่เรียกกันในเวทีวิชาการปัจจุบันว่า ขบวนการเคลื่อนไหวใหม่ในทางสังคม (New Social Movement : MSN) การปรากฏตัวของเคลื่อนไหวใหม่ในทางสังคมดังกล่าวไม่ได้มีสถานะที่เป็นแนวคิด แต่เป็นความเคลื่อนไหวที่เกิดจากแรงกดดันในด้านต่างๆ และเป็นการเคลื่อนไหวที่เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อสภาพที่ปัญหาที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตและพยายามที่จะพัฒนาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆเหล่านั้น ซึ่งประจวบเหมาะกับการขยายตัวภายในของกลุ่มต่างๆ ที่มีการเคลื่อนไหวมาอย่างต่อเนื่อง และประกอบกับปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของโครงสร้างระบบราชการ และระบบการเมืองที่ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ เหล่านั้นได้ จึงทำให้เกิดการเผชิญหน้ากันบ่อยครั้งมากขึ้น

อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวในแนวทางนี้มีนัยสำคัญในแง่ของการสร้างสำนึกในทางการเมืองอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากกลไกทางการเมืองในระบบเดิมทั้งในทางความเป็นจริงในการอธิบายทางวิชาการ พยายามที่จะสร้างทัศนคติและสำนึกใหม่ในทางการเมืองให้กับประชาชนเพื่อให้เข้าใจและเห็นคล้อยไปกับระบบการเมืองการปกครอง ตามแนวคิดกระแสหลักตามระบบการเมืองประเทศต้นแบบ แต่ในขณะที่การเคลื่อนไหวใหม่ที่ประชาชนออกมาเคลื่อนไหวเองในปัญหาที่ตนเองประสบ ได้เปลี่ยนทัศนคติ เปลี่ยนความคิดต่อระบบการเมืองเดิม และทำที่ของตนเองและต่อคนอื่นที่อยู่ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชาชนที่ประสบปัญหาต่างๆร่วมกัน

อย่างไรก็ตามการปรากฏตัวขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมดังที่กล่าวมาถือได้ว่าสะท้อนและทำให้แวดวงวิชาการต้องขบคิดใหม่ ในแง่ของการต้องผนวกเอาเงื่อนไขดังกล่าวเข้ามาคิดเพิ่มเติม ดังนั้นองค์กรภาคประชาชนในขบวนการเคลื่อนไหวในทางสังคมจึงกลายเป็นเงื่อนไขใหม่สำหรับการเมืองในระบบเดิม และสอดคล้องกับระบบโครงสร้างในทางการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

5. แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง

5.1. ความหมาย

กาเบรียล เอ อัลมอนต์ (Gabriel A. Almond อ้างถึงใน วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2552: 7) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบแผนของทัศนคติ และความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง ต่อส่วนต่าง ๆ หรือต่อระบอบย่อยของระบบการเมือง และต่อบทบาททางการเมืองของตน ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ความโน้มเอียงในการรับรู้ (Cognitive Orientation) หมายถึง ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมือง ความโน้มเอียงในเชิงสร้างความรู้สึกร่วมกัน (Affective orientation) หมายถึง ความรู้สึกผูกพันและความรู้สึกมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียกับระบบการเมือง และความโน้มเอียงในเชิงประเมินคุณค่า (Evaluative orientation) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินเพื่อตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นตลอดจนมีบทบาททางการเมือง

กาเบรียล เอ.อัลมอนต์ และ ซิดนีย์ เวอร์บา (Gabriel A.Almond and Sidney Verba อ้างถึงใน วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ 2552: 401) กล่าวว่า วัฒนธรรมทางการเมือง คือ การรับรู้ทางการเมืองและทัศนคติที่บุคคลนั้นมีต่อระบบการเมือง และส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง

ลูเซียนพาย และ ซิดนีย์ เวอร์บา (Lucian Pye & Sidney Verba อ้างถึงใน วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2552: 8) อธิบายว่าวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นเรื่องของทัศนคติ ความเชื่อ และสภาวะแห่งจิตใจ ซึ่งมีส่วนส่งเสริมให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยที่จะนำมาใช้กำหนดพฤติกรรมทางการเมืองและควบคุมให้บุคคลยอมรับในกติกาสังคม

ลูเซียน พาย (Lucian W.Pye อ้างถึงใน วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ 2552: 401) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ แบบแผนของทัศนคติและความเชื่อ สภาวะทางอารมณ์ ความรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่สั่งการ และมีความหมายถึง กระบวนการทางการเมือง และเป็นแนวทางของพฤติกรรมของระบบการเมืองนั้น ๆ วัฒนธรรมทางการเมืองมีส่วนประกอบทั้งอุดมคติทางการเมือง และปทัสถานในการดำเนินการของระบบการเมืองเหมือนกัน ตลอดจนการมีความเห็นพ้องต้องกัน จากการได้รับประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์อย่างเดียวกัน

วัฒนธรรมทางการเมือง ในทัศนะ ของ วิลเลียม ที บลูม (William T. Bluhm อ้างถึงใน วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2552: 8) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทั่วไปของสังคม โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง ส่วนประกอบอันสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ รวมทั้งให้การสนับสนุนโดยทั่วไปจากสมาชิกภายในระบบการเมือง

มิลตัน ยิงเกอร์ (Milton yinger อ้างถึงใน วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ 2552: 401) หมายถึง ทัศนคติ และอบรมที่บุคคลแต่ละคนจะได้รับจากระบบการเมืองนั้น ซึ่งประกอบด้วย

ความรู้สึก และค่านิยม ต่อระบบการเมืองและการประเมินค่าต่อเหตุการณ์ทางการเมือง

เจอร์ลส์ บี. มัชฮิม (Jarol B. Manhiem อ้างถึงใน วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ 2552: 401) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึงแบบแผนทัศนคติและความเชื่อร่วมกันที่เกี่ยวกับเป้าหมายบนพื้นฐานทางการเมือง ที่คนมีต่อระบบและส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมือง ตลอดจนทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของตนเองที่มีในระบบการเมือง ดังนี้ วัฒนธรรมทางการเมืองของชนชาติๆ หนึ่ง คือ ลักษณะทัศนคติของความโน้มเอียงในรูปแบบต่างๆ ของสมาชิกในสังคม ที่มีต่อระบบส่วนต่าง ๆ หรือกิจกรรมทางการเมืองซึ่งมีอยู่โดยทั่ว ๆ ไป ในชาตินั้น ๆ

ซิดนีย์ เวอร์บา (Sidney Verba อ้างถึงใน วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ 2552: 401) ได้ให้ความเห็นว่า วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง ระบบความเชื่อเกี่ยวกับแบบแผนของกิจกรรมทางการเมืองและสถาบันทางการเมือง โดยไม่ได้หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ทางการเมืองที่เกิดขึ้นทั้งหมด แต่หมายถึงสิ่งที่ประชาชนเชื่อในส่วนที่เกิดขึ้น ความเชื่อเหล่านี้อาจมีหลายลักษณะ เป็นความเชื่อในแง่ประจักษ์ในวิถีชีวิตที่เป็นจริงในทางการเมืองหรืออาจเป็นความเชื่อในเป้าหมายหรือค่านิยมซึ่งควรจะเข้ามาใช้ปฏิบัติก็เป็นได้

ทอร์คอตต์ เพอร์สัน (Talcott Parsons, : อ้างถึงใน วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ 2552: 401) ได้อธิบายวัฒนธรรมทางการเมืองไว้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นการอบรมกล่อมเกลาทีมีต่อส่วน ต่าง ๆ ของระบบการเมือง การอบรมกล่อมเกล่า จะเป็นช่องทางนำไปสู่การแสดงออกทางการเมืองและการอบรมจะถูกกำหนด โดยขนบธรรมเนียม ประสพการณ์แรงจูงใจ ระเบียบทางสังคม และสัญลักษณ์ต่าง ๆ

วอเตอร์ เอ. โรเซนบาน (Walter A. Rosenbaum ; อ้างถึงใน วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ 2552: 401) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองไว้ 2 แนวทาง ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับที่ต้องการศึกษา โดยประการแรกในระดับ “ปัจเจกบุคคล” มุ่งศึกษาในเชิงจิตวิทยา ขึ้นพื้นฐานว่าบุคคลมีความรู้สึกโน้มเอียงต่อองค์ประกอบสำคัญของระบบการเมืองใน แนวใด กล่าวคือ บุคคล “รู้สึก” และ “คิด “ อย่งไรกับสัญลักษณ์ สถาบัน และการปกครอง ซึ่งเป็นแบบแผนทางการเมือง ส่วนวัฒนธรรมทางการเมืองอีกระดับหนึ่งคือ แนวคิดในระบบว่าประชาชนในสังคมประเมินค่าสถาบันทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างไร ประเมินนี้เกิดจากการสะสมบรรดาความโน้มเอียงของประชาชน

วัฒนธรรมทางการเมือง หากจะศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองของคนในสังคมใด หากจะให้ได้ภาพที่ชัดเจนและเที่ยงตรงจะต้องอาศัยรากฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของคนในสังคมนั้นเป็นเกณฑ์ (สมบัติ ชำรงชัญวงศ์ 2538: 251)

5.2. รูปแบบวัฒนธรรมทางการเมือง

อัลมอนด์ และ เวอร์บา (Gabriel A. Almond & Sidney Verba อ้างถึงใน สมบัติ
ข้าราชการวงศ์ 2538 : 260) แบ่งวัฒนธรรมทางการเมือง 3 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (The Parochial Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบวัฒนธรรมทางการเมือง ของบุคคลที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเลย ไม่มีการรับรู้ ไม่มีความเห็น และไม่ใส่ใจระบบการเมือง ไม่คิดว่าตนเองมีความจำเป็นต้องมีส่วนร่วมทางการเมือง ลักษณะวัฒนธรรมการเมืองแบบคับแคบจะพบได้ในกลุ่มคนที่ยากจน และไร้การศึกษาเป็นกลุ่มคนที่ขาดโอกาสในการรับรู้และเข้าใจบทบาทของตนต่อระบบการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (The Subjective Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจต่อระบบการเมืองโดยทั่วไป แต่ไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองในทุกกระบวนการ และไม่มีความรู้สึกว่าตนเองมีความหมายหรือมีอิทธิพลต่อระบบการเมือง บุคคลเหล่านี้จะยอมรับอำนาจรัฐ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐโดยศรัทธา ลักษณะวัฒนธรรมแบบไพร่ฟ้าจะพบได้ในกลุ่มคนชั้นกลาง เป็นกลุ่มคนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองโดยทั่วไป แต่มีความเชื่อว่าอำนาจรัฐเป็นของผู้ปกครองประชาชนทั่วไปควรมีหน้าที่เชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (The Participant Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเป็นอย่างดี เห็นคุณค่าและความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้เพื่อควบคุม กากับ และตรวจสอบให้ผู้ปกครองทำการปกครองเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชน ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม จะพบเห็นได้ในชนชั้นกลางส่วนใหญ่ ของประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง

อย่างไรก็ตาม Almond และ Verba ซึ่งให้เห็นในสังคมต่าง ๆ ประชาชนทั้งประเทศ มีวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบหนึ่งแบบใดโดยเฉพาะ ทั้งนี้เพราะประชาชนในสังคมต่างๆ มักมีความแตกต่างกันในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะมีผลต่อความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของบุคคลเหล่านี้ด้วย Almond และ Verba สรุปว่าในสังคมต่าง ๆ ประชาชนจะมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมผสาน ได้แก่

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมไพร่ฟ้า (The Parochial Subject Political Culture) เป็นแบบที่ประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับอำนาจของผู้นำ (เผ่า ,หมู่บ้าน, เจ้าของที่ดิน) แต่ประชาชนได้พัฒนาความจงรักภักดีไปสู่ระบบการเมืองที่มีขอบเขตกว้างขวางกว่าหมู่บ้านและเจ้าของที่ดิน โดยยอมรับอำนาจของรัฐบาลกลางให้อยู่เหนือกว่า แต่ประชาชนก็ยังไม่สนใจ

เรียกร้องสิทธิทางการเมือง หรือแม้ได้รับสิทธิ์ก็ยังไม่สนใจ รวมถึงไม่คิดว่าตนจะมีบทบาทหรืออิทธิพลต่อระบบการเมือง กล่าวคือ ประชาชนยังมีความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม แต่ไม่ยอมรับอำนาจเด็ดขาดของหัวหน้าเผ่าอย่างเคร่งครัด แต่หันมายอมรับระเบียบกฎหมายของรัฐบาลกลาง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมแบบมีส่วนร่วม (The Subject Participant Political Culture) เป็นแบบที่ประชาชนบางส่วนเริ่มมีความสนใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยคิดว่าตนมีบทบาทและมีอิทธิพลที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ จึงเกิดการเรียกร้องสิทธิทางการเมืองขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีประชาชนอีกบางส่วนยังคงเฉยและไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง ในรูปแบบนี้ในระยะแรกอาจทำให้ระบบการเมืองไม่มั่นคง แต่หากดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องจะมีอิทธิพลให้กลุ่มคนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าหรือแบบอำนาจนิยมเปลี่ยนท่าทีและทัศนคติหันมาสนใจเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในที่สุด

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบผสมการมีส่วนร่วม (The Parochial Participant Political Culture) เป็นรูปแบบที่เกิดอยู่ในประเทศเกิดใหม่ และเป็นปัญหา ในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง กล่าวคือ ประชาชนในประเทศเหล่านี้ส่วนมากจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ แต่ถูกปลุกเร้าในเรื่องผลประโยชน์ทางเชื้อชาติ ศาสนา ทำให้เกิดความสนใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อคุ้มครองประโยชน์เฉพาะกลุ่มตน การพยายามเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อรักษาประโยชน์ของกลุ่มตนอาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองโดยกลุ่มชนหนึ่งอาจมีแนวคิด เอนเอียงไปทางอำนาจนิยมในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งอาจเอนเอียงไปทางประชาธิปไตย ลักษณะความขัดแย้งนี้ทำให้โครงสร้างทางการเมืองไม่อิงอยู่กับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นเรื่อง ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้สึกที่ประชาชนมีต่อการเมือง ซึ่งมีส่วนกำหนดพฤติกรรมทางการเมือง (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2541 : 148)

รูปแบบของวัฒนธรรมทางการเมือง ของ อัลมอนด์ และ เวอร์บา (Gabriel A. Almond and Sidney Verba อ้างถึงใน วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2552 : 152) แบ่งวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นตัวแบบเชิงอุดมคติ (Ideal type) โดยใช้ปัจจัยเกี่ยวกับความสำนึกทางการเมือง และการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบ (Parochial Political Culture) หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ไม่รับรู้การปฏิบัติงานขององค์กรทางการเมือง และไม่คิดว่าตนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองเช่นนี้แสดงว่า ประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองต่ำและขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง มักปรากฏในสังคมที่ล้าหลังหรือสังคมแบบจารีตประเพณี เช่น ในสังคมชนเผ่าในแอฟริกาที่มีลักษณะการปกครองที่เรียบง่าย เป็นต้น

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subjective Political Culture) หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมือง ของบุคคลที่ยอมรับในอำนาจของรัฐบาล มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองและระบบการเมืองโดยทั่วไป แต่ไม่สนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ว่าในระดับใด มักปรากฏในสังคมที่มีการพัฒนาก้าวหน้ากว่าสังคมในแบบแรก

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture) หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมือง ของบุคคลที่สนใจการเมือง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองในทุก ๆ ด้าน มีจิตสำนึกทางการเมืองสูง โดยมีความรู้สึกผูกพันต่อระบบการเมือง มีความสนใจลักษณะที่มีความกระตือรือร้นสนใจ รับผิดชอบต่อเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของระบบการเมืองรู้ถึงบทบาทของตนเองและสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม โดยอย่างน้อยเข้าไปใช้สิทธิการเลือกตั้ง มักปรากฏในสังคมที่มีระดับการพัฒนาทางการเมืองสูง

แต่ในความเป็นจริง ระบบการเมืองทุกระบบการเมืองต่างก็มีลักษณะของความกล้าห้อย และความเป็นทันสมัยปนกันไป ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมต่างๆ ปัจจุบันจึงมีลักษณะผสมผสาน (Mixed type) ซึ่งแอลมอนด์ และเวอร์บา ได้เสนอไว้ 3 ประการ คือ

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบผสมไพร่ฟ้า (Parochial subject political Culture) มักปรากฏในสังคมที่มีการพัฒนาก้าวหน้ามากขึ้นกว่าเดิม โดยสังคมนั้นมีรัฐบาลกลางเกิดขึ้นแทนที่ระบบสังคมชนเผ่า และประชาชนได้หันมายอมรับอำนาจของรัฐบาลโดยคหฤทิภาพ แต่ประชาชนยังไม่ใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมการมีส่วนร่วม (Subject participant political culture) มักปรากฏในสังคมที่กำลังพัฒนาทั้งหลายโดยประชาชนบางกลุ่มซึ่งเป็นส่วนน้อยสนใจและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ในขณะที่คนส่วนใหญ่ไม่สนใจการเมืองเลย โดยมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าแฝงอยู่ ดังเช่น วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทย เป็นต้น

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบผสมการมีส่วนร่วม (Parochial participant political culture) มักปรากฏในสังคมที่ประกอบด้วยหลายเชื้อชาติหรือหลายชนเผ่า ซึ่งแต่ละเชื้อชาติ/ชนเผ่า ต่างก็มีความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น จึงต้องการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของเชื้อชาติหรือเผ่าของตน วัฒนธรรมทางการเมืองเช่นนี้สามารถพบเห็นได้ในพม่า มาเลเซีย สิงคโปร์ เป็นต้น

วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตทางการเมืองของประชาชน ที่มีทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความศรัทธา และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง ของประชาชน ที่มีคุณค่าเป็นที่ยอมรับอย่างประจักษ์ และผลกระทบต่อกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อระบบการเมือง นั้น ๆ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับ

กับความยินยอมของประชาชน วัฒนธรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ 2552 : 396)

5.3. ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

อัลมอนต์ และ เวอร์บา (Gabriel A. Almond & Sidney Verba อ้างถึงใน วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ 2552 : 152) แบ่งวัฒนธรรมทางการเมือง 3 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมการเมืองดั้งเดิมที่ยังไม่มีการกำหนดบทบาททางการเมืองให้กับใคร ไม่มีรัฐธรรมนูญ และไม่มี ความผูกพันระหว่างประชาชนกับระบอบการเมือง ดังนั้นประชาชนจึงไม่มีความคิดที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้งไม่ได้ตั้งความหวังหรือตั้งข้อเรียกร้องจากระบบการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้มักปรากฏในสังคมจารีตประเพณีแบบดั้งเดิมหรือชนเผ่า ที่มีมีการปกครองอย่างง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน เช่น กลุ่มคนในชนบทที่ห่างไกล เงาะป่าซาไก กลุ่มผีตองเหลือง เป็นต้น

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subjective Political Culture) เป็นวัฒนธรรมที่สมาชิกของสังคมตระหนักในความรู้ ความเข้าใจ ในระบบการเมืองโดยทั่ว ๆ ไป ระดับหนึ่ง บางเรื่องเน้นการยอมรับอำนาจรัฐ เคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ไม่กล้าแสดงออก ไม่เรียกร้อง ไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้ที่มีอำนาจหรือบารมี ประชาชนเป็นผู้อยู่ได้บังคับบัญชา มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือนโยบายเท่านั้น พบเห็นได้ว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับวิถีชีวิตของคนไทยอย่างมาก

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture) คือวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมที่ประชาชน มีความรู้ความเข้าใจ มีความผูกพันต่อระบบการเมือง จะเรียกร้องหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ระบบการเมืองเสนอข้อเรียกร้อง ซึ่งประชาชนจะมีความรู้สึกว่าเขาสามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ กล่าวคือ ประชาชนมีความตื่นตัว มีจิตสำนึกทางการเมืองและมีความรับผิดชอบทางการเมืองนั่นเอง

กล่าวคือ Almond และ Verba ให้ความสำคัญกับบุคคลหรือประชาชนที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองว่ามีคุณภาพในเรื่องของความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก ความรู้สึกต่าง ๆ ที่มีต่อระบบการเมือง อย่างไร การจำแนกประเภทวัฒนธรรมทางการเมืองแบ่งเป็น 3 ประเภท ไม่ได้หมายความว่าในสังคมหนึ่ง ๆ จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองประเภทเดียวเท่านั้น อาจจะมีวัฒนธรรมทางการเมือง ทั้ง 3 ประเภท ผสมผสานกันอยู่ในสังคมในระดับที่แตกต่างกันไปได้ ด้วยเหตุนี้ Almond และ Verba จึงแบ่งประเภทวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีลักษณะผสม อีก 3 แบบ คือ

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมไพร่ฟ้า (Parochial subject political

culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่คนส่วนใหญ่ ไม่ได้ยอมรับในอำนาจดั้งเดิม เช่น อำนาจหัวหน้าเผ่าหรือเจ้าของที่ดินต่อไป แต่จะให้ความกักตื้อต่อระบบการเมืองที่ซับซ้อนกว่าเดิม กล่าวคือ จะยอมรับอำนาจของรัฐบาลกลางแทนที่จะยอมรับอำนาจของหัวหน้าเผ่า แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่สนใจที่จะเรียกร้องสิทธิทางการเมืองหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมแบบมีส่วนร่วม (Subject participant political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่สมาชิกบางส่วนของสังคมเริ่มมีความสนใจต้องการที่จะเข้าร่วมส่วนร่วมทางการเมือง แต่มีสมาชิกบางส่วนที่ไม่กระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมและยังยอมรับอำนาจรัฐโดยปราศจากเงื่อนไข วัฒนธรรมทางการเมืองที่ผสมกันนี้ลักษณะนี้อาจทำให้ระบบการเมืองไม่มั่นคง เนื่องจากกลุ่มที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมมักเป็นหมู่คนส่วนน้อยในสังคม จึงมักถูกบีบคั้นและทำร้ายจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าของคนหมู่มากได้ อาทิ ในระยะแรกของการนำรูปแบบประชาธิปไตย มาใช้ระบบการเมืองที่มีวัฒนธรรมแบบไพร่ฟ้า เน้นอำนาจนิยมเป็นใหญ่ แต่ในระยะยาว ถ้ามีการสร้างสรรค์องค์กรหรือสถาบันต่างๆ ขึ้นมารองรับรัฐ เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น ทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองสองแบบนี้มีอยู่ควบคู่กันไปเป็นเวลานานพอสมควรโดยที่ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยมีความต่อเนื่องยาวนาน วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมอาจมีอิทธิพลทำให้ผู้ที่มีความโน้มเอียงไปในทางอำนาจนิยมเปลี่ยนท่าทีและทัศนคติได้

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบผสมการมีส่วนร่วม (Parochial participant political culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมมีความจงรักภักดีอย่างแน่นแฟ้นต่อกลุ่มของตนเป็นลำดับแรก และมีทัศนคติต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ในทางที่จะแสวงหาผลประโยชน์เฉพาะเชื้อชาติ เฉพาะกลุ่ม ไม่มีการประนีประนอมระหว่างกลุ่มที่แตกต่าง ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมได้

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2551: 166) วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นเรื่องของการศึกษาเกี่ยวกับ แบบแผน ของความรู้สึก ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม แนวคิดและพฤติกรรมที่บุคคลในสังคมต่าง ๆ มีต่อระบบการเมืองและต่อส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมืองแบบแผนนี้เป็นความโน้มเอียงทางการเมืองของแต่ละบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของระบบการเมืองใน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ความโน้มเอียงเกี่ยวกับการรับรู้ (Cognitive Orientation) เป็นความรู้ ความเข้าใจ และความเชื่อที่มีต่อระบบการเมืองและส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง

2. ความโน้มเอียงเกี่ยวกับความรู้สึก (Affective Orientation) เป็นความรู้สึกที่มีต่อส่วนต่างๆ ของระบบการเมืองและองค์การทางการเมือง

3. ความโน้มเอียงเกี่ยวกับการประเมินค่า (Evaluative Orientation) เป็นการตัดสินใจ และการให้ความเห็นต่างๆ ต่อกิจกรรมทางการเมืองและปรากฏการณ์ทางการเมือง

ความโน้มเอียงทางการเมืองสามารถจำแนก เป็นวัฒนธรรมทางการเมือง 3 แบบ

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบที่ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมือง ไม่รับรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของสถาบันทางการเมืองรวมทั้งไม่คิดว่าจะมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบที่ประชาชนยอมรับอำนาจของรัฐบาลมีความรู้ความเข้าใจและความรู้สึกเกี่ยวกับระบบการเมืองโดยทั่ว ๆ ไปแต่ไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกกระบวนการทางการเมือง

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบที่ประชาชนเข้าใจในระบบการเมืองโดยทั่วไป มีการรับรู้ต่อโครงสร้างทางการเมืองและการบริหาร ตลอดจนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

5.4. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของวัฒนธรรมทางการเมืองไทย ต่อวิถีชีวิตทางการเมืองของคนไทย (พลศักดิ์ จิรไกรศิริ 2551: 173)

วิวัฒนาการของวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นเรื่องที่ค่อยเป็นค่อยไป และมีแบบแผนแห่งวิวัฒนาการแน่นอนจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ ไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมแบบไพร่ฟ้า จากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมนี้ไปเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า จากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าไปเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมแบบมีส่วนร่วม และจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมนี้ ไปเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม วิวัฒนาการของวัฒนธรรมทางการเมืองขั้นสุดท้ายนี้ เป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเมื่อวัฒนธรรมทางการเมืองไทย มีแนวโน้มที่จะเป็นแบบมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น แสดงว่าวิถีชีวิตทางการเมืองของคนไทยมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งตรงกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญปัจจุบัน ที่ต้องการให้ประชาชนไทย เข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ทุกระดับการเลือกตั้ง ยิ่งกว่านั้นการประกอบกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน ต้องกระทำ ประชาพิจารณ์ ทำให้ประชาชนตามท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ตื่นตัวทางการเมืองอย่างแท้จริงและสามารถปกป้องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจากนักการเมืองที่มีนโยบายกระจายอุตสาหกรรมไปทั่วทุกภาคของประเทศ ประกอบกับคนไทยสามารถรับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและราชการอย่างเปิดเผยทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความคึกคักยิ่งขึ้น

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของคนไทยนี้ยังมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต

ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของคนไทยด้วย ดังจะเห็นว่าคนไทย ส่วนใหญ่ ต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตยมากกว่าแบบอำนาจนิยม มีความอดกลั้น ต่อความหลากหลาย ในพฤติกรรมทาง การเมืองของบุคคลอื่น มีความเคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ทั้งในการพูด การเขียน การแสดงออก การแสดงความคิดเห็น เห็นด้วยกับการใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจ ปัญหาของบ้านเมือง สนใจที่จะเข้ามีส่วนร่วม ทางการเมือง ในหลายรูปแบบมากขึ้น และที่สำคัญ คนไทยรู้จักการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและในเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานของทางราชการ ดังจะเห็นได้ จากการทาประชาพิจารณ์ในสถานที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ วิถีชีวิตทางการเมืองของคนไทยเหล่านี้ บังเกิดขึ้นจากจุดของการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยที่ค่อยๆ เคลื่อนตัวจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าไปเป็นแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะคนไทยในชุมชนเมืองจะมีความตื่นตัวที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการปกป้องชุมชนของตน เพิ่มขึ้น ตามความเชื่อในเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ว่าไม่มีใครที่จะปกป้องทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน ได้ดีเท่ากับคนในชุมชนนั้น ที่ลุกขึ้นต่อสู้อย่างมีจิตสำนึก

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมือง คือ ความเจริญ ความงอกงาม ในเรื่องของทัศนคติความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยม และความรู้สึกที่ประชาชนมีส่วนกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม แบบแผนการดำเนินชีวิต และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองที่มีคุณค่าเป็นที่ยอมรับอย่างประจักษ์ และผลกระทบต่อกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ต่อระบบการเมืองนั้น ๆ วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นการอบรมกล่อมเกลา ไปสู่การแสดงออกทางการเมือง และถูกกำหนดโดยขนบธรรมเนียม ประสพการณ์แรงจูงใจ ระเบียบทางสังคม และสัญลักษณ์ต่าง ๆ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับความยินยอมของประชาชน วัฒนธรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมทางการเมืองไทยวิวัฒนาการของวัฒนธรรมทางการเมืองไทยได้ค่อย ๆ ผ่านช่วงระยะเวลาแห่งระบบการเมืองแบบราชาธิปไตย อำมาตยาธิปไตย และชนาธิปไตยในแต่ละช่วงเวลาคนไทย ได้รับการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองตามสภาพแวดล้อมทางการเมือง คนไทยในชุมชนเมืองได้รับอิทธิพลจากศูนย์กลางทางการเมือง ในด้านของการพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมทางการเมืองจึงเกิดขึ้นได้รวดเร็วกว่าคนไทยตามชนบท แม้ว่าจะเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วเพียงใด ก็มีใช้คนไทยในชุมชนเมืองทั้งหมดที่เปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมทางการเมืองก็มีใช้การเปลี่ยนแปลงแบบเบ็ดเสร็จ เป็นต้นว่าเปลี่ยนจากแบบไพร่ฟ้าเป็นแบบมีส่วนร่วม แม้ว่าคนไทยในชุมชนเมืองส่วนใหญ่จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม แต่ก็ยังมีบางส่วนยังคงเป็นแบบไพร่ฟ้า การผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมกับแบบไพร่ฟ้าของคนไทยใน

ชุมชนเมืองเป็นเรื่องธรรมดาทางการเมือง จึงคาดหวังพฤติกรรมทางการเมืองของคนไทยในชุมชนเมืองได้ยาก บางเหตุการณ์ทางการเมืองก็แค่เพียงการรับรู้ข้อมูลทางการเมืองเท่านั้น แต่บางเหตุการณ์ทางการเมืองก็แค่เพียงการรับรู้ข้อมูลทางการเมืองเท่านั้น แต่บางเหตุการณ์ทางการเมืองก็เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ส่วนคนไทยในชนบทยังมีวัฒนธรรมทางการเมือง แบบมีส่วนร่วม ผสมผสานกับแบบค้ำแคบ กล่าวคือคนไทยในชนบทสามารถรับฟังข่าวสารข้อมูลทางการเมืองได้รวดเร็ว และมากพอที่จะใช้วิเคราะห์ทางการเมืองได้ แต่เนื่องจากต้องอยู่กับการเกษตรที่ต้องใช้ที่ดินอย่างกว้างขวาง อาศัยธรรมชาติในการเพาะปลูกตามฤดูกาล อยู่กันอย่างกระจัดกระจาย ได้รับผลตอบแทนทางการเมืองต่ำ การมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมผสานกับแบบค้ำแคบ ทำให้สามารถอธิบายได้ว่า ทำไมคนไทยในชนบทจึงให้ความร่วมมือกับราชการไทยได้ดีพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง หรือการช่วยเหลือราชการราชการในงานต่างๆ เพราะได้รับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์และวิทยุ แต่มิได้กระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นอย่างแท้จริง

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการเมืองของไทยได้เกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมการเมือง อาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมทางการเมืองไทยที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น จะต้องสอดคล้องกับระบบการเมืองไทยที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน และระบบการเมืองไทยที่เกิดขึ้นใหม่ ก็จะนำไปสู่การเปลี่ยนในวัฒนธรรมทางการเมืองไทยอีกต่อหนึ่ง มีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้ว่า ระบบการเมืองแบบชนาธิปไตยของไทยในปัจจุบัน สามารถพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมไทยให้ก้าวหน้ารวดเร็วยิ่งขึ้น สภาพแวดล้อมทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้จะช่วยในการอบรมกล่อมเกลารวมทั้งให้คนไทยชุมชนเมือง มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น และทำให้คนไทยในชนบทมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า มากยิ่งขึ้นเช่นกัน ทั้งสองส่วนนี้จะเกื้อกูลให้ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างเต็มรูปแบบ เกิดขึ้นได้ในประเทศไทยในอนาคต

6. แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งนี้เพราะสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นหรือทัศนคติของบุคคลตลอดจนอาจทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต แบบแผนแห่งความเป็นอยู่ในสังคมได้ ในทำนองเดียวกันการสื่อสารทางการเมืองเองก็เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาทางการเมืองของระบบการเมืองด้วยเช่นกัน กล่าวคือ การสื่อสารทางการเมืองจะทำให้ประชาชนได้รับรู้ และเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆทางการเมือง เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ก็อาจจะก่อให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วม

ทางการเมืองของประชาชน ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นของการปกครองในระบบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบการเมือง จะทำให้รัฐบาลสามารถรับรู้ถึงความต้องการของประชาชน และสามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึง(อุทัยวรรณ โทตระกูล 2553:10)

6.1. ความหมาย

Shaffee (1975 : 96 อ้างถึงใน นภินทร ศิริไทย 2546:14) กล่าวถึงการสื่อสารทางการเมืองว่ามีลักษณะเป็นระบบของการแพร่ข่าวสารทางการเมืองไปยังสมาชิกของระบบราชการการเมือง ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองเป็นแบบแผนหรือกระบวนการแพร่ข่าวสารทางการเมืองระหว่างสมาชิกกับหน่วยต่างๆ ในระบบการเมือง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการสื่อสารทางการเมืองมีบทบาทเป็นตัวกลางระหว่างประชาชนและรัฐบาล โดยเป็นช่องทางในการเสนอข้อมูล ข่าวสารทางการเมืองต่างๆ ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจและนโยบาย ของรัฐบาลให้ประชาชนได้รับรู้ และขณะเดียวกันก็เป็นกระบวนการในการนำเอาข้อเรียกร้อง และความต้องการของประชาชน ไปสู่รัฐบาลที่จะทำให้กำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาลให้สอดคล้องและสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

Pool (1968 : 90-95 อ้างถึงใน นภินทร ศิริไทย 2546:15) ได้ให้ความหมายว่าการสื่อสารทางการเมืองคือกิจกรรมใดๆ ของสถาบันเฉพาะซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการกระจายข้อมูลข่าวสาร ความคิดและทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครอง

พฤทธิสาม ชุมพล (2546:23) ได้กล่าวถึงการสื่อสารทางการเมือง คือ กระบวนการทางการเมือง การโต้เถียงทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทัศนะ และความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ในทางการเมืองระหว่างบุคคล การสื่อสารทางการเมืองจึงนับเป็นกระบวนการพิเศษที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมือง และทำให้บุคคลสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมการเมืองนั้น

6.2. ระบบการเมืองกับการสื่อสารทางการเมือง

ลักษณะของการสื่อสารทางการเมือง ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางการเมืองของแต่ละระบบเป็นสำคัญ กล่าวคือ ในระบบการเมืองแบบปิด หรือในสังคมคอมมิวนิสต์หรือสังคมนิยม นั้น การสื่อสารถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือของรัฐ เป็นกระบอกเสียงของรัฐบาล ในการที่จะเผยแพร่ลัทธิ ความเชื่อและศรัทธาที่ประชาชนพึงมีต่อรัฐบาล บุคคลก็อาจไม่มีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองหรืออาจจะถูกบังคับข่มขู่ด้วยวิธีต่างๆ ที่จะให้แสดงออกทางการเมือง แบบที่ผู้นำต้องการ

ในส่วนสังคมอำนาจนิยมอย่างสังคมของประเทศแถบเอเชีย การสื่อสาร โดยเฉพาะสื่อสารมวลชนจะอยู่ในควบคุมของรัฐบาลในรูปแบบของการออกใบอนุญาตหรือกาตรวจพิจารณาข่าวสารต่างๆว่า เผยแพร่ได้หรือไม่ได้ จึงทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารตามที่รัฐบาลต้องการให้ได้รับเท่านั้น ข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงบางอย่างจะถูกกีดกัน

สำหรับระบบการเมืองแบบเปิด หรือระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในสังคมประเทศตะวันตก การสื่อสารจะถูกนำมาใช้ในรูปแบบของเสรีนิยมที่ให้เสรีภาพในการแสดงออกทุกรูปแบบ และเชื่อว่ามนุษย์มีแนวโน้มที่จะเป็นคนดี จะเลือกบริโภคข่าวสารต่างๆ ที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม ซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมที่เป็นระบอบประชาธิปไตยย่อมมีมาก บุคคลอาจจะแสดงความสนใจหรือสื่กใส่ลัทธิทางการเมืองใดก็ได้ อย่างเปิดเผย โดยไม่ถูกปิดกั้น

ดังนั้นการสื่อสารในระบอบประชาธิปไตยจึงมีลักษณะเป็นการสื่อสารเพื่อสาธารณชน โดยทั่วไปแล้ว จะต้องเป็นการสื่อสารที่เปิดเผย และไม่จำกัดผู้รับสาร แต่การสื่อสารทางการเมืองในระบบเผด็จการจะเป็นการสื่อสารที่มีการปิดกั้น จำกัดกลุ่ม จำกัดสาระ จำกัดสื่อ หรือช่องทางต่างๆ ที่จะถ่ายทอดสารเหล่านั้น รวมทั้งยังเป็นการสื่อสารด้านเดียว ไม่ยอมรับฟังหรือรับรู้ในผลสะท้อนย้อนกลับ(Feed Back) ใดๆ จากผู้รับสื่อ (เสรี วังษ์มณฑา 2542:720-721)

6.3. บทบาทของสื่อมวลชนต่อการสื่อสารทางการเมือง

สมควร กวียะ (2539:80) กล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชนว่า มีบทบาทในการปลูกฝังความเชื่อทางการเมือง (Propagation and cultivation of political beliefs) รวมทั้งการปลูกฝังอุดมการณ์ และทัศนคติทางการเมืองด้วย ทั้งนี้อาจทำได้ โดยใช้การสื่อสารประเภทชักจูงใจและสื่อสารแบบรณรงค์(campaign) เป็นต้น

วงศ์ รุ่งรุจิไพศาล (2527:8)กล่าวถึงบทบาทของการสื่อสารว่า มีบทบาทในการเสนอแนะและถ่ายทอดข่าวสารทางการเมือง กล่าวคือ สอดส่อง เสนอแนะ ถ่ายทอดและรายงานความเคลื่อนไหวของข้อเท็จจริงและสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในระบบการเมือง โดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อใหม่(new media) เพื่อให้ประชาชนได้นำไปใช้ประกอบการตัดสินใจต่างๆ

6.4. ช่องทางการสื่อสารทางการเมือง

เสถียร เขยประทับ (2540:142-155) กล่าวสรุปช่องทางการสื่อสารทางการเมือง มี 4 ช่องทาง คือ

1. องค์กร ช่องทางสื่อสารที่เป็นองค์กร ประกอบด้วย สถาบันการเมืองต่างๆ เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ระบบราชการ หรือกลุ่มมวลชนอื่น ที่จะเชื่อมประชาชนเข้ากับผู้นำได้ ซึ่งองค์กรอาจมีโครงสร้างที่ถาวรหรือกึ่งถาวรก็ได้ และไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ติดต่อกัน

2. กลุ่ม ช่องทางการสื่อสารที่เป็นกลุ่มจะมีลักษณะ โครงการที่ถาวร แต่มีความเป็นสถาบันและความสามารถในการแพร่กระจายน้อยกว่าองค์กร เช่น กลุ่มแม่บ้านทหารบก กลุ่มสมาคมศิษย์เก่า กลุ่มเพื่อน เป็นต้น นอกจากนี้ การสื่อสารภายในกลุ่มยังเป็นแหล่งของการแลกเปลี่ยนข่าวสารทางความคิด ตลอดจนอิทธิพลซึ่งทำให้ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจในทางการเมืองเกือบทุกชนิด ตั้งแต่ระดับต่ำสุดจนถึงสูงสุด

3. การแสดงและรวบรวมผลประโยชน์ จะใช้เฉพาะบางเวลาบางกรณีหรือเหตุการณ์ที่เหมาะสม การแสดงและรวบรวมผลประโยชน์อาจเป็นการสื่อสารโดยการออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง การแสดงประชามติ การเดินขบวนต่อต้าน การประท้วง เป็นต้น

4. สื่อมวลชน ในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่จะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารการทำงานของระบบการเมืองจากสื่อมวลชน สื่อมวลชนเป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยที่สื่อมวลชนสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากได้ในเวลาอันรวดเร็ว สามารถให้ความรู้และข่าวสารได้ดี และสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติพื้นฐานของกลุ่มคนได้ สื่อมวลชนทำให้ข่าวสารกระจายไปได้มากกว่า ไกลกว่า และเร็วกว่าช่องทางการสื่อสารแบบอื่น สื่อมวลชนทำหน้าที่เชื่อมเครือข่ายการสื่อสารและช่วยให้มีการขยายเครือข่ายใหม่ๆ ในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลนั้นๆ

เสรี วงษ์มณฑา (2537:124-127) กล่าวถึงการสื่อสารที่มีผลต่อระบบการเมืองดังนี้

1. เป็นการสร้างทัศนคติทางการเมือง การพูดคุย การเผยแพร่ การประชุม การอบรม การแจกใบปลิว การติดป้ายประกาศการแจกแผ่นพับ ข่าว และบทความทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร สามารถที่จะช่วยสร้างสำนึกทางการเมือง ค่านิยมทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองให้แก่ประชาชนได้ การให้ข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล เหตุผลของการออกกฎหมาย การออกนโยบาย การกำหนดโครงการต่างๆ ขึ้นมาจะทำให้ประชาชนรู้จักรัฐบาลดีขึ้น เข้าใจรัฐบาลดีขึ้น และยอมรับรัฐบาลได้มากขึ้น

2. ข่าวคราวเกี่ยวกับนักการเมืองจะสร้างความรู้สึกลึกให้แก่ประชาชนว่า ควรจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองมากน้อยเพียงใด มีชาวตะวันตกบางคน เขียนถึงเมืองไทยว่า การเมืองไทยเป็นการเข้าร่วมของผู้ไม่รู้ แต่ผู้รู้ไม่เข้าร่วม (Uninformed participants and information non-participants) นั่นคือคนรู้อะไรดี ๆ มักจะเสื่อมศรัทธาในระบบการเมือง และไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น ไม่ไปเลือกตั้ง แต่คนที่สนใจนั้นเพราะยังไม่รู้อะไรดีนัก จึงยังศรัทธาอยู่ เช่น ชวนกันไปเลือกตั้งกันมาก เป็นต้น

3. สร้างความสนใจทางการเมือง ในสมัยก่อนนั้นคนส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจการเมืองนักเพราะไม่ค่อยได้รู้ข่าวสารทางการเมือง ไม่เคยได้พบเห็นนักการเมืองหรือผู้บริหาร แต่ปัจจุบันนี้ข่าวคราวของรัฐบาลมีให้สัมผัส รับรู้กันเป็นประจำ นักการเมืองจะเป็นข่าวให้เห็นทั้งใน

หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง ตลอดจนการวิพากษ์วิจารณ์ทางสื่อต่างๆ อยู่เป็นประจำ จึงมีส่วนทำให้คนในยุคนี้จะสนใจข่าวสารการเมืองเพิ่มมากขึ้น

4. สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง นอกเหนือจากการสร้างความสนใจแล้วการสื่อสารยังถูกนำมาใช้สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองได้อย่างมาก การเผยแพร่ประชาธิปไตย โดยสื่อบุคคลก็ดี โดยสื่อมวลชนก็ดี หรือการนำเสนอพระราชบัญญัติใหม่ที่ประชาชนต้องรับรู้และเข้าใจ เพื่อปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองดีสู่ประชาชนด้วยการสื่อสาร

5. สร้างบทบาททางการเมือง ความสนใจที่ก่อให้เกิดความรู้และทัศนคติอันจะนำไปสู่การกำหนดบทบาททางการเมือง ประชาชนในปัจจุบันได้รู้ถึงบทบาท สิทธิ และหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นประชาชนดีขึ้น การเขียนจดหมายถึงสื่อมวลชนก็เป็นการแสดงบทบาททางการเมืองการได้รับข่าวสารทำให้เรารู้บทบาททางการเมือง และการแสดงบทบาททางการเมืองก็เป็นการส่งข่าวสารไปยังผู้บริหาร หรือรัฐบาลด้วยเช่นกัน

6. การสื่อสารเป็นการนำเอารัฐบาลเข้าไปอยู่ในบ้านของประชาชน นักรัฐศาสตร์จะมองว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการสื่อสารที่มีความสำคัญในอันดับแรก ส่วนการสื่อสารทางด้านสื่อมวลชนนั้นจะมีบทบาทสำคัญรองลงมา การที่นักการเมืองได้พบปะพูดคุยกันกับประชาชนนั้นย่อมดีกว่าการที่จะกระจายข่าวสารต่างๆ ออกไปทางสื่อมวลชน แต่ในกรณีที่มีการสื่อสารระหว่างบุคคลไม่สามารถกระจายไปได้อย่างทั่วถึง สื่อมวลชนจะเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการทำให้ประชาชนรู้จักพรรคการเมือง ผู้นำของรัฐบาลและผลงานของรัฐบาล โดยผ่านช่องทางสื่อสารต่างๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารที่รวดเร็ว และทันสมัยในปัจจุบัน

7. การสื่อสารมวลชนทำให้ความสนใจของประชาชนมีลักษณะความเป็นนานาชาติ (Cosmopolitan - Oriented) โดยในปัจจุบันนี้โทรคมนาคม การส่งข่าวผ่านดาวเทียมทำให้ความสนใจของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป นอกจากการสนใจแต่เพียงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเท่านั้น พวกเขาสนใจสิ่งที่อยู่ไกลตัว มีความคิดที่เป็นสากลกันมากยิ่งขึ้น ทำให้รัฐบาลต้องตื่นตัวกับการสนองตอบความต้องการของประชาชนตามมาตรฐานนานาชาติ ที่ประชาชนมีโอกาสได้พบเห็น

8. การสื่อสารถูกนำมาใช้ในการรับรองสถานภาพก่อนที่จะเป็นนักการเมืองคนบางคนไม่เป็นที่รู้จักเลย แต่การที่สื่อมวลชนเขียนเขาถึงบ่อยๆ ในวงสนทนามีคนพูดถึงเขาบ่อยๆ คนที่ไม่มีความสำคัญก็มีความสำคัญขึ้น สถานภาพดังกล่าวเป็นอะไรก็จะได้รับการยอมรับขึ้น เพราะฉะนั้นในการเสนอนักการเมืองให้รับใช้ประชาชนนั้น พรรคการเมืองจะสร้างการยอมรับโดยการเสนอบุคคลดังกล่าวในสื่อมวลชนด้วยความถี่สูง ให้คนได้รู้จักคุณสมบัติและผลงานต่างๆ ของเขา แม้คนบางคนจะมีผลงานมากกว่าความสามารถสูงกว่า แต่ถ้าไม่ได้รับการเสนอในข่าวของสื่อมวลชน ไม่มีการกล่าวขวัญถึงคนก็ย่อมไม่ยอมรับสถานภาพ

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2545 : 3) ได้กล่าวถึงกระบวนการสื่อสารไว้ว่า การสื่อสาร

เป็นกระบวนการที่สำคัญในการบ่งชี้ถึงความเป็นสิ่งมีชีวิต นอกเหนือ จากปัจจัยในทางชีววิทยาสสิ่งมีชีวิตชั้นสูงจะมีระดับการสื่อสารที่ซับซ้อนมากขึ้น มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีวิวัฒนาการของการสื่อสารสมบูรณ์ที่สุดเมื่อเทียบกับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ แม้กระนั้นมนุษย์ต่างสังคมกันยังมีระดับซับซ้อนของการสื่อสารที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นไปตามรากฐานทางอารยธรรมและเทคโนโลยีของสังคมในสังคมใดสังคมหนึ่ง ยิ่งกว่านั้นการคงอยู่ของมนุษย์หรือประชาสังคมในปัจจุบันยังเป็นมรดกตกทอดจากบรรพชน โดยอาศัยกลไกการสื่อสารซึ่งอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าการสื่อสารเป็นตัวจักรสำคัญในการรักษาความสืบเนื่องของประชาสังคมไม่ว่าในด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรม การสื่อสารในแบบฉบับหนึ่ง ๆ ย่อมก่อให้เกิดเอกภาพและเอกลักษณ์ของคนกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อให้เกิดความสอดคล้องซึ่งกันและกันภายในกลุ่มนั้น ยิ่งมีความสอดคล้องกันมากขึ้นเท่าใด ประชาสังคมก็สามารถขยายตัวออกไปได้ไกลมากขึ้นเท่านั้น ในทางตรงข้ามหากเกิดความไม่สอดคล้องขึ้นย่อมเกิดความขัดแย้งในประชาสังคมซึ่งอาจทวีความรุนแรงจนถึงขั้นใช้กำลังอาวุธเข้าตัดสินการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการสื่อความหมายดังกล่าว การสื่อสารจึงเป็นตัวกลางสำคัญในการดำรงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์

ภาพที่ 2.4 กระบวนการสื่อสารพื้นฐาน
ที่มา : สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2545 : 3)

6.5. สิทธิการสื่อสาร (อุบลรัตน์ ศิริชูศักดิ์ 2543:601-602)

การสื่อสาร เป็นรากฐานสำคัญในการที่มนุษย์จะใช้ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกทัศนคติ หรือข่าวสารจากบุคคลหนึ่ง ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง โดยผ่านสื่อใดสื่อหนึ่ง

“การสื่อสาร” เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนคิดตัวมาตั้งแต่เกิด การที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม และต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่ง ทำให้สิทธิการสื่อสารของมนุษย์ในสังคมที่ต่างกัน มีความแตกต่างกันไปด้วย อย่างไรก็ตามในสังคมที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ได้มีการรับรองสิทธิการสื่อสารไว้

“สิทธิการสื่อสาร” เป็นสิทธิที่ได้รับการยอมรับว่า “เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน” อันที่จะช่วยให้บุคคลหรือชุมชนสามารถเลือกที่จะคิดและเชื่อในศาสนา การเมือง

แบบอย่างการดำเนินชีวิต หรือความเชื่อทางเศรษฐกิจ การรักษาเอกลักษณ์และความหลากหลายทางภาษาและศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ทั้งยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิอันชอบธรรม ที่จะดำรงความเชื่อของตน ซึ่งย่อมหามาความว่า ต้องเข้าถึงทรัพยากรด้านการสื่อสารได้อย่างเสมอภาค คือ มีสิทธิเข้าถึง มีความรู้ความสามารถในการใช้ และมีโอกาสทางเศรษฐกิจเท่าเทียมกันที่จะใช้สื่อทั้งหลาย เพื่อแสดงและยืนยันความคิดเห็นของตนหรือโต้แย้ง แสดงเหตุผลกับฝ่ายที่คัดค้าน (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ 2542:584)

แนวคิดเรื่องสิทธิในการสื่อสาร(Right to communicate) นี้ พัฒนารูปร่างจากการที่นักวิชาการชาวอเมริกัน และนักวิชาการตะวันตกกลุ่มหนึ่ง นำโดย ฌอง อาร์ซี(Jean D'Arcy), ฮาร์มส์ (Stan Harms), ริคส์ตัส(Jim Richstad), ฟิชเชอร์(Desmond Fisher), และมาต์ลังค์(Tomo Martelanc) ซึ่งเชื่อว่าการกล่าวถึงเรื่องเสรีภาพในการพูด และการแสดงความคิดเห็น (Freedom of speech and freedom of opinion) ตลอดจนเสรีภาพของข่าวสาร (Freedom of information) จำต้องคำนึงถึงปัญหาในเรื่องสิทธิในการสื่อสารของปัจเจกบุคคลและชุมชนด้วย ซึ่งเป็นการตีความเพิ่มเติมจากเดิมที่เห็นว่า สื่อมวลชน (the press) คือตัวแทนอันชอบธรรมในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลโดยทั่วไป ดังนั้น สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน จึงเป็นสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

เนื่องจากนักวิชาการกลุ่มนี้ เชื่อว่า ภายใต้บริบทของสังคมข้อมูลข่าวสาร หรือสังคมสารสนเทศ การตีความเรื่องสิทธิเสรีภาพในรูปแบบเดิมไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในสภาวะการณ์ใหม่ได้อีกต่อไป พวกเขาเชื่อว่า เสรีภาพนั้นเป็นสภาพอุดมคติ ในขณะที่สิทธิเป็นหลักประกันของเสรีภาพ จึงได้เสนอกรอบของการปฏิบัติไปสู่เสรีภาพเช่นว่าไว้ดังนี้

สิทธิในการสื่อสาร เป็นสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน สิทธินี้มีได้อยู่โดยๆ แต่ต้องอยู่ร่วมกับแนวความคิดในเรื่องความรับผิดชอบ ความเสมอภาค การสนทนาหลายฝ่าย การเข้าถึง การมีส่วนร่วม การโต้ตอบ การพัฒนา ความรักในเพื่อนมนุษย์ และความสมานฉันท์ สิทธิในการสื่อสารมีความพิเศษตรงที่ มันไม่ได้เป็นเพียงการประกาศหลักการของสิทธิประเภทใหม่ แต่เป็นกระบวนการที่ออกแบบมาเพื่อให้หลักการแห่งคำประกาศสิทธิ ปรากฏเป็นจริงขึ้นมา

สิทธิการสื่อสารจึงครอบคลุมถึงบรรดาสิทธิต่างๆที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารทั้งหมด ตลอดจนการใช้สื่อสาราระณะทุกประเภทเพื่อถ่ายทอดความคิดเห็น ความหวัง และปัญหาต่างๆ สิทธิสื่อสารจึงมีความหมายกว้างกว่าสิทธิด้านข่าวสารมาก

6.6. นิยามว่าด้วยการรณรงค์ทางการเมือง

การรณรงค์ทางการเมือง หมายถึงการดำเนินกิจกรรมต่างๆ หรือกลุ่มบุคคล ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการสร้างหรือรักษาระดับความเชื่อมั่น/ความศรัทธา และการแสวงหาการสนับสนุนจากสาธารณชนจำนวนมาก โดยเน้นหนักด้านการวางแผนโครงการ และการออกแบบชุดของกิจกรรมการสื่อสารต่างๆ ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับเป้าหมายและกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนการลงมือ

ปฏิบัติการเผยแพร่ชุดกิจกรรมการสื่อสารดังกล่าวให้กระจายผ่านช่องทางต่างๆ อาทิ สื่อมวลชนและ สื่อเฉพาะกิจ ไปสู่กลุ่มเป้าหมายในช่วงเวลาและพื้นที่ที่เหมาะสม (ปรีชาต สถาปิตานนท์ 2551: 8-11)

7. แนวคิดทฤษฎีฝูงชน (Crowd)

7.1. ความหมาย

ฝูงชน (crowd) หมายถึง การรวมกลุ่มกันชั่วคราวของคนกลุ่มหนึ่ง ที่มีจุดหมาย (focus) หรือความสนใจร่วมกัน มีความใกล้ชิดด้านกายภาพ และไม่เคยมีเรื่องราวเกี่ยวกับการกระทำต่อกันและกันมาก่อน บุคคลถ้าประกอบกันเป็นฝูงชนแล้ว จะมีความใกล้ชิดกันมากทั้งทางร่างกายและจิตใจทันที ก่อให้เกิดสิ่งๆ ที่เรียกว่า พฤติกรรมร่วมของฝูงชน หรือพฤติกรรมฝูงชน (crowd behaviour) ซึ่งเป็นรูปแบบพฤติกรรมร่วมที่มีความก้าวร้าว รุนแรง มีอารมณ์ร่วม และเมื่อเกิดขึ้นจะมีลักษณะเร่งด่วน มีการปฏิบัติการที่รุนแรงเนื่องจากมีความใกล้ชิดกันทางกายภาพ มีการเร้าอารมณ์เป็นวงจรทำให้เกิดการระบาดทางอารมณ์ ไม่มีเหตุผล ไม่เกรงกลัวระเบียบหรือกฎหมาย บ้านเมือง เพราะฝูงชนไม่มีตัวตน (เมื่อสลายตัวไปแล้วก็ไม่ทราบว่ามีผู้ใดกระทำผิด) แต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม หากจับกุมก็ต้องจับทั้งหมด (บุญลือ วันทายนต์ 2536:49) ดังนั้น ผลจากการกระทำ จึงไม่มีผู้ใดรับผิดชอบ บางครั้งจะ บ้าคลั่ง ทำร้ายคน ทำลายทุกอย่างที่ขวางหน้า เลอ บอน (Le Bon อ้างอิงใน ศิริพันธ์ ถาวรทวิวงศ์ 2525:5) นักจิตวิทยาสังคม ได้ศึกษาค้นคว้า พฤติกรรมร่วมฝูงชน พบว่า “บุคคลใดก็ตามที่มาประกอบเข้าเป็นฝูงชนไม่ว่าจะมีแบบแผนการดำเนินชีวิตส่วนตัว อาชีพ นิสัยใจคอ หรือสติปัญญาเป็นอย่างไร คล้ายคลึงหรือแตกต่างก็ตาม จะมีส่วนร่วมในอารมณ์ของฝูงชนนั้นๆ นั่นคือ ฝูงชนจะมีความเป็น เอกภาพทางใจจึงแสดงออกเหมือนกันรุนแรงและไร้เหตุผล” และเมื่อมีการรวมตัวเป็นฝูงชนจะเกิดพฤติกรรมร่วมทันที นอกจากนั้น จะพบว่าตัวการสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดพฤติกรรมร่วมคือ การระบาดทางอารมณ์ (social contagion) หมายถึง การมีความ รู้สึกอารมณ์ร่วมกัน หรือเรียกว่า (collective mind) จึงทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการแสดงออกของพฤติกรรม ของกลุ่มที่นอกเหนือจากกฎเกณฑ์ทางสังคมและกฎหมาย โดยมีลักษณะรุนแรง แต่การระบาดทางอารมณ์จะขึ้นอยู่กับลักษณะของฝูงชนว่าจะเป็ฝูงชนประเภทใด ถ้าเป็นฝูงชนประเภทการรวมตัวยามปกติ เช่นการดูมหรสพ การทำพิธีมงคล พฤติกรรมร่วมก็คือ การปรบมือ โห่ร้องยินดี สนุกสนาน เป็นต้น แต่พฤติกรรมร่วมที่เป็นการรวมตัวของฝูงชนที่มีเป้าหมาย จะมีแบบแผนที่มีอิทธิพลต่อสังคมอาจสร้างความวุ่นวาย รูปแบบพฤติกรรมร่วมที่มีรากฐานมาจากการระบาดทางอารมณ์จะแสดงออกมาใน 2 ลักษณะ (ศิริพันธ์ ถาวรทวิวงศ์ 2525:25) คือ

7.1.1 รูปแบบถาวรรุนแรง ตื่นเต้น ได้แก่

1) *ฝูงชนที่บ้าคลั่ง (mob)* เป็นฝูงชนที่มีการเคลื่อนไหวคึกคัก และ มุ่งผลบางอย่างร่วมกัน ฝูงชนที่ก่อความวุ่นวายมักแสดงอารมณ์รุนแรง ภายหลังจากที่ได้วนเวียนจับกลุ่มกันมาก่อนหน้านั้น หรือได้รับการขู่ข่ม หรือกระตุ้นทางอารมณ์ด้วย สัญลักษณ์ คำปลุกใจ หรือการปราศรัยเร้าใจ

2) *ฝูงชนการจลาจล (riot)* เป็นการรบกวุ่นที่มีความรุนแรงต่อมหาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานะซึ่งประชาชนรวมกลุ่มกันต่างมีความผูกพันกันอย่างเป็นทางการเป็นกลุ่มก้อนจากพฤติกรรมเชิงทำลาย

3) *ฝูงชนที่แตกตื่นตกใจ (panic)* เป็นการตื่นเต้นร่วมกัน อันเกิดจากความเชื่อที่ฝังจิตใจ จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมฝูงชน มักเกิดในสังคมที่สมาชิกส่วนใหญ่ขาดความแน่นอนในสถานการณ์ทางสังคมอย่างใดอย่างหนึ่งจนทำให้เกิดความแตกตื่นขึ้นมา เช่น ถ้ามีผู้ตะโกนว่าเกิดไฟไหม้ในชุมชน จะทำให้เกิดความตระหนกตกใจแก่ผู้ได้ยิน ได้ฟัง เป็นเหตุให้เกิดความระส่ำระสาย

4) *ฝูงชนที่ตื่นเต้นสนุกสนาน (orgies)* เป็นรูปแบบหนึ่งของฝูงชน มีลักษณะชอบสนุกสนาน จนเลยเถิดถึงกับพร้อมใจกันละเมิดจารีตทางสังคมบางอย่างขึ้น ส่วนมากมักจะปรากฏอยู่ในงานรื่นเริงหรืองานฉลองตามแบบพิธี มีลักษณะเป็นการพักผ่อน คลายข้อห้าม ข้อบังคับตามประเพณีลงชั่วคราว โดยทั่วไปมักมีการร้องรำทำเพลง การกินเลี้ยง การดื่มของมึนเมา และการละเล่นต่างๆ ฝูงชนประเภทนี้ หากกระเมิดกฎเกณฑ์เพียงเล็กน้อย จะอนุโลมไม่ถือเป็นการผิด เช่น การฉลองในเทศกาลต่างๆ เป็นต้น

7.1.2 รูปแบบสงบ ได้แก่

1) *สมัยนิยม (fashion)* เป็นรูปแบบของการนิยมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่และแปลกการยอมรับของประชาชนขึ้นอยู่กับการโฆษณาชวนเชื่อ กับระยะเวลาและความสนใจที่ประชาชนมีต่อ เรื่องนั้นๆ สมัยนิยมนี้เมื่อได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วและกระจายออกไปมากจะไม่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นความคลั่งชั่วคราวได้

2) *การเห่อหรือความคลั่งชั่วคราว (fad)* เป็นความนิยมที่เกิดขึ้นชั่วคราว ระยะเวลาสั้นๆ หรือความสนใจสิ่งแปลกใหม่ที่ผ่านเข้ามา เช่น ภาษาพูด ความประพฤติก การแต่งกาย เป็นต้น และสามารถกระจายไปได้อย่างรวดเร็ว เมื่อมีการกระตุ้น หรือตั้งใจให้เอาอย่างกัน

3) *การคลั่งไคล้ (crazy)* เป็นการหลงใหลในสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากจนผิดปกติตลอดจนเป็นการนิยมชมชอบสิ่งของ หรือพฤติกรรมบางอย่างมากเกินความจำเป็นจนคิดเป็นนิสัยเป็นขั้นของพฤติกรรมฝูงชนที่ต่อเนื่องมาจากความคลั่งชั่วคราว

4) *การบ้าคลั่ง (mass hysteria)* เป็นพฤติกรรมมวลชนอีกรูปแบบหนึ่งอัน

เป็นความวิปลาส คือความผิดปกติทางจิตอย่างหนึ่งในมวลชนเป็นความไม่เป็นระเบียบแห่งพฤติกรรม อันเป็นพฤติกรรมที่ปราศจากการควบคุม มีอาการปรากฏ เช่น จิตหลอนอารมณ์ไม่มั่นคง มีความหวั่นไหวทางอารมณ์ และอ่อนแอ

ลักษณะสำคัญของการระบาดทางอารมณ์ คือ การที่ฝูงชนได้รับ หรืออยู่ในสถานะที่มีลักษณะ ดังนี้

1. ถูกชักจูงหรือแนะนำได้ง่าย (suggestibility) คือ เมื่อคนเข้าไปอยู่ในฝูงชน ที่มีสภาวะวุ่นวาย สับสน คนจะขาดความมั่นใจในสถานภาพของตนเอง จึงมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามคนในกลุ่มชนนั้น เพราะมีความตั้งเครียดทางอารมณ์อยู่ ความมีเหตุผลจึงน้อยลง ขาดความสามารถในการไตร่ตรองแก้ไขสถานการณ์ เมื่อมีผู้มาชวนก็ปฏิบัติตามโดยทันที

2. การกระตุ้นทางอารมณ์ (stimulation) มีอิทธิพลอย่างมาก โดยเฉพาะในสถานะที่สับสนวุ่นวาย จะทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางอารมณ์ที่พร้อมจะแสดงพฤติกรรมที่รุนแรง เพื่อเป็นการถ่ายถอดหรือปลดปล่อยทางอารมณ์ ที่ตั้งเครียดนั้น การกระตุ้นทางอารมณ์จะเป็นการกระทำแบบวงจรย้อนไปย้อนมา

3. ถ้าบุคคลมีสภาพทางกายภาพ เช่น วิถีชีวิต สถานภาพ อายุ การศึกษา อาชีพ ชนชั้น ในระดับเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน การระบาดทางอารมณ์ก็มีอิทธิพลมากขึ้นและรวดเร็ว

อาจกล่าวได้ว่า การระบาดทางอารมณ์ทำให้เกิดเอกภาพทางใจแก่ฝูงชน จึงสามารถผลักดันให้มีพฤติกรรมที่ไร้เหตุผล ก้าวร้าวรุนแรงได้ ทำให้กลุ่มคนขาดระเบียบวินัย ขาดการตระหนักถึงความรับผิดชอบชั่วดี และเหตุผล ซึ่งถ้าสังคมนั้นๆ มีการพัฒนาด้านการสื่อสารมวลชน (mass communication) แล้ว การระบาดทางอารมณ์จะยิ่งขยายผลตัวมันเองได้อย่างมีระบบและมีศักยภาพจนยากที่จะควบคุมได้ เช่น โทรทัศน์ วิทยุติดตามตัว โทรศัพท์มือถือ โทรสาร ดาวเทียม เป็นต้น

7.2. ลักษณะทั่วไปของพฤติกรรมฝูงชน

อาจเกิดขึ้น 2 ลักษณะ (ศิริพันธ์ ถาวรทวิวงษ์ 2525:27) คือ

1. การเกิดขึ้นโดยปกติ เป็นฝูงชนยามสงบโดยทั่วไป ได้แก่ ผู้ดู ผู้ฟัง เป็นพฤติกรรมของฝูงชนที่อยู่ภายใต้บรรทัดฐานของสังคม เช่น ฝูงชนในโรงพยาบาลศูนย์ โรงละคร สถานที่จัดแสดงดนตรี เป็นต้น

2. การเกิดขึ้นโดยบังเอิญ โดยไม่มีการคาดการณ์ล่วงหน้า มีลักษณะที่เกิดขึ้นแบบทันทีไม่มีการวางแผน แต่บางครั้งก็สามารถเห็นได้ล่วงหน้า หากวิเคราะห์ให้เข้าใจ ทำนายล่วงหน้าและควบคุมได้

ลักษณะสำคัญของพฤติกรรมฝูงชน โดยทั่วไป ได้แก่

1. การดำรงอยู่ในระยะเวลาอันสั้น เพราะเกิดขึ้นแบบทันทีเพื่อตอบโต้ต่อสิ่งเร้า

หรือสิ่งกระตุ้น เมื่ออารมณ์ได้รับการตอบสนองเป็นที่พอใจ ก็จะสลายตัวไป

2. การไม่มีโครงสร้าง เพราะการรวมตัวของฝูงชนเกิดจากบุคคลที่มาจากที่ต่างๆ ที่ไม่รู้จักกันมาก่อน มีประสบการณ์ และมีอาชีพแตกต่างกัน

3. จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมฝูงชน ไม่มีความแน่นอน อาจจะมีมาก อาจจะมีน้อยก็ได้

4. ไม่มีบรรทัดฐานทางสังคมยึดเหนี่ยว เพราะสมาชิกจะถูกอิทธิพลของฝูงชน เข้าครอบงำให้แสดงออกในรูปแบบเดียวกัน เพื่อที่จะมุ่งไปสู่วัตถุประสงค์ร่วมกัน และมีบรรทัดฐานของสังคมที่เกิดขึ้นภายหลัง

5. หัวหน้าจะเกิดขึ้นภายหลังโดยไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ใดๆ ทั้งสิ้น และคนในฝูงชนก็ยอมรับและปฏิบัติตาม เช่น การเคลื่อนไหว ขบวนการสังหาร ขบวนการสังหารให้ทำสิ่งต่างๆ แต่บางครั้งก็มีการกำหนดตัวหัวหน้าขึ้นมาก่อนการประชุมของฝูงชน เช่น หากผู้มีชื่อเสียงมีความสำคัญ ชักจูงให้ประชาชนมาร่วมชุมนุม หรือการที่หัวหน้างานเรียกร้องให้คนงานในส่วนของตนชุมนุม เรียกร้องต่อบริษัท ก็จะเป็นการประชุมที่มีหัวหน้าเกิดขึ้นก่อนโดยมีระเบียบ

อย่างไรก็ตาม บางครั้งการจลาจลเกิดขึ้นเพราะมีผู้ก่อให้เกิดโดยบังเอิญ ซึ่งมีวิธีการต่างๆ กัน เช่น การทำให้ตนเอง หรือพรรคพวกของตนถูกรังแกในที่สาธารณะเพื่อเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่น และสาธารณชน

การลูกเสือของประชาชนสามารถนำการศึกษาฝูงชน มาเป็นกรอบการวิเคราะห์ได้ซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาในการระดมพลังมวลชน ที่สามารถก่อให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงสร้างสรรค์หรือทำลายล้างได้ ลักษณะร่วมของฝูงชน ที่สำคัญ 3 ประการได้แก่ (วุฒิชัย วัฒนศิริกร 2546 : 17)

1. การไม่รู้จักรั้วกันและกัน (Anonymity) เมื่อปัจเจกชนมารวมกัน เป็นฝูงชนพวกเขาจะรู้สึกว่ พวกเขามีอำนาจลึกลับที่มองไม่เห็นร่วมกัน (Invisible Power) และจากการที่สมาชิกส่วนใหญ่ในฝูงชนไม่รู้จักรั้วกันเป็นการส่วนตัวแต่ละคนจึงไม่รู้สึกรับผิดชอบ และพร้อมที่จะแสดงออกอย่างเต็มที่โดยไม่ตะจิตตะขวางใจ เมื่อพลังเหล่านี้ถูกแสดงออกมพร้อมๆ กัน ฝูงชนจะรู้สึกว่ตนมีอำนาจลึกลับดังกล่าว

2. การแพร่ระบาดของ (Contagion) เมื่อปัจเจกชนมารวมกันเป็นฝูงชนภายใต้สถานการณ์เดียวกันจะมีการแพร่ระบาดของความคิดและพฤติกรรมจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งอย่างรวดเร็วซึ่งนำไปสู่การกระทำร่วมกัน

3. การโน้มน้าวจิตใจ (Suggestivity) เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมฝูงชน การถูกโน้มน้าวจิตใจ โดยผู้นำฝูงชนจะทำให้ฝูงชนเกิดความรู้สึกว่ร่วมกันจนสละความมีสติสำนึกตัว (Conscious Personality) และพร้อมทำตามที่ผู้นำฝูงชนสร้างขึ้นทุกประการ

ในฝูงชนจะสามารถสื่อสารถึงกันโดยอาศัยวิธีการ ดังนี้

1. การสื่อสารกันเฉพาะในกลุ่มอาจใช้เทคนิคของคำขวัญ (Slogan) การโฆษณาชวนเชื่อ (Propaganda) ข่าวลือ (Rumors)
2. การสื่อสารในระดับกว้างโดยผ่านทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

วุฒิไชย วัฒนศิริ (2546 :17) อธิบายการเกิดพฤติกรรมร่วม 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 โครงสร้างที่เอื้ออำนวย (Structural Conductiveness) หมายถึง “สภาวะเงื่อนไข” ทางสังคมซึ่งทำให้พฤติกรรมร่วมสามารถมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น เช่น สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ยาวนาน อาคารสูงที่ไม่มีระบบป้องกันอัคคีภัย ขามฉุกเฉิน หรือทางหนีไฟ ความมึนเมาที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวของรัฐบาล สิ่งเหล่านี้ “โดยตัวมันเอง” มิใช่สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมร่วมแต่เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในเงื่อนไข ที่ทำให้เกิดขึ้นของพฤติกรรมร่วมนั้นเป็นไปได้

ขั้นที่ 2 ความตึงเครียดทางโครงสร้าง (Structural Strain) หมายถึง สถานการณ์บางอย่างที่เฉพาะเจาะจงขึ้นภายใต้สถานการณ์ของโครงสร้างที่เอื้ออำนวย เช่น ในสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ยาวนานก่อให้เกิดภาวะตึงเครียดจำนวนมากซึ่งเป็น สถานการณ์ปัญหาเฉพาะที่เกิดขึ้น มีผลกระทบต่อกลุ่มเฉพาะเจาะจงกลุ่มหนึ่ง

ขั้นที่ 3 การเกิดความเชื่อร่วมกันบางอย่าง (Generalized Believe) หมายถึง การมีขึ้นของความคิดร่วมกันของกลุ่มคนที่ตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ ร่วมกัน (ขั้นที่ 2) ว่า เกิดอะไรขึ้น ควรทำอะไรต่อไป เพื่อตอบโต้หรือหลีกเลี่ยงปัญหาร่วมกันนั้น

ขั้นที่ 4 เกิดพฤติกรรมร่วมเมื่อมีบางสิ่งเกิดขึ้นซึ่งสนับสนุน ต่อความเชื่อร่วมกันของฝูงชนที่มีอยู่แล้ว ปัจจัยจุดชนวน (Precipitating Factors) หมายถึง เหตุการณ์เร้าให้เกิดในเรื่องหนึ่งๆ

ขั้นที่ 5 การเคลื่อนไหวเพื่อก่อการ (Mobilization for Action) เป็นการแก้ปัญหา หรือทางออกร่วมกัน (Collective Solution) ต่อ 4 ขั้นข้างต้นตามแต่สถานการณ์ ซึ่งเป็นการเกิดพฤติกรรมร่วมขึ้นนั่นเอง เช่น อาจเป็นฝูงชนที่ก้าวร้าว (Mobs) ฝูงชนรุมประชาทัณฑ์ (Lynching) ฝูงชนตื่นกลัว (Panic) หรืออื่นๆ ซึ่งแล้วแต่กรณีของโครงสร้างที่เอื้ออำนวยว่าจะเกิดกับกลุ่มใด

7.3. สาเหตุและพฤติกรรมฝูงชน

ส่วนมากทัศนคติหรือข้อเรียกร้องต่างๆ ของฝูงชนที่แสดงออกมาจะมีลักษณะที่อยู่ในสถานการณ์ปกติแล้วอาจจะถูกเก็บกดไว้ โดยข้อกำหนดต่างๆ ของสังคม แต่ในสถานการณ์ที่เกิดความขัดแย้ง ทัศนคติและพฤติกรรมที่ถูกเก็บกดไว้จะแสดงออกมาอย่างเต็มที่ (conflict) อาจจะเป็นความขัดแย้งทางความคิด ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม เป็นต้น ความขัดแย้งยังผลให้เกิดสภาวะที่เกิดการสลายตัวของกฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐาน ต่างๆ

ความขัดแย้ง (conflict) สามารถเกิดขึ้นได้ทุกขณะเวลา และทุกสถานที่ ซึ่งจะยังมี

มากในสังคมที่มีความซับซ้อนและกำลังพัฒนาการทางการเมือง หรือกำลังพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย ก็มักจะพบกับการชุมนุม การประท้วง การนัดหยุดงาน (strike)

เนื่องจากความขัดแย้งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการรวมตัวของฝูงชนและพฤติกรรมฝูงชน ผู้จัดการกับฝูงชนจึงต้องมีความเข้าใจเรื่องความขัดแย้งค่อนข้างละเอียดเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาใช้วิจารณญาณในการเข้าควบคุมความขัดแย้งมีสาเหตุหลายประการและหลายระดับอาจมาจากความต้องการที่แตกต่างกัน ความไม่สมหวัง ความกังวล บุคคลที่มีความรู้สึก บีบบังคับ หรืออาจมาจากสาเหตุทางเศรษฐกิจ เนื่องจากความต้องการของคนมีมากแตกต่างกัน แต่ทรัพยากรมีความสามารถในการตอบสนองไม่เท่าเทียมกัน กลุ่มใดมีอิทธิพลมากกว่าก็จะได้ทรัพยากรมากกว่า หรือความขัดแย้งในเสรีภาพต่างๆ ความขัดแย้งเรื่องสิทธิ์ครอบครองที่ดิน ความขัดแย้งความเชื่อเรื่องศาสนา หรืออาจจะเป็นความขัดแย้งทางการเมือง เช่น ความไม่เสมอภาค การไม่มีโอกาส ไม่มีสิทธิ์ หรือไม่ได้เข้าร่วมในการตัดสินใจในการใช้อำนาจอรัฐ ความขัดแย้งเรื่องการแข่งขัน การจัดสรรคุณค่าของรัฐ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความขัดแย้งมีสาเหตุมาจากหลายๆสาเหตุ ตั้งแต่รูปธรรมที่เห็นได้จนถึงนามธรรมที่ยากแก่ความเข้าใจ

8. จังหวัดอุดรธานี, ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

8.1 ความเป็นมาของศาลากลางจังหวัด

ศาลากลางเริ่มมีในประเทศไทยเมื่อใดไม่มีหลักฐานยืนยันแน่ชัด แต่ศาลากับวัฒนธรรมไทยน่าจะเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมานาน จาก “สารานุกรมเมืองโบราณเรื่อง ศาลา” (วิยะดา ทวงมิตร และคณะ, 2541:134) ได้กล่าวถึง อาคารประเภทศาลาไว้ว่า อาคารประเภท “ศาลา” นั้น อยู่คู่กับสังคมไทยมานาน ตั้งแต่สมัยสุโขทัย ดังปรากฏในจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช กล่าวถึงศาลาที่ประดิษฐานพระพุทธรูปว่า “ในกลางป่าดาดนี้มีศาลาสองอัน อันหนึ่งชื่อศาลาพระมาส อันหนึ่งชื่อพุทธศาลา” ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทของศาลาในเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และในบทบาททางการเมืองของอาคารประเภทศาลาก็มีเช่นกัน ดังนี้ “ในพระบรมมหาราชวังอยุธยา มีศาลาลูกขุนนอก เป็นที่พิจารณาพิพากษาคดีในเขตพระราชวังหลวง และมีชื่ออยู่ในเขตพระราชวังหลวงเท่านั้น ส่วนในเขตพระราชวังหน้าซึ่งเป็นที่ประทับของกรมพระราชวังบวรสถานมงคลก็มีอาคารหลายหลัง เช่น ศาลาลูกขุนวังหน้า ศาลาเวรของมหาดไทย กลาโหม กรมท่า กรมวัง กรมนา และกรมเมือง เป็นต้น” (วิยะดา ทวงมิตร และคณะ, 2541 : 136)

ในรัชสมัยรัชกาลที่ 4 ได้มีการกล่าวถึงศาลากลางไว้ว่า “มีเรื่องปรากฏมาแต่ก่อนว่า ครั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นไปเมืองเหนือ เมื่อปี พ.ศ. 2409 ทอดพระเนตรเห็นศาลากลางตามหัวเมืองชอมช่อจนทรงสังเวชพระราชหฤทัย ทรงพระกรุณาโปรด

พระราชทานเงินส่วนพระองค์ให้ซ่อมแซมเมืองละ 10 ชั่ง (800 บาท) เมืองไหนทำสำเร็จแล้ว ได้พระราชทานป้ายเจ้าหลักปิดทองประดับกระจก ทำเป็นรูปเหรียญรัชกาลที่ 4 ลายเป็นรูปพระมหามงกุฎแผ่นหนึ่ง รูปข้างอยู่ในวงจักรแผ่นหนึ่ง พระราชทานไปติดไว้ ณ ศาลากลางซึ่งได้ทรงปฏิสังขรณ์ (กระทรวงมหาดไทย, สถาบันดำรงราชานุภาพและสำนักนโยบายและแผน, 2542:15-6)

หม่อมเจ้าพูนพิสมัย ศิสกุล กล่าวถึงสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพในหนังสือ “91 ปี กระทรวงมหาดไทย” เรื่องประวัติเกี่ยวกับสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพว่า “เสด็จพ่อทรงกล่าวถึงกระทรวงมหาดไทยว่า “ท่านทรงชี้ที่ปลูกศาลากลางแทบทุกเมือง... การตั้งเมืองท่านเล่าว่าโบราณเขาเอาที่มีน้ำและที่ราบทำนาได้เป็นหลัก และระยะเมืองก็เอาเกณฑ์ดินเดิน แต่เข้าถึงเย็นในที่หยุดพัก ระยะทางจึงอยู่ในระยะ 60 กิโลเมตรเสมอ ดังเช่นนครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี เป็นต้น ในสมัยพระองค์ท่านเอาความสะดวกของราษฎรเป็นหลัก เช่นถ้าทางน้ำเปลี่ยนใหม่ ไม่สะดวกแก่การคมนาคม ราษฎรมักจะย้ายไปตามน้ำ ถ้าเลือกได้ที่ถูกต้องมั่นคงก็ย้ายเมือง ตามไป ถ้าไม่ถูกต้องก็แก้ไขชี้แจงให้เข้าใจกัน เมืองสมัยนี้คือ ศาลากลางอยู่ที่ไหนที่นั่นคือเมือง สมัยนี้เห็นเขาเรียกตลาดว่าเมืองกัน เหตุนี้ดอกกระมังจึงจำเป็นต้องมีหลักเมือง การเสด็จตรวจราชการของเสด็จพ่อนั้นตอนเช้าราว 9 โมง เสด็จไปยังศาลากลาง (ซึ่งงานเต็มมือ เพราะกระทรวง อื่นๆ ยังไม่มีคนพอออกไปตามหัวเมืองได้ จึงต้องฝากงานไว้กับมหาดไทย โดยมากมีกรมแร่ธาตุ กรมป่าไม้ อัยการ เป็นต้น) ศาล โรงตำรวจภูธร คุก แล้วแวะเยี่ยมตามวัดและพ่อค้าในตลาด” (กระทรวงมหาดไทย, 2542 : 16)

ปี พ.ศ. 2523 ช่วงที่ประเทศไทยใช้การปกครองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ระบบราชการไทยได้นำแนวคิดการนำระบบศูนย์ราชการมาใช้ ในรายงานการศึกษาวิจัย เรื่องแนวทางการดำเนินงานเรื่องศูนย์ราชการส่วนภูมิภาค กล่าวถึงที่มาของการนำเอาแนวคิดเรื่อง “ศูนย์ราชการ” มาปรับใช้กับศาลากลางจังหวัดว่า แต่เดิมศาลากลางจังหวัดเป็นที่ปฏิบัติราชการของหน่วยงานส่วนภูมิภาคทั้งหมด โดยมีสำนักงาน ปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานในการรับผิดชอบจัดตั้งงบประมาณเพื่อการก่อสร้าง และ ต่อเติมตลอดจนดูแลรักษาอาคารศาลากลางจังหวัดทุกจังหวัด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจาก ศาลากลางจังหวัดเป็นที่ปฏิบัติราชการของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นข้าราชการ กระทรวงมหาดไทย และตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นอกจาก จะกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบบริหารราชการส่วนภูมิภาคทั้งปวง อีกทั้งยังมี บทบาทในฐานะผู้แทนของรัฐบาลไปปฏิบัติงานส่วนภูมิภาคแล้ว ยังกำหนดให้สำนักงานจังหวัด ซึ่งสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไป และการวางแผน พัฒนาจังหวัดนั้นอีกด้วย ต่อมาเมื่อหน่วยงานต่างๆ ได้ขยายบทบาทอำนาจหน้าที่ให้ครอบคลุมปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคเพิ่ม

มากขึ้น มีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่เป็นจำนวนมาก อาคารศาลากลางจังหวัดไม่สามารถรับรองการขยายตัวดังกล่าวได้ หน่วยงานต่างๆ เหล่านั้นจึงได้มีการ ก่อสร้างอาคารที่ทำการของตนเอง ในลักษณะการกระจายตามสภาพที่ดินที่มีอยู่ และเป็นการใช้ที่ดินอย่างไม่ประหยัด ทำให้ไม่สามารถวางผังอย่างเป็นระบบได้ ไม่สะดวกในการบริหาร และขาดความคล่องตัวในการบริการ จึงมีการนำความคิดในเรื่องศูนย์ราชการมาใช้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวมอาคารสถานที่ราชการมาไว้ในบริเวณเดียวกันเพื่อศูนย์กลางการบริหารงาน และเพื่ออำนวยความสะดวกในการบริการประชาชนในลักษณะเบ็ดเสร็จ (One stop service) การดำเนินงานเรื่องศูนย์ราชการในระยะแรกมุ่งดำเนินการเพื่อจัดระบบสถานที่ราชการของหน่วยราชการในส่วนกลาง เพื่อกำหนดที่ตั้งสถานที่ราชการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นการลดความแออัดในกรุงเทพมหานคร โดยเริ่มดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2525 มีคณะกรรมการพิจารณาสถานที่ทำงานของหน่วยงานราชการในเขตกรุงเทพมหานครและเมืองหลักเป็นองค์กรับผิดชอบ และวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นอีกชุดหนึ่ง คือคณะกรรมการจัดระบบสถานที่ราชการ โดยมี ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่กำหนดแนวทางในการปฏิบัติควบคุม และดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายและแผน การจัดระบบสถานที่ราชการของการบริหารราชการส่วนกลาง และ ดำเนินการในเมืองหลักอีก 26 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี เพชรบุรี ระยอง ราชบุรี สระบุรี เชียงราย เชียงใหม่ นครสวรรค์ พิษณุโลก ลำปาง ขอนแก่น นครราชสีมา มุกดาหาร ร้อยเอ็ด สกลนคร สุรินทร์ อุรธานี อุบลราชธานี กระบี่ พังงา สงขลา นครศรีธรรมราช ภูเก็ต และสุราษฎร์ธานี โดยมีสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ทำให้มีจังหวัดที่เหลือจำนวน 49 จังหวัด ขาดการจัดทำแผนการใช้ที่ดินและขาดการวางผังแม่บทศูนย์ราชการ (กระทรวงมหาดไทย, สถาบันดำรงราชานุภาพและสำนักงานนโยบายและแผน, 2542)

8.2 ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี (<http://www.udonthani.go.th>)

ศาลากลางจังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ 26 ไร่ 3 งาน 80 ตารางวา ตั้งอยู่ ถนนอภิบาลบัญชา ต.หมากแข้ง อ.เมืองนครอุดรธานีจ.อุดรธานีมีพื้นที่ติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับที่ว่าการอำเภอเมืองนครอุดรธานีและที่ทำการสภาเทศบาลจังหวัดอุดรธานี

ทิศตะวันออก ติดกับที่ทำการไปรษณีย์จังหวัดอุดรธานีและวิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี

ทิศตะวันตก ติดกับทุ่งศรีเมือง

ทิศใต้ ติดกับศาลจังหวัดอุดรธานี

ในเขตบริเวณพื้นที่ศาลากลางจังหวัดอุตรธานีประกอบด้วยสิ่งปลูกสร้างสำคัญได้แก่ อาคารศาลาเอนกประสงค์ อาคารที่ทำการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเขต 5 (อุตรธานี) และอาคารศาลากลางจังหวัดอุตรธานีจำนวนสองหลัง (หลังเก่าและหลังใหม่) เชื่อมต่อกัน

อาคารศาลากลางจังหวัดหลังแรก (หลังเก่า) สร้างเมื่อ พ.ศ. 2496 ลักษณะเป็นอาคารก่อสร้าง ปูนซิเมนต์ผสมไม้ สองชั้นใช้ชั้นบนใช้เป็นที่ทำการปกครองจังหวัด และสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดอุตรธานีชั้นล่างใช้เป็นที่ทำการของ สำนักงานคลังจังหวัดอุตรธานี

อาคารศาลากลางจังหวัดหลังที่สอง (หลังใหม่) สร้างเมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2539 แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 23 กันยายน 2541 มีลักษณะเป็นอาคาร 7 ชั้น ใช้เป็นที่ทำการของ ส่วนราชการต่างๆ ดังนี้

1. สำนักงานผู้ว่าราชการจังหวัด
2. รองผู้ว่าราชการจังหวัด
3. สำนักงานจังหวัดอุตรธานี
4. ที่ทำการปกครองจังหวัด
5. พัฒนาชุมชนจังหวัดอุตรธานี
6. สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดอุตรธานี
7. สำนักงานที่ดินจังหวัดอุตรธานี
8. สำนักงานปกครองท้องถิ่นจังหวัดอุตรธานี
9. สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอุตรธานี
10. สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดอุตรธานี
11. สำนักงานประมงจังหวัดอุตรธานี
12. สำนักงานแรงงานจังหวัดอุตรธานี
13. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุตรธานี
14. สำนักงานสถิติจังหวัดอุตรธานี
15. สำนักงานพลังงานจังหวัดอุตรธานี
16. สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุตรธานี
17. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุตรธานี
18. สำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดอุตรธานี
19. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุตรธานี

8.3. พื้นที่จังหวัดอุดรธานี (<http://www.udonthani.go.th>)

จังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ 11,730.302 ตารางกิโลเมตร เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากเป็นอันดับ 4 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 เป็นระยะทาง 564 กิโลเมตร

ภาพที่ 2.5 แผนที่แสดงที่ตั้งของอำเภอในจังหวัดอุดรธานี

(ที่มา : <http://udn.brrd.in.th>)

8.4. อาณาเขตติดต่อ

จังหวัดอุดรธานี มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ 6 จังหวัด ดังนี้

ทิศเหนือ	:	ติดต่อกับจังหวัดหนองคาย
ทิศตะวันออก	:	ติดต่อกับจังหวัดสกลนคร
ทิศใต้	:	ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันตก	:	ติดต่อกับจังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดเลย

8.5. ข้อมูลประชากร

ประชากรส่วนใหญ่อพยพมาจากถิ่นอื่นและมาตั้งหลักแหล่งในเขตจังหวัดอุดรธานี ประชาชนที่เป็นชาวพื้นเมืองเป็น ชาวไทยย้อที่ตั้งหลักแหล่งอาศัยอยู่ที่ อำเภอวังสามหมอ และอำเภอ ศรีธาตุมีจำนวนไม่มากจังหวัดอุดรธานี มีจำนวนประชากรจำนวน 1,538,940 คนแยก

เป็นชาย 769,448 คน และหญิง 769,492 คนประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 95 เป็นคนไทย มีเพียงส่วนน้อยที่เป็นชาวต่างชาติที่สำคัญได้แก่ คนจีน คนญวนจังหวัดอุดรธานี ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีประชากรบางส่วนที่นับถือศาสนาอื่นๆ ได้แก่ ศาสนาคริสต์ และอิสลาม

8.6. สภาพภูมิอากาศและภูมิประเทศ

สภาพอากาศของจังหวัดอุดรธานีแบ่งออกเป็น 3 ฤดูได้แก่ฤดูร้อนฤดูฝนและฤดูหนาวเนื่องจาก เป็นที่ราบสูง มีเทือกเขาที่ติดต่อกันเป็นแนวยาวอากาศจึงค่อนข้างร้อนอบอ้าวในฤดูร้อนและค่อนข้างหนาวเย็นมากในฤดูหนาวเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดคือเดือนเมษายน และหนาวที่สุดในเดือนมกราคม

ลักษณะภูมิประเทศทั่วไปประกอบไปด้วยภูเขาที่สูงที่ราบลุ่ม และพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น แบ่งได้ดังนี้

1. บริเวณที่สูงทางทิศตะวันตกและทางทิศใต้ สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขา บางส่วนเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้นหรือลอนลึก มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 200 เมตร สภาพภูมิประเทศลักษณะนี้ครอบคลุมพื้นที่ในเขตอำเภอน้ำโสม อำเภอหนองวัวซอ อำเภอโนนสะอาด อำเภอศรีธาตุ อำเภอวังสามหมอ และด้านตะวันตกของอำเภอกุดจับ และอำเภอบ้านฝาง มีเทือกเขาสูงสลับ เนินเตี้ย บางส่วนเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้นสลับพื้นที่นา มีที่ราบลุ่มอยู่บริเวณริมแม่น้ำ เช่น ลำน้ำโมง ลำปาว เป็นต้น

2. บริเวณพื้นที่ลูกคลื่นทางตะวันออกเฉียงเหนือและทิศตะวันออก สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น มีที่ดอนสลับที่นา บางส่วนเป็นเนินเขาเตี้ยๆ มีความสูงจากระดับน้ำทะเล ปานกลางเฉลี่ยน้อยกว่า 200 เมตร สภาพภูมิประเทศนี้ครอบคลุมพื้นที่อำเภอบ้านฝาง อำเภอเมือง อำเภอกุมภวาปี อำเภอหนองแสง อำเภอไชวาน อำเภอเพ็ญ อำเภอทุ่งฝน อำเภอสร้างคอม อำเภอบ้านดุง มีที่ราบลุ่มเป็นบริเวณใหญ่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอกุมภวาปี ซึ่งเป็นต้นกำเนิดลำน้ำปาว พื้นที่ลูกคลื่นดังกล่าวจะมีพื้นที่สูง ซึ่งเป็นป่าสงวนเดิมทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือทาง อำเภอบ้านดุง นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ราบลุ่มบริเวณแม่น้ำต่าง ๆ เช่น ห้วยน้ำสวยห้วยหลวง ลำน้ำเพ็ญห้วยคาน ห้วยไฟจานใหญ่ และแม่น้ำสงคราม

8.7. การปกครอง

จังหวัดอุดรธานีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 20 อำเภอ 155 ตำบล 1,880 หมู่บ้าน 404,064 หลังคาเรือน 403 ชุมชนแยกเป็น เทศบาลนครอุดรธานี 1 แห่ง มี 100 ชุมชน เทศบาลเมือง 2 แห่ง/เทศบาลตำบล 27 แห่ง มี 303 ชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล 150 แห่ง หน่วยการปกครองอำเภอประกอบด้วย

1. อำเภอเมืองอุดรธานี
2. อำเภอหนองวัวซอ

3. อำเภอหนองหาน
4. อำเภอบ้านฝือ
5. อำเภอบ้านดุง
6. อำเภอกุมภวาปี
7. อำเภอโนนสะอาด
8. อำเภอเพ็ญ
9. อำเภอน้ำโสม
10. อำเภอกุดจับ
11. อำเภอศรีธาตุ
12. อำเภอวังสามหมอ
13. อำเภอทุ่งฝน
14. อำเภอสร้างคอม
15. อำเภอไชยวาน
16. อำเภอหนองแสง
17. อำเภอนายูง
18. อำเภอพิบูลย์รักษ์,
19. อำเภอกู่แก้ว
20. อำเภอประจักษ์ศิลปาคม

8.8. ประวัติศาสตร์จังหวัดอุดรธานี (<http://www.udonthani.go.th>)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีพบว่า บริเวณพื้นที่ที่เป็นจังหวัดอุดรธานีในปัจจุบันเคยเป็นถิ่นที่อยู่ของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ประมาณ 5,000-7,000 ปี จากหลักฐานการค้นพบที่บ้านเชียงอำเภอหนองหานและภาพเขียนสีบนผนังถ้ำที่อำเภอบ้านฝือ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นเป็นอย่างดีจนเป็นที่ยอมรับนับถือในวงการศึกษาศาสตร์และโบราณคดีระหว่างประเทศว่าชุมชนที่เป็นถิ่นที่อยู่ของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่จังหวัดอุดรธานีมีอารยธรรมความเจริญในระดับสูง และอาจถ่ายทอดความเจริญนี้ไปสู่ประเทศจีนก็อาจเป็นไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องปั้นดินเผาสีลายเส้นที่บ้านเชียงนั้นสันนิษฐานว่าอาจเป็นเครื่องปั้นดินเผาสีลายเส้นที่เก่าที่สุดของโลก หลังจากยุคความเจริญที่บ้านเชียงแล้ว พื้นที่ที่เป็นจังหวัดอุดรธานีก็ยังคงเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์สืบต่อมาอีกจนกระทั่งสมัยประวัติศาสตร์ของประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยทวารวดี(พ.ศ.1200-1600) สมัยลพบุรี (พ.ศ. 1200-1800 และสมัยสุโขทัย พ.ศ.1800 - 2000) จากหลักฐานที่พบคือใบเสมาสมัยทวารวดีลพบุรี และภาพเขียนปูนบนผนัง โบสถ์ที่ปรักหักพัง

บริเวณเทือกเขาภูพานใกล้วัดพระพุทธรบาทบัวบกอำเภอบ้านผือแต่ทั้งนี้ยังไม่ปรากฏหลักฐานชื่อจังหวัดอุดรธานีปรากฏในประวัติศาสตร์แต่อย่างใด

ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีพื้นที่ที่จังหวัดอุดรธานีปรากฏในประวัติศาสตร์เมื่อราวปีจอ พ.ศ. 2117 พระเจ้ากรุงหงสาวดีได้ทรงเกณฑ์ทัพไทยให้ไปช่วยตีกรุงศรีสัตนาคณหุ(เวียงจันทน์) โดยให้สมเด็จพระมหาธรรมราชากับสมเด็จพระนเรศวรมหาราชยกทัพไปช่วยรบแต่เมื่อกองทัพไทยมาถึงเมืองหนองบัวลำภูซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านของเมืองเวียงจันทน์สมเด็จพระนเรศวรมหาราชประชวรด้วยไข้ทรพิษจึงยกทัพกลับไม่ต้องรบพุ่งกับเวียงจันทน์และที่เมืองหนองบัวลำภูนี้เองสันนิษฐานว่าเคยเป็นเมืองที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยขอมเรืองอำนาจ

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีนั้นจังหวัดอุดรธานีได้เกี่ยวข้องกับภารกิจสงครามกล่าวคือในระหว่าง พ.ศ. 2369 - 2371 ได้เกิดกบฏเจ้าอนุวงศ์ยกทัพเข้ามายึดเมืองนครราชสีมา ซึ่งมีผู้นำคือ คุณหญิงโม (ท้าวสุรนารี) กองทัพเจ้าอนุวงศ์ได้ถอยทัพมาตั้งรับที่เมืองหนองบัวลำภูและได้ต่อสู้กับกองทัพไทยและชาวเมืองหนองบัวลำภูจนทัพเจ้าอนุวงศ์แตกพ่ายไป กระทั่งในปลายสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ประมาณ พ.ศ. 2411 ได้เกิดความวุ่นวายขึ้นในมณฑลลาวพวนเนื่องมาจากพวกฮ่อซึ่งกองทัพไทยได้ยกขึ้นไปปราบปรามจนสงบได้ชั่วคราวในปี พ.ศ. 2428 สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพวกฮ่อได้รวมตัวก่อการร้ายกำเริบเสิบสานขึ้นอีกในมณฑลลาวพวนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงและมีท่าทีจะรุนแรง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคมเป็นแม่ทัพใหญ่ฝ่ายใต้ และเจ้าหมื่นไวยวรนาถเป็นแม่ทัพใหญ่ฝ่ายเหนือไปทำการปราบปรามพวกฮ่อในเวลานั้นเมืองอุดรธานียังไม่ปรากฏชื่อเพียงแต่ปรากฏชื่อบ้านหมากแข้งหรือบ้านเดื่อหมากแข้งสังกัดเมืองหนองคายขึ้นการปกครองกับมณฑลลาวพวน และกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคมแม่ทัพใหญ่ฝ่ายใต้ได้เดินทัพผ่านบ้านหมากแข้งไปทำการปราบปรามพวกฮ่อจนสงบ

ภายหลังการปราบปรามฮ่อสงบแล้วไทยมีกรณีพิพาทกับฝรั่งเศส เนื่องจากฝรั่งเศสต้องการลาวเขมร ญวน เป็นอาณานิคม เรียกว่า "กรณีพิพาท ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436)" ด้วยพระปรีชาญาณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงยอมเสียดส่วนน้อยเพื่อรักษาประเทศไว้จึงทรงสละดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส และตามสนธิสัญญาที่ทำขึ้นระหว่าง 2 ประเทศ มีเงื่อนไขห้ามประเทศสยามตั้งกองทหารและป้อมปราการอยู่ในรัศมี 25 กิโลเมตร ของฝั่งแม่น้ำโขง

ดังนั้น หน่วยทหารไทยที่ตั้งประจำอยู่ที่เมืองหนองคาย อันเป็นเมืองศูนย์กลางของ หัวเมืองเมืองหรือมณฑลลาวพวนซึ่งมีกรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคมเป็นข้าหลวงใหญ่สำเร็จราชการ จำต้องอพยพเคลื่อนย้ายลึกเข้ามาจนถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่งชื่อบ้านเดื่อหมากแข้ง (ซึ่งเป็นที่ตั้งจังหวัดอุดรธานีปัจจุบัน) ห่างจากฝั่งแม่น้ำโขงกว่า 50 กิโลเมตร เมื่อทรงพิจารณาเห็นว่า

หมู่บ้านแห่งนี้มีชัยภูมิเหมาะสม เพราะมีแหล่งน้ำดี เช่นหนองนาเกลือ (หนองประจักษ์ ปัจจุบัน) และหนองน้ำอีกหลายแห่ง รวมทั้งห้วยหมากแข้งซึ่งเป็นลำห้วยน้ำใสไหลเย็น กรมหมื่นประจักษ์ศิลปาคมทรงบัญชาให้ตั้งศูนย์มณฑลลาวพวน และตั้งกองทหารขึ้น ณ หมู่บ้านเดื่อหมากแข้งจึงพอเห็นได้ว่าเมืองอุดรธานีได้อุบัติขึ้นโดยบังเอิญ เพราะเหตุผลทางการเมืองระหว่างประเทศ ยิ่งกว่าเหตุผลทางการค้า การคมนาคมหรือเหตุผลอื่น ดังเช่นหัวเมืองสำคัญต่างๆในอดีตอย่างไรก็ตามคำว่า"อุดร"มาปรากฏชื่อเมือง พ.ศ. 2450 (พิธีตั้งเมืองอุดรธานี 1 เมษายน ร.ศ. 127 พ.ศ. 2450 โดยพระยาศรีสุริยราช วรานุวัตร "โพธิ์ เนติโพธิ์") พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีกระแสพระบรมราชโองการให้จัดตั้งเมืองอุดรธานีขึ้นที่บ้านหมากแข้งอยู่ในการปกครองของมณฑลอุดร

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2475 แล้วได้มีการปรับปรุงระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินยกเลิกการปกครองในระบบมณฑลในส่วนภูมิภาคยังคงเหลือเฉพาะจังหวัดและอำเภอเท่านั้นมณฑลอุดรจึงถูกยุบเลิกไปเหลือเพียงจังหวัด"อุดรธานี"เท่านั้น

9. การเมืองอุดรธานี (บุญส่ง พิมพ์ 2552:89)

หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 จังหวัดอุดรธานีก็มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเมื่อเริ่มที่มีการเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรก็มีนักการเมืองที่มาจากข้าราชการเป็นส่วนมาก ส่วนพรรคการเมืองที่ได้ครองตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นเสียงส่วนมากเป็นพรรคกิจสังคม ต่อมาก็มีผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรจากหลากหลายอาชีพและพรรคการเมืองมากขึ้นลงแข่งขันกันเรื่อยมา จนกระทั่งมีพรรคไทยรักไทยเกิดขึ้นมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นหัวหน้าพรรคไทยรักไทย ทำให้จังหวัดอุดรธานีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากทหารเลือกตั้ง และได้คะแนนเสียงข้างมากเข้ามานั่งในสภาผู้แทนราษฎรเป็นพรรคการเมืองเดียวทั้งจังหวัดอุดรธานี และเมื่อโค่นยุบพรรคการเมืองจึงได้ก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาใหม่เป็นพรรคพลังประชาชน เมื่อมีการตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2540 ก็ยังได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งของประชาชนเป็นพรรคพลังประชาชนเป็นเสียงส่วนมากอีกครั้ง

นับตั้งแต่ประเทศไทยมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการออกแบบร่างรัฐธรรมนูญ (constitutional design) ของสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ (ส.ส.ร.) ส่งผลให้กฎกติกาทางการเมืองของไทยได้มีการเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างมาก ซึ่งกฎกติกาดังกล่าวนี้ได้ครอบคลุมกฎกติกาที่ว่าด้วย

ระบบการเลือกตั้ง ภายใต้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2541 และถูกตีความที่ว่าด้วยจัดตั้งและการดำรงอยู่ของพรรคการเมืองภายใต้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 ซึ่งภายใต้กฎกติกาใหม่ดังกล่าว พบว่าการเมืองไทยในช่วงเวลานี้ได้ผ่านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาด้วยกัน 3 ครั้ง นั่นคือ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 และการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อ 2 เมษายน พ.ศ. 2549

ดังนั้นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 จึง นับได้ว่าเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกภายใต้กฎกติกาการเมืองใหม่ ซึ่งการเลือกตั้งในครั้งนี้ พรรคไทยรักไทยในฐานะพรรคการเมืองน้องใหม่ที่เพิ่งก่อตั้งมาได้เพียง 2 ปีเศษ กลับได้รับการเลือกตั้งด้วยคะแนนสูงกว่าพรรคการเมืองอื่นๆ ถึง 248 ที่นั่ง ในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 50 ปี กลับได้จำนวนที่นั่งสภาผู้แทนราษฎรเพียง 128 ที่นั่ง และพรรคการเมืองอื่น อันได้แก่พรรคชาติไทยได้ 41 ที่นั่ง พรรคความหวังใหม่ 36 ที่นั่ง พรรคชาติพัฒนา 29 ที่นั่ง พรรคเสรีธรรม 14 ที่นั่ง พรรคราษฎร 2 ที่นั่ง พรรคกิจสังคม 1 ที่นั่ง และพรรคถิ่นไทย 1 ที่นั่ง ต่อที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร 500 มีนั่ง ซึ่งเป็นเหตุให้พรรคไทยรักไทยสามารถเป็น แกนนำการจัดตั้งรัฐบาลกับพรรคชาติไทย พรรคความหวังใหม่ และพรรคเสรีธรรม ส่งผลให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทยได้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีตลอดระยะเวลาดำรงตำแหน่งสี่ปี เต็ม (9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544-8 มีนาคม พ.ศ. 2528) จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองไทยครั้งใหม่ที่รัฐบาลอยู่ภายใต้การบริหารงานโดยผู้นำทางการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยจนครบวาระการบริหารงาน 4 ปีเต็มโดยไม่มี การยุบสภาผู้แทนราษฎรอันแสดงถึงเสถียรภาพและความเข้มแข็งของฝ่ายบริหารและ นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์หลังของรัฐธรรมนูญ

ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งต่อมา เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 พรรคไทยรักไทยยังทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองครั้งใหม่อีกครั้ง โดยเป็นพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวสามารถจัดตั้งพรรครัฐบาลได้ ภายใต้กฎกติกาการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย โดยพรรคไทยรักไทยได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง 377 ที่นั่ง พรรคประชาธิปัตย์ 96 ที่นั่ง พรรคชาติไทย 25 ที่นั่ง และพรรคมหาชน 2 ที่นั่ง ส่งผลให้พรรคไทยรักไทย ภายใต้แกนนำของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในฐานะหัวหน้าพรรคแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีสืบเนื่องอีกหนึ่งสมัย ตั้งแต่วันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2548 และไปสิ้นสุดเมื่อที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 อันเนื่องมาจากการที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ประกาศยุบพรรคสภาผู้แทนราษฎรและกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ ในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 ผลจากการเลือกตั้งใหม่พรรคไทยรักไทยก็

สามารถตั้งพรรครัฐบาลได้ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีต่อมา เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้การเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 ไม่ชอบ ด้วยกฎหมาย และจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ จนกระทั่งในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 เกิดรัฐประหารขึ้นขณะที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรพำนักอยู่ต่างประเทศ

การที่กล่าวถึงพรรคไทยรักไทยก็เนื่องมาจากนักการเมืองสมาชิกสภาราษฎรที่จังหวัดอุดรธานีก็มาจากพรรคไทยรักไทยที่ชนะการเลือกตั้งเป็นส่วนใหญ่ ผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ผลการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 และผลการเลือกตั้งครั้งต่อมา จนกระทั่งผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 จากที่พรรคไทยรักไทยเปลี่ยนชื่อเป็นพรรคพลังประชาชน เปลี่ยนหัวหน้าพรรคการเมืองเป็นนายสมัคร สุนทรเวช ก็ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคพลังประชาชนทั้ง 4 เขต จำนวน 10 ที่นั่ง โดยแบ่งเขตเลือกตั้งที่ 1 มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ 3 คน ประกอบด้วย พ.ต.ท. สุรทิน พิमानเมฆิน นายเชิดชัย วิเชียรวรรณ นายอนันต์ ศรีพันธ์ เขตเลือกตั้งที่ 2 มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 3 คน ประกอบด้วย นายธีระชัย แสนแก้ว นายทองดี มนัสสาร นายต่อพงษ์ ไชยสาส์น เขตเลือกตั้งที่ 3 มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ 2 คน ประกอบด้วย นายประสพ บุษราคัม นายจักษ์พรดิ ไชยสาส์น เขตเลือกตั้งที่ 4 มีสมาชิกสภาผู้แทนได้ 2 คน ประกอบด้วยนายวิเชียร ขาวขำ และนายเกรียงศักดิ์ ฝ้ายสีงาม จะเห็นได้ว่าการเมืองของจังหวัดอุดรธานี ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีให้ความนิยมนิยมนความศรัทธา ในนโยบายของอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เพราะการเลือกตั้งในแต่ละครั้งประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีก็เลือกพรรคไทยรักไทย แม้แต่การยุบพรรคไทยรักไทย และก่อตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาใหม่เป็นพรรคพลังประชาชนและเปลี่ยนหัวหน้าพรรคเป็นนายสมัคร สุนทรเวช ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีก็ยังให้ความนิยมนิยมนศรัทธาในนโยบายของ อดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เหมือนเดิม มีประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีส่วนใหญ่ รวมกลุ่มกันจัดตั้งชมรมคนรักอุดรขึ้นมาทำงานสนับสนุนการทำงานของอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2549 กลุ่มคนรักอุดรก่อตั้งขึ้นมาโดยมีสมาชิกที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองรักในระบอบประชาธิปไตย ต่อต้านเผด็จการ ชอบความยุติธรรม เมื่อมีฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลก็มีฝ่ายต่อต้านรัฐบาลขึ้น ทั้งสองฝ่ายจึงเกิดความขัดแย้งกัน

ดังนั้นการเมืองจังหวัดอุดรธานีจึงมีการแบ่งกลุ่มทางการเมืองออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ที่มีความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มคนรักอุดรและกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่จังหวัดอุดรธานี ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา กลุ่มคนรักอุดรยังคงยึดแนวทางการปกป้องรักษาประชาธิปไตย ไม่ให้ผู้ใดมาย่ำยีผืนแผ่นดินเมืองอุดรธานีตราบใดที่กลุ่มคนรักอุดรยังคงมีลมหายใจอยู่ที่จะยืนหยัดสู้ต่อไปท่ามกลางความสามัคคีภายในชมรมคนรักอุดร ที่มีหัวใจเดียวกันมีอุดมการณ์และความรักในผืนแผ่นดินบ้านเกิดไม่น้อยไปกว่ากันในขณะที่มวลสมาชิกในกลุ่มคนรักอุดร

ออกมาต่อสู้เพื่อรักษาไว้ซึ่งซึ่งระบอบประชาธิปไตย ส่วน กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่จังหวัดอุดรธานี ก็มีอุดมการณ์ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่แตกต่างจาก กลุ่มคนรักอุดรที่ออกมาต่อต้านการทำงานของรัฐบาลอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และให้การสนับสนุนกลุ่มพันธมิตรประชาธิปไตย ที่นำโดยแกนนำ นายสนธิ ลิ้มทองกุล จากความแตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมืองจึงเกิดความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มคนรักอุดร และกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่จังหวัดอุดรธานี

10. ชมรมคนรักอุดร (บุญส่ง พิมพ์ 2552:97)

นายขวัญชัย สาราคำ หรือ ขวัญชัย ไพรพนา เป็นนักจัดรายการวิทยุประจำอยู่สถานีวิทยุประจำอยู่ที่สถานีวิทยุกระจายเสียงสามยอดจังหวัดอุดรธานี ทำงานอยู่หลายปีทำให้ประชาชนรู้จักในฐานะนักจัดรายการวิทยุ ได้จัดรายการข่าวเชิงวิจารณ์การเมืองพร้อมการจัดรายการข่าวเชิงวิจารณ์การเมืองพร้อมกับการจัดเวทีเสวนายอดพบประชาชนซึ่งจะได้รับความนิยมอย่างมากในยุครัฐบาลพรรคไทยรักไทย และมีจำนวนผู้ฟังมากที่สุดถ้าเทียบกับรายการวิทยุภายในจังหวัดอุดรธานี จากนั้น นายขวัญชัย ไพรพนา จึงออกจากสถานีวิทยุเสวนายอด และได้จัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนขึ้นมา เป็นวิทยุชุมชน เอฟเอ็ม 97.5 Mhz ที่ครอบคลุมพื้นที่การออกอากาศทั่วทั้ง 3 จังหวัด คือจังหวัดอุดรธานี, หนองบัวลำภู, หนองคาย(บางส่วน) พอถึงปลาย พ.ศ. 2548 มีการเคลื่อนไหวโจมตีนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งนายสนธิ ลิ้มทองกุล ได้ให้ข้อมูลกล่าวโจมตีรัฐบาล ทำให้ประชาชนที่ฟังรายการโทรทัศน์เข้ามาแสดงความคิดเห็นอย่างมากมาย การทำหน้าที่เป็นผู้จัดรายการวิทยุเกี่ยวกับรายงานข่าวทางการเมือง ทำให้ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีให้ความสนใจการเมืองมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง จากสถานีวิทยุชุมชนเพิ่มมากขึ้น ทั้งยังสามารถรับฟังวิทยุชุมชนในพื้นที่ไกลๆได้อีก จนกระทั่ง 2 เมษายน พ.ศ. 2549 นายขวัญชัย ไพรพนา จึงได้เชิญผู้ฟังจากทางบ้านนัดมาพบปะสังสรรค์พูดคุยกันตอนนั้นมีอยู่ประมาณ 60 คน และมีการประชุมหารือเกี่ยวกับการจัดตั้งกลุ่มคนรักอุดรขึ้น ด้วยกลไกการประสานสิบทิศของนายขวัญชัย ไพรพนา ประธานกลุ่มคนรักอุดรที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเพื่อสร้างความยุติธรรมและความถูกต้องให้กับสังคมเมืองอุดรธานี ในฐานะของผู้ริเริ่มจุดประกาย การก่อตั้งกลุ่มคนรักอุดรขึ้นภายใต้แรงขับเคลื่อนของทุกองค์กรที่ดูแลกันและกันเสมือนครอบครัว สถานีวิทยุ เอฟเอ็ม 97.50 Mhz คลื่นมวชนสัมพันธ์จึงได้เปิดตัวขึ้นท่ามกลางวิกฤติการเมืองไทย เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2549 ณ บริเวณตลาดเริ่มอุดม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และเปิดตัวกลุ่มคนรักอุดรขึ้นอย่างเป็นทางการ แรกเริ่มนายสมพงษ์ จันทร์งาม เข้ามาดูแลรับผิดชอบในฐานะของประธานชมรมคนรักอุดรคนแรก ในขณะที่นายขวัญชัย ไพรพนา ขอเป็นผู้นำที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งทางกลุ่มคน

รักอุดรมีคณะทำงานครบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งรองประธาน เลขานุการ ทรัพย์สิน และ คณะกรรมการทุกคน ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกในกลุ่มคนรักอุดร เมื่อกลุ่มคนรักอุดรแข็งแกร่ง และเติบโตขึ้นทุกวันจำนวนสมาชิกที่สมัครใจเข้ามาเป็นสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มคนรักอุดรก็มี จำนวนเพิ่มมากขึ้น จุดยืนของกลุ่มคนรักอุดร เป้าหมายไม่ได้ผูกพันกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ติด กับนโยบายของอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ที่มีนโยบายเข้ามาช่วยเหลือประชาชน อย่างแท้จริง

เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มคนรักอุดรขึ้นในจังหวัดอุดรธานีผู้คนจากทั่วสารทิศเดินทางเข้า มาร่วมเป็นหนึ่งในสมาชิกของชมรมคนรักอุดร จากหมู่บ้าน ตำบล ถึงอำเภอต่างๆ จำนวนสมาชิก ของกลุ่มคนรักอุดรสมัครใจเข้าร่วมอุดมการณ์ประมาณ สองแสนกว่าคน และยังคงเพิ่มขึ้นอีกเรื่อยๆ สิ่งเหล่านี้เป็นหลักประกันความจริงที่ว่ากลุ่มคนรักอุดรไม่ได้ก่อตั้งเพื่อใครคนใดคนหนึ่งแต่ ทุกคนมีอุดมการณ์รักประชาธิปไตยเหมือนกัน กลุ่มคนรักอุดรมีการเปลี่ยนตัวประธานและ คณะทำงานชุดใหม่และได้ นายขวัญชัย ไพรพนา เป็นผู้บริหารงานในตำแหน่งประธานกลุ่มคนรัก อุดร มีการย้ายสถานีวิทยุกระจายเสียงและสำนักงานกลุ่มคนรักอุดรในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 มาที่สำนักงานเลขที่ 297/3 บ้านหนองเหล็ก ซอย 9 ต.หมากแข้ง อ.เมือง จ. อุดรธานี เพราะมีพื้นที่ กว้างขวางสามารถรองรับสมาชิกกลุ่มคนรักอุดรได้มาก เมื่อสมาชิกมากขึ้นจึงเปลี่ยนมาเป็นชมรม คนรักอุดรแทน ใช้สัญลักษณ์โลโก้ สีแดง เสื้อสีแดง จึงเป็นเครื่องหมายของกลุ่มคนรักอุดรหรือ ชมรมคนรักอุดร ที่ใช้ในการปักหลักต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีของคนอุดรธานี การที่กลุ่มคนรักอุดรออกมา เคลื่อนไหวต่อสู้กับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ก็เพราะในอดีตที่ผ่านมาความสงบ สุขเกิดขึ้นในสังคมไทย

11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยและผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลาง จังหวัดอุดรธานี มีงานวิจัยที่น่าสนใจความเชื่อมโยงระหว่างศาลากลางจังหวัดกับการเมือง ได้แก่

นิติ เชื้อสถาปนศิริ (2544) ศึกษาความหมายทางการเมืองของลักษณะทาง สถาปัตยกรรมของอาคารราชการไทย : กรณีศึกษาศาลากลางจังหวัด จากการศึกษาของการตีความ ลักษณะทางสถาปัตยกรรม สี่ช่วงเวลาของศาลากลางจังหวัดดังนี้

1. ศาลากลางจังหวัดช่วงแรกสื่อถึงความพยายามจากกษัตริย์สยามที่มุ่งจะสร้าง ความยอมรับในอำนาจแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ไม่มีผู้ใดได้ครอบครองความหมายและความชอบธรรม

ทางการเมือง

2. ศาลากลางจังหวัดช่วงที่สอง สื่อถึงผลสำเร็จในการรวมอำนาจผู้ศูนย์กลางของ กษัตริย์ไทยที่มีกษัตริย์เป็นผู้ควบคุมอย่างแท้จริง โดยผ่านกระบวนการการนำเสนอนโยบายทางการเมือง กษัตริย์ไทยได้ครอบครองความหมายและความชอบธรรมทางการเมือง

3. ศาลากลางจังหวัดช่วงที่สาม สื่อถึงผลสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงการปกครองและสร้างความเข้มแข็งให้กับอำนาจทางการเมืองการปกครองจากส่วนกลางที่มีที่มาจากอำนาจในการควบคุมกำลังในระบบราชการ ผู้ที่ได้รับความชอบธรรมทางการเมืองจะต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจในระบบราชการ

4. ศาลากลางช่วงที่สี่ สื่อถึงความชอบธรรมของระบบการเมืองที่ขึ้นอยู่กับที่มาของอำนาจทางการเมืองตามระบอบการปกครองประชาธิปไตยที่เป็นจริงมากขึ้นในทางปฏิบัติ ผู้ที่มีความชอบธรรมทางการเมืองได้ต้องแสดงลักษณะที่ยอมรับต่อความหลากหลายในสังคม

5. ภาพรวมจากทุกช่วงเป็นระบบราชการไทยที่พยายามแสดงตนเป็นส่วนหนึ่งของความชอบทางการเมืองโดยปรับตัวตามกระแสทางการเมืองในสังคมที่เปลี่ยนไปในแต่ละช่วงเวลา

บุญส่ง พิมพ์เพ็ญ (2552) ศึกษาเรื่องความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มคนรักอุดร และกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2549 – 2552 ผลวิจัยพบว่า ผลกระทบจากความขัดแย้งได้ก่อให้เกิด การแบ่งแยกกลุ่มทางการเมืองออกอย่างชัดเจน เกิดความแตกแยกระหว่างกลุ่ม มีการต่อต้านฝ่ายตรงกันข้าม ให้การสนับสนุนกลุ่มการเมือง ประชาชนให้ความสนใจ และมี ส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น เกิดความไม่สงบสุขในสังคม ต่อต้านการค้าและธุรกิจของฝ่ายตรงข้าม ส่วนสมาชิกแต่ละกลุ่มมีความรักใคร่สามัคคี และมีกิจกรรมร่วมกันเป็นอย่างดี

ดาบตำรวจหญิง พิมพ์พญา คำดี (2553) ศึกษาเรื่องผลกระทบทางการเมืองจากความขัดแย้งของกลุ่มเสื้อเหลืองและกลุ่มเสื้อแดง ในจังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะความขัดแย้งทางการเมือง ของ กลุ่มเสื้อเหลือง และกลุ่มเสื้อแดง ในจังหวัดพิจิตรได้แก่

1.1. ทั้งสองฝ่ายใช้วาทกรรมทางการเมืองใส่ร้ายกันและกัน ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่าใช้วาทกรรมทางการเมืองมากที่สุด

1.2. ขัดแย้งโดยกล่าวร้ายผ่านสื่อในรูปแบบต่างๆ ผู้ตอบแบบสอบถามที่อยู่ในแต่ละฝ่ายตอบว่ารับข้อมูลจากสื่อจานดาวเทียมของกลุ่มตนมากที่สุด

1.3. มีพัฒนาการรวมกลุ่มเพื่อรวมพลังให้เข้มแข็งมากขึ้น ผู้ตอบแบบสอบถาม

เห็นว่ามีการพัฒนาการด้านการนาคคนเข้าร่วมกลุ่มมากที่สุด

1.4. แต่ละฝ่ายได้ยกตัวบุคคลขึ้นเชิดชูเป็นสัญลักษณ์ในการต่อสู้ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่ามีการนำตัวบุคคลเป็นสัญลักษณ์การต่อสู้ทางการเมืองมากที่สุด

1.5. สร้างพลังอำนาจของกลุ่มเพื่อคานอำนาจกัน ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าใช้อำนาจกลุ่มในการชุมนุมโดยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายมากที่สุด

2. ผลกระทบทางบวกด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ส่งเสริมสถาบันทางการเมือง ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ตรวจสอบและคานอำนาจนักการเมืองเพื่อกำหนดทิศทางเศรษฐกิจ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเปิดโลกทัศน์ทางการเมือง ผลกระทบทางลบด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ นักการเมืองช่วงชิงอำนาจกัน ความไร้เสถียรภาพของสถาบันทางการเมือง ไม่เคารพกฎหมาย เกิดค่านิยมที่ผิด ใช้กำลังความรุนแรง ถ้างัดหลังในการพัฒนาเศรษฐกิจ ขาดการออม ปัญหาการดำรงชีวิตประจำวัน นักการเมืองคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนมากกว่าส่วนรวม ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่ความขัดแย้ง และสูญเสียทรัพยากรอื่นๆ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นประชาชนที่ไม่ร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองได้รับผลกระทบมากที่สุด

3. แนวโน้มของผลกระทบทางบวกด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ประชาชนเข้าใจระบบการเมืองมากขึ้น เกิดปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมทางการเมือง ปลุกฝังค่านิยมทางการเมืองในลักษณะของกลุ่ม แนวโน้มของผลกระทบทางลบด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ สังคมเกิดความแตกแยก ระบบเศรษฐกิจถดถอย ผู้ตอบแบบสอบถามมองว่าแนวโน้มของผลกระทบทางการเมืองจะเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นมากที่สุด

ธรรมศักดิ์ สุเมตติกุล (2544) ศึกษาเรื่องผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองเรื่องขยะในเทศบาลเชียงใหม่ ลักษณะของเหตุการณ์คล้ายกับความเหตุการณ์ทางการเมืองระดับชาติในช่วงที่เกิดการสวาทกลางจังหวัดอุดรธานีกล่าวคือ เป็นการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองของ 2 ฝ่ายตรงกันข้ามทางการเมือง การศึกษาพบว่า ปัญหาขยะนั้นมิใช่สาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมืองท้องถิ่นของเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้แก่การจัดสรรผลประโยชน์ไม่ลงตัว และการแย่งชิงตำแหน่งนายกเทศมนตรี กลุ่มที่ต่อต้านฝ่ายบริหารได้ปลุกม็อบขึ้นมาต่อต้านและขับไล่ไม่ให้เทศบาลนำขยะไปทิ้งตามที่ต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้ฝ่ายบริหารไม่สามารถแก้ไขปัญหขยะได้ คณะนิคมฝ่ายบริหารจึงลดลง และกดดันจนต้องลาออก กลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามจึงเสนอตัวเข้ามาแก้ไขปัญหขยะ และได้เข้ามาบริหารงานเทศบาลนครเชียงใหม่แทน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัจจัยและผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี” เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี และเพื่อศึกษาผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือประชาชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี มีทั้งหมด 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่ 1 ประชาชนผู้ถูกจับกุมในคดีเผาศาลากลางจังหวัดและประชาชนทั่วไป

2. กลุ่มที่ 2 หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดอุดรธานี
3. กลุ่มที่ 3 นักการเมืองท้องถิ่น
4. กลุ่มที่ 4 สื่อสารมวลชน

1.2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. กลุ่มที่ 1 ประชาชนผู้ถูกจับกุมในคดีเผาศาลากลางจังหวัด และประชาชนทั่วไปจำนวน 12 คน

2. กลุ่มที่ 2 หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 คน ประกอบด้วยข้าราชการพลเรือนสามัญ ตำแหน่งประเภทวิชาการระดับชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน และตำแหน่งประเภททั่วไประดับอาวุโส จำนวน 1 คน

3. กลุ่มที่ 3 นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 4 คน ประกอบด้วย นายยกเทศบาล

นายกเทศบาลตำบล จำนวน 2 คน นายกองกำกับการบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน

4. กลุ่มที่ 4 สื่อสารมวลชน ประชาสัมพันธ์จังหวัดอุดรธานี จำนวน 1 คน
- รวมทั้งสิ้น 19 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีแนวสัมภาษณ์ สอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด โดยมีคำถามที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้

2.1. ปัจจัยที่นำไปสู่เหตุการณ์การเผาตลาดกลางจังหวัดอุดรธานี

- 2.1.1. ความขัดแย้งทางการเมือง
- 2.1.2. ปฏิบัติการสลายการชุมนุมของทหาร
- 2.1.3. การสื่อสารทางการเมือง
- 2.1.4. ตลาดกลางกับการเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจรัฐในส่วนภูมิภาค

2.2. ผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาตลาดกลางจังหวัดอุดรธานี

- 2.2.1. ผลกระทบในเชิงบวก
 - ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีมีความตื่นตัวทางการเมือง
- 2.2.2. ผลกระทบในเชิงลบ
 - 1) เพิ่มความแตกแยกทางการเมือง
 - 2) การจำกัดสิทธิการสื่อสารทางการเมืองได้แก่ ด้านการนำเสนอ

ข่าวสารทางการเมือง ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ประเภท คือข้อมูลปฐมภูมิคือการสัมภาษณ์ และข้อมูลทุติยภูมิคือการศึกษารายการดังนี้

- 3.1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
- 3.2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากรายการต่างๆ ที่มีอยู่แล้วทั้งจากห้องสมุด และหน่วยงานส่วนราชการต่างๆ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ที่มี

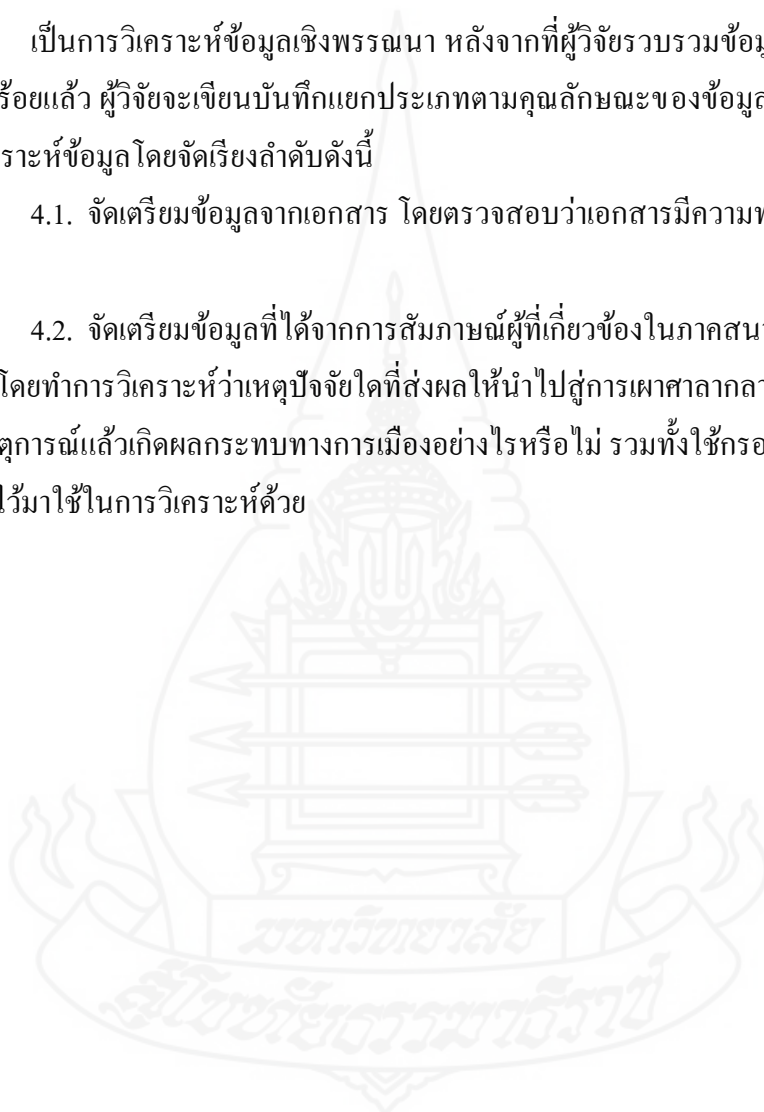
ส่วนเกี่ยวข้อง เช่น รายงานการปฏิบัติราชการของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เอกสารการวิจัย บทความ
ในหนังสือพิมพ์ บทความในเว็บไซต์ ต่างๆที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา หลังจากที่ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม
เสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะเขียนบันทึกแยกประเภทตามคุณลักษณะของข้อมูล จัดหมวดหมู่ นำไป
ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยจัดเรียงลำดับดังนี้

4.1. จัดเตรียมข้อมูลจากเอกสาร โดยตรวจสอบว่าเอกสารมีความพร้อมครบถ้วน
สมบูรณ์

4.2. จัดเตรียมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคสนามมาพิจารณา
วิเคราะห์ โดยทำการวิเคราะห์ว่าเหตุปัจจัยใดที่ส่งผลให้นำไปสู่การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี
เมื่อเกิดเหตุการณ์แล้วเกิดผลกระทบทางการเมืองอย่างไรหรือไม่ รวมทั้งใช้กรอบแนวคิดตามทฤษฎี
ที่กำหนดไว้มาใช้ในการวิเคราะห์ด้วย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัจจัยและผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี” เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี และเพื่อศึกษาผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลำดับความเป็นมาของเหตุการณ์การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่นำไปสู่การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

2.1 ความขัดแย้งทางการเมือง

2.2 ปฏิบัติการสลายการชุมนุมของทหาร

2.3 การสื่อสารทางการเมือง

2.4 ศาลากลางจังหวัดกับการเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจรัฐในส่วนภูมิภาค

ตอนที่ 3 ผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

3.1. ผลกระทบในเชิงบวก

ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีมีความตื่นตัวทางการเมือง

3.2 ผลกระทบในเชิงลบ

3.2.1. เพิ่มความแตกแยกทางการเมือง

3.2.2 การจำกัดสิทธิการสื่อสารทางการเมือง ได้แก่ ด้านการนำเสนอ

ข่าวสารทางการเมือง ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และ

การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ของประชาชน

ตอนที่ 1 ลำดับความเป็นมาของเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

ประเทศไทยภายใต้การปกครองโดยรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 นับตั้งแต่ พ.ศ. 2548 ได้เกิดสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง และเกิดความแตกแยกของประชาชนทั่วทั้งประเทศไทย ประชาชนเริ่มมีการแบ่งออกเป็นสองฝ่ายตามข้ออ้างทางการเมือง เป็นฝ่ายที่สนับสนุน พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรและฝ่ายที่ต่อต้าน อันนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมือง จากเดิมที่จำกัดอยู่ในเพียงเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานคร ต่อมาได้ขยายออกไปตามจังหวัดต่างๆ ของประเทศไทย รวมทั้ง

จังหวัดอุดรธานีด้วย โดยจังหวัดอุดรธานีกลุ่มทางการเมืองที่แสดงออกถึงความขัดแย้งอย่างชัดเจน มี สองกลุ่ม คือ กลุ่มคนรักอุดรและกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่จังหวัดอุดรธานี

เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองใน พ.ศ. 2548 ได้ถูกหยิบยกมาเป็นหนึ่งในเงื่อนไขในการก่อรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 การรัฐประหารครั้งนี้มีทั้งกระแสสังคมกลุ่มที่เห็นด้วย และกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารนี้เองได้รวมตัวกันชุมนุมเรียกร้อง เพื่อต่อต้าน โดยใช้ชื่อว่า กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ใช้สีแดงเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม คนทั่วไปจึงเรียกว่ากลุ่มคนเสื้อแดง หลังการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 พรรคพลังประชาชนได้ ส.ส. จำนวนมากเป็นอันดับหนึ่ง จึงได้สิทธิในการเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล โดย นายสมเกียรติ สุนทรเวช หัวหน้าพรรคได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีเป็นคนที่ 25 ของประเทศไทย ต่อมาเมื่อเกิดเหตุให้ต้องถูกตัดสิทธิ์ทางการเมืองพร้อมกับพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และในกระบวนการสรรหานายกรัฐมนตรีคนใหม่รัฐสภาได้มีมติเห็นชอบให้ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ส.ส. จากพรรคพลังประชาชนให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แทน แต่ต่อมามีเหตุให้ต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพราะเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551 พรรคพลังประชาชนถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรค และ ส.ส. พรรคพลังประชาชนส่วนหนึ่งได้ย้ายไปสังกัดพรรคเพื่อไทย ส่วนหนึ่งย้ายไปสังกัดพรรคภูมิใจไทยพร้อมร่วมมือกับพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านเดิม จัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้น โดยมีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เป็นนายกรัฐมนตรี

เหตุการณ์การเปลี่ยนขั้วอำนาจทางการเมืองครั้งนี้ได้สร้างความไม่พอใจแก่กลุ่มคนเสื้อแดงซึ่งสนับสนุนพรรคเพื่อไทย รวมทั้งชมรมคนรักอุดรในจังหวัดอุดรธานี พร้อมทั้งได้รวมตัวกันจากทั่วประเทศจัดกิจกรรมชุมนุมประท้วงรัฐบาลครั้งใหญ่ที่กรุงเทพฯ ในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 โดยเริ่มการชุมนุมที่บริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศ ต่อมาได้ย้ายมาชุมนุมที่สี่แยกราชประสงค์ วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 รัฐบาลเริ่มใช้กำลังทหารพร้อมอาวุธปืนและกระสุนจริงปฏิบัติการเข้ายึดพื้นที่การชุมนุม การยึดคืนพื้นที่ของทหารรุกคืบไปเรื่อยๆ จนกระทั่ง แกนนำและผู้ชุมนุมที่อยู่ต่างจังหวัดได้ประกาศว่าถ้ารัฐบาลสลายการชุมนุมที่บริเวณสี่แยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร กลุ่มผู้ชุมนุมที่อยู่ต่างจังหวัดจะรวมตัวกันบุกเผาศาลากลางจังหวัด ทั้งหมด

ขณะที่การชุมนุมที่กรุงเทพมหานครเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ความเคลื่อนไหวในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี สถานีวิทยุชุมชน 97.50 Mhz ซึ่งเป็นสถานีวิทยุชุมชนสื่อกลางในการติดต่อข่าวสารของคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี ได้มีการออกอากาศโดยการถ่ายทอดเสียงสดจากการชุมนุมของกลุ่ม นปช. ที่แยกราชประสงค์ ผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ต และมีสมาชิกชมรมคนรักอุดร เดินทางมารับบัตรสมาชิกชมรม พร้อมบริจาคเงินช่วยเหลือการชุมนุมที่กรุงเทพฯ ของสมาชิกชมรมคนรักอุดรเป็นระยะไม่ขาด นายขวัญชัย ไพรพนา ได้ยอมรับว่าจะพามวลชนไปปิดล้อมศาลากลางจังหวัด

อุดรธานีทันทีที่ทหารเข้าสลายการชุมนุมที่กรุงเทพมหานคร

เมื่อมีข่าวว่าจะมีการนำมวลชนคนเสื้อแดงปิดล้อมศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคง ผู้อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศ.อ.ฉ.) ได้เรียกประชุมผู้ว่าราชการจังหวัดในพื้นที่ภาคอีสานตอนเหนือ และภาคกลางบางส่วน จำนวน 39 จังหวัด ณ กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ (ร.11 รอ.) เพื่อประชุมหารือเตรียมความพร้อมการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ลุ่มเสี่ยง ซึ่ง จังหวัดอุดรธานี เป็นหนึ่งในเป้าหมายของพื้นที่ลุ่มเสี่ยง

ฝ่ายปกครองจังหวัดอุดรธานี นายอำนาจ ผการัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี ได้ดำเนินการวางมาตรการป้องกันและรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด ตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ การชุมนุมปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธานี โดยได้ให้เจ้าหน้าที่ อส. นำแก๊งกัน แแท่งคอนกรีต และ แนวรั้วลวดหนาม มาปิดกั้นทางเข้า-ออก ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ทางด้านถนนอธิบดี ซึ่งเป็นด้านหน้าของศาลากลางจังหวัด มีการจัดเวรยามของส่วนราชการทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเฝ้าระวังป้องกันและรักษาความปลอดภัย และพร้อมรายงานเหตุการณ์ต่างๆ ต่อผู้บังคับบัญชาได้ทันทีเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน

วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เวลาประมาณ 11.10 นาฬิกา ทหารสามารถสลายการชุมนุมของคนเสื้อแดงที่กรุงเทพมหานคร ได้ทั้งหมด แกนนำส่วนหนึ่งเข้ามาพบกับตำรวจส่วนหนึ่งหลบหนีไป ข้อมูลผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2553 – เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 มียอดผู้เสียชีวิต 92 คน และบาดเจ็บทั้งหมด 1,676 คน (คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ 2555:235) และในวันเดียวกันนั้นก็ยังมีกลุ่มบุคคลบุกเข้าทำลายทรัพย์สินและลอบวางเพลิงอาคารสำคัญหลายแห่งในกรุงเทพมหานครฯ ได้รับความเสียหายทั่วไป ที่ต่างจังหวัดกลุ่มคนที่อ้างตัวเองว่าเป็นกลุ่มคนเสื้อแดงได้รวมตัวกันบุกเผาสถานที่ราชการและศาลากลางจังหวัดหลายแห่ง ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ศาลากลางจังหวัดมุกดาหาร ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานีและศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี เหตุการณ์วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เวลาประมาณ 09.30 น. มีกลุ่มคนอ้างว่าเป็นคนเสื้อแดง จำนวนประมาณ 600 คน เดินทางมาที่บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัดอุดรธานี พร้อมด้วยรถเครื่องขยายเสียง และรถยนต์กระบะ พร้อมเรือแท่งปูนที่ปิดกั้นถนนหน้าศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ที่ทางจังหวัดวางแนวกันไว้ และแกนนำได้ปราศรัยชักชวนให้ร่วมกันต่อต้านการสลายการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงที่ กรุงเทพมหานคร มีการเผาขบวนรถยนต์กลางสนามทุ่งศรีเมือง และ ในเวลาต่อมา มีผู้ชุมนุมมาสมทบเพิ่มมากขึ้น จำนวนประมาณ 2,000 คน โดยนายอำนาจ ผการัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี และพันเอกอำนาจ จุลโนนยาง เสนาธิการ มทบ.24 ได้ลงมาเจรจากับผู้ชุมนุมด้วยตนเอง แต่ไม่สามารถเจรจากลางกันได้ จึงได้ปล่อยให้

ผู้ชุมนุมปราศรัยต่อไป

ประมาณช่วงเวลาเที่ยงวัน ผู้ชุมนุมบุกเข้าพังประตูศาลากลางจังหวัดทั้งสองด้าน ยิงบั้งไฟ ยิงหนังสติ๊ก ปาก้อนอิฐ ขวดน้ำ ท่อนไม้ แท่งเหล็ก ไล่กองกำลังเจ้าหน้าที่ อส.กับตำรวจที่มีจำนวนประมาณ 200 นาย กองกำลังเจ้าหน้าที่ไม่สามารถต้านทานกลุ่มคนเสื้อแดงที่มีกำลังมากกว่าได้ และในเวลาต่อมา ทหารกองร้อยรักษาความสงบ มลฑลทหารบกที่ 24 (รต.มทบ.24) ได้เข้าผลักดันกลุ่มคนเสื้อแดงออกจากบริเวณศาลากลางจังหวัด เปิดทางให้เจ้าหน้าที่เข้าทำการดับเพลิงได้ จากนั้นกลุ่มผู้ชุมนุมได้เคลื่อนขบวนไปเผาสำนักงานเทศบาลนครอุดรธานี กำลังทหารได้เข้าระงับเหตุการณ์ และเปิดทางให้ เจ้าหน้าที่เข้ามาทำการดับเพลิงได้ เวลา 17.00 น. กลุ่มผู้ชุมนุมเคลื่อนขบวนจะไปเผาจวนผู้ว่าราชการจังหวัด และที่ว่าการอำเภอเมือง นายอำเภอสั่งการให้กองกำลัง อส. เดินเรียงหน้ากระดานยิงปืนขึ้นฟ้า จึงสลายการชุมนุมได้ในที่สุด

ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดหลังเก่าของจังหวัดอุดรธานี จำนวน 1 หลัง รถยนต์ดับเพลิง จำนวน 7 คัน รถยนต์ตรวจการกระบะสี่ประตูจำนวน 1 คัน รถยนต์หกล้อจำนวน 1 คัน ป้อมยาม อส. จำนวน 3 ป้อม และทรัพย์สินส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในสำนักงานศาลากลางจังหวัดหลังใหม่ถูกเผาบางส่วน ทรัพย์สินที่เสียหายทั้งหมดคิดเป็นมูลค่าประมาณ 304,250,541 บาท มีผู้ชุมนุมได้รับบาดเจ็บ 4 คน ต่อมาเสียชีวิต 2 คน ถูกควบคุมตัว 45 คน มีลำดับเหตุการณ์ ดังนี้

เวลาประมาณ 09.30 น. กลุ่มคนเสื้อแดงในพื้นที่อำเภอเมืองอุดรธานีประมาณ 600 คน เดินทางมาด้วยรถเครื่องขยายเสียง และรถยนต์กระบะมายังบริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด พร้อมรื้อแท่งปูนที่ปิดกั้นถนนหน้าศาลากลางจังหวัดออก และแกนนำได้ปราศรัยชักชวนให้ร่วมกันต่อต้านการสลายการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงที่ กรุงเทพมหานคร มีการเผาขบวนรถยนต์กลางสนามทุ่งศรีเมือง

เวลา 11.55 น. ผู้ชุมนุมเพิ่มขึ้นประมาณ 2,000 คน นายอำนาจ ผการัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีลงมาพูดคุยขออยู่ในความสงบ ทางจังหวัดจะดูแลเรื่องความปลอดภัยแต่ผู้ชุมนุมไม่พอใจตะโกนคำทอ โห่ไล่ ปาสิ่งของเข้าใส่ ทำให้ พันเอกอำนาจ จุลโนนยางเสนาธิการ มทบ.24 เข้ามาชี้แจงเพิ่มเติม แต่ก็ถูกโห่ไล่ปาสิ่งของใส่อีกจึงหยุดชี้แจงปล่อยให้ผู้ชุมนุมปราศรัยต่อไป

เวลา 12.20 น. ผู้ชุมนุมบุกเข้าพังประตูศาลากลางจังหวัดทั้งสองด้าน ยิงบั้งไฟ ยิงหนังสติ๊กปาก้อนอิฐ ขวดน้ำ ท่อนไม้ แท่งเหล็ก ไล่กองกำลังเจ้าหน้าที่ อส.กับตำรวจที่มีจำนวนประมาณ 200 นาย กองกำลังเจ้าหน้าที่ไม่สามารถต้านทานกลุ่มคนเสื้อแดงที่มีกำลังมากกว่าได้

เวลา 13.30 น. ทหารกองร้อยรักษาความสงบ มลฑลทหารบกที่ 24 (รต.มทบ.24) ได้เข้าผลักดันกลุ่มคนเสื้อแดงออกจากบริเวณศาลากลางจังหวัด เปิดทางให้เจ้าหน้าที่เข้าทำการดับเพลิงได้ จากนั้นกลุ่มผู้ชุมนุมได้เคลื่อนขบวนไปเผาสำนักงานเทศบาลนครอุดรธานี กำลังทหาร

ได้เข้าระงับเหตุการณ์ และเปิดทางให้ เจ้าหน้าที่เข้ามาทำการดับเพลิงได้

เวลา 17.00 น. กลุ่มผู้ชุมนุมเคลื่อนขบวนจะไปเผาจวนผู้ว่าราชการจังหวัด และที่ว่าการอำเภอเมือง นายอำเภอสั่งการให้กองกำลัง อส. เดินเรียงหน้ากระดานยิงปืนขึ้นฟ้า จึงสลายการชุมนุมได้ในที่สุด

ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดหลังเก่าของจังหวัดอุดรธานี จำนวน 1 หลัง รถยนต์ดับเพลิง จำนวน 7 คัน รถยนต์ตรวจการกระบะสี่ประตูจำนวน 1 คัน รถยนต์หกล้อจำนวน 1 คัน ป้อมยาม อส. จำนวน 3 ป้อม และทรัพย์สินส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในสำนักงานศาลากลางจังหวัดหลังใหม่ถูกเผาบางส่วน ทรัพย์สินที่เสียหายทั้งหมดคิดเป็นมูลค่าประมาณ 304,250,541 บาท มีผู้ชุมนุมได้รับบาดเจ็บ 4 คน ต่อมาเสียชีวิต 2 คน ถูกควบคุมตัว 45 คน(สมาคมนักปกครองแห่งประเทศไทย, 2553:60)

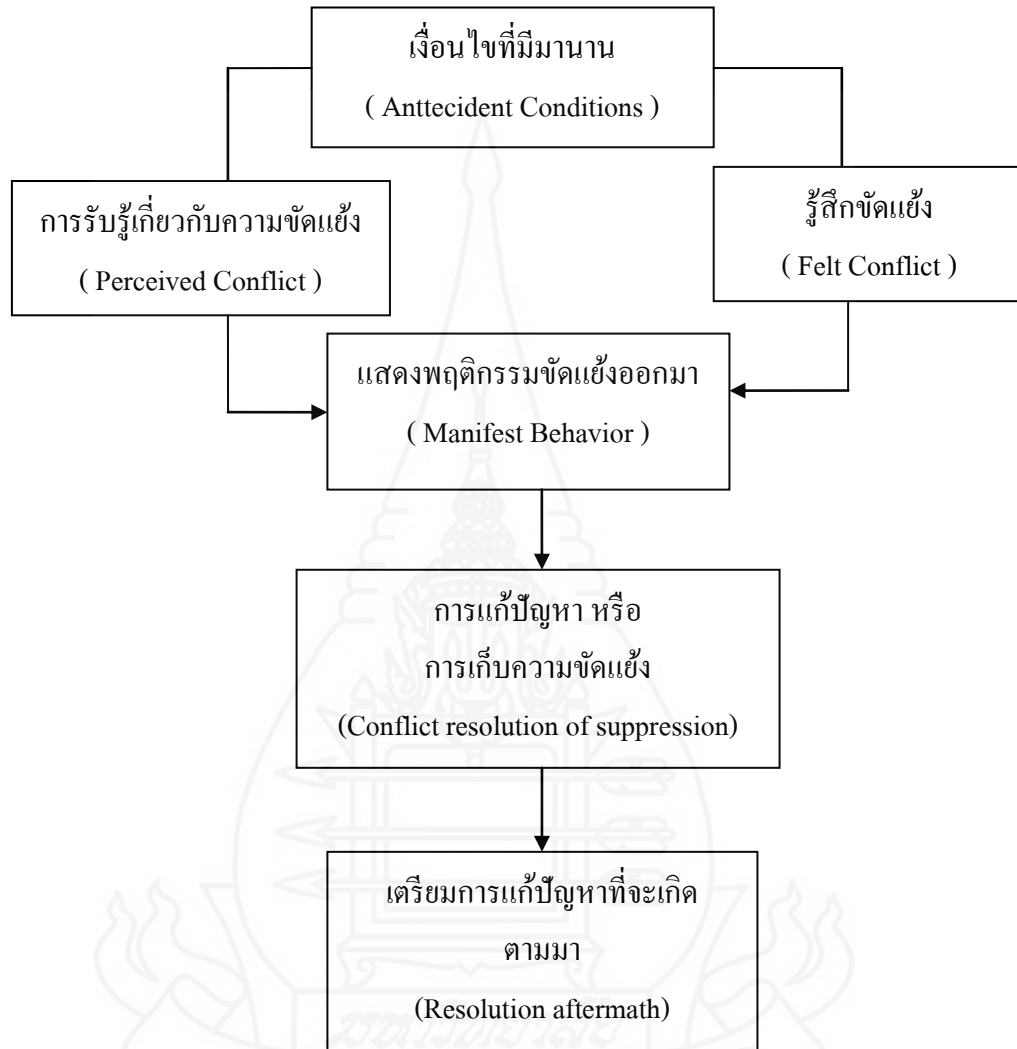
ตอนที่ 2 ปัจจัยที่นำไปสู่เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

ปัจจัยที่นำไปสู่การเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีนั้นเกิดจากหลายสาเหตุประกอบกัน สามารถแยกเป็นแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

2.1 ความขัดแย้งทางการเมือง

การเกิดขึ้นของความขัดแย้งทางการเมือง มีมาจากหลายสาเหตุ เช่น เกิดจากการมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ความไม่เชื่อถือนั้นเป็นการส่วนตัว ความแตกต่างกันในเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ความขัดแย้งในอุดมการณ์ ความขัดแย้งในการแย่งชิงทรัพยากร หรือความขัดแย้งในการแย่งชิงอำนาจ เป็นต้น ในเหตุการณ์การจลาจลที่จังหวัดอุดรธานี จนเกิดการเผาศาลากลางจังหวัด เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 นั้น คู่กรณีของความขัดแย้งคือกลุ่มคนเสื้อแดงในจังหวัดอุดรธานีกับรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งแต่เดิมก่อนเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัด ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานี ที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ก็มีอยู่บ้าง แต่เป็นความขัดแย้งที่มีต่อกันเพียงเล็กน้อยและก็ไม่ได้มีเหตุการณ์ความรุนแรงแต่อย่างใด จนกระทั่ง เมื่อพรรคประชาธิปัตย์ในยุคที่นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นหัวหน้าพรรค ได้ร่วมกับพรรคภูมิใจไทย และพรรคการเมืองอื่นจัดตั้งเป็นรัฐบาลผสม ได้กลายเป็นจุดที่ปลุกกระแสความขัดแย้งของกลุ่มคนเสื้อแดงให้มีเพิ่มมากขึ้นรวมถึงชาวเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีด้วย และประกอบกับกลยุทธ์การแย่งชิงอำนาจทางการเมืองของกลุ่มการเมือง ส่งผลให้ประชาชนชาวเสื้อแดงทั่วประเทศ รวมตัวชุมนุมต่อต้านรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ที่ต่อมา ได้ส่งผลกระทบมายังพื้นที่จังหวัดอุดรธานีและนำไปสู่เหตุการณ์การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีในที่สุด

กระบวนการและขั้นตอนของความขัดแย้ง (Conflict Process) ที่เกิดขึ้นดังกล่าว สามารถนำเอาแนวคิดของ Milton,1981 (อ้างถึงใน อารี เพชรผุด 2544: 305) ประกอบการอธิบาย ได้ดังนี้

ภาพที่ 4.1 กระบวนการและขั้นตอนของความขัดแย้ง (Conflict Process)

ที่มา : Milton,1981 อ้างถึงใน อารี เพชรผุด 2544: 305

2.1.1. เงื่อนไขที่มีมานาน (Antecedent Conditions)

เงื่อนไขที่มีมานานในกระบวนการของความขัดแย้ง คือ สิ่งที่เกิดขึ้นก่อนที่ จะมีความขัดแย้ง เป็นกระบวนการต่างๆ เกิดขึ้นระยะหนึ่ง ที่มีลักษณะสามารถจะก่อให้เกิดความ ขัดแย้งต่อไปได้ ยกตัวอย่างเช่น ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ ความไม่ยุติธรรม ความไม่พอใจ ความซับซ้อนใจบางอย่างที่เก็บกดสะสมมานาน ความไม่พึงพอใจต่อกัน หรือความไม่เชื่อถือ

ศรัทธาในการทำงาน เป็นต้น สำหรับเงื่อนไขสิ่งที่เกิดขึ้น ก่อนที่ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง ชาวจังหวัดอุดรธานีและพรรคประชาธิปัตย์จะแสดงออกมาจนเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัด อุดรธานีนั้น สามารถพิจารณาได้จากความสัมพันธ์ทางการเมืองที่มีมานาน อธิบายได้ดังนี้

จากประวัติการเมืองของจังหวัดอุดรธานี การเลือกตั้ง ส.ส. ในจังหวัด อุดรธานี นับตั้งแต่หลังจากการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง 2475 ที่มีการเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งแรก จนถึงปัจจุบัน ส.ส. ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งในจังหวัดอุดรธานี ได้มีมาจากหลายพรรคการเมือง หมุนเวียนสลับเปลี่ยนกันไป ในส่วนของพรรคประชาธิปัตย์ก็ได้มี ส.ส. ในจังหวัดอุดรธานีอยู่บ้าง แต่ก็มีจำนวนไม่มากนัก และที่ผ่านมา ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีพรรคประชาธิปัตย์มีฐานเสียงที่ไม่ แน่นนอน และมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ จนกระทั่งไม่ได้รับการเลือกเข้ามาอีก จนถึงปัจจุบัน

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยระยะเริ่มต้นนั้น ได้ดำเนิน ไปภายใต้ปัญหาทางการเมืองหลายประการ เพื่อการแก้ไขปัญหาต่างๆที่มีมา จึงได้นำมาสู่การปฏิรูป การเมืองเมื่อ พ.ศ. 2540 และมีเป็นผลให้ได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพรรคไทยรักไทย เป็นพรรคการเมืองแรกที่ได้ถือกำเนิดขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 โดยจดทะเบียนก่อตั้งเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2541 การเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งแรก ภายใต้กฎ กติกาทางการเมืองใหม่ ในวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ด้วยจำนวน ส.ส. ทั้งหมด 500 คน ผลการ เลือกตั้ง พรรคไทยรักไทย ได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงที่สูงมากกว่าพรรคการเมืองอื่น จึงได้เป็น แกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล ด้วยจำนวน 248 คน พรรคประชาธิปัตย์ได้ ส.ส. มากเป็นลำดับที่ 2 จำนวน 128 คน ที่เหลือก็เป็น ส.ส. ของพรรคการเมืองอื่น ในส่วนจังหวัดอุดรธานีมี ส.ส. พรรค ไทยรักไทย จำนวน 4 คน พรรคประชาธิปัตย์จำนวน 1 คน จาก ส.ส. ทั้งหมดจำนวน 10 คนที่เหลือ เป็น ส.ส. จากพรรคการเมืองอื่น

ในสมัยที่สอง ผลจากการเลือกตั้ง ส.ส. เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 พรรคไทยรักไทยได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งอีกครั้ง ด้วยจำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 377 คน พรรคประชาธิปัตย์ มีจำนวน 96 คน ไทยรักไทยจึงได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลอีก ครั้ง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรค ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีสืบต่อเนื่องอีก หนึ่งสมัย ซึ่งเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่พรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวสามารถ จัดตั้งรัฐบาลได้ ภายใต้กฎกติกาการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย และสำหรับจังหวัดอุดรธานี ในการเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งที่สองของพรรคไทยรักไทย ได้จำนวน ส.ส. ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีได้ ทั้งหมด จำนวน 10 คน

การที่ชาวจังหวัดอุดรธานีเลือก ส.ส. พรรคไทยรักไทยยกพรรค เนื่องมาจากมีความเลื่อมใสศรัทธา ประทับใจในบุคลิกตัวตนของหัวหน้าพรรค พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และจากผลงานบริหารประเทศเดิมที่เคยมีเมื่อครั้งที่เป็นรัฐบาลในสมัยแรก ประชาชนชาว

จังหวัดอุดรธานีนิยมชมชอบในนโยบายประชานิยมที่พรรคไทยรักไทยนำมาใช้ในการบริหารประเทศ ซึ่งเมื่อต่อมา เมื่อพรรคไทยรักไทยถูกคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบ และสมาชิกพรรคเดิมได้ย้ายไปสังกัดพรรคพลังประชาชน ผลจากการเลือกตั้ง ส.ส. เมื่อวันอาทิตย์ที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 พรรคพลังประชาชนก็ได้รับเลือก ส.ส. จำนวนมากเป็นอันดับหนึ่ง และในจังหวัดอุดรธานีได้ ส.ส. พรรคพลังประชาชนจำนวน 11 คน เป็น ส.ส. ของพรรคเพื่อแผ่นดินจำนวน 1 คน (ต่อมาเมื่อพรรคพลังประชาชนถูกคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรค สมาชิกเดิมของพรรคส่วนหนึ่งได้ย้ายไปสังกัดพรรคเพื่อไทย การเลือกตั้ง ส.ส. ในวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 พรรคเพื่อไทยก็ชนะการเลือกตั้งด้วยจำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับหนึ่งเช่นกัน และในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ก็ได้เลือก ส.ส. พรรคเพื่อไทยยกจังหวัด จำนวน 9 คน) นับตั้งแต่การเลือกตั้ง ส.ส. เมื่อปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาจนถึง การเลือกตั้งครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2554 จังหวัดอุดรธานีมี ส.ส. จากพรรคการเมืองที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร สนับสนุนอยู่ได้รับการเลือกตั้งยกทั้งจังหวัดทุกครั้ง แสดงให้เห็นว่า แม้วันเวลาจะเปลี่ยนไปเนิ่นนานเท่าใด และเปลี่ยนชื่อพรรคการเมืองไปหลายครั้ง ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีก็ยังคงมีความนิยมในตัว พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร อยู่เช่นเดิม และมีแนวโน้มกระแสดความนิยมจะสูงมากขึ้นเรื่อยๆ และประชาชนก็มักที่จะนำไปเปรียบเทียบกับการบริหารประเทศของของพรรคประชาธิปัตย์ในสมัยที่เคยเป็นรัฐบาลด้วย สอดคล้องกับ นายวินัย พิมป์สาดี นายกองค้การบริหารส่วนตำบล ได้อธิบายถึงปรากฏการณ์ที่ชาวอุดรพร้อมใจกันเลือก ส.ส. พรรคไทยรักไทย จำนวนมาก ขณะนั้นว่า “ในส่วนของพรรคประชาธิปัตย์ ชาวจังหวัดอุดรธานีเคยให้ความไว้วางใจโดยการเลือก ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ ให้เป็น ส.ส. ของจังหวัดอุดรธานี และพรรคประชาธิปัตย์ก็เคยได้ผ่านการเป็นรัฐบาลไปหลายครั้งแล้ว แต่ผลงานที่ออกมายังไม่เป็นที่พึงพอใจของประชาชนมากนัก จะแตกต่าง เมื่อเทียบกับรัฐบาลของพรรคไทยรักไทย แล้ว มีผลงานที่ถูกใจชาวจังหวัดอุดรธานีมากกว่า ”

หรือสอดคล้องกับ นายคุณฤๅ ซ่อสูงเนิน สมาชิกชมรมคนรักอุดร กล่าวว่า “รัฐบาลพรรคพลังประชาชนหรือพรรคเพื่อไทยปัจจุบันนั้น ได้รับความนิยมจากประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีสืบเนื่องมาตั้งแต่ผลงานในสมัยรัฐบาลพรรคไทยรักไทยที่มี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นหัวหน้าพรรคและเป็นนายกรัฐมนตรี ที่ชาวจังหวัดอุดรธานีพึงพอใจในผลงาน และปัจจุบันความนิยมยังคงมีอยู่อย่างเหนียวแน่นเหมือนเดิม หากพรรคการเมืองใดที่ เป็นพรรคการเมืองของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ชาวจังหวัดอุดรธานีก็จะยังคงให้การสนับสนุนต่อไป”

หรือสอดคล้องกับ คุณชายตุ๊ก พระชัย กล่าวว่า “ชื่นชมในตัวคนของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และได้ยกตัวอย่าง จากกรณีของตัวเองเป็นโรคหืดหอบอยู่นั้น สามารถไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง อันเป็นผลจากโครงการนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค ที่รัฐบาลสมัยพรรคไทยรักไทยทำไว้ และเห็นว่า ยังมีอีกหลายๆ โครงการที่สร้างประโยชน์ให้เกิด

แก่ประชาชนมากมาย จึงพร้อมที่จะสนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และพรรคการเมือง ต่อไป ในทางกลับกันก็เห็นว่าพรรคประชาธิปัตย์นั้นเมื่อเป็นรัฐบาลก็ไม่ได้มีนโยบายที่สร้างประโยชน์ให้กับประชาชนได้มากเท่ารัฐบาลพรรคไทยรักไทย”

จากผลการเลือกตั้ง และจากการเก็บข้อมูลการวิจัย แสดงให้เห็นได้ว่า แม้ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จะไม่ได้มีบทบาททางการเมืองมานานแล้ว แต่ประชาชนชาวอุดรธานีก็ยังคงมีความเลื่อมใสและเชื่อมั่นศรัทธาอยู่อย่าง เหนียวแน่น เหตุผลที่สำคัญคือเพราะมีความพึงพอใจจากผลงานการบริหารประเทศเมื่อครั้งที่เป็นรัฐบาล ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีจึงพร้อมใจกันที่จะสนับสนุน โดยการเลือกพรรคการเมืองของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ต่อไป หรือทุกครั้งก็เมื่อ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร มีโอกาสได้ปราศรัยกับกลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีผ่านระบบอินเทอร์เน็ตซึ่งบางครั้งจัดขึ้น ณ สนามทุ่งศรีเมืองบ้าง หรือ ณ สถานีวิทยุชุมชนคนรักอุดรบ้าง ก็มักจะมีชาวจังหวัดอุดรธานีมาร่วมรับฟังเป็นจำนวนมาก ประกอบกับบุคลิกส่วนตัวของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ที่เป็นผู้มีทักษะการพูดต่อสาธารณชนที่ดีมาก สามารถดึงอารมณ์คนฟังให้คล้อยตามได้ดี จึงเป็นที่ชื่นชอบของชาวอุดรธานีและสร้างกระแสการเมืองออกข่าวตามสื่อต่างๆ ได้ทุกครั้งไป

ในขณะที่เดียวกันกระแสความไม่ศรัทธาที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีก็มีสูงเช่นกัน แม้ว่าเมื่อพรรคประชาธิปัตย์มีโอกาสได้เป็นรัฐบาลและนำเอาโครงการประชานิยมต่างๆ มาใช้ในการบริหารประเทศ เพื่อแข่งขันกับรัฐบาลชุดเดิม ก็ยังไม่สามารถเรียกคะแนนความนิยมได้มากกว่าพรรคพลังประชาชน หรือพรรคเพื่อไทยไปได้ และความไม่ศรัทธาที่เกิดขึ้นนี้ นอกจากจะเกิดจากผลงานของพรรคประชาธิปัตย์เองที่ไม่เป็นที่พึงพอใจของประชาชนแล้ว ยังเกิดจากผลของการสื่อสารทางการเมืองโดยการประชาสัมพันธ์โจมตีผ่านสื่อของคนเสื้อแดง ที่ดีแก่ข้อผิดพลาดการทำงานของรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ให้ประชาชนได้รับทราบอยู่เสมอ ผ่านทางวิทยุชุมชน เอฟ เอ็ม 97.50 Mhz ซึ่งเป็นสถานีวิทยุที่มีผู้คนติดตามรับฟังเป็นจำนวนมาก โดยมีพื้นที่การออกอากาศครอบคลุมถึง 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี หนองบัวลำภู และหนองคาย บางส่วน เป็นการตอกย้ำความไม่นับถือศรัทธาที่มีอยู่แต่เดิมแล้วให้มากยิ่งขึ้น

เมื่อชาวจังหวัดอุดรธานีมีทัศนคติ ความไม่เชื่อถือ และศรัทธาในผลงานของพรรคประชาธิปัตย์ แล้ว อีกทั้งยังมีการตอกย้ำความผิดพลาดอยู่เสมอ ก็มีโอกาสน้อย ที่รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์จะสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีเหมือนพรรคไทยรักไทยได้ จึงถือได้ว่าเป็นความรู้สึกขัดแย้งที่ไม่เชื่อถือกันเป็นการส่วนตัว (Cognitive and Personalized) ไม่เชื่อถือในฝีมือของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งความขัดแย้งประเภทนี้จะหาทางทำความเข้าใจกันได้ยากที่สุด เพราะคู่กรณีมักไม่ยอมเข้าใจกัน หรือเป็นความขัดแย้งในความสัมพันธ์ที่มีมานาน เป็นความรู้สึกของชาวจังหวัดอุดรธานีที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ในด้านลบ แต่ความไม่เชื่อถือศรัทธาที่มีอยู่ยังเป็นเพียงแค่ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ เท่านั้น ไม่ได้มีการแสดง

พฤติกรรมความขัดแย้งรุนแรงได้ออกมาให้เห็นปรากฏ เนื่องจากการกระทำใดใดของพรรคประชาธิปัตย์ยังไม่ได้มีผลกระทบใดต่อผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมของชาวจังหวัดอุดรธานี รวมถึงการจัดสรรอำนาจทางการเมืองยังมีความลงตัวหรือมีความพึงพอใจอยู่ กระบวนการปฏิบัติการเพื่อแย้งชิงอำนาจ หรือการแสดงออกถึงพฤติกรรมความขัดแย้งทางการเมืองจึงยังไม่ปรากฏให้เห็น อาจจะมีการแสดงออกบ้าง ก็เป็นการแสดงความคิดเห็นการวิพากษ์วิจารณ์ทั่วไป และความไม่ไว้วางใจที่จะลงคะแนนเสียงให้ หรือถ้าเลือกได้ก็จะไม่ต้องการให้พรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นรัฐบาล ซึ่งการแสดงออกต่างๆ ได้ดำเนินอยู่ภายในกรอบของกฎหมาย

เหตุผลส่วนหนึ่ง ที่ความขัดแย้งไม่มีพฤติกรรมรุนแรงปรากฏ เนื่องจากสภาพการเมืองของจังหวัดอุดรธานี ก่อนการเกิดขึ้นของพรรคไทยรักไทยนั้น ส.ส. ของจังหวัดอุดรธานีมาจากหลายพรรคการเมือง คะแนนเสียงของชาวจังหวัดอุดรธานียังกระจัดกระจายไปในหลายพรรคการเมือง จึงไม่มีพลังพอที่จะลุกขึ้นมาเรียกร้องทางการเมืองได้มากนัก และการสื่อสารทางการเมืองใน ยุคเริ่มต้นของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ส่วนใหญ่ก็จะจะเป็นไปแบบทางเดียวคือมีเฉพาะการรับข่าวสารทางเดียวของประชาชนจากสื่อปกติทั่วไป เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ทั่วไป และความทันสมัยของสื่อต่างๆ ยังไม่มีมากเท่ากับปัจจุบัน ดังนั้นช่องทางการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนจึงมีน้อย โอกาสการแสดงออกทางการเมืองก็ลดน้อยเช่นกัน จนกระทั่งเมื่อหลังการเกิดขึ้นของพรรคไทยรักไทยแล้ว พรรคได้มีการรวบรวม ส.ส. ในจังหวัดอุดรธานี ที่สังกัดหลายพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคเดียวกัน คะแนนเสียงของประชาชนจึงเข้ารวมกันเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันด้วย และเมื่อ พ.ศ. 2548 ได้เกิดกรณีความขัดแย้งทางการเมืองของไทยอย่างกว้างขวาง สถานการณ์ในจังหวัดอุดรธานีก็ได้มีการรวมกลุ่มทางการเมือง เป็นกลุ่มพันธมิตรประชาธิปไตยเพื่อประชาชนในจังหวัดอุดรธานี หรือกลุ่มคนเสื้อเหลืองจังหวัดอุดรธานี และกลุ่มชมรมคนรักอุดร ซึ่งสนับสนุนพรรคไทยรักไทย ในการต่อสู้ทางการเมืองของทั้งสองกลุ่มมีการนำสื่อที่ทันสมัยในหลายรูปแบบมาใช้ในการสื่อสารทางการเมืองสร้างกลุ่มทางการเมือง และการขยายสมาชิกเป็นไปอย่างกว้างขวาง เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะชมรมคนรักอุดรที่มีการขยายกลุ่มเป็นกลุ่มการเมืองที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดอุดรธานี

กรณีความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2548 แม้ว่าคู่กรณีความขัดแย้งของคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีไม่ใช่พรรคประชาธิปัตย์ แต่เป็นกลุ่มคนเสื้อเหลืองจังหวัดอุดรธานีที่เป็นคู่กรณีความขัดแย้ง และมีความต้องการที่จะสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ให้ได้ขึ้นเป็นรัฐบาลแทน ด้วยพรรคไทยรักไทยซึ่งเป็นรัฐบาลอยู่ในขณะนั้น ดังนั้น ความรู้สึกถึงการมีความขัดแย้งทางการเมืองของชาวจังหวัดอุดรธานี จึงมีต่อพรรคประชาธิปัตย์อยู่ด้วย ในระหว่างนี้ คะแนนเสียงส่วนใหญ่ของชาวจังหวัดอุดรธานีได้ถูกรวบรวมไว้เป็นกลุ่มก้อนเดียวกันโดยพรรคไทยรักไทยแล้วในนามชมรมคนรักอุดร แต่การแสดงความขัดแย้งที่ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานี

มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ก็ยังไม่มีความรุนแรงใดปรากฏออกมา เพราะยังไม่ใช้คู่อริความขัดแย้งโดยตรง แต่เงื่อนไขนี้ ก็ได้เป็นสาเหตุเบื้องต้นของความขัดแย้งที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ ที่ก่อเกิดขึ้นและเก็บอยู่ในใจของชาวจังหวัดอุดรธานี ซึ่งในอนาคตหากคู่อริของความขัดแย้งมีการสร้างเงื่อนไขความขัดแย้งขึ้นมา ก็อาจจะมีการแสดงพฤติกรรมความขัดแย้งออกมาได้ หรือถ้าไม่มีการสร้างเงื่อนไขความขัดแย้งของคู่อริขึ้นมา ความขัดแย้งก็อาจจะไม่เกิดขึ้นก็ได้

ในเวลาต่อมาได้มีการสร้างเงื่อนไขความขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับประชาชนชาวอุดรธานี ซึ่งผลจากความขัดแย้งนั้นได้ก่อให้เกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีในที่สุด ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์ รวมถึงกลุ่มการเมืองที่ไม่สนับสนุนพรรคเพื่อไทย ต่างได้หิบบกกรณีดังกล่าวมาเป็นประเด็น โจมตี พรรคเพื่อไทย ถึงการเป็นผู้มีส่วนรู้เห็นกับการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี แต่ถึงอย่างไรก็ไม่สามารถทำให้ความนิยมของชาวจังหวัดอุดรธานีที่มีต่อพรรคเพื่อไทยลดน้อยถอยลงไปได้ เพราะการเลือกตั้ง ส.ส. ในวันอาทิตย์ที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 เมื่อหลังเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีแล้ว พรรคเพื่อไทยสามารถกวาด ส.ส. ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ชนะขาดลอยทุกพรรคการเมือง อันแสดงถึงความไม่ศรัทธาต่อพรรคประชาธิปัตย์ของชาวจังหวัดอุดรธานียังคงมีมากเหมือนเดิม และเป็นการตอกย้ำถึงความเหนียวแน่นในความนับถือ ศรัทธา ที่ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีมีต่อ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และพรรคเพื่อไทยด้วย

2.1.2 ระยะที่มีการรับรู้ และความรู้สึกถึงความขัดแย้ง

1) การรับรู้ความขัดแย้ง (Perceived Conflict)

ดังที่ได้กล่าวในข้างต้นว่า เงื่อนไขที่มีมานานอาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งหรือไม่ก็ได้ แต่ถ้าเมื่อใดบุคคลที่รับรู้ว่าคุณขู่ขี้ขี้ หรือถูกบังคับ ความขัดแย้งก็จะเริ่มก่อตัวขึ้นทันที และการรับรู้เกี่ยวกับความขัดแย้งก็มีได้นำไปสู่ความขัดแย้งเสมอไป เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้รับรู้แล้วอาจไม่สนใจก็ได้ ถ้าสถานการณ์นั้นมิได้เป็นอันตรายกับตนหรือทำให้ฝ่ายตนสูญเสียอะไรมากนัก ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง แต่บางครั้งแต่ละฝ่ายรับรู้ว่ามีความขัดแย้งเพียงเล็กน้อย แต่แทนที่จะไม่สนใจ กลับเลือกที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งก็ได้ แต่เดิมที่ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานี มีความไม่เชื่อถือศรัทธาต่อพรรคประชาธิปัตย์ เป็นเงื่อนไขเดิมที่มีอยู่มานานแล้ว และไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงใดปรากฏให้เห็น กระทั่งเมื่อมีพรรคไทยรักไทยเกิดขึ้นได้สร้างคะแนนนิยมต่อชาวจังหวัดอุดรธานีส่วนใหญ่ และเนื่องด้วยพรรคประชาธิปัตย์มีแนวคิด แนวอุดมการณ์ ทางการเมืองหลายประการที่ไม่สอดคล้องกันกับรัฐบาลของพรรคไทยรักไทย จึงเป็นความไม่สอดคล้องกับแนวคิด แนวอุดมการณ์ หรือความต้องการของชาวจังหวัดอุดรธานีด้วย และเนื่องด้วยพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสมัยรัฐบาลพรรคไทยรักไทย การคัดค้านโต้แย้งในแนวนโยบายต่างๆของรัฐบาล ได้สร้างความรู้สึกของชาวจังหวัด

อุดรธานีให้รับรู้ถึงความขัดแย้งในส่วนนี้ ยังคงเป็นเพียงความรู้สึกขัดแย้งที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับรู้ถึงความขัดแย้ง สิ่งที่แสดงออกมาก็เป็นเพียงเสียงวิพากษ์วิจารณ์ ประกอบกับขณะนั้นพรรคประชาธิปัตย์มีคะแนนเสียงในสภาน้อย และกฎเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญปี 2540 ที่ได้เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ฝ่ายบริหาร ทำให้พรรคฝ่ายค้านมีบทบาทในสภาน้อย จึงไม่สามารถสร้างผลกระทบต่องานของฝ่ายรัฐบาลได้มากนัก และประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีผู้ที่สนับสนุนพรรคไทยรักไทยก็รับทราบถึงความขัดแย้งในส่วนนี้แต่เมื่อยังมีได้มีผลกระทบอย่างใดกับผลประโยชน์ของฝ่ายตน รวมถึงไม่สั่นคลอนอำนาจทางการเมืองของฝ่ายที่ตนเองสนับสนุนอยู่ จึงไม่ได้ให้ความสนใจที่จะโต้แย้งอย่างรุนแรง แต่ความขัดแย้งเหล่านี้จะเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของความขัดแย้งอย่างรุนแรงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี การรับรู้ถึงความขัดแย้งของประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์สามารถอธิบายแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

(1) การมีความเห็นไม่ตรงกัน (personality clash) และการรับรู้ที่ไป

ด้วยกันไม่ได้

พรรคประชาธิปัตย์มีความเห็นสอดคล้องกับนักวิชาการบางกลุ่มถึงการครองอำนาจอย่างยาวนานของพรรคไทยรักไทย และการที่มีจำนวน ส.ส. ในสภามากจนกระทั่งสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้โดยหวั่นวิตกว่า สภาพการเมืองไทยอาจถูกครอบงำ (dominated) ไม่ว่าจะเป็นการครอบงำอำนาจทางด้านนิติบัญญัติ ทั้งทางด้านกรเปิดอภิปรายทั่วไป การอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล หรือการทำงานของคณะกรรมการ อันเนื่องมาจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินครึ่งเป็นสมาชิกจากพรรคไทยรักไทย ตลอดจนถึงการครอบงำอำนาจทางฝ่ายบริหารอันเนื่องมาจากคณะรัฐมนตรีต่างก็มาจากสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกันทั้งสิ้น รวมไปถึงการหวั่นวิตกในด้านการครอบงำทางเศรษฐกิจ เพราะพรรคได้รับเงินสนับสนุนทางการเมืองมาจากกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล ประกอบกับผู้ให้ทุนสนับสนุนทางการเมืองกับพรรคยังเป็นบุคคลในกลุ่มธุรกิจที่มีความใกล้ชิดกับที่เครือข่าย หรือมีสายสัมพันธ์ทางด้านธุรกิจต่อกันกับสมาชิกพรรค จนกระทั่งสามารถควบคุมองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่ถูกตั้งให้เป็นหน่วยตรวจสอบอำนาจของรัฐ ที่มีความเป็น “กลาง” ภายใต้กติกาทางการเมืองใหม่ รวมไปถึงการควบคุมสื่อต่าง ๆ โดยรัฐหรือคนในรัฐบาล ไม่ว่าจะสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ หรือแม้กระทั่งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (website) อีกทั้งยังได้ขยายอำนาจครอบงำระบบราชการ ลดบทบาทนักวิชาการ ปิดกั้นการกระจายอำนาจ จำกัดบทบาทของกลุ่มองค์กรเอกชน (NGOs) และยังคงมองว่าสิ่งที่รัฐบาลทักษิณทำนั้นเป็น “เผด็จการ” มากกว่า “ประชาธิปไตย” พรรคประชาธิปัตย์ให้นิยามรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรว่า เป็น “เผด็จการรัฐสภา” (<http://www.democrat.or.th/th/>)

ในกรณีนี้ กลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีมีความเห็นที่แตกต่างว่า

รัฐบาลพรรคเดโมแครตดีกว่ารัฐบาลผสม ซึ่งข้อดีของรัฐบาลพรรคเดโมแครตคือสามารถที่จะบริหารราชการแผ่นดินโดยการตัดสินใจที่จะดำเนินนโยบายต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรวดเร็ว คล่องตัว ทันต่อเหตุการณ์ ความต้องการของประชาชน และไม่ต้องคอยต่อรองผลประโยชน์กัน ในระหว่างพรรคเหมือนกับรัฐบาลที่มาจากหลายพรรคการเมือง จึงได้พร้อมใจกันเลือก ส.ส. พรรคไทยรักไทยยกทั้งจังหวัด เพื่อให้ได้เป็นรัฐบาลพรรคเดโมแครต สอดคล้องกับ นายคชภู ษ์ ช่อสูงเนิน สมาชิกชมรมคนรักอุดร กล่าวว่า “ชาวจังหวัดอุดรธานีเลือก ส.ส. พรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน หรือพรรคเพื่อไทยยกพรรคนั้น ก็เพื่อสนับสนุน ต้องการให้ พรรคสามารถมีคะแนนเสียงที่เด็ดขาด สามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดโมแครตได้ โดยไม่ต้องไปอาศัยจำนวน ส.ส. จากพรรคการเมืองอื่นเพื่อจัดตั้งเป็นรัฐบาลผสม และเมื่อเป็นรัฐบาลแล้วก็จะสามารถบริหารประเทศได้อย่างได้อย่างคล่องตัวมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว เพราะไม่ต้องมีการต่อรองผลประโยชน์กับพรรคการเมืองอื่น”

จากประเด็นนี้ กล่าวได้ว่ากลุ่มคนที่สนับสนุน พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร รวมถึงประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีฝ่ายที่สนับสนุน ได้มีความเห็นขัดแย้งกับพรรคประชาธิปัตย์ และนักวิชาการ บางกลุ่ม จึงเป็นประเด็นของความขัดแย้งที่ต่างฝ่ายต่างมีความเชื่อมั่นในเหตุผลของตัวเอง หรือยึดมั่นในหลักวิชา (technical expectation) โดยพรรคประชาธิปัตย์ให้ความสำคัญที่ระบบการตรวจสอบ ถ่วงดุลอำนาจของรัฐบาล แต่ในฝั่งคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีให้ความสำคัญต่อระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว คล่องตัว ซึ่งหากเมื่อพิจารณาถึงเหตุผลโดยปราศจากอคติแล้วก็มีส่วนถูกต้องทั้งสองฝ่าย แต่ก็ไม่ใช่ทั้งหมด สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นลักษณะความขัดแย้งที่มีความเห็นไม่ตรงกัน (personality clash) ในเรื่องทางการเมือง นอกจากนี้ยังเป็นความขัดแย้งที่ฝ่ายสนับสนุนพรรคไทยรักไทย กับพรรคประชาธิปัตย์ที่มีการรับรู้ที่ไปด้วยกันไม่ได้ เรื่องที่เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติใน แนวนโยบายการบริหารประเทศ ที่มีความความเห็น มุมมอง ที่แตกต่างกันออกไป

นอกเหนือจากนั้นยังมีการรับรู้ความขัดแย้งในลักษณะทั้งสองฝ่ายมีความเห็นไม่ตรงกัน และมีการรับรู้ที่ไปด้วยกันไม่ได้ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดิน หรือจุดมุ่งหมายของการทำงาน ในประเด็นความขัดแย้งนี้ได้แก่ กรณีที่ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีต่างเชื่อมั่นว่าโครงการประชานิยมนั้นได้สร้างคุณภาพชีวิต ยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้สูงขึ้น ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีกินดี จึงได้เลือก ส.ส. พรรคการเมืองที่เป็นของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เข้าสู่สภาทุกครั้งที่มีการจัดการเลือกตั้ง ส.ส. เพื่อที่จะได้กลับมาเป็นรัฐบาล และสานต่อโครงการต่างๆ ที่รัฐบาลพรรคไทยรักไทยเคยทำไว้ อีกทั้ง เกรงว่าหากพรรคการเมืองอื่นมาเป็นรัฐบาลแล้วโครงการต่าง ๆ ที่พรรคไทยรักไทย หรือพรรคพลังประชาชนทำไว้คืออยู่แล้ว จะไม่ได้รับการสานต่อ หรือไม่มีการดำเนินโครงการต่อยอด หรืออาจจะโดนยุบลงไป และ

ยังคงหวังว่าจะมีโครงการใหม่ๆ ที่ดีมีประโยชน์ต่อประชาชนออกมาอีกเรื่อยๆ เนื่องจากเชื่อมั่นในฝีมือการทำงานของ พรรคไทยรักไทยที่เคยได้ทำให้เห็นเป็นประจักษ์มาแล้ว

สอดคล้องกับ นายเดิมศักดิ์ จันดี นักการเมืองท้องถิ่น ให้สัมภาษณ์ว่า “ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีมีความรู้สึกว่าได้รับประโยชน์จากโครงการของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยมาก เก่งว่าหากพรรคการเมืองอื่นเข้ามาเป็นรัฐบาล แล้วจะไม่สานต่อโครงการประชานิยมเดิมที่ดี ที่มีอยู่แล้ว จึงพร้อมใจที่จะเลือกพรรคพลังประชาชนหรือพรรคเพื่อไทยเพื่อให้มาเป็นรัฐบาลต่อไป และหวังว่าพรรคการเมืองที่ตนเองเลือกนี้จะมีโครงการที่ดีมีประโยชน์ ออกมาอยู่เรื่อยๆ”

ในทางกลับกัน พรรคประชาธิปัตย์กลับมีความเห็นที่แตกต่าง โดยมองถึงเห็นถึงความเลวร้ายของนโยบายประชานิยม เห็นว่าโครงการประชานิยมเป็นสิ่งที่นักการเมืองพยายามสร้างฝัน สร้างความหวังให้กับประชาชนด้วยการแจกทุกสิ่งทุกอย่าง โดยเชื่อว่าปัญหาความยากจนจะหมดไป แต่ความเป็นจริงแล้ว จะไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนได้อย่างแท้จริง เนื่องจากว่า เป็นการแก้ไขปัญหาคที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งอาจจะเป็นปัจจัยให้นำพาเศรษฐกิจของประเทศไปสู่วิกฤตในอนาคตได้ โดยมีตัวอย่างที่เคยเกิดขึ้นแล้วในหลายๆประเทศ แสดงให้เห็นว่าโครงการประชานิยมต่างๆ ที่รัฐบาลพรรคไทยรักไทยใช้บริหารประเทศอยู่นั้น ไม่ได้ส่งเสริมให้เกิดศักยภาพชุมชนอย่างแท้จริง แต่เป็นเพียงการหยิบยื่นผลประโยชน์ให้ประชาชนเท่านั้น ซึ่งผลในระยะยาวมันลดทอนความเข้มแข็งของชุมชน ก่อให้เกิดปัญหาที่ชุมชนไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ สอดคล้องกับนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ที่ได้เคยให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนว่า

“ ประสพการณ์จากสิ่งที่เคยเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในอเมริกาใต้ ในยุโรป แล้วก็ตามถึงในเอเชียในปัจจุบัน เงื่อนไขที่ทำให้เกิดประชานิยม นั้น จะเกิดจากภาวะเศรษฐกิจมีภาวะตกต่ำกับเวลาที่มันเกิดความเหลื่อมล้ำกันมาก เป็นโอกาสให้นักการเมืองที่เป็น นักฉกฉวยโอกาส พยายามสร้างฝัน สร้างความหวังให้กับประชาชน โดยจะมาแจกทุกสิ่งทุกอย่าง แล้วก็ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ก็จะหมดไป แต่สุดท้ายก็ไม่สามารถที่จะทำได้ เพราะว่ามันไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของระบบเศรษฐกิจ โดยมีตัวอย่าง เช่น ละตินอเมริกา หรืออเมริกาใต้ ที่เศรษฐกิจพังทลาย และประชานิยมที่กำลังทำให้ยุโรปมีวิกฤติเศรษฐกิจ ก็เป็นอาการคล้ายๆกัน อาจจะไม่ใช่ในระดับเดียวกันแต่ว่าก็มีลักษณะเหมือนๆ กัน เมื่อปล่อยให้มันระบอบออกประสพการณ์ในโลก มันก็จบได้ไม่ดี” ([http://www.democrat.or.th/th/news-activity/news/detail.php?](http://www.democrat.or.th/th/news-activity/news/detail.php?ELEMENT_ID=13425&SECTION_ID=29)

ELEMENT_ID=13425&SECTION_ID=29)

ในส่วนนี้ แสดงให้เห็นว่าพรรคประชาธิปัตย์ มีแนวคิดการบริหารประเทศที่แตกต่างจากแนวทางการทำงานของพรรคไทยรักไทย หรือพรรคพลังประชาชน

ในเรื่องเกี่ยวกับการนำเอาโครงการประชานิยมมาใช้สำหรับการบริหารประเทศ ซึ่งต่างมองถึงผลลัพธ์จากการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตในมุมมองที่แตกต่างกัน สำหรับในจังหวัดอุดรธานีแล้ว โครงการประชานิยมหลายโครงการ ที่ชาวจังหวัดอุดรธานีต่างยอมรับว่า ได้รับผลประโยชน์ และเป็นโครงการที่ดี มีความพึงพอใจ เมื่อพรรคประชาธิปัตย์ ออกมาแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือวิพากษ์วิจารณ์ให้ความเห็นไปในทางด้านลบต่อสิ่งที่ตนเห็นว่าดี จึงเป็นการสร้างความรู้สึกที่ขัดแย้งขึ้นมา เป็นการรับรู้ไปด้วยกันไม่ได้ ระหว่างพรรคประชาธิปัตย์ และประชาชนชาวอุดรธานี ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวนโยบายการบริหารประเทศ รวมถึงจุดมุ่งหมายของการบรรลุการพัฒนา กล่าวคือ ชาวอุดรธานีเชื่อว่าโครงการต่างๆ ที่รัฐบาลพรรคไทยรักไทยวางรากฐานมานั้นมันดีอยู่แล้ว ประชาชนได้ผ่านพ้นความทุกข์ยาก ความอดอยาก ความยากจนมาแล้ว มีความพึงพอใจ แต่พรรคประชาธิปัตย์กลับมองเห็นต่างว่าโครงการที่พรรคไทยรักไทยดำเนินการมานั้นไม่ใช่การผ่านพ้นความยากจนที่แท้จริงของประชาชนเป็นเพียงการแจกทรัพยากรให้ไม่ได้สร้างภาวะความเข้มแข็งให้ชุมชนที่จะสามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่กลับจะสะสมปัญหาให้เกิดขึ้นในอนาคตในด้านภาวะทางเศรษฐกิจ หรือการสร้างความปลอดภัยให้กับเกษตรกรที่จะไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งความจริงที่เป็นอยู่นั้นในส่วนของเหตุผลที่แต่ละฝ่ายกล่าวอ้าง และเชื่อถืออยู่ ก็ยังไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ให้เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมในประเทศไทย จึงยังเป็นเพียงความเชื่อ ความรู้สึก จากการรับฟัง การรับรู้มา ที่แตกต่างกันไปตามความรู้ ประสบการณ์ของแต่ละคนที่มี เป็นลักษณะของความขัดแย้ง ที่มีความเข้าใจผิดระหว่างกันต่อสิ่งที่มีอยู่หรือเป็นจริง สอดคล้องกับทัศนะของพอร์ดี้ (Pondy, L.R. อ้างถึงใน พิมพ์พญา คำดี 2554: 16) ที่กล่าวว่า “ความขัดแย้งประเภทที่มองเห็นได้ เกิดจากความเข้าใจผิดระหว่างกันต่อสิ่งที่มีอยู่หรือเป็นจริง และจะแก้ความขัดแย้งประเภทนี้ได้ก็โดยเพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสาร” ซึ่งการรับรู้ในความขัดแย้งดังกล่าวยังเป็นเพียงการตอบโต้ว่าทะเลทางการเมืองต่อกัน เป็นระดับการรับรู้ว่ามีในความขัดแย้งแต่ยังไม่มีพฤติกรรมความรุนแรงอย่างใดเนื่องจากยังมีได้มีฝ่ายใดสูญเสียผลประโยชน์จากความขัดแย้งนี้ แต่เป็นหนึ่งในเชื้อของความไม่พอใจกันที่พร้อมจะประทุเมื่อมีแรงเสริมจากภายนอก

(2) การรับรู้ในความขัดแย้งด้านอุดมการณ์

พรรคประชาธิปัตย์ มีอุดมการณ์ที่ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ให้ความสำคัญกับการสนับสนุน ทำนุบำรุงกองทัพ และไม่ยอมรับการรัฐประหาร เพราะเห็นว่าเป็นการแก้ไขปัญหาการเมืองที่ไม่ถูกต้องตามหลักแห่งระบอบประชาธิปไตย และเชื่อว่าระบบเผด็จการนั้นก็เกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อครั้งสมัยที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว นั่นคือระบบเผด็จการรัฐสภา และเนื่องด้วยผลของการบริหารประเทศในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นั่นเอง ที่สร้างปัญหาต่างๆ แก่สังคม เช่น ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเชิงนโยบาย ที่เอื้อผลประโยชน์ต่อตัวเองและพวกพ้อง ปัญหาการเกิดความแตกแยก

ของประชาชนในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง ฯลฯ ที่เป็นสาเหตุให้นำมาสู่การรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 (<http://www.democrat.or.th/th/>)

กลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี มีอุดมการณ์ ยึดหลักแนวทางการปกป้องรักษาประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ไม่ให้ผู้ใดมาย่ำยีบนผืนแผ่นดินเมืองอุดรธานี เพราะจังหวัดอุดรธานีคือแผ่นดินที่หล่อหลอมให้คนไทยทุกคนรักในระบอบประชาธิปไตยและเคารพในกติกา เมื่อมีคนจ้องทำลายประชาธิปไตย สิ่งแรกที่กลุ่มคนรักอุดรคิดจะทำคือกำจัดคนที่ไม่ดีออกจากสังคม โดยไม่มีข้อต่อรองแต่อย่างใด และมีอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกันคือ รักและศรัทธา พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร สนับสนุนนักการเมืองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคพลังประชาชนให้เป็นพรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาล ปกป้องรักษาเอาไว้ไม่ให้กลุ่มนักการเมืองกลุ่มอื่นๆ กระทำการแทรกแซงตำแหน่งทางการเมืองจากพรรคพลังประชาชนไปได้ กลุ่มคนรักอุดรจะไม่ยอมให้ใครมากล่าวหาโจมตีในทางไม่ดี กลุ่มคนรักอุดรจะออกมาคัดค้านโดยทันที (บุญส่ง พิมเพ็ง 2552:112)

จะเห็นได้ว่ากลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี และพรรคประชาธิปัตย์มีอุดมการณ์ทางการเมืองบางประการที่สอดคล้องกันและบางประการที่สวนทางกันต่างมีอุดมการณ์ที่เหมือนกันคือยึดถือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และต่างไม่ยอมรับอำนาจในการรัฐประหาร ไม่สนับสนุนระบบและวิถีแห่งเผด็จการเหมือนกัน แต่ประชาธิปัตย์ในรูปแบบที่ตนเองต้องการนั้นไม่เหมือนกัน มีมุมมองต่อสิ่งเดียวกันที่ไม่เหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างกันอีกประการหนึ่งคือ การยอมรับและไม่ยอมรับในตัว พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ขณะที่กลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี เชิดชู พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร แต่พรรคประชาธิปัตย์เห็นว่า พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นสาเหตุในการทำลายระบอบประชาธิปไตย เชื่อว่าอำนาจเผด็จการได้เกิดขึ้นในสมัย ที่พรรคไทยรักไทยเป็นรัฐบาล ที่มี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี แล้ว โดยเชื่อว่าเป็นการบริหารราชการแบบ “เผด็จการรัฐสภา” ซึ่งเป็นลักษณะของความขัดแย้งในอุดมการณ์ ที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ ยังความเห็นที่แตกต่างเกี่ยวกับความชอบธรรมในที่มาของรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 กลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี มีความเห็นว่ารัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 นั้นเป็นผลพวงที่เกิดจากการรัฐประหาร จึงไม่มีความชอบธรรมในที่มา มีความต้องการที่จะนำเอารัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 กลับมาใช้ใหม่ และ องค์การการตรวจสอบถ่วงดุลต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาจากคณะรัฐประหารนั้นก่อตั้งมาเพื่อเอาผิดต่อ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร โดยเฉพาะ ไม่มีความยุติธรรมที่แท้จริงจึงไม่ให้การยอมรับ สอดคล้องกับนายคชภู ษ์สูงเนิน สมาชิกชมรมคนรักอุดร กล่าวว่า “กลุ่มคนเสื้อแดงนั้นไม่ยอมรับรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 เนื่องจากเป็นรัฐธรรมนูญที่มาจาก การที่ประชาชนรวมถึงคนเสื้อแดงลงประชามติรับนั้น

ก็เพื่อให้การเมืองไทยสามารถเดินต่อไปได้ แต่ความต้องการที่แท้จริงแล้วต้องการที่จะนำเอารัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 มาใช้สำหรับบริหารประเทศมากกว่า”

ในขณะที่เดียวกันพรรคประชาธิปัตย์กลับมีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไปโดยเห็นว่าถึงแม้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 จะเกิดขึ้นมาจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคฝ่ายในสังคม และเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ดีที่สุดที่ประเทศไทยเคยมีมา แต่ก็ยังมีช่องโหว่ มีข้อผิดพลาดอยู่หลายประการ ที่ส่งผลให้กลไกกระบวนการบังคับใช้ของฝ่ายบริหารได้ผลลัพธ์ที่ผิดเพี้ยนไปจากเจตนารมณ์ดั้งเดิมที่ตั้งไว้เมื่อ ปี พ.ศ. 2540 ที่เป็นยุคแรกเริ่มการปฏิรูปการเมืองไทย ผลลัพธ์ที่ผิดเพี้ยน เช่นกรณีการเกิดมีปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้นในสังคมอย่างกว้างขวาง จึงมีความต้องการจากฝ่ายพรรคการเมือง ที่เห็นควรให้มีการแก้ไขในบทบัญญัติข้อที่ผิดพลาด เพื่อให้มีความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์มากขึ้น แต่ไม่ทันที่จะได้ดำเนินการ ก็เกิดการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 เสียก่อน และเป็นผลให้ได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ซึ่งได้แก้ปัญหานั้นส่วนที่รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 มีอยู่ อีกทั้งผู้ที่ยกร่างรัฐธรรมนูญนั้นก็คือคณะเดียวกัน และรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ได้ผ่านการลงประชามติเห็นชอบของประชาชนทั่วประเทศแล้ว จึงถือว่าได้ผ่านการยอมรับจากทุกภาคส่วนในสังคมด้วย สอดคล้องกับนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 และฉบับ พ.ศ. 2550 ว่า

“รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนทุกคนให้การยอมรับ แต่ตั้งแต่ปี 2540 จนถึงปี 2549 แต่ในระยะหลังก็พบว่ารัฐธรรมนูญปี 2540 มีช่องโหว่ ช่องว่างจำนวนมาก จนทำให้เกิดปัญหาการใช้อำนาจในทางที่ผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งของฝ่ายบริหาร นำไปสู่ปัญหาเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ความอ่อนแอขององค์กรอิสระที่ไม่เป็นอิสระ จนกระทั่งประมาณปี 2548 - 2549 ถึงจุดที่ทุกพรรคการเมืองมองเห็นว่ารัฐธรรมนูญปี 2540 ควรจะมีการแก้ไขกันทั้งฉบับอีกครั้งหนึ่ง หลังจากนั้นเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร จุดที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในแนวความคิดขึ้นว่า คนที่ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหาร ก็มองว่ารัฐธรรมนูญซึ่งมาจากการรัฐประหาร ขาดความชอบธรรม แต่ในอีกด้านหนึ่งรัฐธรรมนูญในปี 2550 ที่เราใช้อยู่ในปัจจุบัน แม้ว่าจะเริ่มต้นมาจากการมีรัฐประหารก็ตาม แต่ก็มีการลงประชามติ ซึ่งพี่น้องประชาชนได้มีการลงประชามติรับรัฐธรรมนูญปี 2550 แล้ว” (<http://www.democrat.or.th/>)

ประเด็นการยึดถือในหลักการแห่งระบอบประชาธิปไตย ที่ต่างมีมุมมองที่แตกต่างกัน มีกรณีที่กลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี เห็นว่าพรรคพลังประชาชน หรือพรรคเพื่อไทย มีความชอบธรรมทางการเมือง โดยเริ่มต้นจากการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองขึ้นมา อย่างถูกต้องตามกระบวนการหลักเกณฑ์ ที่กำหนดในรัฐธรรมนูญอันเป็นกติกาสูงสุดของการปกครองประเทศโดยผ่านการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นพันธกรณีที่ประชาคมโลกให้การยอมรับ นับตั้งแต่

สมัยรัฐบาลไทยรักไทยเป็นต้นมา โดยเฉพาะ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ที่มีอำนาจมาจากการเลือกตั้งตามกระบวนการแห่งรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และไม่ให้การยอมรับในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 เนื่องจากเห็นว่ามันเป็นผลพวงจากอำนาจรัฐประหาร เป็นลักษณะของความขัดแย้งในอุดมการณ์ทางการเมืองที่พรรคไทยรักไทย และชาวจังหวัดอุดรธานีส่วนใหญ่ที่สนับสนุนพรรคไทยรักไทย มีแตกต่างกันกับพรรคประชาธิปัตย์ ในความเชื่อที่ว่าพรรคประชาธิปัตย์ไม่เคารพกติกาทางการเมืองด้วยขึ้นสู่อำนาจโดยอิงอำนาจทหาร ที่ดูเหมือนว่าจะเป็นข้อหาที่รุนแรงกว่าข้อหาอื่นใดที่นำไปสู่การรู้สึกในความขัดแย้งของพรรคเพื่อไทยและชาวจังหวัดอุดรธานี ซึ่งความขัดแย้งในอุดมการณ์นี้ บ่งชี้ว่าเป็นลักษณะของความขัดแย้งทางสังคมจังหวัดอุดรธานีที่เรื้อรัง (The Protracted Social Conflict) มีนักวิชาการได้กล่าวว่า ความขัดแย้งลักษณะนี้เป็นความขัดแย้งที่ยืดเยื้อแก้ไขไม่ได้ หรือแก้ไขยาก เพราะเป็นเรื่องของการสร้างการยอมรับในความแตกต่างในด้านต่างๆ ของแต่ละฝ่ายซึ่งเป็นเรื่องทีละเอียดย่อนเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นไปได้ว่าความขัดแย้งเรื้อรังที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นผลที่เชื่อมโยงมาจากเงื่อนไขของความขัดแย้งที่มีมานานแล้วจนกระทั่ง ถึงความขัดแย้งในอุดมการณ์ที่แตกต่าง ที่แม้จะไม่ได้เป็นเงื่อนไขจนสร้างพฤติกรรมความขัดแย้งออกมาให้เห็นได้ แต่ก็ยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนต่อการนำไปสู่การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี เนื่องจากการรับรู้ความขัดแย้งได้สร้างความรู้สึกกลบภายในใจของชาวจังหวัดอุดรธานีสะสมไว้แต่เดิมอยู่แล้ว เมื่อต่อมามีเหตุการณ์ที่เป็นความขัดแย้งทางอำนาจเกิดขึ้น จึงเป็นเงื่อนไขให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งที่จะถูกถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรมความขัดแย้งที่รุนแรงดังกล่าว

สอดคล้องกับนายสมเพชร ภัคดีวิเศษ ให้ความเห็นที่ “การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีนั้นเป็นการที่ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีให้บทเรียนรัฐบาลประชาธิปัตย์ ที่ประชาชนรู้สึกอัดอั้นตันใจมานานกับการเป็นรัฐบาลสองมาตรฐาน แต่ในเรื่องความคิดที่ผู้ก่อการเผาศาลากลางจังหวัดทำลงไปก็ให้ว่ากันต่อไปตามกฎหมาย” ในความหมายคือประชาชนในจังหวัดอุดรธานีต่างรู้สึกคับข้องใจมานานกับสิ่งที่พรรคประชาธิปัตย์กล่าวอ้างถึงหลักการต่างๆ ที่ตนเองยึดมั่น แต่การปฏิบัติของพรรคกลับไม่เป็นไปตามสิ่งที่เคยพูด หรือตั้งอุดมการณ์ไว้ เปรียบเสมือนเป็นรัฐบาลที่มีสองมาตรฐาน ที่กล่าวว่า ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานี “มีความอัดอั้นตันใจมานาน” ก็คือจากการรับรู้ในความขัดแย้ง คับข้องใจ ต่อพรรคประชาธิปัตย์ ที่มีมานาน แต่ก็ยังเป็นเพียงการรับรู้ความขัดแย้งที่เก็บไว้ข้างใน เมื่อต่อมามีเหตุการณ์ความขัดแย้งในการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองเกิดขึ้นก็ได้กลายเป็นความรู้สึกขัดแย้ง ในที่สุด

2) ความรู้สึกขัดแย้ง (Felt Conflict)

ในหัวข้อที่ผ่านมารู้เกี่ยวกับความขัดแย้งของประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ อาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งได้ แต่ถ้าทุกฝ่ายในคู่ความ

ขัดแย้ง มีความรู้สึกและทัศนคติที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีความต้องการร่วมกันที่จะร่วมมือกัน ก็อาจไม่นำไปสู่ความขัดแย้งก็ได้ หรือความขัดแย้งก็จะมีน้อยลง แต่ก็ได้เกิดสถานการณ์ที่เป็นเงื่อนไขให้นำไปสู่การสร้าง ความขัดแย้งให้เพิ่มขึ้น คือการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างกัน ของกลุ่มการเมืองต่างๆ ในแนวคิดของ Louis Kriesberg (1973 : 56) ได้ให้ความเห็นในเรื่อง ความขัดแย้งทางอำนาจว่า “ลักษณะของความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันของอำนาจเป็นลักษณะสำคัญที่สุดของความขัดแย้ง เพราะมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการขัดแย้งตั้งแต่จุดกำเนิดจนถึงสิ้นสุด” กรณี การเกิดความสูญเสียอำนาจทางการเมืองให้กับการรัฐประหารและการเปลี่ยนขั้วการเมืองได้กระตุ้นเตือนให้ชาวจังหวัดอุดรธานีที่สนับสนุนพรรคไทยรักไทย ตื่นตัวและมีความรู้สึกที่ต้องการทวงอำนาจที่เชื่อว่าเป็นของตนกลับคืนมา ซึ่งเป็นการรู้สึกถึงความขัดแย้ง จากเดิมที่มีเพียงการรับรู้ความขัดแย้งเท่านั้น

การเกิดขึ้นของหนึ่งในเงื่อนไขของความรู้สึกขัดแย้งสำคัญคือ การเกิดรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ในรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งการรัฐประหารครั้งนี้มีทั้งกระแสตอบรับในบางส่วนของสังคม และก็ได้รับกระแสต่อต้านด้วยเช่นกัน สำหรับฝ่ายพรรคไทยรักไทยแล้ว ถือว่าได้เป็นการสูญเสียอำนาจทางการเมือง ที่ได้เป็นการสั่งสมความรู้สึกขัดแย้งจากการสูญเสียอำนาจที่มีต่อคู่อริที่แย่งชิงอำนาจไป ซึ่งในส่วนนี้มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของมวลชนที่สนับสนุนทั่วไปด้วย และฐานคะแนนเสียงสำคัญหนึ่งของพรรคไทยรักไทย ได้แก่ ประชาชนส่วนใหญ่ของจังหวัดอุดรธานี จึงสามารถกล่าวได้ว่าประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีก็มีความรู้สึกถึงความขัดแย้งทางการเมืองด้วยเช่นกันแต่ไม่สามารถแสดงออกได้อย่างเปิดเผยเนื่องจากถูกกดไว้ด้วยกฎหมายของคณะปฏิวัติที่เข้มงวด จึงเป็นเพียงความรู้สึกขัดแย้งที่เก็บสะสมอยู่เท่านั้น

ในเวลาต่อมา ภายหลังจากการที่ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคพลังประชาชน ในการโหวตเพื่อเลือกนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ได้เกิดการเปลี่ยนขั้วทางการเมือง โดย ส.ส. พรรคภูมิใจไทย ซึ่งเดิมเป็นสมาชิกพรรคพลังประชาชน และพรรคชาติไทยพัฒนา พรรคเพื่อแผ่นดิน ซึ่งเคยสนับสนุนพรรคพลังประชาชน ได้หันมาสนับสนุนให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เป็นนายกรัฐมนตรี ผ่านการลงมติในรัฐสภา ในกรณีการเปลี่ยนขั้วอำนาจทางการเมืองครั้งนี้ได้เป็นอีกหนึ่งเงื่อนไขสำคัญ ที่เมื่อรวมกับการรับรู้ความขัดแย้งที่มีอยู่เดิมแล้วนำไปสู่การสร้างความรู้สึกถึงความขัดแย้ง ให้เกิดขึ้นแก่พรรคเพื่อไทย และผู้สนับสนุนคือกลุ่มคนเสื้อแดง และย่อมหมายถึงกลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีด้วย โดยมีข้อยกกล่าวหาว่าการจัดตั้งรัฐบาล ของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ มีกลุ่มคณะทหารหรือกลุ่มชนชั้นอำมาตย์ ให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง เป็นรัฐบาลที่เป็นเครื่องมือครอบงำของเผด็จการทหาร ไม่ใช่รัฐบาลที่เป็นตัวแทนที่แท้จริงของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นการขึ้นสู่อำนาจของรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ จึงขาดความชอบธรรม สอดคล้องกับนายเดิมศักดิ์ จันดี นักการเมืองท้องถิ่นกล่าวว่า

“พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร พรรคพลังประชาชนหรือพรรคเพื่อไทย มีความชอบธรรมในการก้าวขึ้นสู่อำนาจรัฐบาล คือเข้ามาตามกติกาที่ตั้งไว้โดยผ่านการเลือกตั้ง ส่วนกรณีการกล่าวหาว่ามีการทุจริตคอร์รัปชันเป็นคนละประเด็นกัน ก็ต้องให้ฝ่ายตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจดำเนินการตามหน้าที่ต่อไป แต่กระบวนการขึ้นเป็นรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์ยังมีความเคลือบแคลงสงสัยจากประชาชนชาวอุดรธานีอยู่ว่าอาจจะมีทหารเป็นผู้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังหรือไม่ ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์เองก็ไม่สามารถอธิบายให้ประชาชนเข้าใจได้ ” และ สอดคล้องกับ นายคุณวุฒิ ช่อสูงเนิน ให้สัมภาษณ์ว่า “ชาวจังหวัดอุดรธานี เดิมก็ไม่ค่อยจะชอบพรรคประชาธิปัตย์อยู่แล้ว แต่มาชิงเอา ส.ส. ของจังหวัดอุดรธานี ไปร่วมจัดตั้งรัฐบาลในค่ายทหารซึ่งไม่ใช่กระบวนการ ตามกติกาของระบอบประชาธิปไตย และ ส.ส. พรรคภูมิใจไทย ที่ประชาชนเลือกเข้าไปนั้น เลือกเข้าไปฐานะ ส.ส. ของพรรคพลังประชาชน แต่ตอนหลังกลับไปร่วมกับพรรคประชาธิปัตย์ จัดตั้งรัฐบาล จึงเป็นเรื่องที่ชาวจังหวัดอุดรธานีไม่พอใจอย่างมาก การเลือกตั้งครั้งต่อไป ถ้าลงสมัครรับเลือกตั้ง ชาวจังหวัดอุดรธานีจะไม่เลือกให้เป็น ส.ส. อีกอย่างแน่นอน”

จะเห็นได้ว่ายังมีประเด็นที่ ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีเห็นว่าการที่พรรคประชาธิปัตย์ มีเสียงเพียงพอจนสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้ก็เนื่องจากการร่วมกับ ส.ส. พรรคภูมิใจไทย ซึ่งเป็น ส.ส. เดิมของพรรคพลังประชาชน โดยเฉพาะจังหวัดอุดรธานี มี ส.ส. เดิมที่สังกัดพรรคพลังประชาชนย้ายไปสังกัดพรรคภูมิใจไทยหนึ่งคน ยิ่งสร้างความรู้สึกไม่พอใจแก่ชาวเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีเป็นอย่างมาก โดยเห็นว่าคนที่ตนเองเลือกไปในนามพรรคพลังประชาชน เพื่อสนับสนุนให้พรรคได้ครองอำนาจรัฐบาล แต่กลับไปแยกตัวเป็นพรรคภูมิใจไทย และเข้าร่วมรัฐบาลกับพรรคประชาธิปัตย์นั้น เป็นการเปลี่ยนเจตจำนงเดิมของคนอุดรธานีอย่างสิ้นเชิง

ในส่วนของพรรคประชาธิปัตย์กลับเห็นว่า แม้ว่าพรรคจะไม่ยอมรับในอำนาจของการรัฐประหาร แต่ อำนาจเผด็จการรัฐสภาก็ได้เกิดขึ้นจากการบริหารงานของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร แล้วและในกรณีการเข้าสู่อำนาจของรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์เห็นว่า ได้ขึ้นสู่อำนาจอย่างชอบธรรม เป็นไปตามกระบวนการหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ปี 2550 ซึ่งก็เป็นรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกัน และหลักเกณฑ์เดียวกันกับที่พรรคพลังประชาชนขึ้นสู่อำนาจนั่นเอง

ขณะที่พรรคภูมิใจไทยเห็นว่าการก่อตั้งพรรคใหม่ และร่วมกับพรรคประชาธิปัตย์จัดตั้งรัฐบาลนั้น เป็นหนทางเดียวที่จะสามารถผลักดันระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยให้ก้าวเดินต่อไปได้ เพราะหากอยู่กับพรรคเพื่อไทยและดึงดันที่จะจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาอีกโดยการไปดึงเอาคนจากพรรคการเมืองอื่นมาเป็นนายกรัฐมนตรี ก็จะมีปัญหาทางการเมืองตามมาอีกเช่นเดิมเนื่องจากจะไม่สามารถควบคุมคณะรัฐมนตรีได้ เพราะมีเสียงสนับสนุนในพรรคสังกัดตัวเองน้อย การบริหารราชการแผ่นดินก็จะเป็นอย่างไม่มีประสิทธิภาพ มองไม่

เห็นโอกาสการอยู่รอดของรัฐบาล จึงเลือกแนวทางที่จะจัดตั้งรัฐบาลผสมร่วมกับพรรคประชาธิปัตย์ เพื่อเป็นทางออกของปัญหาการเมืองในขณะนั้น สอดคล้องกับนายศุภชัย โพธิ์สุ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อดีต ส.ส. จังหวัดนครพนม พรรคภูมิใจไทยได้ให้เหตุผลถึงกรณีการย้ายมาสังกัดพรรคภูมิใจไทยว่า

“ถ้าไปอยู่พรรคเพื่อไทยก็จะไปต่อสู้อยู่ในแนวทิศทางเดิม ทำให้รู้สึกว่าจะเกิดปัญหาเกิดความขัดแย้งรุนแรงไปเรื่อยๆ ไม่จบไม่สิ้น แล้วช่วงนั้นก็มีความค่อนข้างแน่นอนว่าพรรคร่วมรัฐบาลที่เคยร่วมกับพรรคพลังประชาชนก็ปฏิเสธที่จะร่วมกับพรรคเพื่อไทย เพราะรู้ว่าพรรคเพื่อไทยจะไปไม่รอด เนื่องจากหากคนที่จะมาเป็นหัวหน้าพรรค หากคนมาเป็นนายกรัฐมนตรีไม่ได้” (ศุภชัย โพธิ์สุ 2554:111)

จะเห็นได้ว่าทุกฝ่ายต่างล้วนแล้วแต่ยึดถือในระบอบประชาธิปไตยเหมือนกัน แต่ที่เกิดเป็นความรู้สึกขัดแย้งขึ้นมาเนื่องด้วย ต่างมีมุมมองต่อประชาธิปไตยที่ไม่เหมือนกัน โดยต่างตีความ ในหลักการที่เข้าข้างตัวเองทั้งสิ้น เพื่อให้ฝ่ายตนเองมีความชอบธรรมมากที่สุด แต่ฝ่ายไหนจะถูกหรือผิดอย่างไรอยู่ที่มุมมองของแต่ละคนจะวิเคราะห์กันไป แต่หากพิจารณาถึงผลลัพธ์ที่สุดแล้ว การอ้างเหตุผลต่างๆ ของแต่ละฝ่ายนั้นก็เพื่อให้กลุ่มตนเองมีอำนาจทางการเมือง นั่นเอง จึงถือได้ว่าทุกฝ่ายนั้นต่างมีความขัดแย้งกันในรูปแบบการแย่งชิงผลประโยชน์หรือเนื่องมาจากผลประโยชน์ไม่สอดคล้องกัน ในทรัพยากรที่มีคุณค่า ซึ่งในทางการเมืองสิ่งที่มีคุณค่าที่สุดก็คือ อำนาจทางการเมือง ซึ่งกลุ่มคนเสื้อแดง ที่แต่เดิมได้มีความรู้สึกขัดแย้งจากการสูญเสียอำนาจทางการเมือง สะสมอยู่ในใจอยู่แล้ว จากการรัฐประหาร เมื่อ พ.ศ. 2549 แต่เป็นคนละคู่อริของความขัดแย้ง

ครั้งนี้ แม้ว่าการสูญเสียอำนาจทางการเมืองของพรรคเพื่อไทยเป็นการสูญเสียอำนาจให้กับพรรคประชาธิปัตย์เป็นครั้งแรก แต่ด้วยการรับรู้ในแง่ใจความไม่นับถือศรัทธากันมาก่อน และการรับรู้ถึงความขัดแย้งในหลายๆด้านต่อกัน ที่สะสมอยู่และเคยมีความรู้สึกการสูญเสียอำนาจเมื่อเกิดการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 สะสมอยู่มาก่อนอีกด้วย เมื่อมีความรู้สึกที่ต้องสูญเสียอำนาจอีกครั้ง จึงไม่สามารถทนนิ่งเฉยได้อีกต่อไป ได้แสดงออกถึงพฤติกรรมความขัดแย้ง โดยการออกมาต่อต้านด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการปลุกระดมสมาชิกเพื่อชุมนุมประท้วงต่อต้าน รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ สำหรับพื้นที่จังหวัดอุดรธานีก็ได้มีการระดมสมาชิกชมรมคนรักอุดร เพื่อเข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่มคนเสื้อแดงทั่วประเทศที่กรุงเทพมหานคร รวมทั้งร่วมชุมนุมที่เวทีสัญจรต่างๆ ที่จัดตามต่างจังหวัด และก็มีการจัดชุมนุมที่สนามทุ่งศรีเมืองจังหวัดอุดรธานีด้วยเช่นกัน สำหรับจังหวัดอุดรธานีแล้วการชุมนุมนี้เองที่ได้ส่งผลกระทบต่อเนื่องให้เกิดการเผาศาลากลางจังหวัดในเวลาต่อมา สอดคล้องกับ นายชนาคร เบญจจินดา ให้สัมภาษณ์ว่า “คนเสื้อแดงมีความรู้สึกว่าการสูญเสียอำนาจทางการเมืองอย่างไม่เป็นธรรมหลายครั้ง นับตั้งแต่การโค่นรัฐประหาร

และมาถึงการยุบพรรคพลังประชาชนและได้สูญเสียอำนาจทางการเมืองให้กับพรรคประชาธิปัตย์ ในที่สุด จึงได้เป็นจุดที่ปลูกให้กระแสนเสื้อแดงเข้าร่วมชุมนุมเพื่อเรียกร้องความยุติธรรม”

2.1.3 การแสดงพฤติกรรมชัดเจน (Manifest Behavior)

เมื่อบุคคลรับรู้ความรู้สึกขัดแย้ง บุคคลก็จะแสดงออกมา เมื่อฝ่ายหนึ่งรับรู้ และแสดงพฤติกรรมเพื่อขัดขวาง เป้าหมายของอีกฝ่ายหนึ่ง พฤติกรรมนั้นแสดงออกมามีตั้งแต่แอบ ทำลายเจียบ ๆ จนถึงก้าวร้าว อย่างเปิดเผย และบางครั้งถึงขั้นก่อวินาศกรรม ในพื้นที่จังหวัด อุตรดิตถ์มีเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุตรดิตถ์ พร้อมกับทรัพย์สินของทางราชการหลายรายการ สร้างความเสียหายเป็นมูลค่ามาก อันเป็นผลจากสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองจากการแย่งชิงอำนาจกันของพรรคการเมืองสำคัญสามพรรค ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคภูมิใจไทย หรือ พรรคเพื่อไทย ที่ต่างต้องการอำนาจทางการเมือง โดยในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ พรรคเพื่อไทย ได้แสดงออกถึงความต้องการผ่านชมรมคนรักอุดร และดังที่ได้กล่าวในข้างต้นแล้ว ตามที่ Louis Kriesberg (1973 : 56) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งในเรื่องเกี่ยวกับอำนาจ ว่า มีความสำคัญที่สุด เพราะความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดอุตรดิตถ์เป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการแย่งชิงอำนาจจึงได้มีความสำคัญ ทำให้มีการแข่งขันอย่างสูงในกระบวนการเลือกตั้ง ส.ส. เพื่อให้ฝ่ายที่ตนเองสนับสนุนอยู่ได้เสียงข้างมากที่สุด และเป็นการสกัดกั้นการเข้าสู่อำนาจของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งผลออกมาพรรคพลังประชาชน หรือเพื่อไทยชนะการเลือกตั้งด้วยจำนวน ส.ส. มากที่สุดอันดับหนึ่ง และกวาดที่นั่งทั้งหมดในจังหวัดอุตรดิตถ์ เมื่อได้รับอำนาจมาแล้ว ความรู้สึกขัดแย้งระหว่างกันก็ยังมีอยู่ไม่ได้หมดไป เพียงแต่ก็ยังไม่ได้แสดงพฤติกรรมของความขัดแย้งที่เปิดเผยออกมาให้เห็นเป็นความรุนแรง อาจมีเพียงความคับข้องใจบ้างเมื่อใดฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนา หรือจงใจกระทำการเพื่อขัดขวางไม่ให้อีกฝ่ายหนึ่งบรรลุจุดมุ่งหมายทางการเมือง เช่น พรรคการเมืองฝ่ายค้านโจมตีการทำงานของรัฐบาล วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลผ่านสื่อ เป็นต้น ในเวลาต่อมาเมื่อพรรคประชาธิปัตย์ สามารถพลิกขั้วอำนาจทางการเมืองสามารถขึ้นสู่อำนาจเป็นรัฐบาลได้ ฝ่ายพรรคเพื่อไทยและคนที่สนับสนุนคือคนเสื้อแดงจังหวัดอุตรดิตถ์รู้สึกว่าเขาเองสูญเสียหรือ ฝ่ายแพ้ ซึ่งเดิมพรรคเพื่อไทยก็มีความรู้สึกคับข้องใจที่ฝ่ายตนสูญเสียอำนาจทางการเมืองอย่างไม่ยุติธรรมอยู่ก่อนแล้ว เมื่อต้องสูญเสียอำนาจอีกครั้ง จึงได้มีการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่แสดงความขัดแย้งอย่างเปิดเผยออกมาโดยผ่านกลุ่มคนเสื้อแดง

ผู้สนับสนุนพรรคเพื่อไทยในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ คือชมรมคนรักอุดรได้แสดงการต่อต้านรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์โดย การสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อเพื่อระดมมวลชนต่อต้าน และเข้าร่วมชุมนุมกับคนเสื้อแดงทั่วประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร ซึ่งการชุมนุมครั้งสำคัญของคนเสื้อแดง มีจำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ การชุมนุมในวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2552 และการชุมนุม

เมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 ในส่วนรัฐบาลได้ใช้กำลังทหารเข้าสลายการชุมนุม เพื่อรักษาความสงบ ในการนี้เปรียบเสมือนกับการเอาน้ำมันราดลงกองไฟ เนื่องจากการใช้กำลังจะเป็นการจุดระเบิดความรุนแรงให้มากขึ้น ผลจากการชุมนุมครั้งนี้ได้เกิดความสูญเสีย มีผู้บาดเจ็บและล้มตายเป็นจำนวนมาก มีทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐและฝ่ายผู้ชุมนุม ความสูญเสียมากมายที่เกิดขึ้นนี้ เป็นผลจากทั้งสองฝ่ายต่างมุ่งมั่นที่จะเอาชนะทางการเมืองเสียจนไม่สามารถหาจุดประนีประนอมยอมความกันได้ ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวมีลักษณะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งที่เรียกว่า แบบ แพ้-ชนะ (win-lose strategy) Filley (1975:21 อ้างถึงใน ศาสวัต เฟ่งแพ 2543 : 25) คือ “ต่างฝ่ายต่างมุ่งที่จะเป็นผู้ชนะต่างทำทุกอย่างและใช้ทุกวิธีเพื่อที่จะทำให้ฝ่ายตนชนะโดยมุ่งระดมความคิด การวางแผนทรัพยากร อันได้แก่ เงิน อำนาจ ข่าวสาร และข้อมูลต่างๆ ในการเอาชนะคู่ต่อสู้ จึงต้องมีเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้นที่ผู้ชนะดังนั้นผู้ที่แพ้จึงมีความไม่พอใจที่อาจจะก่อปัญหาความขัดแย้งต่อไปได้อีก” ตามแนวคิดที่ Alam Filley กล่าวไว้ว่า ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาลักษณะนี้ จะยุติได้ด้วยการแพ้หรือชนะของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้ฝ่ายตนชนะแม้แต่การทำลาย วัตถุ สิ่งของ ดังนั้น ความขัดแย้งครั้งนี้ทั้งฝ่ายกลุ่มคนเสื้อแดงหรือฝ่ายรัฐบาลต่างทำทุกวิถีทาง และใช้ทรัพยากรมากที่สุด เพื่อให้ฝ่ายตนเองชนะ ดังนั้นผลลัพธ์ของความขัดแย้งจึงจบลงพร้อมกับ ความสูญเสียของบ้านเมือง ซากปรักหักพัง ของอาคาร ตึกกรมบ้านช่อง เมื่อพิจารณาความเสียหายจากสิ่งที่สายตามองเห็น พบว่าสิ่งที่เสียหายจากการถูกไฟเผา และการทุบทำลายของผู้ก่อความไม่สงบ เป็นอาคารพาณิชย์ที่มีความสำคัญหลายแห่งในกรุงเทพมหานคร ในต่างจังหวัดสถานที่ราชการสำคัญหลายแห่งถูกเผาเสียหายและถูกทุบทำลาย และในจังหวัดอุดรธานี ศาลากลางจังหวัดและอาคารสำนักงานเทศบาลนครอุดรธานี ถูกเผาเสียหาย อาคารรอบข้าง และสิ่งของต่างๆถูกทุบทำลาย ซึ่งถ้าหากไม่มีกองกำลังภาครัฐเข้าสกัดกั้นเสียก่อน ก็อาจจะเป็นอาคาร ที่ว่าการอำเภอเมืองอุดรธานี และจวนผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี ที่จะถูกเผาตามกันไปเพราะเป็นเป้าหมายสำคัญที่ผู้ชุมนุมกล่าวอ้างไว้

หลังเหตุการณ์สงบลงมีคำถามตามมาว่าทำไมศาลากลางจังหวัดอุดรธานีจึงถูกเผา? การอธิบายว่าในกรณีที่ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี และศาลากลางจังหวัดอื่นถูกนำมาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความขัดแย้งนี้จนถูกเผาสามารถนำเอาแนวคิดของ วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ (2542 : 5-16) มาประกอบการอธิบาย ซึ่งได้กล่าวถึงการจัดระดับความต่อเนื่องของการจัดการความขัดแย้ง และการเลือกใช้การแก้ไขความขัดแย้งถึง การใช้ความรุนแรง หรือการใช้กำลัง (violence of physical coercion) ว่า “แนวความคิดนี้อยู่บนพื้นฐานที่ว่า ถ้าคู่อริหรือทรัพย์สินของคู่อริมี คุณค่าสูง และคุณค่าของการดำรงอยู่ในสถานภาพของเขานั้นสูงพอ จะทำให้เกิดการยินยอมให้เกิดสิทธิพิเศษสิ่งที่จะทำให้การใช้ความรุนแรงได้ผล คือ คู่อริต้องสร้างอำนาจต่อรองที่เพียงพอที่จะทำลายคู่ต่อสู้ และอาจต้องสามารถที่จะลวงให้อีกฝ่ายเห็นว่าตนมีพลังเพียงพอที่จะ

ทำลายคู่แข่ง และต้องสามารถที่จะลงให้อีกฝ่ายเห็นว่า คนมีพลังพอและพร้อมที่จะใช้มัน”

คู่มือของความขัดแย้งคือรัฐบาลพรรคประชาธิปไตยและกลุ่มคนเสื้อแดง ทุกฝ่ายต่างมีความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะกันทางการเมือง พรรคประชาธิปไตยอยู่ในตำแหน่งรัฐบาล เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการบริหารประเทศตามกฎหมาย มีอำนาจในการควบคุมกลไกความมั่นคงทุกระบบ ถือว่ามีศักยภาพสูงสุดในทุกด้าน เมื่อมีสถานการณ์ที่สุ่มเสี่ยงจะสูญเสียอำนาจจึงยอมที่จะต้องปกป้องอำนาจของตนเองไว้ และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มคนเสื้อแดงแล้วฝ่ายรัฐบาลจึงดูเหมือนว่าจะมีอำนาจการต่อรองที่สูงกว่า

สำหรับกลุ่มคนเสื้อแดง ก็มีความมุ่งมั่นที่จะแพ้ไม่ได้เช่นกัน ขณะที่พรรคประชาธิปไตยซึ่งเป็นรัฐบาลมีอำนาจตามกฎหมายในการควบคุมกองกำลังทหาร และมีอำนาจในการใช้กฎหมาย เพื่อขัดขวางการชุมนุม และได้ใช้กองกำลังทหารเพื่อเข้าสลายการชุมนุม ขณะที่กลุ่มคนเสื้อแดงอ้างว่ามีเพียงกองกำลังประชาชนที่ปราศจากอาวุธ เพื่อให้มีกำลังต่อรองที่เสมอกันหรือสูงกว่า จึงต้องสร้างอำนาจการต่อรองให้เพียงพอจะต่อสู้กับรัฐบาลพรรคประชาธิปไตยได้ ด้วยการระดมคนเข้าร่วมชุมนุมให้ได้จำนวนมากที่สุด และเลือกสถานที่ชุมนุมที่คิดว่าเหมาะสมที่สุด คือ สีแยกราชประสงค์ แต่เนื่องจากการที่รัฐบาล ได้เริ่มดำเนินการสลายการชุมนุม ตั้งแต่วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 การสลายการชุมนุมได้ลุกลามไปเรื่อยๆ จนกระทั่งฝ่ายกลุ่มคนเสื้อแดง รู้สึกว่าฝ่ายตนจะเกิดความพ่ายแพ้ จึงได้สร้างอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้น ให้เพียงพอที่จะต่อต้านกำลังทหารของภาครัฐได้ และลงให้รัฐบาลเชื่อว่ามีความเสี่ยงที่จะต่อสู้ได้ เพื่อข่มขู่ไม่ให้รัฐบาลกล้าที่จะดำเนินการสลายการชุมนุม โดยแกนนำผู้ชุมนุมได้ออกประกาศว่าถ้าหากรัฐบาล มีปฏิบัติการสลายการชุมนุมของคนเสื้อแดง ณ สีแยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร ประชาชนผู้สนับสนุนคนเสื้อแดงที่มีอยู่จำนวนมากทั่วประเทศจะเข้าปิดล้อมศาลากลางจังหวัดในต่างจังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งฝ่ายรัฐบาลเมื่อได้ทราบข่าวก็มีมาตรการป้องกันที่เข้มงวดเช่นกัน โดยเฉพาะจังหวัดอุดรธานีซึ่งฝ่ายรัฐบาลถือว่าเป็นพื้นที่สุ่มเสี่ยง และการกล่าวอ้างดังกล่าวนี้ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า ศักยภาพของกลุ่มคนเสื้อแดงไม่สามารถปิดล้อมศาลากลางจังหวัดทุกจังหวัดทั่วประเทศได้ มีศาลากลางจังหวัดที่ถูกปิดล้อมและถูกเผาเพียง จำนวน 4 จังหวัดเท่านั้น คือศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ศาลากลางจังหวัดมุกดาหาร ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี และศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นจังหวัดที่เป็นพื้นที่ฐานเสียงสำคัญของพรรคเพื่อไทยทั้งสิ้น

ในเหตุผลที่กลุ่มคนเสื้อแดงเลือกใช้ศาลากลางจังหวัด เป็นเป้าหมายสำคัญ สำหรับการต่อรองทางการเมืองกับรัฐบาลนั้น เพราะเนื่องจากศาลากลางจังหวัดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทั้งในทางวัตถุและทางจิตใจ ศาลากลางจังหวัดเปรียบเสมือนศูนย์รวมอำนาจของรัฐบาลในส่วนภูมิภาคในพื้นที่จังหวัดนั้น เพราะฉะนั้นถ้าศาลากลางจังหวัดทุกจังหวัดถูกทำลายก็จะเปรียบเสมือนระบบเครือข่ายอำนาจของรัฐบาลในส่วนภูมิภาคถูกทำลายไปด้วยทั้งในเชิงกายภาพและ

เชิงสัญลักษณ์ซึ่งไม่เพียงเท่านั้นยังจะเกิดผลกระทบในหลายๆ ด้านตามกันมาด้วย รัฐบาลจึงยอมไม่ได้เช่นกันที่จะให้มีเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดเกิดขึ้น

สำหรับพื้นที่จังหวัดอุดรธานีเมื่อมีการประกาศของแกนนำแล้ว ฝ่ายปกครองจังหวัดอุดรธานี นายอำนาจ ผกาธรัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี ได้ดำเนินการวางมาตรการป้องกันและรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด ตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับเหตุการณ์การชุมนุมปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธานี โดยได้ให้เจ้าหน้าที่ อส. นำแพ่งกันแท่งคอนกรีต และ แนวรั้วลวดหนาม มาปิดกั้นทางเข้า-ออก ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ทางด้านถนนอธิบดี ซึ่งเป็นด้านหน้าของศาลากลางจังหวัด มีการจัดเวรยามของส่วนราชการทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเฝ้าระวังป้องกันและรักษาความปลอดภัย และพร้อมรายงานเหตุการณ์ต่างๆ ต่อผู้บังคับบัญชาได้ทันทีเมื่อมีเหตุการณ์ฉุกเฉิน

ในส่วนของกลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี ก็มีความเคลื่อนไหวที่สอดคล้องกับนโยบายจากแกนนำที่กล่าวปราศรัยบนเวที โดยประชาชนชมรมคนรักอุดรได้ยอมรับว่าจะนำมวลชนเข้าปิดล้อมศาลากลางจังหวัดทันทีที่รัฐบาลสลายการชุมนุมที่กรุงเทพมหานคร ดังที่นายขวัญชัย ไพรพนา ประธานชมรมคนรักอุดรได้ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนว่า “ตนต้องดูสถานการณ์ว่า หากรัฐบาลใช้กำลังเข้าปราบกลุ่มผู้ชุมนุมเมื่อไหร่ ถ้าหากเป็นคืนนี้ ตนคงจะให้สมาชิกชมรมคนรักอุดรที่พร้อมจะไปชุมนุม ทำการปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธานีทันที แต่ต้องดูสถานการณ์ที่กรุงเทพฯ ด้วยว่า จะเกิดเหตุการณ์รุนแรงกับคนเสื้อแดงที่กำลังชุมนุมอยู่หรือไม่ เมื่อถึงอุดรฯแล้ว อาจจะมีการดำเนินการเลยทันที ก็ได้” (<http://www.thairath.co.th/content/region/75504>)

การให้สัมภาษณ์ของประธานชมรมคนรักอุดร นอกจากจะเป็นการสร้างอำนาจต่อรองกับรัฐบาลแล้ว ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานียังสามารถปฏิบัติได้จริง เนื่องจากจังหวัดอุดรธานีมีฐานเสียงของพรรคเพื่อไทยหนาแน่น ถึงกับมีคำกล่าวที่ว่า เป็นเมืองหลวงของคนเสื้อแดง จึงสามารถที่จะรวบรวมสมาชิกคนเสื้อแดงได้เป็นจำนวนมากเดินทางมาปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธานี และเกิดการเผาในเวลาต่อมา ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกล่าวว่า การปิดล้อมดังกล่าวไม่ได้มีเจตนาที่จะเผาศาลากลางจังหวัดแต่เพียงเพื่อจะต่อรองกับรัฐบาลไม่ให้ดำเนินการสลายการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงที่กรุงเทพมหานคร เท่านั้น ซึ่งเป็นการสร้างระดับอำนาจต่อรองให้เพียงพอที่จะต่อสู้กับรัฐบาล แต่ด้วยมีผู้มาชุมนุมจำนวนมากแกนนำไม่สามารถควบคุมฝูงชนได้จึงได้เกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี เกิดขึ้นในที่สุด สอดคล้องกับ นายคุชฎี ช่อสูงเนิน สมาชิกชมรมคนรักอุดร ให้สัมภาษณ์ว่า “มันใจว่ากลุ่มผู้ที่ปิดล้อมศาลากลางจังหวัดนั้น เป็นกลุ่มคนเสื้อแดง เจตจำนงแต่แรกทีเปิดล้อมศาลากลางนั้นเข้าใจว่าไม่ได้ตั้งใจที่จะเผาศาลากลางจังหวัดแต่เพียงแสดงออกเพื่อต่อรองกับรัฐบาลเพื่อไม่ให้สลายการชุมนุมที่กรุงเทพฯ แต่เมื่อปิดล้อมแล้วด้วยคนมีจำนวนมากจึงเกิดความวุ่นวาย แกนนำควบคุมฝูงชน

“ไม่อยู่จึงเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดขึ้นมา”

2.2. ปฏิบัติการสลายการชุมนุมของทหาร

เงื่อนไขหนึ่งที่มวลชนกลุ่มคนเสื้อแดงเข้าปิดล้อมและเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 นั้น จากข้อมูลที่ได้จากสื่อต่างๆ รวมทั้งการให้สัมภาษณ์หรือการปราศรัยของแกนนำกลุ่มคนเสื้อแดง ชัดเจนว่า เนื่องจากทหารจะเข้าสลายการชุมนุม ฌี๊แยกราชประสงค์กรุงเทพมหานคร แกนนำผู้ชุมนุมจึงสั่งให้กลุ่มคนเสื้อแดงที่อยู่ต่างจังหวัดมารวมตัวกันที่ศาลากลางจังหวัด เพื่อเป็นการต่อรองกับรัฐบาลไม่ให้สลายการชุมนุม

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540 : 101) กล่าวถึงทางเลือก เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับความขัดแย้ง ดังนี้ “การระงับความขัดแย้ง บุคคลจะเผชิญกับความขัดแย้งในลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับวิธีการที่เขามอง หากมองเป็นความเลวร้าย เขาก็จะพยายามระงับ หากเขาเห็นว่าสถานการณ์นั้นเขาอาจจะแพ้ เขาจะพยายามพลิกสถานการณ์ให้ชนะหรือให้แพ้น้อยที่สุด คนที่มีอำนาจก็มักจะระงับความขัดแย้งโดยใช้กำลังหรือข่มขู่ โดยแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้คำพูดให้ร้ายหรือโจมตีฝ่ายตรงข้าม การใช้อำนาจตัดสินใจให้แพ้ – ชนะ การแบ่งแยกแล้ว เข้าปกครอง การลดความสำคัญของฝ่ายตรงข้ามในทุกวิถีทาง การปฏิเสธหรือไม่สนใจความคิดเห็นที่บุคคลอื่น”

รัฐบาลซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติ เมื่อเกิดการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดง ฌี๊แยกราชประสงค์ รัฐบาลในฐานะที่เป็นผู้เผชิญกับสถานการณ์ความขัดแย้ง จึงต้องพยายามดำเนินการระงับการชุมนุมโดยเร็ว เพื่อรักษาความสงบของบ้านเมือง ตามอำนาจหน้าที่และเป็นการรักษาอำนาจของรัฐบาลเองด้วย โดยการเลือกใช้กองกำลังทหารเพื่อควบคุมผู้ชุมนุม ในการชุมนุมครั้งนี้สำหรับสมาชิกชมรมคนรักอุดร ก็มีจำนวนไม่น้อยที่เข้าไปร่วมชุมนุม ฌี๊เวทีกลางกรุงเทพมหานคร และก็ยังมิชชาวจังหวัดอุดรธานี จำนวนหนึ่งที่ไม่ได้เข้าร่วมชุมนุม ต่างก็ติดตามข่าวสารอยู่ทางบ้านผ่านสื่อต่างๆ รวมถึงสื่อเฉพาะของคนเสื้อแดงด้วย

ต่อมา เมื่อสถานีโทรทัศน์ พีเพิลแซทแนล ได้ถูกรัฐบาลเข้าควบคุมการออกอากาศประชาชนที่ติดตามข่าวสารอยู่ก็ไม่สามารถรับชมภาพถ่ายทอดสดการชุมนุมของผู้มีอุดมการณ์เดียวกันผ่านสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมได้ แต่ในจังหวัดอุดรธานี สถานีวิทยุ เอฟ เอ็ม 97.50 Mhz ยังสามารถออกอากาศได้ จึงมีการถ่ายทอดสดเสียงการชุมนุมจากเวที ออกอากาศเผยแพร่เหมือนเดิม มีการออกอากาศโดยการถ่ายทอดเสียงสดจากการชุมนุมของกลุ่ม นปช. ที่แยกราชประสงค์ จากทางระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งชาวจังหวัดอุดรธานีจะมีการรับฟังรายงานข่าวสารประกอบกับรับข่าวสารจากสื่อของรัฐและสื่อทั่วไปเพื่อให้ได้ข้อมูลจากหลายๆฝ่าย การนำเสนอข่าวปฏิบัติการสลายการชุมนุมของทหาร ที่มีการบาดเจ็บล้มตายของผู้คนจำนวนมาก ซึ่งมีทั้ง

เจ้าหน้าที่และกลุ่มผู้ชุมนุม (จำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บฝ่ายประชาชนจะมีมากกว่าฝ่ายรัฐ) ก็มีความไม่สบายใจ ต่อกรณีที่ทหารใช้กำลังในการปราบปรามผู้ชุมนุม เพราะด้วยเขาเหล่านั้นต่างก็เป็นคนไทยเหมือนกัน และยิ่งไปกว่านั้นมีคนที่มีอาจเป็นญาติ พี่น้อง เพื่อนฝูง หรือคนรู้จัก รวมอยู่ในนั้นด้วย จึงมีความห่วงใยว่าจะบาดเจ็บล้มตายด้วยหรือไม่ สร้างให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี ระหว่างประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีมีต่อรัฐบาล และทหาร สอดคล้องกับ นายอำนาจ นามวิไล ข้าราชการบำนาญซึ่งมีความสนใจในเรื่องการเมือง นิยมที่จะรับฟังข่าวสารจากสื่อทุกประเภทในจังหวัดอุดรธานี กล่าวว่

“ส่วนตัวก็นิยมติดตามรับฟังข่าวสารจากสื่อทุกประเภท เพื่อจะได้รับความรู้ข่าวสารในทุกแง่มุม ทราบข่าวว่ามีการสลายการชุมนุมที่กรุงเทพฯ จากสื่อโทรทัศน์ ช่องต่างๆ รวมถึงรับทราบจากสถานีวิทยุคนรักอุดรด้วย ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานี รู้สึกไม่สบายใจที่มีคนเสียชีวิต ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานี โดยเฉพาะกลุ่มคนเสื้อแดงนั้น มีส่วนหนึ่งที่ได้ร่วมชุมนุมกับคนเสื้อแดงทั่วประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร ผู้ที่เป็นญาติ เป็นเพื่อน เป็นคนรู้จัก ที่อยู่ทางบ้านจึงมีความเป็นห่วงคนเหล่านั้น เกรงว่าจะเป็นอันตราย และมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อรัฐบาลที่ใช้กำลังทหารสลายการชุมนุม ที่มีความรุนแรงถึงขั้นมีการเสียชีวิตของประชาชน”

ด้วย องค์การทหารเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็ง การจัดการองค์กรมีสายการบังคับบัญชาที่ลดหลั่นกันเป็นลำดับชั้นชัดเจน เป็นรูปแบบปิรามิดสูง (Hierarchy) มีกฎระเบียบวินัยที่เข้มงวด ในประวัติศาสตร์การเมืองไทยมีหลายครั้งที่ทหารเข้ามาแทรกแซงการเมืองด้วยคำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่รับคำสั่งจากรัฐบาลให้ไปปราบปรามฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง หรือให้ไปรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ เช่น เหตุการณ์นักศึกษาเรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 เหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2519 หรือเหตุการณ์ชุมนุมขับไล่รัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ทหารได้รับคำสั่งหรือไฟเขียวจากฝ่ายรัฐบาลให้นำกำลังมาปราบปรามผู้ชุมนุม หรือผู้ประท้วงด้วยวิธีการสลายม็อบ (Mob) อย่างรุนแรง จนทำให้มีผู้เสียชีวิตหรือบาดเจ็บจำนวนมาก เนื่องจากทหารมีกำลังพลจำนวนมาก มีอาวุธที่มีประสิทธิภาพสูงและพร้อมปฏิบัติการ หากพิจารณาในด้าน สถานะ หรืออำนาจหน้าที่แล้ว ทหารชั้นผู้น้อยที่เป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่งเบื้องบน บางคนอาจไม่เห็นด้วยกับการสลายชุมนุมด้วยวิธีการที่รุนแรง แต่ทหารมีวินัยต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา เมื่อผู้บังคับบัญชามีคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ ทหารย่อมต้องปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความเชื่อ โดยสุจริตใจว่าเป็นคำสั่งที่ชอบ เช่น คำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ดำเนินการกระชับพื้นที่การชุมนุมก็ดำเนินการตามคำสั่งอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงหรือปฏิบัติการอื่นใดตามความรู้สึกส่วนตัวได้ อย่างไรก็ตามในส่วนนี้ ผู้ปฏิบัติได้เกิดความขัดแย้งขึ้นในตัวเอง เรียกว่าความขัดแย้งในบทบาทของบุคคล (personal – role conflict) ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลผู้นั้นต้องแสดงบทบาทที่จำเป็นในหน้าที่ของเขา แต่การแสดงบทบาทนั้นขัดกับ

ค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ หรือความต้องการส่วนตัวของเขาเอง แต่ด้วยหน้าที่จึงต้องปฏิบัติตามคำสั่งจากเบื้องบน และการใช้กำลังสลายการชุมนุมของทหารก็เป็นหนึ่งเหตุปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งของผู้ชุมนุมประท้วงมากขึ้น รวมถึงคนเสื้อแดงในจังหวัดอุดรธานีด้วย ตามที่เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540: 45 – 46) ได้กล่าวถึง สาเหตุของความขัดแย้งไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งภายในบุคคล ระหว่างบุคคลเกิดขึ้นในองค์กรหรือความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม จาก 4F คือ ความกลัว (Fear) การใช้กำลัง (Force) ความเป็นธรรม (Fair) และทุน (Fund) ซึ่งกล่าวถึงในส่วนของการใช้กำลังไว้ดังนี้ “การใช้กำลัง เราจะเห็นได้ว่าการใช้กำลังเป็นการจุดระเบิดของความขัดแย้งที่รุนแรง กำลังในที่นี้มีได้หมายถึง กำลังทางกาย ทางอาวุธเท่านั้น หมายถึงกำลังคุณธรรม กำลังทางอารมณ์ การจะให้ความร่วมมือหรือไม่ร่วมมือ การจะอนุญาติหรือไม่อนุญาติ การจะให้ความช่วยเหลือหรือไม่ให้ความช่วยเหลือ เป็นต้น กำลังทำให้เกิดความเจ็บปวดทั้งแก่บุคคลและแก่ระบบ การใช้กำลังเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง”

ซึ่งการใช้ทหารจัดการกับความขัดแย้ง มาตรการที่ผู้มีอำนาจรัฐใช้ในการควบคุมและดำเนินการกับผู้เข้าร่วมชุมนุมทั้งในเหตุการณ์ และนอกเหตุการณ์การชุมนุม ไม่สอดคล้องกับบทบาทของทหาร ซึ่งทหารที่ถูกฝึกขึ้นมาเพื่อปราบปรามศัตรูผู้รุกรานมากกว่าที่จะดำเนินการกับผู้ชุมนุมซึ่งมีความเชื่อหรืออุดมการณ์ที่ต่างกัน การขาดความรู้ความชำนาญและการมีค่านิยมของหน่วยงานที่ต้องปราบปรามฝ่ายตรงข้ามจึงเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้ความรุนแรงขยายตัวมากยิ่งขึ้น และมีการบาดเจ็บล้มตายมากขึ้น สอดคล้องกับ นายคุณฐิติ ช่อสูงเนิน สมาชิกชมรมคนรักอุดร ได้ให้เหตุผลของการนำมวลชนมาปิดล้อมว่า “เนื่องจากทราบว่าจะมีการสลายการชุมนุมที่กรุงเทพฯ แกนนำกลุ่มคนเสื้อแดงที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี จึงได้ระดมคนไปชุมนุมที่หน้าศาลากลางจังหวัดเพื่อต่อรองกับรัฐบาลทหาร ให้อุดการใช้กำลังสลายการชุมนุมที่กรุงเทพฯ เนื่องจากผู้ชุมนุมที่เป็นชาวบ้าน ชวนา ชรรณดา ไม่ได้มีอาวุธแต่อย่างใด ขณะที่ทหารใช้อาวุธปืนสงครามที่มีอำนาจการทำลายล้างสูง จึงได้ก่อให้เกิดมีการสูญเสียขึ้นมาก”

สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ (2545:212-213) ได้กล่าวถึง ความขัดแย้งในบทบาทอาจเกิดขึ้นได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. ความขัดแย้งในบทบาทของบุคคล (personal – role conflict) ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลผู้นั้นต้องแสดงบทบาทที่จำเป็นในหน้าที่ของเขา แต่การแสดงบทบาทนั้นขัดกับค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ หรือความต้องการส่วนตัวของเขาเอง

2. ความขัดแย้งภายในบทบาท (intrarole conflict) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีบทบาทหลายบทบาทหรือที่เรียกว่าชุดของบทบาท (role set) ที่สลับซับซ้อน อาทิ ความขัดแย้งภายในบทบาทของผู้ควบคุมบังคับบัญชาระดับต้น (first – line supervisor) ซึ่งเป็นบทบาทของบุคคลที่อยู่ระหว่างกลางระหว่างฝ่ายจัดการและฝ่ายปฏิบัติ และทั้งฝ่ายจัดการและฝ่ายปฏิบัติต่างก็มีความ

คาดหวังในบทบาทของผู้ควบคุมบังคับบัญชาตรงข้ามกัน ซึ่งทำให้ผู้บังคับบัญชาอีกที่จะแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับความคาดหวังในบทบาทที่ทั้งฝ่ายจัดการและฝ่ายปฏิบัติงานที่ต้องการได้

3. ความขัดแย้งในความคาดหวัง ของบทบาทที่ขัดกัน (interrole conflict) เช่น บุคคลหนึ่งเป็นกรรมการมีบทบาทในการพิจารณาโทษของเพื่อนตนเองซึ่งอาจเกิดความคาดหวังที่ขัดกันในบทบาทของบุคคลผู้หนึ่งที่ต้องแสดงออกเพราะต้องแสดงทั้งบทบาทของเพื่อนและผู้ทำลายอนาคต เป็นต้น

ประชาชนผู้ชุมนุมอาจมาด้วยแรงผลักดันที่แตกต่างกัน บางคนมาด้วยอุดมการณ์ ความเชื่อ ความศรัทธาในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าเป็นความถูกต้องชอบธรรม หรือแม้แต่บางคนอาจจะมาด้วยการถูกชักจูงหรือ ความเชื่อใดใดก็แล้วแต่ แต่พวกเขาเหล่านั้นก็ได้ใช้สิทธิโดยถูกต้องชอบธรรมตามที่พลเมืองไทยพึงมี トラบที่ยังอยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในการแสดงออกถึงความต้องการ เรียกร้อง กดดัน ให้รัฐบาล ดำเนินการทางการเมืองไปในทิศทางที่ตนเองต้องการ

ในส่วนฝั่งรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ ด้วยบทบาทแห่งการเป็นรัฐบาล ซึ่งก็มีหน้าที่ในการปกป้องชาติ บ้านเมือง และรักษาความสงบของประเทศ ของชาติบ้านเมือง รวมถึงปกป้องอำนาจรัฐด้วย เมื่อในสถานการณ์ที่บ้านเมืองมีความวุ่นวาย ระส่ำระสาย ได้เลือกที่จะใช้กองกำลังทหารในการควบคุมการชุมนุม ทหารเมื่อได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาแล้วด้วยหน้าที่ก็ต้องปฏิบัติตามนั้นอย่างไม้อาจขัดขึ้น และในทางนิรนัยแล้วถือว่าเป็นคำสั่งโดยชอบ และด้วยความต้องการในผลจากการปฏิบัติหน้าที่ของทุกฝ่ายที่สวนทางกัน จึงทำให้ไม่สามารถที่จะหาข้อยุติที่พึงพอใจร่วมกันได้ เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากผู้ชุมนุมที่มีต่อทหารและรัฐบาล จนกระทั่งมีการตอบโต้ ด้วยอาวุธต่างๆ เท่าที่หาได้นับตั้งแต่ก้อนหิน หนังสติ๊ก หรือแม้กระทั่งอาวุธระเบิด และเป็น

การสลายการชุมนุมของรัฐบาล โดยกองกำลังทหารที่ได้ประทุความขัดแย้งที่รุนแรงให้เกิดกับกลุ่มผู้ชุมนุมในกรุงเทพ และกลุ่มผู้สนับสนุนทั่วประเทศ ซึ่งในนั้นหมายถึงชาวเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีด้วย ในความรู้สึกขัดแย้งที่มีต่อรัฐบาลและทหารที่เข้าสลายการชุมนุมนี้เป็นลักษณะของความขัดแย้งในบทบาท และความขัดแย้งในความคาดหวัง ของบทบาทที่ขัดกัน (interrole conflict) ระหว่างฝ่ายรัฐบาล ทหารและ ฝ่ายผู้ชุมนุม

ด้วยกองกำลังทหาร มีอาวุธที่มีประสิทธิภาพการทำลายล้างสูง การดำเนินการสลายการชุมนุมของของคนเสื้อแดงโดยใช้กระสุนจริง และเป็นไปด้วยความรุนแรง การสลายการชุมนุมจึงรุกคืบไปเรื่อยๆ จนเมื่อฝ่ายผู้ชุมนุมเริ่มรู้สึกว่า ฝ่ายตนกำลังจะพ่ายแพ้ จึงสร้างอำนาจการต่อรองให้เทียบเท่าหรือมากกว่ารัฐบาล โดยการดึงเอาศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศมาเป็นตัวประกัน โดยแกนนำผู้ชุมนุมประกาศว่าจะนำมวลชนไปปิดล้อมศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ

หลังการประกาศดังกล่าว จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นหนึ่งในจังหวัดที่รัฐบาลถือว่าเป็น

ความสุ่มเสี่ยงโดยกระทรวงมหาดไทยจึงมีการสั่งการให้จังหวัดอุดรธานีเข้มงวดในการป้องกันรักษาความปลอดภัยศาลากลางจังหวัดอุดรธานี นายอำนาจ ผการัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี ในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของข้าราชการกระทรวงมหาดไทย ได้ดำเนินการวางมาตรการป้องกันและรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด ตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ การชุมนุมปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธานี โดยได้ให้ เจ้าหน้าที่ อส. นำแผงกั้น แบ่งคอนกรีต และ แนวรั้วลวดหนาม มาปิดกั้นทางเข้า-ออก ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ทางด้านถนนอธิบดี ซึ่งเป็นด้านหน้าของศาลากลางจังหวัด มีการจัดเวรยามของส่วนราชการทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเฝ้าระวังป้องกันและรักษาความปลอดภัย และพร้อมรายงานเหตุการณ์ต่างๆ ต่อผู้บังคับบัญชาได้ทันทีเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน

เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ขณะที่รัฐบาลสลายการชุมนุมที่กรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่อง ในจังหวัดอุดรธานีกลุ่มคนเสื้อแดงในพื้นที่อำเภอเมืองอุดรธานี ประมาณ 2,000 คน เดินทางมาชุมนุมบริเวณทุ่งศรีเมืองหน้าศาลากลางจังหวัดอุดรธานี แคนนำได้ปราศรัยชักชวนให้ร่วมกันต่อต้านการสลายการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงที่ กรุงเทพมหานคร ขณะที่ นายอำนาจ ผการัตน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี และพันเอกอำนาจ จุลโนนยาง เข้ามาเจรจาก็ไม่สามารถเจรจาได้ อันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ที่มีเป้าหมายที่สวนทางกัน จึงไม่สามารถหาข้อตกลงร่วมกันได้

ในเวลา 12.20 น. ผู้ชุมนุมบุกเข้าพังประตูศาลากลางจังหวัดทั้งสองด้าน ยิงบั้งไฟยิงหนังสติ๊กปาก้อนอิฐ ขวดน้ำ ท่อนไม้ แทะเหล็ก ใส่กองกำลังเจ้าหน้าที่ อส. กับตำรวจที่มีจำนวนประมาณ 200 และมีบั้งไฟยิงไปถูกเจ้าหน้าที่ อส. นายหนึ่งได้รับบาดเจ็บ ต่อมากองกำลังทหารค่ายสุรศักดิ์มนตรีและค่ายประจักษ์ศิลปาคม ได้มาดำเนินการสลายการชุมนุมเป็นผลสำเร็จ หลังเหตุการณ์สงบลงได้มีรายงานว่า มีผู้เสียชีวิต หนึ่งราย แต่ถึงกระนั้น ความเสียหายก็ยังได้เกิดขึ้นมากมายเช่นกัน การปฏิบัติการสลายการชุมนุมยังได้สร้างความขัดแย้งต่อกันระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่รัฐ ให้เกิดขึ้นด้วย อันเกิดมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของตน ที่ทั้งสองฝ่ายใช้ความรุนแรงต่อกัน เป็นความขัดแย้งในความคาดหวัง ของบทบาทที่ขัดกัน ในส่วนฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกสั่งของ ขว้างปาจากผู้ชุมนุมก็ได้มีความรู้สึกความโกรธแค้นแก่ผู้ชุมนุมด้วย แต่ด้วยในกรอบของการปฏิบัติหน้าที่จึงไม่สามารถที่จะตอบโต้ด้วยอารมณ์ส่วนตัวได้ เป็นความขัดแย้งในบทบาทของบุคคล (personal – role conflict) ของฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ และแม้ว่าการเข้ามาขัดขวางการชุมนุมของทหารจะสร้างให้กระแสความขัดแย้งของผู้ชุมนุมให้โหมกระพือมากขึ้น แต่ด้วยกองกำลัง และอาวุธที่เหนือกว่าจึงสามารถระงับเหตุการณ์ความรุนแรงที่จะบานปลายต่อไปได้

2.3. การสื่อสารทางการเมือง

การติดต่อสื่อสารกันระหว่างกลุ่ม ที่ก่อให้เกิดพลังประชาชนขึ้นมาเป็นกลุ่มใหญ่ ได้นั้นย่อมอาศัยสื่อเป็นสำคัญ สำหรับการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเสื้อแดง จังหวัดอุดรธานีในระหว่างการต่อสู้ทางการเมืองในช่วงก่อนที่เกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีนั้น อาวุธทรงพลังที่ใช้ก่อมวลชนคือการสื่อสารทางการเมือง และช่องทางการสื่อสารที่สำคัญคือ สถานีวิทยุชุมชน เอฟเอ็ม 97.50 Mhz ที่ใช้เป็นสื่อกลางสำหรับการติดต่อสื่อสารของสมาชิกชมรมคนรักอุดร ซึ่งมีสมาชิกอยู่ทั่วทั้งจังหวัด มีรัศมีการออกอากาศครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุดรธานี หนองบัวลำภู หนองคาย(บางส่วน) เดิมสถานีวิทยุดังกล่าวก็มีความสำคัญนับตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งกลุ่ม “ชมรมคนรักอุดร” จน เป็นกลุ่มการเมืองที่มีความเข้มแข็ง และได้กลายเป็นสื่อหลักในการสื่อสารการเมืองไปยังสมาชิกชมรมคนรักอุดรทั่วทั้งจังหวัด รวมถึงประชาชนทั่วไปในเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบัน

สอดคล้องกับนายสมจิตร์ ทิมรอด ประชาสัมพันธ์จังหวัดอุดรธานี ให้ความเห็นว่า “การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มคนเสื้อแดงในจังหวัดอุดรธานีนั้น สื่อที่ทรงพลังที่สุดและเป็นศูนย์รวมของการรับส่งข่าวสารของกลุ่มคนเสื้อแดง ก็คือ สถานีวิทยุชุมชน เอฟเอ็ม 97.50 Mhz ”

และสอดคล้องกับ นายสุพรรณ ชัยมี นักการเมืองท้องถิ่น อธิบายถึงบทบาทของวิทยุชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการซึมซับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของประชาชน ว่า “การสื่อสารทางการเมืองในจังหวัดอุดรธานีมีอยู่หลายช่องทาง นอกจากสื่อปกติทั่วไปแล้ว ยังมี สถานีวิทยุชุมชน เคเบิลทีวี หรือโทรทัศน์ผ่านระบบดาวเทียม เช่น ASTV หรือ ทีเพิลแซลแนล แต่ละสื่อจะนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่ไม่มีความเป็นกลาง วิทยุชุมชนจะมีบทบาทในการนำเสนอข่าวสารที่เข้าถึงประชาชนมาก เพราะชาวบ้านอยู่เรือกสวนไร่นา หรือออกไปเลี้ยงวัวเลี้ยงควายตามท้องทุ่ง ทุกคนจะมีวิทยุพก ติดตัวไปด้วย ก็มักจะเปิดวิทยุฟังเพลงฟังหมอลำ นักจัดรายการคนไหนพูดจาดีเอาใจเก่งคนก็จะ ติดใจ และนิยมติดตามรับฟัง ระหว่างเปิดเพลงก็จะมีกระบวนการสอดแทรกสาระทางการเมืองเข้าไปด้วย ผู้รับฟังก็จะซึมซับข้อมูลเข้าไปโดยอัตโนมัติ ”

มวลชนที่เดินทางมาปิดล้อมและเผาศาลากลางจังหวัดนั้น เชื่อว่าน่าจะเป็นกลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี เนื่องจากมีลักษณะการแต่งกายที่ประกอบด้วยเสื้อผ้าสีแดง โดยหนึ่งในผู้ถูกจับกุมในคดีเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีนั้นก็เป็นลูกชายของ ส.ส. จังหวัดอุดรธานีคนหนึ่ง ของพรรคเพื่อไทยรวมถึงแกนนำที่ปลุกระดมอยู่บนรถกระบะเป็นผู้จัดรายการของสถานีวิทยุชุมชนคนรักอุดร 97.25 Mhz การที่กลุ่มคนเสื้อแดงจำนวนมาก เดินทางมาปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธานีนั้นเกิดการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ตามที่แกนนำชี้หน้านั้น ไม่ใช่จะสามารถเชิญชวนมาเมื่อใดก็ได้ แต่การที่จะสามารถระดมคนมาได้เป็นจำนวนมากในเวลาไม่นาน การเกิดขึ้นและประสบความสำเร็จมีผลมาจากการรวมกลุ่มของชมรมคนรักอุดรที่มีมานาน โดยสมาชิกมี

ความเชื่อ อุดมการณ์ ความต้องการที่สอดคล้องกัน ซึ่งในกระบวนการสร้างกลุ่มจนประสบความสำเร็จดังกล่าว สอดคล้องกับทฤษฎีการณรงก์ทางการเมือง กล่าวคือ โดยภายใต้ความพยายามของนักจัดรายการ ที่เป็นแม่เหล็กในการดึงดูดผู้ฟังได้จำนวนมาก คือนายขวัญชัย ไพรพนา และนักจัดรายการคนอื่นๆ ของสถานีวิทยุ สร้างและรักษาระดับความเชื่อมั่น ความศรัทธาใน พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร พรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน หรือพรรคเพื่อไทยในปัจจุบัน ให้เกิดขึ้น โดยเผยแพร่ผ่านสื่อวิทยุชุมชนที่มีอยู่ในมือ เพิ่มการสนับสนุนจากผู้ฟังรายการที่มีอยู่จำนวนมาก โดยการให้ผู้ฟังสมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมคนรักอุดร สร้างกิจกรรมร่วมกันเพื่อเพิ่มปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม เช่นการรับประทานอาหารร่วมกัน การจัดเวทีปราศรัยให้ความรู้ทางการเมือง ลักษณะการณรงก์เป็นไปในลักษณะเชิดชูพรรคการเมืองที่ตนเองสนับสนุน และขณะเดียวกันก็มีการโจมตีกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้าม ประชาชนผู้รับฟังและร่วมกิจกรรมก็จะเกิดความรู้สึกการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์ไปในแนวทางเดียวกัน คือ มีความรัก ศรัทธา สนับสนุน พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และพรรคเพื่อไทยในขณะเดียวกันก็จะต่อต้านพรรคประชาธิปัตย์

ดังที่ได้กล่าวในข้างต้น เหตุการณ์การต่อสู้ทางการเมืองระหว่างรัฐบาลประชาธิปัตย์และกลุ่มคนเสื้อแดง ในช่วงระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 นั้น อารุฮันทรงพลังสำคัญประการหนึ่งที่ใช้ต่อสู้กันคือการสื่อสารทางการเมือง ในระดับประเทศกลุ่มคนเสื้อแดง สื่อสารทางการเมืองโดยการเผยแพร่ภาพการชุมนุมไปยังผู้สนับสนุนทั่วประเทศ ผ่านช่องทางการสื่อสารสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ช่องพีเพิลแซลแนล (แต่ถูกสั่งระงับการออกอากาศในเวลาต่อมา) และการถ่ายทอดสดเสียงจากเวทีชุมนุมเผยแพร่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เชื่อมต่อไปยังสถานีวิทยุชุมชนที่เป็นเครือข่ายในต่างจังหวัดเพื่อเผยแพร่ต่อไป ในจังหวัดอุดรธานี ก็เช่นกัน มีการนำเอาสัญญาณการถ่ายทอดสดการชุมนุมจากสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมพีเพิลแซลแนล เชื่อมต่อไปยังสถานีวิทยุชุมชน 97.50 Mhz ออกอากาศเพื่อให้สารข่าวสารเข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึงมากขึ้น ต่อมาเมื่อสถานีพีเพิลแซลแนลถูกสั่งปิดแล้ว ช่องทางการสื่อสารที่เหลืออยู่ก็คือ สถานีวิทยุชุมชน 97.50 Mhz ซึ่งเป็นสื่อหลักของชาวเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีแต่เดิมอยู่แล้ว ก็ได้มีการนำเอาเสียงการถ่ายทอดสดจากเวทีชุมนุมจากระบบอินเทอร์เน็ต เผยแพร่ออกอากาศเพื่อให้สมาชิกได้รับฟังไปพร้อมๆกันทั่วทั้งจังหวัดด้วย สลับกับการจัดรายการปกติของทางสถานี สื่อของคนเสื้อแดงที่นำเสนอเนื้อหา เหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง ได้ก่อให้เกิดการความรู้สึกขัดแย้งต่อ ทหารและรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ ที่สลายการชุมนุมของคนเสื้อแดง ที่มีคนบาดเจ็บล้มตายจำนวนมากทั้งเจ้าหน้าที่และประชาชน

สอดคล้องกับ คำให้สัมภาษณ์ของ นายทองดี เทพสาร เป็นผู้ใหญ่บ้านเชิงพิณ ซึ่งมีลูกบ้านถูกจับกุมในเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีหลายคน กล่าวว่า “สมาชิกในหมู่บ้านมีผู้ที่สนใจข่าวสารทางการเมือง และบางส่วนก็ไม่สนใจเรื่องการเมือง ชาวบ้านส่วนที่สนใจ

เรื่องการเมืองส่วนใหญ่จะนิยมติดตามรับฟังสถานีวิทยุชุมชนคนรักอุดร เพราะเห็นว่ามี การนำเสนอ ข่าวสารอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งมีเนื้อหาข่าวบางอย่าง ที่ไม่ได้รับทราบจากช่องข่าวทั่วไป เช่น ข่าว ทหารยิงประชาชน ที่บางครั้งสื่อปกติทั่วไปก็ไม่นำเสนอข่าว แต่ได้รับทราบจากวิทยุชุมชนคนรัก อุดร ชาวบ้านที่รับฟังข่าวสารเหล่านี้จึง มีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อทหารและรัฐบาล”

รัฐบาลได้ตระหนักถึง และรับรู้ถึงความสำคัญของการสื่อสารที่มีบทบาทต่อการ ปลุกระดมมวลชนในการชุมนุม จึงได้มีความพยายามตัดการสื่อสารของผู้ชุมนุม โดยในวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2553 ได้ประกาศคำสั่งระงับการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์พีเพิลแซนแนล โดย ให้เหตุผลว่า “การที่สถานีพีเพิลแซนแนล ถ่ายทอดการชุมนุม นปช. ที่เวทีราชประสงค์ โดยมีการ บิดเบือนข้อมูลข่าวสารและส่งผลกระทบต่อสถาบัน บุคคล และองค์กร ทำให้เกิดความเข้าใจผิด เป็นการปลุกระดมประชาชนให้มีความเกลียดชังรัฐและเจ้าหน้าที่ ทั้งการถ่ายทอดการชุมนุม ดังกล่าว ซึ่งถูกประกาศว่าเป็นการชุมนุมที่ผิดกฎหมายและขัดต่อรัฐธรรมนูญตามคำสั่งศาลแพ่งจึง เป็นการทำผิดกฎหมายและสนับสนุนการทำผิดกฎหมาย” และประกาศห้ามมิให้บุคคลเข้าไปในพื้นที่ สถานีบริการภาคพื้นดิน ไทยคมลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และห้ามเข้าพื้นที่บริเวณบริษัท ไทยคม จำกัด (มหาชน) สถานีดาวเทียมไทยคม ถนนรัตนวิเบศร์ ตำบลบางกระสอ อำเภอเมือง นนทบุรี

วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เมื่อมีข่าวว่าทหารจะสลายการชุมนุมของกลุ่ม คนเสื้อแดงที่สี่แยกราชประสงค์ ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีสถานีวิทยุชุมชนคนเสื้อแดง ชมรมคนรักอุดร 97.50 Mhz ได้ออกประกาศทางรายการของสถานีให้คนเสื้อแดงออกมารวมตัวกันที่ทุ่งศรีเมือง คนเสื้อแดงในพื้นที่ อำเภอเมืองอุดรธานี เดินทางมาด้วยรถเครื่องขยายเสียง และรถยนต์กระบะ มายังบริเวณข้างสนามทุ่งศรีเมือง และได้ทยอยมารวมตัวกันมากขึ้นเรื่อยๆ กระทั่ง เวลาประมาณ 12.30 น. กลุ่มคนเสื้อแดงที่ชุมนุมกันอยู่ที่ถนนหน้าศาลากลางได้ยื่นว่า แกนนำที่กรุงเทพฯ ถูกจับ และโดนยิงเสียชีวิตหมดแล้ว กลุ่มผู้ชุมนุมจึงได้ฟังประตูทางเข้าบุกเข้าไปในบริเวณตัวศาลากลาง และ ก็เกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดเกิดขึ้น หลังจากเหตุการณ์สงบแล้วสถานีวิทยุ เอฟเอ็ม 97.25 Mhz ก็ได้ถูกฝ่ายราชการสั่งระงับ การออกอากาศในเหตุการณ์นี้ ได้มีผู้เสียชีวิต 1 คน ซึ่งการ เผาศาลากลางจังหวัดที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากผลของการสื่อสารทางการเมือง ที่เป็นเครื่องมือในการ ปลุกระดมมวลชนตามที่แกนนำต้องการ

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงทฤษฎีลักษณะร่วมของฝูงชน ที่สำคัญมี 3 ประการได้แก่

1. การไม่รู้จักซึ่งกันและกัน (Anonymity) เมื่อปัจเจกชนมารวมกัน เป็นฝูงชน พวกเขาจะรู้สึกว่า พวกเขามีอำนาจลึกลับที่มองไม่เห็นร่วมกัน (Invisible Power) และจากการที่ สมาชิกส่วนใหญ่ในฝูงชนไม่รู้จักกันเป็นการส่วนตัวแต่ละคนจึงไม่รู้สึกรับผิดชอบ และพร้อมที่จะ แสดงออกอย่างเต็มที่โดยไม่ตะจิตตะขวางใจ เมื่อพลังเหล่านี้ถูกแสดงออกมาพร้อมๆกัน ฝูงชนจะ

รู้สึกว่าคุณมีอำนาจลึกลับดังกล่าว

2. การแพร่ระบาด(Contagion) เมื่อปัจเจกชนมารวมกันเป็นฝูงชนภายใต้สถานการณ์เดียวกันจะมีการแพร่ระบาดทางความคิดและพฤติกรรมจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งอย่างรวดเร็วซึ่งนำไปสู่การกระทำร่วมกัน

3.การโน้มน้าวจิตใจ (Suggestivity) เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมฝูงชน การถูกโน้มน้าวจิตใจ โดยผู้นำฝูงชนจะทำให้ฝูงชนเกิดความรู้สึกร่วมกันจนสลัดความมีสติสำนึกส่วนตัว (Conscious Personality) และพร้อมทำตามที่ผู้นำฝูงชนสร้างขึ้นทุกประการ

การรวมตัวกันของคนเสื้อแดงในจังหวัดอุดรธานีเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 คนจำนวนกว่า 2,000 คน สามารถรวมตัวกันได้อย่างรวดเร็วในครึ่งวัน แสดงให้เห็นกระบวนการการสื่อสารทางการเมืองของชาวเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี ที่มีประสิทธิภาพสูง การเกิดจลาจลจนเกิดการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี นั้น สามารถนำทฤษฎีการศึกษาฝูงชน (Crowd) มาเป็นกรอบการวิเคราะห์ลักษณะร่วมของฝูงชน ที่สำคัญ 3 ประการที่นำมาสู่เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ได้แก่

1. ในเหตุการณ์การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 นั้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ที่ถูกจับกุมในเหตุการณ์ ทุกคนให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่าเพียงไปสังเกตการณ์เท่านั้น ไม่ได้มีส่วนรู้เห็นต่อการก่อการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีแต่อย่างใด และสิ่งทุกคนมีความเห็นที่ตรงกันคือ เห็นว่ากลุ่มคนที่มาทั้งหมดไม่ได้รู้จักกัน ซึ่งผู้วิจัยคาดว่า อาจจะเป็นคนที่มาจากต่างหมู่บ้าน ต่างอำเภอ แต่มีอุดมการณ์เดียวกันมารวมกันตามการชักนำของผู้นำกลุ่ม จึงไม่รู้จักกัน เช่น นางวิไล ธาตุไพบูลย์ ซึ่งเป็นผู้ถูกจับในคดีเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ปัจจุบัน (วันเก็บข้อมูล วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2554) ต้องไปรายงานตัวต่อศาลจังหวัดอุดรธานี เดือนละหนึ่งครั้ง ให้สัมภาษณ์ว่า “ขณะที่เดินทางมาทำธุระที่ในเมืองได้ทราบข่าวจากเพื่อนบ้านที่ฟังวิทยุอยู่ โทรศัพท์บอกว่าที่ศาลากลางจังหวัดอุดรธานีมีการชุมนุมกันของประชาชน จึงเข้าไปดูการชุมนุม เห็นคนจำนวนมากมาย ในกลุ่มคนเหล่านั้นไม่มีคนที่ตนเองรู้จักเลย และต่อมาก็เห็นมีควันไฟออกลอยมาจากหน้าต่างศาลากลางจังหวัดหลังเก่า แต่ไม่ทราบว่ามีใครเผา ”

หรือ นางเพียง ชาวพ้อคำ ผู้ถูกจับกุมในคดีเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีเช่นกัน ให้สัมภาษณ์ว่า “ตนเองไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผาศาลากลางจังหวัด เพียงแต่บังเอิญผ่านไปแถวนั้น จึงแวะดู มีคนจำนวนมากที่ชุมนุมกันอยู่บริเวณทุ่งศรีเมืองและถนนหน้าศาลากลางจังหวัด แต่ไม่มีคนที่ตนรู้จักกันอยู่ในนั้นเลย ในเวลาต่อมาได้เห็นว่ามีการเกิดไฟไหม้ขึ้นที่อาคารศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ไม่ได้เห็นคนจุดไฟ เห็นแต่ควันไฟออกมาจากช่องหน้าต่างของอาคารชั้นสอง”

ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในการเหตุการณ์การเผาศาลากลางจังหวัดกล่าวมาได้

ข้อมูลว่ากลุ่มคนที่มาปิดล้อมศาลากลางจังหวัดนั้น ไม่ได้เป็นคนที่รู้จักกันทั้งหมด ในส่วนที่ผู้วิจัยสังเกตจากภาพถ่าย และภาพเคลื่อนไหวที่ได้บันทึกไว้ในวันเกิดเหตุ โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ผู้ที่ก่อการเผาอาคารศาลากลางจังหวัดนั้นได้ ปิดหน้าด้วยหมวกไหมพรม ใส่หมวกกันน็อกเต็มใบ หรือบางคนใช้ผ้าปิดหน้าอำพรางตนเอง ซึ่งหากเป็นคนที่ไม่รู้จักกันมาก่อนก็ยากที่จะจำใบหน้าได้ และอาจจะด้วยความเข้าใจว่าคงไม่มีใครรู้จัก หากจะกระทำความผิดทำอะไรก็คงไม่มีใครจดจำ และตามจับตัวเอาความผิดได้ จึงมีความกล้าที่จะจุดไฟเผาอาคารศาลากลางจังหวัด ซึ่งเป็นทรัพย์สินสมบัติที่ทุกคนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน หากในภาวะปกติก็อาจจะไม่มีความกล้าที่จะลงมือเผา

นายคุณฐิติ ช่อสูงเนิน สมาชิกชมรมคนรักอุดร ให้สัมภาษณ์ว่า “มันใจว่ากลุ่มผู้ที่ปิดล้อมศาลากลางจังหวัดนั้น เป็นกลุ่มคนเสื้อแดง เจตจำนงแต่แรกที่ปิดล้อมศาลากลางนั้นเข้าใจว่าไม่ได้ตั้งใจที่จะเผาศาลากลางจังหวัดแต่เพียงแสดงออกเพื่อต่อรองกับรัฐบาลเพื่อไม่ให้สลายการชุมนุมที่กรุงเทพฯ แต่เมื่อปิดล้อมแล้วด้วยคนมีจำนวนมากจึงเกิดความวุ่นวาย แขนงนำควบคุมฝูงชนไม่อยู่จึงเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดขึ้นมา”

จากคำสัมภาษณ์ น่าสนใจที่ว่า “แกนนำควบคุมฝูงชน”ไม่อยู่ ถ้าไม่ใช่การสั่งการโดยแกนนำ ก็แสดงให้เห็นถึงความฮึกเหิม ความตึกคะนองลำพองใจ หรือมีอำนาจลึกลับดังที่ทฤษฎีฝูงชนกล่าวไว้ เป็นสิ่งกระตุ้นให้คนเหล่านั้นก่อการเผาอาคารศาลากลางจังหวัด ประกอบกับผู้วิจัยได้พิจารณาจากภาพถ่าย เห็นว่าผู้ที่อยู่แถวหน้ากลุ่มผู้ปิดล้อมศาลากลางจังหวัด ได้มีการขว้างปาวัตถุบางอย่างเข้าไปในศาลากลางเข้าใจว่าเป็นขวดขนาดเล็กผสมน้ำมันจุดไฟ (แสดงถึงการมีการเตรียมการมาอย่างดี) ผู้ที่ขว้างวัตถุนั้นนอกจากจะพลาดไปหน้าแล้ว บางคนไม่ใส่เสื้อ (แสดงถึงความไม่สนใจใยดีในภาพลักษณ์ต่อสาธารณชนรายรอบ) ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นชายวัยรุ่น คาดเดาอายุน่าจะอยู่ระหว่าง ประมาณ 17 – 25 ปี ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในวัยที่มีวุฒิภาวะยังไม่สูงนัก ขาดความยั้งคิด วิจารณ์ที่รอบด้าน เมื่อเกิดมีแรงช่วยจากภายนอกเพียงเล็กน้อยจากสิ่งใดก็ตาม ก็จะเกิดความตึกคะนองที่สามารถกระทำการใดก็ได้ที่ขาดความยับยั้งชั่งใจได้ และสถานการณ์เวลานั้นเสมือนกำลังว่าอยู่กำลังในสภาวะอนาธิปไตย เสมือนว่าการบังคับใช้กฎหมายไม่มี จึงเกิดความฮึกเหิมไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย และเกิดภาวะผู้นำกลุ่มไม่สามารถควบคุมฝูงชนได้ ก็เป็นไปได้

2. ทุกคนที่มาปิดล้อมศาลากลางจังหวัดมาโดยได้รับข่าวว่าทหารจะสลายการชุมนุมของคนเสื้อแดงที่กรุงเทพฯกรุงเทพมหานคร และจากการเชิญชวนของแกนนำผ่านวิทยุชุมชน 97.50 Mhz หรือการบอกกล่าวผ่านทางโทรศัพท์มือถือ และด้วยการบอกต่อกันปากต่อปากของคนในชุมชนเดียวกัน ให้มารวมตัวกันที่ศาลากลางจังหวัด กล่าวได้ว่า ทุกคนมาด้วยวัตถุประสงค์เดียวกันมีอุดมการณ์ร่วมกัน คือมาปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นการต่อรองกับรัฐบาลไม่ให้มีการสลายการชุมนุมที่กรุงเทพมหานคร ไม่ต้องการพ่ายแพ้ในเกมสัการการเมืองนี้

3. การโน้มน้าวจิตใจ (Suggestivity) เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อ

พฤติกรรมฝูงชน การถูกโน้มน้าวจิตใจ โดยผู้นำฝูงชนจะทำให้ฝูงชนเกิดความรู้สึกร่วมกันจนสลัดความมีสติสำนึกส่วนตัว (Conscious Personality) และพร้อมทำตามที่ผู้นำฝูงชนสร้างขึ้นทุกประการ

ในวันเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธาณินั้นแกนนำผู้ชุมนุมที่ปิดล้อมศาลากลางได้ปราศรัยบนรถกระบะติดเครื่องกระจายเสียงเพื่อปลุกระดมมวลชนตลอดเวลา ซึ่งมีส่วนในการกระตุ้นความรู้สึกของผู้ชุมนุม และเหตุการณ์นี้สืบเนื่องมาจากการโน้มน้าวจิตใจของแกนนำจากกรุงเทพอีกทอดหนึ่ง ดังคำสัมภาษณ์ของนายขวัญชัย ไพรพนา ให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนว่า

“ตนต้องดูสถานการณ์ว่า หากรัฐบาลใช้กำลังเข้าปราบกลุ่มผู้ชุมนุมเมื่อไหร่ ถ้าหากเป็นคืนนี้ ตนคงจะให้สมาชิกชมรมคนรักอุดรที่พร้อมจะไปชุมนุม ทำการปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธาณินทันที แต่ต้องดูสถานการณ์ที่กรุงเทพฯ ด้วยว่า จะเกิดเหตุการณ์รุนแรงกับคนเสื้อแดงที่กำลังชุมนุมอยู่หรือไม่ เมื่อถึงอุดรฯแล้ว อาจจะมีการดำเนินการเลยทันที ก็ได้”
(<http://www.thairath.co.th/content/region/75504>)

จากคำสัมภาษณ์ของนายขวัญชัย ไพรพนา ที่จะนำสมาชิกชมรมคนรักอุดรมาปิดล้อมศาลากลางจังหวัดนั้นน่าจะสืบเนื่องมาจากการโน้มน้าวจิตใจของแกนนำในระดับสูงกว่านายขวัญชัยอีกชั้นหนึ่ง อาจจะเป็น พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ที่กล่าวปราศรัยผ่านระบบอินเทอร์เน็ตมายังเวทีการชุมนุม ให้แนวทางการปฏิบัติว่าหากรัฐบาลดำเนินการสลายการชุมนุม ให้คนเสื้อแดงในต่างจังหวัดไปรวมตัวกันที่ศาลากลางจังหวัดของตนเอง รวมถึงแกนนำการชุมนุมหลายคนก็ปราศรัยไปในลักษณะเดียวกัน คือให้ไปรวมตัวที่ศาลากลาง กล่าวถึงการเผาบ้านเมืองเปรียบเสมือนเป็นการตอกย้ำให้ผู้ชุมนุมปฏิบัติตาม ดังนี้

พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ปราศรัยว่า “ผมอยากจะฝากบอกคนเสื้อแดงทั่วประเทศครับ อีกครั้งหนึ่งครับ ว่าถ้ามีอะไรเกิดขึ้น รุนแรงกับพี่น้องเสื้อแดงที่กรุงเทพฯ พี่น้องเสื้อแดงต่างจังหวัดให้ไปที่ ศาลากลางกัน ให้เต็มที่” (<http://www.youtube.com/watch?v=qnz847epn8>)

นายอริสมันต์ พงษ์เรืองรอง ปราศรัยว่า “ถ้ารู้ว่าเขาจะปราบปรามไม่ต้องเตรียมอะไรมาก มาด้วยกันขวดแก้วคนละใบ มาเติมน้ำมันเอาข้างหน้า บรรจุน้ำมันได้ 75 ซีซี ถึงหนึ่งลิตร ถ้าเราคนหนึ่งล้านคนในกรุงเทพมหานคร มีน้ำมันหนึ่งล้านลิตรรับรองว่า ก.ท.ม. เป็นทะเลเพลิงอย่างแน่นอน การสู้ของคนเสื้อแดงแบบง่ายๆ อย่างนี้บอกให้ทหารได้รับทราบ บอกให้ทหารสุนักรับใช้อำมาตย์ได้รู้ว่าถ้าคุณทำร้ายคนเสื้อแดงแม้เลือดหยดแต่หยดเดียว นั่นหมายความว่ากรุงเทพจะเป็นทะเลเพลิงทันที ส่วนต่างจังหวัดจตุพรได้บอกแล้วให้รอฟังข่าวว่า พี่น้องที่อยู่ต่างในจังหวัดไม่ได้มาไม่เป็นไร ถ้ามีอะไรเกิดขึ้นทันทีรวมตัวกันที่ศาลากลาง ไม่ต้องรอเงื่อนไขจัดการให้ราบพนาสูญ”

(<http://www.youtube.com/watch?v=qnz847epn8>)

นายวีระ มุสิกพงษ์ ปราศรัยว่า “นี่กว่ายุทธวิธีแบบนี้จะทำให้คนเขากลัว นี่กว่า

ยุทธวิธีแบบนี้จะทำให้พี่น้องแตกसानชานเซ็นกลับบ้าน ไร่เรื่องแตกกลับบ้านนั้นน่าจะเป็นไปได้ แต่จะบอกให้รู้ว่า ไฟจะลุกท่วมทุกตารางนิ้วของประเทศไทย”

(<http://www.youtube.com/watch?v=qnz847epn8>)

นายฉัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ปราศรัยว่า “หากพวกคุณยึดอำนาจพวกผมเผาทั่วประเทศเผาไปเลยพี่น้องผมรับผิดชอบเอง แล้วใครจะจับจะเอาอะไรมาเอากับผมนี้ ถ้าพวกคุณยึดอำนาจเผา” (<http://www.youtube.com/watch?v=qnz847epn8>)

นายจตุพร พรหมพันธุ์ ปราศรัยว่า “ขอให้เสื้อแดงซึ่งอยู่ทุกจังหวัด ฟังภารกิจดังต่อไปนี้ ให้ไปรวมตัวที่ศาลากลาง รอเวลา มีการปราบเมื่อไหร่ตัดสินใจได้ทันที ทุกจังหวัดให้ไปศาลากลาง ฟังสัญญาณจากที่นี่ จอมืดเมื่อไหร่แปลว่าได้มีการปราบแล้ว พี่น้องใช้กลยุทธ์ปิดจัดการได้ทันที ” (http://www.youtube.com/watch?v=kjR4CGBYwRQ&feature=player_embedded#!)

แกนนำการชุมนุมผู้ที่ชาวเสื้อแดงอุดรธานีให้ความเคารพนับถือ ศรีทธา อย่าง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ที่ได้กล่าวปราศรัยผ่านระบบอินเตอร์เน็ตมายังเวทีการชุมนุม โดยมีคำพูดที่ชี้แนะให้ไปรวมตัวกันที่ศาลากลางจังหวัดให้มากที่สุด ผลให้กลุ่มผู้ชุมนุมจะเกิดความฮึกเหิมและพร้อมที่จะปฏิบัติตาม รวมถึงแกนนำคนสำคัญหลายคนที่ได้ปราศรัยบนเวทีการชุมนุมอย่างดุเดือด ว่าถ้าหากรัฐบาลใช้กำลังทหารสลายการชุมนุมให้ทุกคนไปรวมตัวกันที่ศาลากลางจังหวัดในจังหวัดของตัวเอง หรือบางคนกล่าวเน้นย้ำเรื่องการเผา บางคนกล่าวถึงทั้งการรวมตัวที่ศาลากลางจังหวัดและการเผา ซึ่งการปราศรัยของแกนนำ ทุกคำพูดมีการถ่ายทอดสดผ่านสื่อแพร่กระจายไปทั่วประเทศ รวมถึงจังหวัดอุดรธานีด้วย และแกนนำโดยตรงของชมรมคนรักอุดร คือ นายขวัญชัย ไพรพนา ที่ให้สัมภาษณ์สนับสนุน แม้ว่าแกนนำทั้งหลายท่านนั้นจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ตามทฤษฎีฝูงชนแล้วในสถานการณ์แบบนี้ ผู้ฟังพร้อมที่จะเชื่อผู้นำและพร้อมทำตามที่ผู้นำสั่งทุกประการ จะมีความรู้สึกร่วมกัน ฝูงชน เกิดความรู้สึกร่วมกันจนสติความมีสติสำนึกรู้ตัว (Conscious Personality) ซึ่งในกรณีนี้ สรุปรูปจากที่แกนนำทุกคนปราศรัย ก็สามารถตีความได้ว่า เมื่อรัฐบาลสลายการชุมนุมก็ให้ไปปิดล้อมศาลากลางจังหวัดแล้วก็เผาไฟกลุ่มผู้ชุมนุมที่ฟังอยู่ก็อาจตีความเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553

2.4. ศาลากลางจังหวัดกับการเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจรัฐในสวนภูมิภาค

จากกรณีที่แกนนำผู้ชุมนุมคนเสื้อแดงปราศรัย โดยมีเงื่อนไขว่าหากรัฐบาลใช้กำลังสลายการชุมนุมของคนเสื้อแดง ณ สี่แยกราชประสงค์เมื่อใด ให้คนเสื้อแดงที่อยู่ต่างจังหวัดไปรวมตัวกันที่ศาลากลางจังหวัดให้มากที่สุด ผู้วิจัยจึงสงสัยว่า เหตุใดจึงต้องไปรวมตัวที่ศาลากลางจังหวัด สถานการณ์ราชการสำคัญอื่นๆ มีมากมาย เหตุใดจึงไม่ได้ถูกเลือกให้เป็นเป้าหมาย และจึงเป็น

ที่มาของการศึกษาวิจัยในหัวข้อนี้ ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างว่าเพราะเหตุผลใดกลุ่มคนเสื้อแดงถึงเลือกที่จะไปชุมนุมที่ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี นายธนากร เบญจจินดา ข้าราชการพลเรือนสามัญระดับชำนาญการพิเศษ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ให้สัมภาษณ์ว่า

“การที่กลุ่มคนเสื้อแดงชุมนุมปิดล้อมและเผาอาคารศาลากลางจังหวัดอุดรธานี นั้น เนื่องจากเห็นว่าผู้ว่าราชการจังหวัดทำงานอยู่ที่นั่น และมีหน่วยงานราชการหลายหน่วยงานที่มีสำนักงานตั้งอยู่ที่แห่งนั้น ประชาชนเหล่านั้นจึงเห็นว่าศาลากลางจังหวัดเป็นศูนย์กลางของทางราชการ และเป็นศูนย์กลางของรัฐบาลด้วย”

จากคำตอบเบื้องต้นการที่กลุ่มคนเสื้อแดงได้มารวมตัวกันปิดล้อมศาลากลางจังหวัดนั้นก็เพราะเห็นว่า มีผู้ว่าราชการจังหวัดทำงานอยู่ที่ศาลากลางจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดคือข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ที่มีตำแหน่งบริหารสูงสุดในจังหวัด และเป็นผู้มีอำนาจในการบังคับบัญชาข้าราชการพลเรือนทั้งจังหวัด เมื่ออำนาจการบริหารราชการสูงสุดในจังหวัดอุดรธานีอยู่ที่ศาลากลางจังหวัด และถือว่าเป็นศูนย์กลางของรัฐบาลด้วย จึงเป็นที่สนใจของผู้วิจัยว่า นอกจากผู้ว่าราชการจังหวัดทำงานอยู่ศาลากลาง หรือการเป็นศูนย์กลางของส่วนราชการแล้ว ยังมีที่มาของความหมายที่มากกว่านี้หรือไม่ แก่นำผู้ชุมนุมที่เป็นถึงอดีตนายกรัฐมนตรี จึงเล็งเห็นเป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์สำคัญในการต่อสู้ทางการเมืองของคนเสื้อแดง การศึกษาถึงการแสดงความคิดเห็นดังกล่าว ทฤษฎีสัญญาวิทยา เหมาะสมที่จะมาใช้อธิบาย

กาญจนา แก้วเทพ (จารึก เหล่าประเสริฐ 2550 :18) ได้สรุป เรื่องสัญญา ไว้ดังนี้

1. ผู้คน หรือวัตถุสิ่งของทุกอย่างในโลก ล้วนสามารถเป็น “สัญญา”(sign) ได้ หากมีการ “มอบหมายความหมาย” (assign) หรือ “ประกอบสร้างความหมาย”(meaning construction) ให้แก่ตัวผู้คนหรือวัตถุสิ่งของนั้นๆ
2. ความหมายจะเกิดขึ้นได้ต้องมี “ปฏิบัติการทางสังคม”(Social practice) หรือต้องมี “กระบวนการประกอบการสร้างความหมาย”
3. ความหมายที่เกิดขึ้นต้องมีการรับรู้จากผู้ใช้สัญญา

เมื่อนำทฤษฎีสัญญาวิทยา มาพิจารณาในเรื่องการแสดงความคิดเห็นของอาคารศาลากลางจังหวัดอุดรธานีต่อการเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์กลางของรัฐบาลในจังหวัดอุดรธานี สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. กระบวนการ “การมอบหมายความหมาย” (assign) หรือ “การประกอบสร้างความหมาย” (meaning construction) ให้แก่ศาลากลางจังหวัด

การสร้างความหมายให้แก่ศาลากลางจังหวัดในการเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจทางการเมือง ได้มีการมอบหมายให้จากผู้ถือครองอำนาจนานมาแล้ว และเพื่อความสมบูรณ์

ของเนื้อหาในงานวิจัยนี้จึงจะอธิบายการเริ่มต้นสร้างความหมายให้กับศาลากลางจังหวัด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากสาระของความหมายมีสิ่งเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องต่อกันมาอยู่ถึงปัจจุบันแต่อาจมีการแปรเปลี่ยนความหมายในการรับรู้ของผู้คนไปบ้างตามปัจจัยสิ่งแวดล้อม และกาลเวลา

การสร้างความหมายให้ศาลากลางครั้งแรกมีหลักฐานปรากฏ ในสมัยรัชกาลที่ 4 โดย ศาลากลางนั้นได้ถูกปล่อยทิ้งร้างจนทรุดโทรมจึงทรงมีความประสงค์ให้บูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ โดยได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อดำเนินการ แล้วทรงพระราชทานป้ายจำหลัก และเครื่องหมายต่างๆ ให้ติดไว้ ณ อาคารศาลากลางนั้นหลังจากบูรณปฏิสังขรณ์เสร็จ ในทางสัญลักษณ์ถือว่า เป็นการมอบความหมายแฝง ให้กับอาคารศาลากลางถึงการมีอำนาจของพระมหากษัตริย์อยู่ในดินแดนแห่งนั้น โดยมีอาคารศาลากลางหลังใหม่พร้อมกับป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ติดอยู่สถานที่แห่งนั้น ทำหน้าที่ในการประกาศให้คนทั่วไปได้รับรู้ถึงความหมายของมัน เป็นการมอบความหมายแห่งการเป็นศูนย์อำนาจของภาครัฐในส่วนภูมิภาคให้แก่ศาลากลางในระยะแรก

ในสมัยรัชกาลที่ 5 การมอบความหมายให้ศาลากลาง และแสดงความหมายดังกล่าวก็ได้ดำเนินต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง แต่มีการเปลี่ยนแปลงในวัตถุประสงค์ที่ใช้สำหรับแสดงความหมายเล็กน้อย กล่าวคือได้มีการเปลี่ยนตราที่ติดอยู่ ศาลากลางมาเป็นพระราชลัญจกรประจำแผ่นดินแทน หรือที่เรียกกันว่า “ตราอาร์ม” ซึ่งเป็นรูปตราของแผ่นดิน แต่หลังจากใช้ตราอาร์มไประยะหนึ่งแล้ว รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชดำริว่ารูปตราอาร์มนั้นเป็นฝรั่งไป จึงโปรดเกล้าให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขโดยนำตรา ครุฑพ่าห์ ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินสมัยอยุธยาทรงเคยใช้ เป็น “พระราชลัญจกรพระครุฑพ่าห์” หรือที่เรียกกันว่า “ตราครุฑ” ที่มีปรากฏใช้กันต่อมาจนถึงทุกวันนี้ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2538) ก็แสดงว่าการมอบความหมายในการแสดงถึงอำนาจของพระมหากษัตริย์ผ่านตราครุฑขนาดใหญ่ที่ติดอยู่อาคารศาลากลาง ก็ยังได้มีอยู่จนถึงปัจจุบันที่เป็นศาลากลางจังหวัดอย่างไม่เปลี่ยนแปลงแต่การรับรู้ของผู้คนอาจเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย บางคนอาจเข้าใจว่าตราครุฑคือตราของทางราชการ และ ในสมัยรัชกาลที่ 5 เจ้านายคนสำคัญท่านหนึ่งซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารราชการของกระทรวงมหาดไทยอย่างมาก คือสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเป็นเวลานานถึง 23 ปี งานรับผิดชอบในกระทรวงมหาดไทยทั้งหมดจะอยู่ในการควบคุมของท่าน รวมถึงการก่อสร้างศาลากลางจังหวัดด้วยจึงถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการมอบความหมายและความสำคัญแก่ศาลากลางจังหวัดในการแสดงถึงการเป็นศูนย์รวมแห่งอำนาจการปกครองในภูมิภาคด้วย เมื่อเข้าดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ท่านได้ทรงปรับปรุงงานของกระทรวงมหาดไทยหลายประการ มีกำหนดการออกตรวจราชการ หัวเมือง และให้มีการจัดสร้างศาลากลางจังหวัดทุกจังหวัด โดยท่านเป็นผู้เลือกจุดเหมาะสมที่จะปลูกศาลากลางแทบทุกเมือง คน

สมัยนั้นจะถือว่าศาลากลางอยู่ที่ไหนตรงนั้นคือเมือง ในการก่อตั้งเมืองนั้นมักจะเลือกทำเลที่มีน้ำ และเป็นที่น่าทำนาได้เป็นหลัก และระยะเมืองก็เอาเกณฑ์การเดินทางเท้าแต่เช้าถึงเย็นในที่หยุดพัก ระยะทางจึงมักอยู่ในระยะ 60 กิโลเมตรเสมอ ดังเช่น นครปฐม ราชบุรี เพชรบุรี เป็นต้น และยังได้ยึดเอาความสะดวกของราษฎรเป็นหลัก คือ ที่เป็นทางน้ำไหลผ่านเพื่อให้สะดวกแก่การคมนาคมของราษฎร (กระทรวงมหาดไทย, 2542 : 16)

ในกระบวนการมอบความหมายและการแสดงความหมายของศาลากลางในสมัยรัชกาลที่ 5 ศาลากลางในการเป็นอาคารที่แสดงถึงการมีอยู่ของอำนาจกษัตริย์ ในส่วนนี้ยังมีการแสดงความหมายอยู่แบบนัยยะ (connotative meaning) หรือความหมายแฝง โดยการแสดงความหมายผ่านสัญลักษณ์เครื่องหมายของกษัตริย์ที่ติดอยู่อาคารศาลากลาง ได้แก่ครุฑพ่าห์ และมากกว่านั้นศาลากลางจังหวัดยังได้แสดงถึงการเป็นศูนย์กลางอำนาจของอาณาจักรด้วย เป็นการแสดงความหมายโดยอรรถ (denotative meaning) หรือ “ความหมายตรง” คือการแสดงความหมายให้เห็นได้โดยตรงไม่ต้องมีการตีความ ที่สลับซับซ้อน กล่าวคือ อาคารศาลากลางจังหวัดแสดงถึงการเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นเมือง เพราะบริเวณไหนที่ศาลากลางจังหวัดตั้งอยู่ บริเวณนั้นก็จะเป็นเมือง และเป็นใจกลางอาณาจักรเมือง เนื่องจากการก่อตั้งเมืองได้วัดเอาจากระยะทางที่รายรอบรัศมี 60 กิโลเมตร จากตัวศาลากลางจังหวัดเสมอไป และการเลือกที่สร้างเมืองก็เลือกที่มีทำเลเหมาะสม คือที่เป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำไหลผ่าน และยังสะดวกต่อการสัญจรไปมา และเป็นที่น่าสามารถทำนาได้ แสดงให้เห็นว่า ศาลากลางก็คือจุดศูนย์กลางที่รวมเอาความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญรุ่งเรือง การเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง และเป็นศูนย์กลางอำนาจรัฐ ที่ประชาชนทั่วไปก็สามารถรับทราบเข้าใจความหมายดังกล่าวโดยธรรมชาติสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ช่วงการเปลี่ยนแปลงการแสดงความหมายครั้งสำคัญของศาลากลางจังหวัด เมื่อการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้สิ้นสุดลง ด้วยเกิดเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยคณะราษฎร เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 อำนาจการปกครองประเทศได้ย้ายศูนย์กลางการปกครองจากเดิมอยู่ที่กษัตริย์มาสู่กลุ่มคณะรัฐประหาร ดังนั้นศูนย์กลางการปกครองตรงไหนที่เคยเป็นอำนาจของกษัตริย์ ก็ได้กลายเป็นอำนาจของรัฐบาลแทน การรับรู้ของประชาชนก็ค่อยเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ณ เวลานี้ความหมายของศาลากลางจังหวัด คนเริ่มรับรู้ว่ามีไม่ใช่อำนาจที่ เป็นแสดงถึงอำนาจของกษัตริย์สถิตอยู่ แต่ในทางกายภาพความหมายแฝงยังคงมีอยู่เช่นเดิม เนื่องจากตราครุฑยังมีได้ยกเลิกไป ยังคงติดอยู่ที่ศาลากลางเหมือนเดิม แต่ผู้คนจะรับรู้กันในความหมายใหม่ว่าเป็นตราของราชการ แต่ศาลากลางยังเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์กลางของเมืองเหมือนเดิมคือเป็นศูนย์กลางของราชการ ซึ่งราชการก็คือผู้บังคับบัญชาของรัฐบาล ดังนั้นความสำคัญของศาลากลางจังหวัดในการแสดงถึงศูนย์กลางของอำนาจรัฐในภูมิภาคจึงมิได้ลดความสำคัญลงแต่อย่างใด เพียงแต่แปรเปลี่ยนการรับรู้ของผู้คนในสถานะของผู้ครองอำนาจ

เท่านั้น

การมอบความหมายให้ศาลากลางจังหวัดยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้ คือการที่โครงสร้างการปกครองในภูมิภาคใช้ศาลากลางจังหวัดให้ทำหน้าที่เป็นสถานที่สำหรับ ปฏิบัติราชการของหน่วยงานส่วนภูมิภาคทั้งหมด และเป็นสถานที่ปฏิบัติราชการของผู้ว่าราชการ จังหวัด ซึ่งเป็นข้าราชการกระทรวงมหาดไทย และตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ แผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบบริหารราชการส่วนภูมิภาคทั้ง ปวง และยังมอบหมายในฐานะผู้แทนของรัฐบาล ไปปฏิบัติงานส่วนภูมิภาค และยังกำหนดให้ สำนักงานจังหวัด ซึ่งสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไป และ การวางแผนพัฒนาจังหวัดนั้นอีกด้วย จึงเห็นได้ว่าด้วยโครงสร้างทางการปกครอง และรูปแบบการ จัดวางสำนักงานตามที่กฎหมายกำหนด ได้เป็นการสร้างความเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจรัฐให้ ชัดเจนมาก โดยในส่วนนี้เป็นการแสดงความหมายโดยตรง และด้วยการที่ประชาชนต้องมาติดต่อ ราชการอยู่เสมอซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับชีวิตประจำวันของประชาชน จึงได้เป็นการค่อยๆ สร้าง ความหมายให้เป็นที่รับทราบของคนทั่วไปทั้งจังหวัดว่า เป็นศูนย์กลางการบริหารส่วนราชการส่วน ภูมิภาคในจังหวัดนั้นและเป็นตัวแทนของอำนาจรัฐบาลในจังหวัดนั้น

ในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคในเวลาต่อมา เมื่อหน่วยงานต่างๆ ได้ขยาย บทบาทอำนาจหน้าที่ให้ครอบคลุม ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น มีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้น ใหม่เป็นจำนวนมาก อาคารศาลากลางจังหวัดไม่สามารถรับรองการขยายตัวดังกล่าวได้ หน่วยงาน ต่างๆ เหล่านั้นจึงได้มีการก่อสร้างอาคารที่ทำการของตนเอง ในลักษณะการกระจายกระจายตาม สภาพที่ดินที่มีอยู่ในส่วนนี้มีความเห็นจากฝ่ายบริหารว่า เป็นการใช้ที่ดินอย่างไม่ประหยัด ทำให้ไม่ สามารถวางผังอย่างเป็นระบบได้ ไม่สะดวกในการบริหาร และขาดความคล่องตัวในการบริการ ประชาชน จึงมี มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2525 ในการนำความคิดเรื่อง “ศูนย์ ราชการ” มาใช้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวมอาคารสถานที่ราชการมาไว้ในบริเวณเดียวกันเพื่อ ศูนย์กลางการบริหารงาน และเพื่ออำนวยความสะดวกในการบริการประชาชนในลักษณะเบ็ดเสร็จ (One stop service) มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวนี้ จึงเป็นกระบวนการสร้างความหมายให้กับศาลา กลางจังหวัด ในการเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์กลางอำนาจรัฐในส่วนภูมิภาคที่ชัดเจนขึ้นกว่าเดิมจากสมัย รัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 และสมัย พ.ศ. 2475 เพราะระบบศูนย์ราชการได้รวบรวมเอาส่วน ราชการทุกส่วนที่มีอยู่ในจังหวัดอย่างกระจายกระจาย มารวมกันอยู่ในอาคารเดียวกันคือศาลากลาง จังหวัด และอาณาบริเวณใกล้เคียงกัน ประชาชนผู้ที่มาติดต่อราชการจึงต้องมาที่ศูนย์ราชการเท่านั้น ไม่ต้องเดินทางไปไหนตามทีหน่วยงานต่างๆ จากเดิมที่เคยตั้งอยู่แบบกระจายกระจายอีกต่อไป ย่อม เป็นการสร้างการรับรู้ความหมายให้แก่ผู้คนทั่วไปได้เป็นอย่างดี อีกทั้ง สำนักงานจังหวัด ซึ่งมี บทบาทเสมือนสำนักงานฝ่ายเลขานุการของผู้ว่าราชการจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง

มหาดไทย ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปในจังหวัด และการวางแผนพัฒนาจังหวัด การกระจายงบประมาณหรือนโยบายการพัฒนาของรัฐบาลจึงออกจากศาลากลางจังหวัดนั่นเอง รวมถึงการส่งผ่านความต้องการของประชาชนที่มีต่อภาครัฐก็ผ่านผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อส่งต่อไปยังรัฐบาลต่อไป ศาลากลางจังหวัดทำหน้าที่เสมือนสื่อกลางเชื่อมโยงระหว่างรัฐสู่ประชาชน หรือประชาชนสู่รัฐ เมื่อกาลเวลาผ่านไปได้เป็นกระบวนการกล่อมเกล่า ปลุกฝังให้ประชาชนทั่วไปรู้จักว่า ศาลากลางคือศูนย์รวมอำนาจของราชการ และเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจรัฐในภูมิภาคเป็นไปโดยแบบความหมายตรง

ในสมัยรัฐบาลพรรคไทยรักไทย ได้มีกระบวนการมอบความหมายความเป็นศูนย์อำนาจของราชการให้แก่อาคารศาลากลางจังหวัดให้ชัดเจนมากขึ้นกว่า เมื่อปี พ.ศ. 2523 เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2544 ให้นำระบบบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการมาใช้ เพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทำหน้าที่เป็นผู้บริหารสูงสุด สามารถกำหนดทิศทางและแก้ไขปัญหา รวมทั้งดำเนินการได้อย่างเบ็ดเสร็จโดยตรง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง โดยเริ่มต้นได้มีการนำร่องใน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดลำปาง ศรีสะเกษ ชัยนาท ภูเก็ต และนราธิวาส ซึ่งเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีและประชาชนมีความพึงพอใจ คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2546 ให้มีการขยายผลการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการให้ครบทุกจังหวัด ยกเว้นกรุงเทพมหานคร มติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวเป็นนโยบายที่รัฐบาลได้ผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารงานของจังหวัด โดยมุ่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดบริการสาธารณะต่าง ๆ การบริหารงบประมาณ หรือแม้แต่ด้านการบริหารงานบุคคล เพื่อให้การบริหารงานในระดับจังหวัดมีประสิทธิภาพ และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในจังหวัด รวมทั้งตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ระดับจังหวัดได้อย่างเบ็ดเสร็จ และรวดเร็วในกระบวนการมอบความหมายและการตีความหมายที่เกิดขึ้นจึงมีลักษณะเดียวกันกับข้างต้น แต่การบ่งบอกความหมายถึงการเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์กลางอำนาจรัฐในภูมิภาคมีมากยิ่งขึ้นจากระบบบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ เบ็ดเสร็จนี้

ในกระบวนการมอบความหมายในการเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์กลางอำนาจรัฐของศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ก็เหมือนกันกับศาลากลางจังหวัดอื่นทั่วประเทศ และประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีก็ได้รับรู้ในความหมายนั้นทั้งโดยความหมายแฝง และรับรู้ความหมายโดยตรงหรือโดยอรรถ (denotative meaning) ที่มีการรับรู้มาตั้งแต่ในสมัยโบราณ โดยการแสดงความหมายแฝงนั้นศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ได้เป็นที่ทำงานของ พลตรี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม เจ้าเมืองอุดรธานี เมื่อ พ.ศ. 2436 (เป็นอาคารคนละหลังกับที่ถูกเผาไหม้แต่ที่ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกัน) ซึ่งเป็นผู้ถืออำนาจปกครองเบ็ดเสร็จในจังหวัดอุดรธานีแทนอำนาจ

พระมหากษัตริย์จากกรุงเทพมหานคร ศาลากลางจังหวัดจึงได้ทำหน้าที่แสดงสัญญาณถึงการเป็นศูนย์อำนาจรัฐ ในเมืองอุดรธานีตั้งแต่สมัยนั้น และจวบจนปัจจุบัน ที่ศาลากลางจังหวัดได้แสดงบทบาททำหน้าที่การเป็นสัญญาณแห่งศูนย์อำนาจรัฐ โดยเป็นสำนักงานของผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี ผู้ซึ่งตัวแทนของรัฐบาลในการบริหารราชการในส่วนภูมิภาค และเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของข้าราชการพลเรือนในส่วนภูมิภาคทั้งปวงในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี และโดยการแสดงความหมายตรงในสมัยโบราณนั้นส่งต่อมาถึงปัจจุบันที่ ศาลากลางจังหวัดอุดรธานีได้แสดงถึงการเป็นศูนย์กลางของจังหวัด ด้วยการตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกันกับสถานที่สำคัญที่เป็นสิ่งที่มีอยู่คู่กับเมืองอุดรธานีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ได้ศาลหลักเมือง ท่งศรีเมือง และสวนสาธารณะหนองประจักษ์ ซึ่งเคยเป็นบึงน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ ที่ชาวจังหวัดอุดรธานีได้ใช้น้ำจากหนองประจักษ์ เพื่อการอุปโภคและบริโภคตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และปัจจุบันเมื่อบ้านเมืองเติบโตขยายออกไปในลักษณะทางกายภาพศาลากลางจังหวัดอุดรธานีเป็นศูนย์ราชการขนาดใหญ่ ที่รายรอบด้วยอาคารสำนักงานของส่วนราชการอื่นที่สำคัญในจังหวัด เป็นสิ่งที่บ่งชี้ให้ประชาชนรู้จักเป็นอย่างดีว่าศาลากลางจังหวัดเป็นศูนย์กลางอำนาจราชการในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี และสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนได้รับรู้ในความหมายถึงการเป็น สัญลักษณ์แห่งศูนย์อำนาจรัฐในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ที่มีให้เห็นมาตลอด คือ การที่ประชาชนจะต้องเดินทางเข้ามาติดต่อราชการหลายหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีดำเนินชีวิต ตั้งแต่การแจ้งเกิด แจ้งตาย การร้องทุกข์ การร้องเรียน ฯลฯ หรือแม้แต่การชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ก็ได้ใช้บริเวณศาลากลางจังหวัดอุดรธานี เป็นสถานที่ชุมนุมเรียกร้อง เช่น กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี ที่ชุมนุมต่อต้านการก่อสร้างเหมืองแร่โปแตสทุกครั้งที่มีประเด็นการเรียกร้องกับภาครัฐ หรือกรณีการที่คนเสื้อแดงปิดล้อมอาคารศาลากลางจังหวัดอุดรธานี เป็นต้น ประชาชนรู้ว่าเมื่อเกิดปัญหาจะต้องไปที่ ผู้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจ ซึ่งก็คือผู้ว่าราชการจังหวัด จึงถือได้ว่าศาลากลางจังหวัดอุดรธานีมีองค์ประกอบครบถ้วน ในการเป็นสัญญาณของการเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจของรัฐบาล ตามที่กาญจนา แก้วเทพ (2542:80-81 อ้างถึงใน จารึก เหล่าประเสริฐ 2550 :17) ได้สรุปคุณสมบัติที่สำคัญของสัญญาณไว้ได้แก่

1. ต้องมีรูปธรรมเป็นตัวแทน
2. ต้องมีความหมายมากไปกว่าตัวเอง
3. ผู้ใช้สัญญาณต้องตระหนักหรือรับรู้ว่ามีรูปธรรมดังกล่าวนี้เป็นสัญญาณ

ซึ่งศาลากลางจังหวัดอุดรธานีครบคุณสมบัติการเป็นสัญญาณ คือ

1. มีรูปธรรมเป็นตัวแทน ซึ่งก็คืออาคารศาลากลางจังหวัด
2. มีความหมายมากไปกว่าตัวเอง ได้แก่ผู้คนเห็นว่าศาลากลางจังหวัดคือตัวแทน

แห่งศูนย์อำนาจรัฐ

3. ผู้ใช้สัญญาะรับรู้ว่าอาคารศาลากลางจังหวัดนั้นเป็นสัญญาะ คือประชาชนทั่วไปรับรู้ว่าการศาลากลางจังหวัดนั้นคือที่ทำงานของผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีซึ่งมีอำนาจการปกครองสูงสุด และเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์อำนาจของรัฐบาลในส่วนภูมิภาค

สรุปได้ว่าอาคารศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ และศาลากลางจังหวัดอุดรธานีนั้น ในความหมายของการเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์อำนาจของรัฐบาลในภูมิภาค มีเหมือนกัน และยังมีความหมายมากกว่าที่สิ่งที่เรานึก มากกว่าสิ่งที่สายตาเรามองเห็น มากกว่าการเป็นที่ทำงานของผู้ว่าราชการจังหวัด และคำว่าเป็นศูนย์ราชการ คือยังมีความหมายถึงการมีอยู่ของพระมหากษัตริย์ โดยแฝงความหมายไว้ในตราครุฑที่ติดอยู่อาคารศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งได้มีกระบวนการมอบความหมายให้ศาลากลาง ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนถึงปัจจุบัน และนับตั้งแต่การก่อตั้งเมืองจนถึงปัจจุบัน ศาลากลางจังหวัดคือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นศูนย์กลางของระบบราชการในจังหวัดนั้น และศูนย์กลางในหลายหลายด้านของ โครงสร้างทางสังคมเมืองนั้น เช่น การปกครอง ความความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม การคมนาคม การติดต่อสื่อสาร ฯลฯ

ดังนั้น ในความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างพรรคประชาธิปัตย์กับกลุ่มคนเสื้อแดง คนเสื้อแดงจึงถือว่า ศาลากลางจังหวัดหนึ่งในศูนย์อำนาจของรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ด้วย เมื่อต้องการเอาชนะกันทางการเมืองและไม่สามารถ โคนล้มศูนย์กลางอำนาจรัฐบาลที่กรุงเทพมหานครได้ จึงหันมาโค่นล้มศูนย์กลางในส่วนภูมิภาคคือศาลากลางจังหวัดทั้ง 77 จังหวัด แทน ซึ่งเป็นเสมือนแขนขาของรัฐบาล และเนื่องจากจังหวัดอุดรธานีเป็นพื้นที่ที่มีผู้สนับสนุนพรรคเพื่อไทยอยู่จำนวนมาก การนำมวลชนมาปิดล้อมศาลากลางที่ถือว่าเป็นตัวแทนแห่งอำนาจของพรรคประชาธิปัตย์ จึงสำเร็จได้ ซึ่งในวันเกิดเหตุ วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 แกนนำกลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี ได้กล่าวปราศรัยตลอดทางว่า “วันนี้จะเป็นวันฉาปนกิจศาลากลางจังหวัดที่สร้างมาพร้อมกับจังหวัดอุดรธานี” และเมื่อมาถึงหน้าศาลากลางจังหวัด มีการแห่รอบศาลากลาง 3 รอบ ก่อนที่จะทำการฉาปนกิจ (<http://www.thairath.co.th/content/region/75276>)

หากพิจารณากันเฉพาะในด้านการแสดงออกทางการเมืองของคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีเพียงอย่างเดียว การแห่รอบศาลากลางจังหวัดสามารถรอบก่อนเผาด้วยกับพิธีการเผาพตามความเชื่อในศาสนาพุทธ การปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธานี จึงเปรียบเสมือนการปิดล้อมอำนาจของรัฐบาลไว้เพื่อต่อรอง เมื่อการต่อรองไม่เป็นผล จึงได้เผา ซึ่งการเผาอาคารศาลากลางจังหวัดก็คือการทำลายอำนาจของรัฐนั่นเอง การเผาศาลากลางจังหวัดในครั้งนี้จึงมีความหมายแฝงมากกว่าการเผาเพียงเพื่อเอาชนะรัฐบาล แต่เป็นการแสดงออกทางการเมืองเชิงสัญลักษณ์ของกลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี

ตอนที่ 3 ผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

ความขัดแย้งทางการเมืองในระดับประเทศ ที่ได้ส่งผลกระทบต่อเนื่องให้เกิดการจลาจลในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีและเป็นเหตุให้เกิดการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี นั้น แน่แน่นอนว่าเป็นเรื่องใหญ่และมีผลกระทบต่อหลายๆ ด้านของจังหวัดอุดรธานีหรืออาจมีผลกระทบไปถึงด้านต่างๆ ในระดับประเทศ ซึ่งผลกระทบส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นคนทั่วไปอาจจะมองเห็นแต่ใน ด้านลบเสียมากกว่า แต่เหรียญมีสองด้านเสมอ ในเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี นอกจากเกิดผลกระทบด้านลบแล้วก็มีผลกระทบด้านบวกอยู่ด้วย ในงานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะผลกระทบด้านการเมือง สามารถอธิบายได้ดังนี้

3.1. ผลกระทบในเชิงบวก

ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีมีความตื่นตัวทางการเมือง

Almond และ Verba (1965 อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงชญวงษ์ : 309-310)

ได้กล่าวว่าการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีความแตกต่างกันตามวัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละบุคคล โดยแบ่งวัฒนธรรมทางการเมืองออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมือง ไม่คิดจะมีส่วนร่วม หรือมีบทบาทในทางการเมือง บุคคลที่มีวัฒนธรรมแบบนี้จะไม่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเลย
2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟร์ฟ้า เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองโดยทั่ว ๆ ไป แต่ไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกกระบวนการทางการเมือง และไม่มีความรู้สึกว่าตนอยู่ในฐานะที่มีความหมาย หรือมีอิทธิพลทางการเมือง
3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่เข้าใจระบบการเมือง มีการรับรู้ต่อโครงสร้างทางการเมืองและการบริหาร ตลอดจนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความรู้สึกว่าตนเองมีอิทธิพลที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้

เดิมวัฒนธรรมทางการเมืองของชาวจังหวัดอุดรธานี ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างจากชาวไทยชนบทในภูมิภาคอื่นๆ ทั่วไป คือเป็นแบบคับแคบ ผสมแบบไฟร์ฟ้า ที่จะไม่ค่อยสนใจเกี่ยวกับเรื่องการเมืองมากนัก จะสนใจแต่เรื่องการประกอบอาชีพเสียมากกว่า และอาชีพของประชากรจังหวัดอุดรธานีส่วนใหญ่คือทำการเกษตร ด้วยการได้รับการพัฒนาในคุณภาพชีวิต จากนโยบายการบริหารประเทศที่มาจากฝ่ายการเมืองสมัยที่พรรคไทยรักไทยเป็นรัฐบาล ได้รับการ

จัดสรรทรัพยากรที่มีคุณค่าให้โดยผ่านทางนโยบายสาธารณะ เป็นผลกระทบทางบวกที่ตนเองได้รับ อย่างเป็นทางการจากการเมืองจนเป็นที่พึงพอใจ จึงได้เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ชาวจังหวัดอุดรธานีส่วนหนึ่งหันมาสนใจเรื่องการเมืองมากขึ้น เป็นการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองไปเป็นวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม สอดคล้องกับ บุญส่ง พิมเพ็ง (2552:161-162) กล่าวถึงลักษณะการเมืองของชาวอุดรธานีว่า

“แต่ก่อนชาวอุดรธานีไม่ค่อยสนใจเกี่ยวกับการเมืองเท่าไรหรอก เมื่อมีพรรคการเมืองไทยรักไทยเกิดขึ้นมา มีนโยบายที่ให้ประโยชน์กับประชาชนมากมาย เมื่อพรรคไทยรักไทยมีคะแนนเสียงในการเลือกตั้งมากที่สุดหัวหน้าพรรคไทยรักไทยก็ได้เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศ คือ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เมื่อได้เป็นนายกรัฐมนตรีนโยบายต่างๆ นายกรัฐมนตรีจัดสรรลงพื้นที่ต่างๆ เมื่อประชาชนได้รับผลประโยชน์ตามนโยบายนั้นๆ ไปแล้วทำให้ประชาชนต่างก็มีความรู้สึกดีต่อการเมืองไทย ให้ความสำคัญต่อการเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการเมือง”

จากการเก็บข้อมูลวิจัย ยังพบว่า แม้มีชาวอุดรธานีบางส่วนที่หันมาให้ความสนใจเรื่องการเมืองมากขึ้นในยุครัฐบาลพรรคไทยรักไทย แต่ก็ไม่ใช่ทั้งหมด ยังมีประชาชนอีกส่วนหนึ่งที่ไม่สนใจการเมืองเลย การใช้ชีวิตประจำวันสนใจแต่เรื่องการประกอบอาชีพซึ่งก็หมดเวลาไปแล้วในแต่ละวัน จึงไม่มีเวลาที่จะมาสนใจกับการเมือง เห็นว่าเรื่องการเมืองไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตตนเอง สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นายเอกชัย สอนภา ประกอบอาชีพช่างตัดผม กล่าวว่า

“ไม่ได้สนใจข่าวสารหรือเรื่องเกี่ยวกับการเมืองเลย กิจวัตรประจำวันก็จะมีแต่ตัดผม ตกเย็นก็ออกสังสรรค์กับเพื่อนฝูงบ้างเป็นบางครั้งคราว และขณะตัดผมก็มักจะเปิดเพลงให้ลูกค้าฟัง ช่องสถานีวิทยุชุมชนของคนเสื้อแดงก็ไม่เคยตั้งใจเปิดฟัง หมุนเปลี่ยนสถานีไปเรื่อยๆ ถ้ามีเพลงที่ฟัง เมื่อมีคนพูดก็เปลี่ยนสถานีเรื่อยไป”

เมื่อหลังการเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีแล้ว มีผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ได้แก่ผู้ที่ถูกจับกุมในเหตุการณ์ พวกเขาเหล่านั้นเป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการถูกคุมขังเป็นเงื่อนไขความจำเป็นที่ผู้ได้รับผลกระทบเหล่านั้นต้องหันมาให้ความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินคดี เพื่อรักษาสิทธิของตนเอง หรือ รวมถึงคนรอบข้างผู้ที่ถูกจับกุมในคดีที่สนใจว่าในเรื่องคดีความรัฐบาลจะมีมาตรการช่วยเหลืออย่างไร มีความยุติธรรมหรือไม่ หรือพรรคการเมืองที่ตนเองสนับสนุน จะมีแนวทางช่วยเหลืออย่างไรหรือไม่ รวมถึงคนอื่นๆที่เป็นคนในครอบครัว หรือญาติของผู้ต้องหา ต่างได้หันมาให้ความสนใจต่อเรื่องการเมืองมากขึ้น เพราะผลกระทบมันตกมาถึงคนรอบข้างโดยตรง เกิดการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การสนใจในทางการเมืองโดยทางอ้อม สอดคล้องกับ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540: 22) กล่าวถึงผลดีของความขัดแย้งว่า “ความขัดแย้งนั้นไม่ใช่จะก่อให้เกิดผลร้ายเสมอไป ความขัดแย้งสามารถก่อให้เกิด ผลดี

คือ ความขัดแย้งว่าเป็นตัวกระตุ้นให้คนแสวงหาวิธีการข้อมูลใหม่ ๆ กระตุ้นความตื่นตัวหรือเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลเกิดความสนใจและเกิดความอยากรู้อยากเห็น” และสอดคล้องกับ นายทองดี เทพสาร ผู้ใหญ่บ้านเชียงพิณ ซึ่งมีลูกบ้านผู้ถูกจับกุมในเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดหลายคน กล่าวว่า

“แต่เดิมมีลูกบ้านของตนเองบางส่วนที่ไม่ค่อยมีความสนใจในเรื่องการเมือง ชีวิตประจำวันจะอยู่กับไร่กับนา บางคนสถานีวิทยุคนเสื้อแดงก็ไม่เคยรับฟัง เมื่อมีคนถูกจับเพราะไปดูเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัด ซึ่งไม่ได้รู้เรื่องอะไรกับเขาเลย บางคนมีญาติพี่น้อง หรือคนรู้จัก ถูกจับกุม ได้รับความเดือดร้อน ก็สนใจฟังข่าวว่า ตนเองเองหรือคนรอบข้างจะเป็นอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องคดี จะคอยติดตามข่าวคราวจากผู้ใหญ่บ้าน หรือ โทรทัศน์ บ้าง ”

ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีนอกจากจะมีกลุ่มคนที่สนับสนุนพรรคเพื่อไทยแล้ว ก็มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่ไม่สนับสนุนพรรคเพื่อไทยด้วยเช่นกัน เช่นกลุ่มพันธมิตรประชาธิปไตยเพื่อประชาชนจังหวัดอุดรธานีที่ต่อต้านพรรคเพื่อไทย และยังมีประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้ฝักใฝ่การเมืองฝ่ายใด และไม่ได้สนใจเรื่องการเมืองมากนัก ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีแล้ว ได้มีความไม่พอใจต่อผู้ก่อการเผาดังกล่าว และเชื่อว่ากลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี และส.ส. พรรคเพื่อไทย เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ประกอบกับการที่พรรคประชาธิปัตย์ และกลุ่มการเมืองฝ่ายที่ไม่สนับสนุนพรรคเพื่อไทยได้หยิบยกรณีกฎการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีมาเป็นประเด็นโจมตีผ่านสื่อต่างๆ อยู่เสมอ ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีกลุ่มนี้จึงไม่ต้องการที่จะสนับสนุนพรรคเพื่อไทย แม้จะไม่ได้ชื่นชอบพรรคประชาธิปัตย์มากนัก แต่ก็หันมาสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ และยังพยายามชักชวนพรรคพวก หรือคนรู้จักรอบข้าง ให้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง และเลือก ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ให้มากที่สุดเพื่อเป็นการสกัดกั้น ส.ส. พรรคเพื่อไทย สอดคล้องกับนายประเสริฐ ไชยเพชร ชาวบ้าน ตำบลบ้านเลื่อม อำเภอเมืองอุดรธานี ให้สัมภาษณ์ว่า “ตนเองเป็นผู้ที่ไม่สนใจการเมือง ไม่ฝักใฝ่พรรคการเมืองใด แต่เมื่อเห็นจากข่าวจากโทรทัศน์ในเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี จึงมีความรู้สึกไม่เห็นด้วยกับผู้ที่ทำลายทรัพย์สินราชการ ทราบว่าผู้ที่ทำก็คือกลุ่มคนเสื้อแดง ที่สนับสนุนพรรคเพื่อไทย จึงไม่ต้องการที่จะสนับสนุนอีก แม้จะไม่ได้ชอบพรรคประชาธิปัตย์ แต่ก็หันมาสนับสนุน โดยการลงคะแนนให้ และยังได้ชักชวนให้พี่น้อง เพื่อนฝูง และทุกคนที่รู้จักให้มา ลงคะแนนให้พรรคประชาธิปัตย์ด้วย ”

สามารถกล่าวได้ว่าเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดได้สร้างความตื่นตัวให้กับประชาชนบางส่วนซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ได้สนใจการเมืองเลยให้เป็นผู้ที่มาเลือกข้างเพื่อสกัดกั้นพรรคการเมืองในฝ่ายที่ตนเองไม่ชอบ ในกรณีนี้ได้กระตุ้นให้ผู้ที่ไม่ฝักใฝ่การเมืองใดและผู้ที่ไม่สนับสนุนพรรคเพื่อไทย ให้หันมาสนับสนุนลงคะแนนให้พรรคประชาธิปัตย์มากขึ้น แต่น้ำน้อยย่อมแพ้ไฟ ด้วยในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีจำนวนประชาชนที่สนับสนุนพรรคเพื่อไทยมีมากกว่า

ประชาชนที่ไม่สนับสนุนมาก จึงไม่สามารถที่จะสนับสนุน ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ให้เป็น ส.ส. จังหวัดอุดรธานีแทน ส.ส. พรรคเพื่อไทยได้ ผลการเลือกตั้งครั้งล่าสุด วันที่อาทิตย์ที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 พรรคเพื่อไทยยังคงกวาดที่นั่ง ส.ส. ในจังหวัดอุดรธานีได้เช่นเดิม แต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แม้ว่าเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีเหมือนจะไม่ได้มีผลกระทบใดต่อคะแนนเสียงของพรรคเพื่อไทยในจังหวัดอุดรธานี แต่อย่างน้อยก็ถือว่าได้สร้างความตื่นตัวให้กับประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งในสังคม และสร้างการเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรง ในการมีความตระหนักรู้ถึงสิทธิทางการเมือง ว่าไม่สามารถละทิ้งสิทธิทางการเมืองของตนเองได้ เพราะหากละทิ้งสิทธินั้นเสียแล้วจะมีคนอื่นมาใช้สิทธิแทน และยังมีความพยายามที่จะรวบรวมคะแนนเสียงให้มากขึ้นเพื่อสกัดกั้นฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง เพราะรู้ว่าเมื่อพวกเขารวมตัวกันมากขึ้นจะยิ่งเพิ่มพลังในการเรียกร้องจากรัฐได้ พลังของประชาชนสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ สามารถเลือกคนที่จะมาเป็นรัฐบาลได้ โดยกระบวนการเลือกตั้ง หรือการเรียกร้องในสิทธิต่างๆ สภาวการณ์แห่งการตื่นตัว และเรียกร้องนี้ทำให้ประชาชนทราบว่าการเมืองภาคประชาชนสามารถคานอำนาจรัฐได้ ที่แม้ว่าสิ่งที่กลุ่มคนเหล่านั้นคาดหวังยังไม่บรรลุตามความปรารถนา แต่ก็เป็นการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในสิทธิตนเอง ก็ถือได้ว่าเป็นผลกระทบทางบวกเช่นกัน

ในส่วนผลกระทบทางการเมืองที่เกิดขึ้นกับคนทั่วไป เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ได้ก่อให้เกิดผลกระทบกับทุกคนที่มีความรักในผืนแผ่นดินจังหวัดอุดรธานี เนื่องจากอาคารศาลากลางจังหวัดอุดรธานี คือสมบัติของส่วนรวม ทุกคนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน เพราะทรัพย์สินทางราชการมาจากภาษีของประชาชน ความเสียหายของศาลากลางจังหวัดที่เกิดขึ้นจากการถูกไฟไหม้ ถือว่าประชาชนทุกคนได้รับความสูญเสีย อย่างน้อยก็ได้รับผลกระทบทางจิตใจ จึงสามารถกล่าวได้ว่าประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีทุกคนได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้เป็นประเด็นที่สังคมหันมาให้ความสนใจว่า ความสูญเสียสาเหตุเกิดมาจากอะไร มีที่มาเป็นอย่างไร ประชาชนที่ไม่เคยสนใจเรื่องการเมืองก็ได้หันมาสนใจมากขึ้นเพื่อต้องการศึกษา หาข้อเท็จจริง (รวมถึงผู้วิจัยด้วย) ด้วยกระบวนการแสวงหาข้อมูล จะเป็นสิ่งที่กระตุ้นเตือนให้คนในสังคมได้ตื่นตัวทางการเมือง ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้สังคมเกิดการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์กว้างขึ้นประชาชน เมื่อมีความสนใจในทางการเมืองก็มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการปลูกจิตสำนึก และค่านิยมทางการเมืองในทางที่พัฒนาขึ้นถูกทางมากขึ้น ถือเป็นผลกระทบทางบวกที่เกิดต่อประชาชนในจังหวัดอุดรธานี และในอนาคตก็จะส่งผลดีไปไกลถึงการเมืองระดับประเทศชาติ ต่อไปด้วย

สรุปในภาพรวม ในสมัย รัฐบาลพรรคไทยรักไทย ได้สร้างฐานคะแนนเสียงที่มั่นคงในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประชาชนจังหวัดอุดรธานี และในกรณีความขัดแย้ง พ.ศ. 2548 ได้สร้างการเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชน มีการรวมกลุ่มกัน

ปรึกษาหารือกัน และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน แสวงหาพันธมิตรร่วมกัน เพื่อร่วมกันเพื่อขยายแนวคิด เพื่อสร้างกลุ่ม สร้างเครือข่าย และรวมพลังประชาชนให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ประชาชนมีความกล้าแสดงออกทางการเมืองมากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะสมาชิกชมรมคนรักอุดรที่มีบทบาททางการเมืองอย่างมาก จนบดบังบทบาทของกลุ่มการเมืองอื่นในจังหวัดอุดรธานี การชนะการเลือกตั้งครั้งแล้วครั้งเล่าของ ส.ส. พรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน หรือพรรคเพื่อไทยในปัจจุบัน สร้างความเบื่อหน่ายให้กับประชาชนบางกลุ่มที่ไม่ได้สนับสนุนพรรคการเมืองนี้ จนเกิดความเอือมระอากับการเมืองที่ผูกขาด บางคนถึงกับไม่อยากจะมาลงใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ส.ส. เพราะยังงี้ก็รู้ผลการเลือกตั้งอยู่แล้ว บางคนหลีกเลี่ยงการเมืองไปเลยก็มี ต่อมาในเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีได้ เป็นสิ่งกระตุ้นให้คนกลุ่มนี้กลับมาสนใจการเมืองมากขึ้นโดยการหันมาใช้สิทธิของตนเองเลือกตั้งเพื่อสกัดกั้นฝ่ายการเมืองที่ตนเองไม่ต้องการให้เข้ามาเป็นรัฐบาล ปราบปรามการฉ้อโกงแล้วแม้ว่าจะไม่ได้มีการเกิดขึ้นเป็นวงกว้างจนทำให้ปรากฏออกมาให้เห็นการเปลี่ยนแปลงใดใดได้อย่างชัดเจน แต่มันก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในกลุ่มการเมืองหนึ่งของสังคมที่ถือว่าการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ที่ประชาชนหันกลับมาสนใจการเมืองมากขึ้นเพราะได้รับรู้แล้วว่า เรื่องทุกอย่างรอบตัวในชีวิตประจำวันล้วนเกี่ยวข้องกับการเมืองทั้งสิ้น ถ้ายังดำรงชีวิตอยู่ในสังคมก็จะไม่สามารถละทิ้งการเมืองได้ และยังมีกลุ่มประชาชนผู้ที่ไม่สนใจการเมืองเช่นกัน แต่เมื่อมีเหตุให้ต้องถูกจับกุมในคดีเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี และมีความเดือดร้อนจึงได้ส่งผลให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบเหล่านี้จำเป็นต้องหันมาสนใจการเมืองโดยทางอ้อมเพื่อรักษาสิทธิของตนเอง การจับกลุ่มคุยปรึกษากัน ประสานกันเพื่อหาทางออกให้ตนเอง สร้างความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน มีกลุ่มคนเสื้อแดงที่ไปแสดงความคิดเห็นอกเห็นใจกับผู้ที่ถูกจับกุมโดยการไปเยี่ยมเยียนอยู่เสมอทั้งระหว่างที่ถูกคุมขังและระหว่างที่ได้รับการประกันตัวมาอยู่บ้านแล้ว และ ส.ส. จังหวัดอุดรธานีบางคนก็ ให้การดูแลกลุ่มผู้ถูกจับกุมและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมอยู่มีขาด เป็นสร้างความยอมรับนับถือน้ำใจกัน และสร้างความรัก สามัคคีในกลุ่มเพิ่มมากขึ้นด้วย เป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในกลุ่ม และความเข้มแข็งทางการเมืองด้วยทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึงพัฒนาการทางการเมืองที่มีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดีมากขึ้น และเป็นผลดีต่อสังคมในทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ไปถึงระดับชาติ เป็นการจุดดึงคนที่อยู่นอกวงการเมือง หรือกำลังจะออกจากวงการเมืองให้กลับเข้ามา เป็นผลกระทบในเชิงบวกต่อพัฒนาการทางการเมืองของชาวจังหวัดอุดรธานี

3.2 ผลกระทบในเชิงลบ

3.2.1 เพิ่มความแตกแยกในสังคม

ก่อนเกิดเหตุเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีนั้นประชาชนในจังหวัดอุดรธานีมีความขัดแย้งทางการเมืองอยู่แล้วที่เห็นได้เด่นชัดที่สุดคือความขัดแย้งในเรื่องอุดมการณ์ทาง

การเมืองที่แตกต่างกันของกลุ่มการเมืองใหญ่ 2 กลุ่มในจังหวัดอุดรธานี คือกลุ่มคนเสื้อเหลือง และกลุ่มคนเสื้อแดงในจังหวัดอุดรธานี

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นายวินัย พิมพ์สาลี นักการเมืองท้องถิ่น กล่าวว่า “จังหวัดอุดรธานีมีความขัดแย้งทางการเมืองที่เห็นชัดเจน คือกลุ่มเสื้อเหลืองในจังหวัดอุดรธานีและกลุ่มคนเสื้อแดงในจังหวัดคือชมรมคนรักอุดร ต่างมีอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน”

สำหรับในภาพรวมทั้งจังหวัด ความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏให้เห็นก็คือ การเผชิญหน้ากันหลายครั้ง ระหว่างกลุ่มคนเสื้อแดงและกลุ่มคนเสื้อเหลืองจังหวัดอุดรธานี และเคยมีความรุนแรงถึงขั้นมีผู้เสียชีวิต และต่อมาก็มีกรณีการเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เหตุการณ์ในกรณีหลังถือว่าเป็นเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงที่สุด แต่ถูกขัดแย้งได้เปลี่ยนมาเป็นความขัดแย้งระหว่างคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีที่มีต่อรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งกรณีแรกสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในสังคม เหตุการณ์ในกรณีหลังมีส่วนเพิ่มความแตกแยกในสังคมที่มีอยู่เดิมให้ขยายวงกว้างมากขึ้นกว่าเดิม

ประชาชนในจังหวัดอุดรธานี มีทัศนคติต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแตกต่างกันไป แยกเป็น กลุ่มประชาชนที่รู้สึกรำคาญกับการสูญเสียชีวิตของทางราชการซึ่งเป็นทรัพย์สินของส่วนรวมไม่พอใจต่อผู้ที่ก่อการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ผลกระทบจากเหตุการณ์นี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี นายอำนาจ ผกาวรัตน์ ได้รับคำสั่งย้ายไปช่วยราชการที่กระทรวงมหาดไทย เนื่องจากไม่สามารถควบคุมการชุมนุมได้จนก่อให้เกิดการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ได้มีประชาชนส่วนหนึ่งที่ออกมาคัดค้านคำสั่งดังกล่าวเห็นว่าผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีได้ทำหน้าที่ดีที่สุดแล้ว จึงเป็นกลุ่มประชาชน และข้าราชการ กลุ่มหนึ่งที่มีความขัดแย้งในความเห็นที่แตกต่างกับกระทรวงมหาดไทย

ในความเสียหายจากเหตุการณ์นอกจากทรัพย์สินที่เป็นของราชการแล้วยังมีทรัพย์สินที่เป็นของส่วนตัวของข้าราชการที่ปฏิบัติงานอยู่ในศาลากลางจังหวัดอุดรธานีที่เสียหายด้วยกลุ่มข้าราชการจึงได้แตกแยกออกเป็นกลุ่มที่เข้าใจในสิ่งที่ผู้ก่อการเผาศาลากลางกระทำ และกลุ่มข้าราชการผู้ไม่เห็นด้วยต่อการกระทำของผู้ก่อการเผาศาลากลาง ซึ่งก็ได้แก่ ข้าราชการผู้ที่สูญเสียทรัพย์สินส่วนตัวจากการถูกไฟเผา (เนื่องจากเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเป็นช่วงเวลาพักกลางวันที่ทุกคนออกไปรับประทานอาหารเที่ยงจึงไม่สามารถกลับมาเก็บของส่วนตัวได้ทัน) และมีกลุ่มประชาชนที่เดือดร้อนจากการที่ไม่สามารถทำธุรกรรมของตนกับหน่วยงานราชการได้เนื่องจากทุกอย่างถูกเผาไปสิ้น มีประชาชนบางส่วนที่เชื่อว่ากลุ่มคนเสื้อแดงเป็นคนเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี แต่กลุ่มคนเสื้อแดงไม่ยอมรับว่าฝ่ายตนเป็นผู้เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี และยังกล่าวว่าจะเป็นการสร้างสถานการณ์ของฝ่ายทหารหรือของฝ่ายรัฐบาลนั่นเอง ที่จะ

โยนความคิดมาให้กลุ่มคนเสื้อแดง ต่างฝ่ายก็กล่าวหากันไปมา และหาเหตุผลมากล่าวอ้างไม่สิ้นสุด ในที่สุดก็เป็นการนำไปสู่การเพิ่มความขัดแย้งให้มีมากยิ่งขึ้น ในสังคมจังหวัดอุดรธานี

ในกรณีที่มีประชาชนบางกลุ่มเชื่อว่าการเผาอาคารศาลากลางจังหวัดอุดรธานี อาจเกิดมือที่สามที่สร้างสถานการณ์เพื่อให้ร้ายป้ายสีกลุ่มคนเสื้อแดงนั้น สอดคล้องกับ นางจันทร์ เทพสาร ผู้ถูกจับกุมในคดีเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ให้สัมภาษณ์ว่า

“คนเดินทางไปทำธุระในเมือง ได้ข่าวว่ามีคนเสื้อแดงชุมนุมกันที่ศาลากลางจังหวัด จึงแวะมาดูเหตุการณ์ อากาศร้อนจึงได้นั่งพักใต้ร่มมะขาม แล้วก็มีการจู่โจมจับกุมส่วนตัวไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผาศาลากลางจังหวัด มองเห็นคนหัวเกรียนๆ คล้ายทหารไม่เคยเห็นหน้า ไม่รู้จัก แต่แต่งตัวเหมือนชาวบ้านธรรมดาทั่วไป แล้วก็เกิดไฟไหม้ขึ้นมาไม่ได้เห็นคนจุด เห็นแต่ควันไฟ สันนิษฐานว่าบางทีอาจจะป่วนเองที่ก่อการเผาศาลากลางจังหวัด”

ในส่วนกรณีที่มีกลุ่มคนบางส่วนที่เชื่อว่าการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีนั้น เกิดขึ้นจากการฝีมือของกลุ่มคนเสื้อแดง สอดคล้องกับ นายสมเพชร ภัคศิริพิเศษ นักการเมืองท้องถิ่น ให้สัมภาษณ์ว่า “แน่นอนว่าคนที่เผาเป็นคนเสื้อแดงแน่นอน แต่ทั้งนี้ก็ต้องดูที่มาที่ไป ว่าเพราะเหตุใดคนเหล่านี้จึงได้ก่อการเผาศาลากลางจังหวัด ในส่วนเรื่องคดีความ ก็ให้พิสูจน์ต่อสู้กันในกระบวนการยุติธรรมต่อไป”

ความเสียหายจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดหลังเก่าของจังหวัดอุดรธานี จำนวน 1 หลัง รถยนต์ดับเพลิง จำนวน 7 คัน รถยนต์ตรวจการกระบะสี่ประตูจำนวน 1 คัน รถยนต์หกล้อจำนวน 1 คัน ป้อมยาม อส. จำนวน 3 ป้อม และทรัพย์สินส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในสำนักงานศาลากลางจังหวัดหลังใหม่ถูกเผาบางส่วน ทรัพย์สินที่เสียหายทั้งหมดคิดเป็นมูลค่าประมาณ 304,250,541 บาท มีผู้ชุมนุมได้รับบาดเจ็บ 4 คน ต่อมาเสียชีวิต 2 คน ถูกควบคุมตัว 45 คน (สมาคมนักปกครองแห่งประเทศไทย, 2553:60) อาคารศาลากลางจังหวัดอุดรธานีหลังแรก (หลังเก่า) สร้างเมื่อ พ.ศ. 2496 มีลักษณะเป็นอาคารก่อสร้างด้วยปูนซิเมนต์ผสมไม้ มีสองชั้น มีอายุกว่า 60 ปี ถือได้ว่าเป็นอาคารเก่าแก่ นอกจากนี้จะมีคุณค่าในทางด้านการประโยชน์ใช้สอยแล้ว ยังมีคุณค่าในเชิงศิลปะโบราณอีกด้วย ชั้นสอง ใช้เป็นสำนักงานที่ทำการปกครองจังหวัดอุดรธานี และสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี ชั้นล่างใช้เป็น ที่ทำการของสำนักงานคลังจังหวัดอุดรธานี อาคารศาลากลางจังหวัดหลังที่สอง (หลังใหม่) ถูกเผาไหม้บางส่วน มีอายุ 16 ปี มีลักษณะเป็นอาคาร 7 ชั้น ใช้เป็นที่ทำการของส่วนราชการต่างๆ ประมาณ 20 หน่วยงาน หลังถูกเผาแล้วหน่วยงานต่างๆ ต้องย้ายไปหาสำนักงานชั่วคราวอยู่กระจัดกระจายทั่วไปในตัวเมืองจังหวัดอุดรธานี

จากการเก็บข้อมูลไม่มีกลุ่มตัวอย่างคนใดที่เห็นด้วยกับการเผาสาลากลางจังหวัดทุกคนมีความรู้สึกเสียใจที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัด และเสียดายทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวมที่ทุกคนถือว่าเป็นเจ้าของร่วมกัน สอดคล้องกับ นายสุพรรณ ชัยมี นักการเมืองท้องถิ่นกล่าวว่า “ส่วนตัวแล้ว ไม่เห็นด้วยกับการเผาอาคารสาลากลางจังหวัด และเชื่อว่ามีคนอีกจำนวนมากที่ไม่เห็นด้วยกับการเผาสาลากลางจังหวัด เพราะมันทำให้ต้องสูญเสียทรัพย์สินสมบัติของทางราชการ และจะต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อมาสร้างใหม่ การหาทางออกทางการเมืองที่เหมาะสมยังมีอีกหลายทางนอกจากนั้นมันยังมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของจังหวัดอุดรธานีด้วย”

แต่ประเด็นความขัดแย้งในสังคมคือการที่ต่างกลุ่มต่างโยนความผิดให้แก่อันไปมา เมื่อความเห็นไม่ตรงกันก็เป็นความขัดแย้งขึ้นอีกตามมาในลักษณะของประเภทความขัดแย้ง ที่เกิดจากความเข้าใจผิดระหว่างกันต่อสิ่งที่มีอยู่หรือเป็นจริง สอดคล้องกับ พอร์นด์ (Pondy, L.R.) กล่าวไว้เรื่องของความขัดแย้งว่า ความขัดแย้งประเภทที่มองเห็นได้ เกิดจากความเข้าใจผิดระหว่างกันต่อสิ่งที่มีอยู่หรือเป็นจริง และจะแก้ความขัดแย้งประเภทนี้ได้ก็โดยเพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสาร (Pondy, L.R. อ้างถึงใน พิมพ์พญา คำดี 2554: 16)

ตามที่ พอร์นด์ กล่าวไว้ว่า ความขัดแย้งประเภทนี้จะแก้ไขได้โดยการเพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสาร เมื่อเกิดสถานการณ์แล้วต่างคนต่างนึก ต่างจินตนาการกันไป ความขัดแย้งก็จะมีแต่จะเพิ่มมากขึ้นไป และ ที่กล่าวว่า การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพจะเสริมสร้างให้คนที่มีความที่แตกต่างกันมีความเข้าใจกันมากขึ้น ซึ่งสถานการณ์ในจังหวัดอุดรธานีเมื่อหลังเกิดเหตุการณ์เผาสาลากลางจังหวัด เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 นั้น การสื่อสารทางการเมืองของประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีโดยเฉพาะสื่อของคนเสื้อแดง สถานีวิทยุชุมชนคลื่น 97.50 Mhz ถูกฝ่ายรัฐสั่งระงับการออกอากาศ และเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองหลายเว็บได้ถูกสั่งปิดโดยกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และมีเจ้าหน้าที่รัฐควบคุมการนำเสนอข่าวสารทุกช่องทางอย่างเข้มงวด ดังนั้นการสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นลักษณะการสื่อสารทางเดียว ซึ่งจะเป็นการนำเสนอข่าวจากฝ่ายรัฐบาลมากกว่า และกลุ่มคนเสื้อแดงจะไม่มีโอกาสในการนำเสนอข่าวสารในมุมมองของตัวเอง สังคมอยู่ในลักษณะเสียบสงบ แต่ก็มีความสงบแบบถูกกดอยู่โดยอำนาจรัฐ ไม่ใช่ความสงบที่แท้จริง โดยธรรมชาติประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกควบคุมจะมีความอึดอัด ต้องการหาทางออก อาจโดยการแสดงออกผ่านกิจกรรมทางการเมือง หรือการสื่อสารทางการเมือง แต่ไม่สามารถทำได้ ดังนั้นโอกาสที่จะสร้างความเข้าใจกันให้เกิดขึ้นในสังคม ก็ไม่สามารถเป็นไปได้

เมื่อสังคมได้แบ่งออกเป็นกลุ่มๆ ตามทัศนคติ ความเชื่อ อุดมการณ์ที่มีต่อเหตุการณ์เผาสาลากลางจังหวัดดังกล่าว ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมต้องระวัง

คำพูด การแสดงออกทางการเมือง การวิพากษ์วิจารณ์การเมือง ต้องสงวนท่าที ประชาชนทั่วไปไม่กล้าแสดงออกถึงพฤติกรรมที่แท้จริงทางการเมือง เพราะถ้าหากแสดงตนออกไปก็ไม่ว่าผู้ที่อยู่รอบข้างจะมีทัศนคติเหมือนกับตนเองหรือไม่ จะเกิดปัญหาอะไรตามมาหรือไม่ ต้องโดนทำร้ายร่างกายหรือไม่ ทำให้สภาพการดำรงชีวิตประจำวัน ค่อนข้างที่จะเป็นไปด้วยความยากลำบาก เช่นกรณีข้าราชการที่ไม่พอใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากบางคนนอกจากจะสูญเสียสถานที่ทำงานแล้วยังสูญเสียทรัพย์สินส่วนตัวไปด้วยจากไฟเผา หรือกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการย้ายผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา แต่ก็ไม่สามารถที่จะวิพากษ์วิจารณ์อย่างเปิดเผยได้ ต้องสงวนท่าทีเนื่องจากธรรมเนียมของกระทรวงมหาดไทยแล้วข้าราชการชั้นผู้น้อยมักจะไม่วิพากษ์วิจารณ์ผู้บริหาร และยังข้าราชการบางส่วนที่มีความเห็นในมุมมองที่แตกต่างต่อเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหาในการทำงานร่วมกัน หรืออาจก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทได้ หรือแม้กระทั่งการใส่เสื้อผ้า ก็ต้องระมัดระวังใส่ให้ถูกกาลเทศะ โดยเฉพาะหลังเกิดเหตุการณ์ไม่นาน ผู้วิจัยสังเกตแทบจะไม่เห็นมีใครใส่เสื้อสีแดง แม้กระทั่งตัวผู้วิจัยเองเองที่เสื้อสีแดงที่มีอยู่ตามปกติไม่ใช่เสื้อที่เกี่ยวกับการเมืองไม่ได้คิดอะไรพอไปเดินในเขตชุมชนก็มีความรู้สึกเข้ามาทักว่าทำไมถึงกล้าใส่เสื้อสีแดง และยังได้มีผลกระทบไปถึงการประกอบอาชีพของประชาชนทั่วไปด้วย เช่นกรณีผู้ประกอบการบริการหากใส่เสื้อผิดสีก็จะโดนต่อต้านจากลูกค้า แสดงให้เห็นถึงปัญหาความแตกแยกในสังคมที่มีมากมายไปทั่วภาคส่วนของสังคม สอดคล้องกับ นายเอกชัย สอนภา ประกอบอาชีพช่างตัดผมกล่าวว่า “ปกติเป็นคนที่ไม่สนใจเรื่องการเมือง แต่ละวันสนใจแต่เรื่องการประกอบอาชีพตัดผมการบริการลูกค้า การจ่ายค่าเช่าร้าน มีอยู่วันหนึ่งที่ใส่เสื้อสีแดงทำงานอยู่ มีลูกค้ามาทักทายนางสาวที่เล่นที่จริงว่า ถ้าใส่เสื้อสีแดงไม่มาตัดผมด้วย จึงได้เปลี่ยนเสื้อ แล้วก็ใส่เสื้อสีแดงหรือสีเหลืองอีกเลย เพราะไม่อยากให้มีผลกระทบกับลูกค้า” สอดคล้องกับ รังสรรค์ ประเสริฐศรี(2546 : 20) กล่าวถึงผลเสียของความขัดแย้งไว้ว่า “ทำให้บุคคลเกิดความเห็นห่างกันขึ้น” หรือ “ทำให้บรรยากาศแห่งความไว้วางใจระหว่างกันหมดไป และก่อให้เกิดความหวาดระแวง ความสงสัยระหว่างกันเกิดขึ้น”

3.2.2 การจำกัดสิทธิการสื่อสารทางการเมืองได้แก่ ด้านการนำเสนอข่าวสารทางการเมือง ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชน

จังหวัดอุดรธานีสภาพสังคมส่วนใหญ่เป็นสังคมชนบท ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบค้ำแคบ ผสมแบบไพร่ฟ้า คือจะสนใจแต่ในเรื่องการประกอบอาชีพ ไม่มีเวลาที่จะสนใจเรื่องราวทางการเมืองมากนัก ไม่มีความรู้ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากเท่าที่ควร อาจจะได้รับรู้ข่าวสารด้านการเมืองบ้าง ก็จาก

สื่อต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นสื่อธรรมดาทั่วไปตามปัจจัย การดำรงชีวิตปกติ ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารทางเดียวเสียมากกว่า หมายถึงประชาชนได้รับสื่อด้าน เดียว โดยไม่ได้โต้ตอบ หรือไม่รู้ว่าข้อมูลใดถูกต้อง หรือบิดเบือน อย่างไร

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ที่ประเทศไทยมีความขัดแย้งทาง การเมืองประชาชนมีความแตกแยกทางการเมืองออกเป็นสองฝ่ายอย่างกว้างขวาง ซึ่งในจังหวัด อุตรธานีก็มีความขัดแย้งทางการเมืองของประชาชน แยกแยกออกเป็นสองฝ่ายตามความเชื่อ ในอุดมการณ์ทางการเมืองของตนเอง ที่ปรากฏให้เห็นได้เด่นชัดก็จะเป็นกลุ่มคนเสื้อแดง และกลุ่ม คนเสื้อเหลืองในจังหวัดอุตรธานี กลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุตรธานีเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยใช้ ชื่อกลุ่มชมรมคนรักอุดร ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของจังหวัดอุตรธานี จากสถานการณ์ความ ขัดแย้งแต่ละฝ่ายต่างก็ได้มีกระบวนการสรรหาสมาชิกร่วมอุดมการณ์ของตนโดยอาศัยกระบวนการ สื่อสารทางการเมืองไปสู่ประชาชน สำหรับกลุ่มคนเสื้อแดงเลือกการสื่อสารทางการเมืองสู่ ประชาชนโดยผ่านช่องทางสถานีวิทยุชุมชน คลื่น 97.50 Mhz ซึ่งมีรัศมีการออกอากาศครอบคลุม ทัวทั้งจังหวัดอุตรธานี และจังหวัดใกล้เคียง จึงมีผู้ที่รับฟังข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก และก็ได้รับการ ตอบรับเป็นอย่างดี ได้มีประชาชนสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกของชมรมเป็นจำนวนมาก จนกลายเป็น กลุ่มการเมืองที่เข้มแข็งและมีบทบาทสูงต่อการเลือกตั้งในจังหวัดอุตรธานีในทุกระดับ

ประธานชมรมคนรักอุดร นายขวัญชัย ไพรพนา เป็นผู้มีทักษะการจัด รายการวิทยุที่น่าสนใจ จึงได้มีประชาชนให้ความสนใจรับฟังคลื่นวิทยุชุมชนที่เขาจัดเป็นจำนวน มากโดยกลยุทธ์เทคนิคการเปิดเพลงสลับกับการสนทนาเรื่องเกี่ยวกับการเมือง และมีการเปิดโอกาส ให้ผู้ที่รับฟังรายการได้โทรศัพท์เข้ามาขังรายการ เพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเองในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการเมืองได้อย่างเต็มที่ และได้มีประชาชนที่ฟังรายการวิทยุจากที่บ้าน โทรศัพท์เข้ามา แสดงความคิดเห็นอย่างมากมาย เป็นการสื่อสารสองทาง ในระหว่างนี้เองที่กระบวนการกล่อมเกลา ทางการเมือง การปลุกฝังความรู้ความเข้าใจต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ ประชาชนได้เกิดขึ้นในจังหวัดอุตรธานีอย่างมีประสิทธิภาพ

การที่ประชาชนที่ได้รับฟังข่าวสารทางการเมือง มีความรู้ความสนใจใน เรื่องการเมืองการปกครอง และได้มีการตอบโต้สื่อสารกับผู้จัดรายการวิทยุ และกับสมาชิกชมรมผู้ ที่ฟังรายการด้วยกัน โดยใช้สถานีวิทยุเป็นสื่อกลางการสื่อสาร นั้น เป็นการพัฒนาการสื่อสารทาง การเมืองในลักษณะการสื่อสารสองทางที่มีผลสะท้อนกลับของข่าวสาร ครอบงำประกอบตาม ทฤษฎีการสื่อสาร คือ มีสาร ผู้ส่งสาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร และการสะท้อนกลับของ ข่าวสาร

ภาพที่ 4.2 กระบวนการสื่อสารพื้นฐาน
ที่มา : สุรพงษ์ โสชนะเสถียร (2545 : 3)

จากกระบวนการดังกล่าว บ่งชี้ให้เห็นว่าประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีมีสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารทางการเมืองอย่างสมบูรณ์แบบ เป็นไปตามคุณลักษณะของการสื่อสารตามที่ดีควรจะเป็นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอข่าวสารทางการเมือง การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชน และเรียกได้ว่าชาวจังหวัดอุดรธานีได้มีพัฒนาการทางวัฒนธรรมการเมืองจากแบบคับแคบ หรือแบบไพร่ฟ้า มาเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วม

นอกจากนั้นยังมีช่องทางการสื่อสารของชาวเสื้อแดงอีกช่องทางหนึ่งคือ ช่องทีวีผ่านดาวเทียมพีเพิลแซนด์เนล ที่ประชาชนชาวเสื้อแดงส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเมืองนิคมรับชมเช่นกัน แต่การเจาะลึกเข้าถึงประชาชนในพื้นที่อาจจะไม่มากเท่ากับการสื่อสารผ่านทางวิทยุชุมชน

สอดคล้องกับ นายคุณฤๅ ซ่อสูงเนิน สมาชิกชมรมคนรักอุดรให้สัมภาษณ์ว่า “สื่อที่คนเสื้อแดงนิยมใช้ในการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ช่องทางโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมพีเพิลแซนด์เนล และ สถานีวิทยุชุมชนคนรักอุดร ”

และ สอดคล้องกับ นายทองดี เทพสาร ผู้ใหญ่บ้านเชียงพิณ ซึ่งอาศัยอยู่นอกเมืองออกไป ให้สัมภาษณ์ว่า “ในหมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่มีงานรับสัญญาณดาวเทียม จึงไม่ได้ดูช่องทีวีของคนเสื้อแดง จะดูก็แต่ช่อง 3 5 7 9 ทั่วไป เสียส่วนใหญ่ ส่วนวิทยุนิยมรับฟังสถานีวิทยุชมรมคนรักอุดรเพราะนำเสนอข่าวได้สาระดี ”

เหตุการณ์การชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดง ในช่วงระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 นั้น ในวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2553 ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (สอฉ.) ประกาศคำสั่งระงับการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์พีเพิลแซนด์เนล โดยให้เหตุผลว่า “การที่สถานีพีเพิลแซนด์เนล ถ่ายทอดการชุมนุม นปช. ที่เวทีราชประสงค์ โดยมีการบิดเบือนข้อมูลข่าวสารและส่งผลกระทบต่อสถาบัน บุคคล และองค์กร ทำให้เกิดความเข้าใจผิดเป็นการปลุกระดมประชาชนให้มีความเกลียดชังรัฐและเจ้าหน้าที่ ทั้งการถ่ายทอดการชุมนุม

ดังกล่าว ซึ่งถูกประกาศว่าเป็นการชุมนุมที่ผิดกฎหมายและขัดต่อรัฐธรรมนูญตามคำสั่งศาลแพ่งจึงเป็นการทำผิดกฎหมายและสนับสนุนการทำผิดกฎหมาย” และ เจ้าหน้าที่ทหารจำนวน 7 กองร้อยพร้อมอุปกรณ์ปราบจลาจล เช่น โล่ กระบอง แก๊สน้ำตา รถฉีดน้ำ เคลื่อนกำลังมาที่สถานีดาวเทียมไทยคม อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เพื่อดำเนินการปิดสัญญาณการออกอากาศของสถานีประชาชนหรือพีเพิลแซนแนล โดยเจ้าหน้าที่สถานีดาวเทียมไทยคมอธิบายว่าไม่สามารถตัดสัญญาณได้เนื่องจากสัญญาณไม่ได้ขึ้นจากที่สถานี เจ้าหน้าที่ทหารจึงได้ใช้วิธีส่งสัญญาณรบกวนจนกระทั่งสัญญาณการออกอากาศของสถานีประชาชนถูกรบกวนจนกระทั่งภาพขาดหายไปเมื่อเวลาประมาณ 21.50 น. ทำให้การสื่อสารทางการเมืองของคนเสื้อแดงในช่องทางการสื่อสารส่วนนี้ขาดหายไป

เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 สืบเนื่องจากการดำเนินการสลายการชุมนุมในกรุงเทพมหานคร ได้ส่งผลให้เกิดการจลาจลในจังหวัดอุดรธานี โดยก่อให้เกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี เพื่อระงับเหตุการณ์จลาจลดังกล่าว ฝ่ายรัฐจึงสั่งระงับการออกอากาศของสถานีวิทยุชุมชน 97.50 Mhz รวมถึงการไล่อีเมลเว็บไซต์ที่มีลักษณะการปลุกปั่นทางการเมืองด้วย จะมีการเฝ้าระวังและควบคุมการนำเสนอข่าวสารในพื้นที่อย่างเข้มงวด การสื่อสารในช่วงนี้จะมีแต่สื่อที่นำเสนอข่าวจากฝ่ายรัฐบาล ผ่านสถานีโทรทัศน์ช่องปกติทั่วไป และสื่ออื่นๆ แต่สื่อเฉพาะของคนเสื้อแดงไม่สามารถดำเนินการได้ ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีจึงไม่สามารถที่จะสื่อสารทางการเมืองได้

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ นายคุณฤๅ ษ์สูงเนิน สมาชิกชมรมคนรักอุดรให้สัมภาษณ์ว่า “ประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มคนเสื้อแดงแล้ว จะรับฟังจากวิทยุเป็นหลัก และแสดงความคิดเห็น โดยการโทรศัพท์ไปยังสถานีวิทยุ เมื่อสถานีถูกสั่งปิดจึงไม่สามารถที่จะรับรู้ข่าวสารได้ การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตก็จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่ม ผู้ที่มีการศึกษา จึงไม่สามารถติดต่อสื่อสาร จะมีการสื่อสารถึงกันโดยโทรศัพท์มือถือ ไปยังหัวหน้ากลุ่ม แล้วให้หัวหน้ากลุ่มกระจายข่าวสารกันต่อไป ส่วนประชาชนทั่วไปนั้นจะสามารถรับทราบข่าวสารได้จากสื่อฟรีทีวีวิทยุทั่วไปซึ่งจะเป็นการนำเสนอข่าวด้านเดียว”

และ สอดคล้องกับนายธีระวุฒิ ฤกษ์ฉวี ข้าราชการพลเรือนสามัญระดับอาวุโส ผู้อำนวยการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเขต 5 (อุดรธานี) ให้สัมภาษณ์ว่า “เดิมทีก่อนการเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีนั้นประชาชนนิยมรับฟังข่าวจากสื่อสถานีวิทยุชุมชนของจังหวัดอุดรธานี การแสดงออกทางการเมืองก็มีการโทรศัพท์เข้าไปแลกเปลี่ยนความคิดเห็นยังรายการวิทยุ เมื่อเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีแล้ว สถานีวิทยุชุมชนที่เกี่ยวข้องถูกทางราชการสั่งปิดทำให้ประชาชนที่นิยมรับฟังข่าวสารจากสถานีวิทยุดังกล่าวขาดการติดต่อสื่อสารทางการเมือง สิทธิการสื่อสารทางการเมืองและการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในส่วนนี้

จึงถือได้ว่าถูกจำกัดไป”

เมื่อภาครัฐมีการปิดกั้นการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานี ก็เป็นการเดินถอยหลังกลับไปเป็นการสื่อสารทางเดียวแบบดั้งเดิมที่เคยเป็นแต่แรก ซึ่งขัดกันกับหลักการแห่งสิทธิการสื่อสาร ที่เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนติดตัวมาตั้งแต่เกิด การที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม และต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่ง ทำให้สิทธิการสื่อสารของมนุษย์ในสังคมที่ต่างกัน มีความแตกต่างกัน ไปด้วย อย่างไรก็ตามในสังคมที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย จะมีการรับรองสิทธิการสื่อสารไว้โดยรัฐธรรมนูญ “สิทธิการสื่อสาร” เป็นสิทธิที่ได้รับการยอมรับว่า “เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน” อันที่จะช่วยให้บุคคลหรือชุมชนสามารถเลือกที่จะคิดและเชื่อในศาสนา การเมือง แบบอย่างการดำเนินชีวิต หรือความเชื่อทางเศรษฐกิจ การรักษาเอกลักษณ์และความหลากหลายทางภาษาและศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ทั้งยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิอันชอบธรรม ที่จะดำรงความเชื่อของตน ซึ่งย่อมหยาบความว่า ต้องเข้าถึงทรัพยากรด้านการสื่อสารได้อย่างเสมอภาค คือ มีสิทธิเข้าถึง มีความรู้ความสามารถในการใช้ และมีโอกาสทางเศรษฐกิจเท่าเทียมกันที่จะใช้สื่อทั้งหลาย เพื่อแสดงและยืนยันความคิดเห็นของตนหรือโต้แย้ง แสดงเหตุผลกับฝ่ายที่คัดค้าน

นอกจากภาครัฐได้ระงับการออกอากาศของสื่อวิทยุแล้ว ยังมีการแทรกแซงการนำเสนอข่าวของสื่อต่างๆ ใน เช่น สื่อสถานีเคเบิลทีวีท้องถิ่น มีสถานีวิทยุชุมชนหลายแห่งจากการสอบถามยังพบว่าไม่มีแหล่งข่าวไหนที่จะกล้านำเสนอข่าวที่สวนทางกับฝ่ายรัฐบาล เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญกับปัญหาที่อาจกระทบต่อธุรกิจสื่อของตนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์ท้องถิ่น ในกรณีนี้จึงได้ทำให้กระบวนการนำเสนอข่าวสาร การรับรู้ข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของชาวจังหวัดอุดรธานี ไม่สามารถทำได้เต็มที่

สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ นายธนาคร เบญจจินดา ข้าราชการสามัญระดับชำนาญการพิเศษ ให้สัมภาษณ์ว่า “หลังเหตุการณ์ การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ภาครัฐจะควบคุมกำกับ จำกัดความคิดทางการเมือง มีการปิดสถานีวิทยุที่มีแนวโน้มไปทางฝ่ายคนเสื้อแดง ควบคุม มาโดยตลอดที่จะเปิดเสรีตอนสมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร รวมถึงการออกข่าวของสถานีเคเบิลทีวีก็จะมีทหารแทรกแซง กำกับ เมื่อถูกควบคุมการสื่อสารแล้ว การติดต่อสื่อสารของกลุ่มคนเสื้อแดงเป็นการรับข่าวสารเพียงด้านเดียวจากทางฝ่ายรัฐบาล”

สภาพการณ์ดังกล่าวหากมองในแง่ของเสรีภาพแห่งการสื่อสารย่อมที่จะขัดกับหลักการของระบอบการปกครองประชาธิปไตย กล่าวคือ ในระบบการเมืองแบบปิด หรือในสังคมคอมมิวนิสต์ หรือสังคมนิยม นั้น การสื่อสารถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือของรัฐ เป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลในการที่จะเผยแพร่ลัทธิ ความและเชื่อศรัทธาที่ประชาชนพึงมีต่อรัฐบาล บุคคลก็อาจไม่มีเสรีภาพ ในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองหรืออาจจะถูกบังคับข่มขู่ด้วย

วิธีการต่างๆ ที่จะให้แสดงออกทางการเมือง แบบที่ผู้นำต้องการ ในส่วนสังคมอำนาจนิยมอย่างสังคมของประเทศแถบเอเชีย การสื่อสาร โดยเฉพาะสื่อสารมวลชนจะอยู่ในการควบคุมของรัฐบาล ในรูปแบบของการออกใบอนุญาตหรือการตรวจพิจารณาข่าวสารต่างๆว่า เผยแพร่ได้หรือไม่ได้ จึงทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารตามที่รัฐบาลต้องการให้ได้รับเท่านั้น ข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงบางอย่างจะถูกกีดกัน

แต่สำหรับประเทศไทยที่ถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีระบบการเมืองแบบเปิดหรือระบอบประชาธิปไตย การสื่อสารจะถูกนำมาใช้ในรูปแบบของเสรีนิยมที่ให้เสรีภาพในการแสดงออกทุกรูปแบบ และเชื่อว่า มนุษย์มีแนวโน้มที่จะเป็นคนดี จะเลือกบริโภคข่าวสารต่างๆ ที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมที่เป็นระบอบประชาธิปไตยย่อมมีมาก บุคคลอาจจะแสดงความสนใจหรือสื่อกับวิถีทางการเมืองใดก็ได้ อย่างเปิดเผย ไม่ถูกปิดกั้น การสื่อสารทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงมีลักษณะเป็นการสื่อสารเพื่อสาธารณชน โดยทั่วไปแล้ว ต้องเป็นการสื่อสารที่เปิดเผย และไม่จำกัดผู้รับสาร

แต่ลักษณะที่เป็นอยู่ในจังหวัดอุดรธานี จะเป็นลักษณะของการสื่อสารทางการเมืองในระบบการเมืองแบบเผด็จการมากกว่า กล่าวคือ เป็นการสื่อสารที่มีการปิดกั้น จำกัดสารระ จำกัดสื่อหรือช่องทางต่างๆ รวมทั้งยังเป็นการสื่อสารด้านเดียว ไม่ยอมรับฟังหรือรับรู้ในผลสะท้อนกลับ (Feed Back) ใดๆ จากผู้รับสื่อ ซึ่งก็คือประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีซึ่งผลกระทบในการจำกัดสิทธิการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีครั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากความรุนแรงในเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีนั่นเอง

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยและผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี” การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีเป้าหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี และ เพื่อศึกษาผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ผลสรุปการวิจัย มีดังนี้

1. สรุปการวิจัย

ตอนที่ 1 ลำดับความเป็นมาของเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

พ.ศ. 2548 ได้เกิดสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง และเกิดความแตกแยกของประชาชนทั่วทั้งประเทศไทย ประชาชนเริ่มมีการแบ่งออกเป็นสองฝ่ายตามข้ออำนาจทางการเมือง เป็นฝ่ายที่สนับสนุน อันนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมือง รวมทั้งจังหวัดอุดรธานีด้วย

หลังการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 พรรคพลังประชาชนได้จำนวน ส.ส. มากเป็นอันดับหนึ่ง จึงได้สิทธิในการเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551 พรรคพลังประชาชนถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรค ได้เกิดการเปลี่ยนข้ออำนาจทางการเมือง พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านเดิม ได้จัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้น โดยมีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เป็นนายกรัฐมนตรี ในเหตุการณ์การเปลี่ยนข้ออำนาจทางการเมืองครั้งนี้ได้สร้างความไม่พอใจแก่กลุ่มคนเสื้อแดงซึ่งสนับสนุนพรรคเพื่อไทย รวมทั้งชมรมคนรักอุดรในจังหวัดอุดรธานี จึงได้จัดกิจกรรมชุมนุมประท้วงรัฐบาลครั้งใหญ่ที่กรุงเทพฯ ในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 ต่อมา รัฐบาลเริ่มใช้กำลังทหารสลายการชุมนุม แกนนำผู้ชุมนุมได้ประกาศว่าถ้ารัฐบาลปฏิบัติการสลายการชุมนุมที่บริเวณสี่แยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร กลุ่มผู้ชุมนุมที่อยู่ต่างหวัดจะรวมตัวกันบุกเผาศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ทหารก็สามารถเข้ายึดบริเวณพื้นที่การชุมนุมได้ทั้งหมด

หลังปฏิบัติการการสลายการชุมนุมของรัฐบาลได้มีกลุ่มบุคคลบุกเข้าทำลายทรัพย์สินและลอบวางเพลิงอาคารสำคัญหลายแห่งในกรุงเทพมหานครฯ ที่ต่างจังหวัดกลุ่มคนที่อ้างตัวเองว่าเป็นกลุ่มคนเสื้อแดงได้รวมตัวกันบุกเผาศาลากลางจังหวัดหลายแห่ง ได้แก่

ศาลากลางจังหวัดขอนแก่น ศาลากลางจังหวัดมุกดาหาร ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี และศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ต่อมารัฐบาลได้ประกาศใช้ พระราชกำหนดบริหารราชการแผ่นดินในสถานะฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ควบคุมในพื้นที่ กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรง เหตุการณ์จึงได้สงบลงไป

สำหรับเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในวันที่ 19 พฤษภาคม 2553 นั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการถูกไฟไหม้ได้แก่อาคารศาลากลางจังหวัดหลังเก่าของจังหวัดอุดรธานี จำนวน 1 หลัง รถยนต์ดับเพลิง จำนวน 7 คัน รถยนต์ตรวจการกระบะสี่ประตูจำนวน 1 คัน รถยนต์หกล้อจำนวน 1 คัน ป้อมยาม อส. จำนวน 3 ป้อม และทรัพย์สินส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่อยู่ในสำนักงานศาลากลางจังหวัดหลังใหม่ถูกเผาบางส่วน ทรัพย์สินที่เสียหายทั้งหมดคิดเป็นมูลค่าประมาณ 304,250,541 บาท มีผู้ชุมนุมได้รับบาดเจ็บ 4 คน ต่อมาเสียชีวิต 2 คน ถูกควบคุมตัว 45 คน (สมาคมนักปกครองแห่งประเทศไทย, 2553:60)

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่นำไปสู่เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

2.1 ความขัดแย้งทางการเมือง

ในกระบวนการความขัดแย้งที่ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีมีต่อพรรคประชาธิปัตย์จนนำไปสู่การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี มีดังนี้

2.1.1. เงื่อนไขที่มีมานาน (*Antecedent Conditions*)

เดิม ส.ส. จังหวัดอุดรธานี ได้มีมาจกหลายพรรคการเมือง พรรคประชาธิปัตย์ก็ได้มี ส.ส. ในจังหวัดอุดรธานีอยู่บ้าง แต่ก็มีจำนวนไม่มากนัก ที่ผ่านมาพรรคประชาธิปัตย์มีฐานเสียงที่ไม่แน่นอนในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี และมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ จนกระทั่งไม่ได้รับการเลือกเข้ามาอีก จนถึงปัจจุบัน

เมื่อพรรคไทยรักไทย เข้าสู่สนามการเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งแรก ในวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2544 ได้รับเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงที่สูงที่สุด จึงได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล โดย พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองฝ่ายค้าน ในสมัยที่สอง ผลจากการเลือกตั้ง ส.ส. เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 พรรคไทยรักไทยได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งอีกครั้ง จึงได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลอีกครั้ง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรค ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีสืบต่อเนื่องอีกหนึ่งสมัย ในจังหวัดอุดรธานีผลการเลือกตั้ง ส.ส. ครั้งที่สองพรรคไทยรักไทย ได้จำนวน ส.ส. ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีได้ทั้งหมด

การที่ชาวจังหวัดอุดรธานีเลือก ส.ส. พรรคไทยรักไทยยกพรรคเนื่อง

มาจากมีความเลื่อมใสศรัทธา ประทับใจในบุคลิกตัวตนของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรหัวหน้าพรรค และจากผลงานการบริหารประเทศจนถึงปัจจุบัน ขณะเดียวกันกระแสความไม่ศรัทธาที่มีต่อพรรค ประชาธิปัตย์ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีก็มีสูงเช่นกัน แม้ว่าเมื่อพรรคประชาธิปัตย์มีโอกาสได้เป็น รัฐบาลและนำเอาโครงการประชานิยมต่างๆมาใช้ในการบริหารประเทศ เพื่อแข่งขันกับรัฐบาลชุด เดิม ก็ยังไม่สามารถเรียกคะแนนความนิยมได้มากกว่าได้

ความไม่เชื่อถือศรัทธาที่ชาวจังหวัดอุดรธานีมีต่อพรรคประชาธิปัตย์ เป็น แค่ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ เท่านั้นไม่ได้มีการแสดงพฤติกรรมความขัดแย้งรุนแรงได้ออกมาให้เห็นปรากฏ และเนื่องจาก คะแนนเสียงของชาวจังหวัดอุดรธานียังกระจายกระเจา จึงไม่มีพลัง พอที่จะลุกขึ้นมาเรียกร้องทางการเมืองได้มากนัก รวมถึงระบบการสื่อสารทางการเมืองยังไม่ ทันสมัยเหมือนปัจจุบัน เมื่อพรรคไทยรักไทยได้ รวบรวม ส.ส. ในจังหวัดอุดรธานี ที่สังกัดหลาย พรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคเดียวกัน คะแนนเสียงของประชาชนจึงเข้ารวมกันเป็นกลุ่มก้อน เดียวกัน ในนามชมรมคนรักอุดร

หลังเหตุการณ์เผา ศาลากลางจังหวัดอุดรธานีแล้ว แม้ว่าพรรค ประชาธิปัตย์ ได้หยิบยกกรณีดังกล่าวมาเป็นประเด็น โจมตี พรรคเพื่อไทย แต่ก็ไม่สามารถทำให้ ความนิยมของชาวจังหวัดอุดรธานีที่มีต่อพรรคเพื่อไทยลดน้อยถอยลงไปได้ เพราะการเลือกตั้ง ส.ส. ในวันอาทิตย์ที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 เมื่อหลังเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี แล้ว พรรคเพื่อไทยสามารถกวาด ส.ส. ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีได้ทั้งหมด อันแสดงถึงความไม่ ศรัทธาต่อพรรคประชาธิปัตย์ของชาวจังหวัดอุดรธานียังคงมีมากเหมือนเดิม และเป็นการตอกย้ำถึง ความเหนียวแน่นในความนับถือ ศรัทธา ที่ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีมีต่อ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และพรรคเพื่อไทยด้วยเช่นกัน

2.1.2 ระยะที่มีการรับรู้ และความรู้สึกถึงความขัดแย้ง

1) การรับรู้ความขัดแย้ง (Perceived Conflict)

การรับรู้ถึงความขัดแย้งของประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีที่มีต่อพรรค ประชาธิปัตย์ สามารถอธิบายแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

(1) การมีความเห็นไม่ตรงกัน (personality clash) และการรับรู้ที่ไป

ด้วยกันไม่ได้

พรรคประชาธิปัตย์มีความเห็นถึงการครองอำนาจอย่างยาวนาน ของพรรคไทยรักไทย และการที่มีจำนวน ส.ส. ในสภาจำนวนมาก จนกระทั่งสามารถจัดตั้งรัฐบาล พรรคเดียวได้โดยหวัดกว่า สภาพการเมืองไทยอาจถูกครอบงำ(dominated) ในด้านต่างๆ และยัง มองว่าสิ่งที่รัฐบาลทักษิณทำนั้นเป็น “เผด็จการ” มากกว่า “ประชาธิปไตย” และให้นิยาม รัฐบาล

พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ว่าเป็น “เผด็จการรัฐสภา” (<http://www.democrat.or.th/>) แต่กลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีมีความเห็นที่แตกต่างว่า รัฐบาลพรรคเดวิดดีกว่ารัฐบาลผสม คือสามารถที่จะบริหารราชการแผ่นดินโดยการตัดสินใจที่จะดำเนินนโยบายต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรวดเร็ว คล่องตัว ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์

จึงกล่าวได้ว่าเป็นประเด็นของความขัดแย้งที่ต่างฝ่ายต่างมีความเชื่อมั่นในเหตุผลของตัวเอง หรือยึดมั่นในหลักวิชา (technical expectation) โดยพรรคประชาธิปัตย์ให้ความสำคัญที่ระบบการตรวจสอบ ถ่วงดุลอำนาจของรัฐบาล แต่ในฝั่งคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีให้ความสำคัญต่อระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว คล่องตัว หรือเป็นลักษณะความขัดแย้งที่มีความเห็นไม่ตรงกัน (personality clash) ในเรื่องทางการเมือง หรือเป็นความขัดแย้งที่มีการรับรู้ที่ไปด้วยกันไม่ได้ เรื่องที่เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติใน แผนนโยบายการบริหารประเทศ ที่มีความความเห็น มุมมอง ที่แตกต่างกันออกไป

นอกจากนี้ยังมีการรับรู้ความขัดแย้งในลักษณะทั้งสองฝ่ายมีความเห็นไม่ตรงกัน และการรับรู้ที่ไปด้วยกันไม่ได้ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดิน หรือจุดมุ่งหมายของการทำงาน ได้แก่ กรณีที่ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีต่างเชื่อมั่นว่าโครงการประชานิยมนั้น ได้สร้างความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น จึงสนับสนุนพรรคเพื่อไทย แต่ พรรคประชาธิปัตย์กลับมีความเห็นที่แตกต่างโดยเล็งเห็นถึงความเลวร้ายของนโยบายประชานิยม เป็นลักษณะของความขัดแย้ง ที่มีความเข้าใจผิดระหว่างกันต่อสิ่งที่มีอยู่หรือเป็นจริง ซึ่งการรับรู้ในความขัดแย้งดังกล่าวยังเป็นเพียงการตอบโต้ว่าทะเลทางการเมืองต่อกัน เป็นระดับการรับรู้ว่ามีความขัดแย้งแต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ความรุนแรงอย่างใดเนื่องจากยังมีฝ่ายใดสูญเสียผลประโยชน์จากความขัดแย้งนี้ แต่เป็นหนึ่งในเชื้อของความไม่พอใจกันที่พร้อมจะปะทุเมื่อมีแรงเสริมจากภายนอก

(2) การรับรู้ในความขัดแย้งด้านอุดมการณ์

กลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี และพรรคประชาธิปัตย์มีอุดมการณ์ทางการเมืองบางประการที่สอดคล้องกันและบางประการที่สวนทางกัน อุดมการณ์ที่เหมือนกันคือยึดถือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และไม่ยอมรับอำนาจรัฐประหาร ไม่สนับสนุนระบบและวิถีแห่งเผด็จการ แต่ประชาธิปัตย์ในรูปแบบที่ตนเองต้องการนั้นไม่เหมือนกัน มีมุมมองต่อสิ่งเดียวกัน ที่ไม่เหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างกันอีกประการหนึ่งคือ การยอมรับและไม่ยอมรับในตัว พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จึงเป็นความการรับรู้ในความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ ที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ ยังมีความเห็นที่แตกต่างเกี่ยวกับความชอบธรรมในที่มาของรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 กลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี มีความเห็นว่ารัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 ไม่มีความชอบธรรมในที่มา มีความต้องการที่จะนำเอารัฐธรรมนูญฉบับปี 2540

กลับมาใช้ใหม่ขณะเดียวกันพรรคประชาธิปัตย์กลับมีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไปโดยเห็นว่าแม้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เกิดจากรัฐประหารแต่ก็ได้ผ่านกระบวนการลงประชามติเห็นชอบของประชาชนทั่วประเทศแล้ว

ในประเด็นการยึดถือในหลักการแห่งระบอบประชาธิปไตย กลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี เห็นว่าพรรคพลังประชาชน หรือพรรคเพื่อไทย มีความชอบธรรมทางการเมือง ด้วยการมีอำนาจทางการเมืองโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง แต่เชื่อว่ารัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ไม่มีความชอบธรรมในการเป็นรัฐบาลโดยอาศัยอำนาจทหาร ซึ่งเป็นความขัดแย้งในอุดมการณ์ ที่บ่งชี้ว่าเป็นจังหวัดอุดรธานีมีลักษณะความขัดแย้งทางสังคมที่เรื้อรัง (The Protracted Social Conflict) ซึ่งเป็นไปได้ว่าความขัดแย้งเรื้อรังที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นผลที่เชื่อมโยงมาจากเงื่อนไขของความขัดแย้งที่มีมานานแล้ว ที่แม้จะไม่ได้เป็นเงื่อนไขที่สร้างพฤติกรรมความขัดแย้งออกมาให้เห็นได้ แต่ก็ยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนต่อการนำไปสู่การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี เนื่องจากการรับรู้ ความขัดแย้งได้สร้างความรู้สึกกลบภายในใจของชาวจังหวัดอุดรธานี สะสมไว้แต่เดิมอยู่แล้ว เมื่อต่อมามีเหตุการณ์ที่เป็นความขัดแย้งทางอำนาจเกิดขึ้น ได้เป็นเงื่อนไขให้เกิดความรู้สึกขัดแย้ง ที่จะถูกถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรมความขัดแย้งที่รุนแรง

2) ความรู้สึกขัดแย้ง (Felt Conflict)

การเกิดขึ้นของหนึ่งในเงื่อนไขของความรู้สึกขัดแย้งสำคัญคือการเกิดรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ในรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร สำหรับฝ่ายพรรคไทยรักไทยแล้ว ถือว่าได้เป็นการสูญเสียอำนาจทางการเมือง ที่ได้เป็นการส่งสมความรู้สึกขัดแย้งจากการสูญเสียอำนาจที่มีต่อคู่กรณีที่ยังชิงอำนาจไป ซึ่งในส่วนนี้มีอิทธิพลต่อการรู้สึกในความขัดแย้งของประชาชนส่วนใหญ่ของจังหวัดอุดรธานี ด้วย

ภายหลังจากการที่ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคพลังประชาชน ได้เกิดการเปลี่ยนขั้วทางการเมือง โดย ส.ส. ในรัฐสภา ได้หันมาสนับสนุนให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เป็นอีกหนึ่งเงื่อนไขสำคัญ ที่เมื่อรวมกับการรับรู้ความขัดแย้งที่มีอยู่เดิม แล้วนำไปสู่การสร้างความรู้สึกถึงความขัดแย้ง ให้เกิดขึ้นแก่พรรคเพื่อไทย และกลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี จึงถือได้ว่าทุกฝ่ายนั้นต่างมีความขัดแย้งกันในรูปแบบการแย่งชิงผลประโยชน์ หรือเนื่องมาจากผลประโยชน์ไม่สอดคล้องกันในทรัพยากรที่มีคุณค่า ซึ่งในทางการเมืองสิ่งที่มีคุณค่าที่สุดก็คือ อำนาจทางการเมือง ซึ่งกลุ่มคนเสื้อแดง ที่แต่เดิมได้มีความรู้สึกขัดแย้งจากการสูญเสียอำนาจทางการเมือง สะสมอยู่ในใจอยู่แล้ว แต่เป็นคนละคู่กรณี

ด้วยการรับรู้ในเงื่อนไขความไม่นับถือศรัทธากันมาก่อน และการรับรู้ถึงความขัดแย้งในหลายๆ ด้านต่อกัน ที่สะสมอยู่ และเคยมีความรู้สึกการสูญเสียอำนาจจากการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 สะสมอยู่มาก่อน เมื่อมีความรู้สึกว่าต้องสูญเสียอำนาจอีกครั้งให้กับ

พรรคประชาธิปัตย์ จึงได้แสดงออกถึงพฤติกรรมความขัดแย้ง โดยการออกมาต่อต้านด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการปลุกระดมสมาชิกเพื่อชุมนุมประท้วง ต่อต้าน รัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ ในจังหวัดอุดรธานีก็ได้มีการระดมสมาชิกชมรมคนรักอุดร เพื่อเข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่มคนเสื้อแดงทั่วประเทศที่กรุงเทพมหานคร ที่ได้ส่งผลกระทบต่อเนื่องก่อให้เกิดการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในที่สุด

2.1.3 การแสดงพฤติกรรมขัดแย้ง (Manifest Behavior)

ด้วยความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดอุดรธานีเป็นความขัดแย้งในการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองจึงได้มีความสำคัญ ทำให้มีการแข่งขันอย่างสูงในกระบวนการเลือกตั้ง ส.ส. โดยพรรคพลังประชาชน หรือพรรคเพื่อไทยชนะการเลือกตั้ง ในเวลาต่อมาเมื่อพรรคประชาธิปัตย์ สามารถพลิกขั้วอำนาจการเมืองขึ้นเป็นรัฐบาลได้ ฝ่ายพรรคเพื่อไทยและคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีจึงมีความรู้สึกคับข้องใจ เพราะมีความรู้สึกว่าฝ่ายตนเคยสูญเสียอำนาจทางการเมืองอย่างไม่ยุติธรรมมาก่อน เมื่อต้องสูญเสียอำนาจอีกครั้ง จึงได้มีการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่แสดงความขัดแย้งอย่างเปิดเผยออกมาโดยผ่านกลุ่มคนเสื้อแดง ด้วยการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อเพื่อระดมมวลชนต่อต้าน และ เข้าร่วมชุมนุมกับคนเสื้อแดงทั่วประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร ได้แก่ การชุมนุมในวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2552 และการชุมนุมเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 ในส่วนรัฐบาลได้ใช้กำลังทหารเข้าสลายการชุมนุมซึ่งส่งผลให้เกิดความรุนแรงมากขึ้น เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งแบบ แพ้-ชนะ (win-lose strategy) ผลลัพธ์ของความขัดแย้งจึงจบลงพร้อมกับ ความเสียหายรวมถึงการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

สาเหตุที่ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ถูกนำมาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความขัดแย้ง เนื่องจากคู่มือของกรมความขัดแย้งคือรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์และกลุ่มคนเสื้อแดง พรรคประชาธิปัตย์อยู่ในตำแหน่งรัฐบาลเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มคนเสื้อแดงแล้วจึงดูเหมือนว่าจะมีอำนาจการต่อรองสูงกว่า สำหรับกลุ่มคนเสื้อแดง เพื่อให้มีกำลังต่อรองที่เสมอกันหรือสูงกว่ากับรัฐบาล จึงต้องสร้างอำนาจการต่อรองให้เพียงพอจะต่อสู้ ด้วยการระดมคนเข้าร่วมชุมนุมให้ได้จำนวนมากที่สุด แต่เนื่องจากการที่รัฐบาล ได้ดำเนินการสลายการชุมนุม จนกระทั่งฝ่ายกลุ่มคนเสื้อแดง รู้สึกว่าฝ่ายตนจะเกิดความพ่ายแพ้ จึงได้สร้างอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้น ให้เพียงพอที่จะต่อต้านกำลังทหารของภาครัฐได้ และลงให้รัฐบาลเชื่อว่ามิศกยภาพที่จะต่อสู้ได้ เพื่อข่มขู่ไม่ให้รัฐบาลดำเนินการสลายการชุมนุม โดยประกาศว่าถ้าหากรัฐบาล มีปฏิบัติการสลายการชุมนุมประชาชนผู้สนับสนุนคนเสื้อแดงที่มีอยู่จำนวนมากทั่วประเทศจะเข้าปิดล้อมเผาศาลากลางจังหวัดในต่างจังหวัดทั่วประเทศ

ในเหตุผลที่กลุ่มคนเสื้อแดงเลือกใช้ศาลากลางจังหวัด เป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับการต่อรองทางการเมืองกับรัฐบาลนั้น เพราะเนื่องจากศาลากลางจังหวัดเป็นสิ่งที่

คุณค่าสูง ทั้งในทางวัตถุและทางจิตใจ ศาลากลางจังหวัดเปรียบเสมือนศูนย์รวมอำนาจของรัฐบาล ในส่วนภูมิภาคในพื้นที่จังหวัดนั้น เพราะฉะนั้นถ้าศาลากลางจังหวัดทุกจังหวัดถูกทำลายก็จะเปรียบเสมือนระบบเครือข่ายอำนาจของรัฐบาลในส่วนภูมิภาคถูกทำลายไปด้วยทั้งในเชิงการต่อสู้ทางการเมืองและเชิงสัญลักษณ์

ในจังหวัดอุดรธานีเมื่อมีข่าวว่าจะมีการปิดล้อมศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ ฝ่ายปกครองจังหวัดอุดรธานี ได้ดำเนินการวางมาตรการป้องกันและรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด ตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ ในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เมื่อการสลายการชุมนุมที่กรุงเทพฯ เป็นไปอย่างต่อเนื่องจังหวัดอุดรธานี มีสมาชิกคนเสื้อแดงจำนวนมากเดินทางมาปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธานี เกิดการปะทะกับกองกำลัง อส. ทหาร ตำรวจ และเกิดการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีในเวลาต่อมา

2.2. ปฏิบัติการสลายการชุมนุมของทหาร

รัฐบาลซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศไทย เมื่อเกิดการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดง ณ สี่แยกราชประสงค์ จึงต้องพยายามระงับการชุมนุมโดยเร็วเพื่อรักษาความสงบโดยใช้กองกำลังทหาร ในการควบคุมผู้ชุมนุม

ด้วย องค์กรทหารเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง มีการจัดองค์กรที่มีสายการบังคับบัญชาที่ลดหลั่นกันเป็นลำดับชั้นชัดเจน มีกฎระเบียบวินัยที่เข้มงวดเมื่อผู้บังคับบัญชามีคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ ทหารย่อมต้องทำตามคำสั่งด้วยความเชื่อสุจริตว่าเป็นคำสั่ง โดยชอบ ทหารชั้นผู้น้อยที่เป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง บางคนอาจไม่เห็นด้วยกับวิธีการที่รุนแรง แต่ทหารมีวินัยต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา อย่างไรก็ตามในส่วนนี้ ผู้ปฏิบัติได้เกิดความขัดแย้งขึ้นในตัวเอง เรียกว่า ความขัดแย้งในบทบาทของบุคคล (personal – role conflict)

การใช้กำลังสลายการชุมนุมของทหารก็เป็นหนึ่งเหตุปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งของผู้ชุมนุมประทุมากขึ้น รวมถึงคนเสื้อแดงในจังหวัดอุดรธานีด้วย ตามที่เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ ได้กล่าวถึง สาเหตุของความขัดแย้งไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งภายในบุคคล ระหว่างบุคคลเกิดขึ้นในองค์กรหรือความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม จาก 4F คือ ความกลัว (Fear) การใช้กำลัง (Force) ความเป็นธรรม (Fair) และทุน (Fund) ซึ่งกล่าวถึงในส่วนของ การใช้กำลัง ไว้ดังนี้ “การใช้กำลัง เราจะเห็นได้ว่าการใช้กำลังเป็นการจุดระเบิดของความขัดแย้งที่รุนแรง”

การใช้ทหารจัดการกับความขัดแย้ง ไม่สอดคล้องกับบทบาททหารที่ถูกฝึกขึ้นมาเพื่อปราบปรามศัตรูผู้รุกรานมากกว่าที่จะดำเนินการกับผู้ชุมนุมซึ่งมีความเชื่อหรืออุดมการณ์ที่ต่างกัน การขาดความรู้ความชำนาญและการมีค่านิยมของหน่วยงานที่ต้องปราบปรามฝ่ายตรงข้ามจึงเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้ความรุนแรงขยายตัวมากยิ่งขึ้น

ประชาชนผู้ชุมนุม อาจมาด้วยแรงผลักดันแตกต่างกัน บางคนมาด้วยอุดมการณ์ ความเชื่อ ความศรัทธาในสิ่งที่ตนเองเห็นว่าเป็นความถูกต้องชอบธรรม ในส่วนฝั่งรัฐบาลพรรค ประชาธิปัตย์ ด้วยบทบาทแห่งการเป็นรัฐบาล ซึ่งก็มีหน้าที่ในการปกป้องชาติ บ้านเมือง และรักษา ความสงบของประเทศ ของชาติบ้านเมือง รวมถึงปกป้องอำนาจรัฐด้วย เมื่อในสถานการณ์ที่ บ้านเมืองมีความวุ่นวาย ระส่ำระสาย ได้เลือกที่จะใช้กองกำลังทหารในการควบคุมการชุมนุม ทหารเมื่อได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาแล้วด้วยหน้าที่ก็ต้องปฏิบัติตามนั้นอย่างไม่มีขีดชั้น และ ในทางนิรนัยแล้วถือว่าเป็นคำสั่งโดยชอบ จากความต้องการในผลจากการปฏิบัติหน้าที่ของทุกฝ่าย ที่สวนทางกัน จึงทำให้ไม่สามารถที่จะหาข้อยุติที่พึงพอใจร่วมกันได้ เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจาก ผู้ชุมนุมที่มีต่อทหารและรัฐบาล

การปราศรัยของแกนนำผู้ชุมนุมที่ให้นักเสื้อแดงไปปิดล้อมศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นหนึ่งในจังหวัดที่รัฐบาลถือว่ามีความสัมพันธ์เชิง จังหวัดอุดรธานี จึง ได้ดำเนินการวางมาตรการป้องกันและรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด เพื่อเตรียมความพร้อม รับมือกับเหตุการณ์ และเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ขณะที่ทหารดำเนินการสลายการ ชุมนุมที่กรุงเทพมหานครอย่างต่อเนื่อง ในจังหวัดอุดรธานีมีกลุ่มคนเสื้อแดงจำนวนมาก เดินทาง มาชุมนุมบริเวณทุ่งศรีเมืองหน้าศาลากลางจังหวัดได้มีการปะทะกันกับกองกำลัง อส. และตำรวจ ซึ่งกองกำลังทหารได้ดำเนินการสลายการชุมนุมเป็นผลสำเร็จในเวลาต่อมา หลังเหตุการณ์สงบลง ความเสียหายก็ยังได้เกิดขึ้นมากมายเช่นกัน ในการปฏิบัติการสลายการชุมนุมยังได้สร้างความ ขัดแย้งต่อกันระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ทั้งสองฝ่ายใช้ความรุนแรงต่อกัน เป็นความขัดแย้ง ในความคาดหวัง ของบทบาทที่ขัดกัน ในส่วนฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกสิ่งของขว้างปาจากผู้ชุมนุมก็ ได้มีความรู้สึกความโกรธแค้นต่อผู้ชุมนุมด้วย เป็นความขัดแย้งในบทบาทของบุคคล (personal – role conflict) ของฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐ และแม้ว่าการเข้ามาขัดขวางการชุมนุมของกองกำลังของทาง ราชการจะสร้างให้กระแสความขัดแย้งของผู้ชุมนุมให้โหมกระพือขึ้นมา แต่ด้วยกองกำลัง และ อาวุธที่เหนือกว่าจึงสามารถระงับเหตุการณ์ความรุนแรงที่จะบานปลายต่อไปได้

2.3. การสื่อสารทางการเมือง

การเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเสื้อแดง จังหวัดอุดรธานีในระหว่างการต่อสู้ทาง การเมืองในช่วงก่อนที่เกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีนั้น อาวุธทรงพลังที่ใช้ก่อ มวลชนคือการสื่อสารทางการเมือง ผ่านช่องทางการสื่อสารที่สำคัญคือ สถานีวิทยุชุมชน เอฟเอ็ม 97.50 Mhz ที่ใช้เป็นสื่อกลางการติดต่อสมาชิกชมรมคนรักอุดร การที่กลุ่มคนเสื้อแดงจำนวนมาก เดินทางมาปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธานีจนเกิดการเผา ตามที่แกนนำชี้แจงได้นั้นสามารถทำได้ เนื่องจากการรวมกลุ่มกันมานาน ในนามกลุ่มคนชมรมคนรักอุดร ซึ่งกระบวนการรวมกลุ่มได้

สอดคล้องกับทฤษฎีการณรงค์ทางการเมือง โดยภายใต้ความพยายามของนักจัดรายการ ที่รักษา ระดับความเชื่อมั่น ความศรัทธาในพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน หรือพรรคเพื่อไทยในปัจจุบัน โดยเผยแพร่ผ่านสื่อวิทยุชุมชน เพิ่มการสนับสนุนจากมวลชน โดยการให้ผู้ฟังสมัครเข้า เป็นสมาชิกชมรมคนรักอุดร สร้างกิจกรรมร่วมกันเพื่อเพิ่มปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ลักษณะการณรงค์เป็นไปในลักษณะเชิดชูพรรคการเมืองที่ตนเองสนับสนุน และโจมตีกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้าม ประชาชนผู้รับฟังและร่วมกิจกรรมก็เกิดความรู้สึกการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นผู้ที่มิ อุดมการณ์ไปในแนวทางเดียวกัน จึงสามารถสร้างพลังมวลชนได้

ในเหตุการณ์การต่อสู้ทางการเมืองระหว่างรัฐบาลประชาธิปไตยและกลุ่มคนเสื้อแดง ในช่วงระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. 2553 นั้น การสื่อสารทางการเมืองในระดับประเทศ ของกลุ่มคนเสื้อแดง สื่อสารทางการเมืองโดยผ่านสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ช่องพีเพิลแซทแนลในจังหวัดอุดรธานี สื่อสารทางการเมืองผ่านสถานีวิทยุชุมชน 97.50 Mhz มีการนำเอาเสียงการถ่ายทอดสดจากเวทีชุมนุมจากระบบอินเทอร์เน็ต เผยแพร่ออกอากาศเพื่อให้สมาชิกได้รับฟังไปพร้อมๆกันทั่วทั้งจังหวัดด้วย นำเสนอเนื้อหา เหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองได้ก่อให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งต่อทหาร และรัฐบาลพรรคประชาธิปไตย ที่สลายการชุมนุมของคนเสื้อแดง

วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เมื่อมีข่าวว่าทหารจะสลายการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงที่สี่แยกราชประสงค์ ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีสถานีวิทยุชุมชน 97.50 Mhz ได้ออกประกาศทางรายการของสถานีให้คนเสื้อแดงออกมารวมตัวกันที่ทุ่งศรีเมือง และคนเสื้อแดงประมาณ 2,000 คน มารวมตัวที่ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ได้เกิดการปะทะกับกองกำลังเจ้าหน้าที่ และเกิดเหตุการณ์การเผาศาลากลางจังหวัดในเวลาต่อมา

การรวมตัวกันของคนเสื้อแดงในจังหวัดอุดรธานีในวันที่ 19 พฤษภาคม 2553 สามารถนำทฤษฎีการศึกษาฝูงชน (Crowd) มาเป็นกรอบการวิเคราะห์ลักษณะร่วมของฝูงชนที่สำคัญ 3 ประการที่นำมาสู่เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ได้แก่

1. ในเหตุการณ์การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี วันที่ 19 พฤษภาคม 2553 นั้น กลุ่มคนที่มาทั้งหมดไม่ได้รู้จักกัน และสังเกตจากรูปภาพ รวมถึงภาพเคลื่อนไหวที่ได้บันทึกไว้ในวันเกิดเหตุ ผู้ที่ก่อการเผาอาคารศาลากลางจังหวัด ปิดหน้าด้วยหมวกไอ้ไหมพรม ใส่หมวกกันน็อกเต็มใบ หรือไม่ก็ใช้ผ้าปิดหน้าอำพรางตนเอง จึงมีความกล้าที่จะจุดไฟเผาอาคารศาลากลางจังหวัดสอดคล้องกับ ทฤษฎีฝูงชน ที่ว่า เมื่อปัจเจกชนมารวมกัน เป็นฝูงชนพวกเขาจะรู้สึกว่า พวกเขามีอำนาจลึกลับที่มองไม่เห็นร่วมกัน (Invisible Power) และจากการที่สมาชิกส่วนใหญ่ในฝูงชนไม่รู้จักกันเป็นการส่วนตัวแต่ละคนจึงไม่รู้สึกรับผิดชอบ และพร้อมที่จะแสดงออกอย่างเต็มที่โดยไม่ตะจิตตะขวางใจ เมื่อพลังเหล่านี้ถูกแสดงออกมาพร้อมๆกัน ฝูงชนจะรู้สึกว่าตนมีอำนาจ

ลึกลับดังกล่าว

2. ทุกคนที่มาปิดล้อมศาลากลางจังหวัดมาโดย มาด้วยวัตถุประสงค์เดียวกัน มีอุดมการณ์ร่วมกัน คือมาปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธานี เพื่อเป็นการต่อรองกับรัฐบาลไม่ให้มีการสลายการชุมนุมที่กรุงเทพมหานคร

3. การโน้มน้าวจิตใจ (Suggestivity) เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมฝูงชนการถูกโน้มน้าวจิตใจ โดยผู้นำฝูงชนจะทำให้ฝูงชนเกิดความรู้สึกร่วมกันจนสลัดความมีสติสำนึกส่วนตัว (Conscious Personality) และพร้อมทำตามที่ผู้นำฝูงชนสร้างขึ้นทุกประการ

พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้กล่าวปราศรัยโดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ตมายังเวทีการชุมนุม ให้แนวทางการปฏิบัติว่าหากรัฐบาลสลายการชุมนุม ให้คนเสื้อแดงในต่างจังหวัดไปรวมตัวกันที่ศาลากลางจังหวัดของตนเอง รวมถึงแกนนำการชุมนุมหลายคน ก็ปราศรัยไปในลักษณะทำนองเดียวกัน คือให้ไปรวมตัวที่ศาลากลาง กล่าวถึงการเผาบ้านเมือง เปรียบเสมือนเป็นการตอกย้ำให้ผู้ชุมนุมปฏิบัติตาม แกนนำการชุมนุมผู้ที่ชาวเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีให้ความเคารพนับถือ ศรีทธา พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้กล่าวปราศรัยผ่านระบบอินเทอร์เน็ตมายังเวทีการชุมนุม โดยมีคำพูดที่ชี้แนะให้ไปรวมตัวกันที่ศาลากลางจังหวัดให้มากที่สุด ย่อมส่งผลให้กลุ่มผู้ชุมนุมจะเกิดความฮึกเหิม และพร้อมที่จะปฏิบัติตาม รวมถึงแกนนำคนสำคัญหลายคนที่ได้ปราศรัยบนเวที ว่าถ้าหากรัฐบาลใช้กำลังทหารสลายการชุมนุมให้ทุกคนไปรวมตัวกันที่ศาลากลางจังหวัดในจังหวัดของตนเอง หรือบางคนกล่าวเน้นย้ำเรื่องการเผา บางคนกล่าวถึงถึงการรวมตัวที่ศาลากลางจังหวัดและการเผา คำปราศรัยของแกนนำทุกคนมีการถ่ายทอดสดผ่านสื่อแพร่กระจายไปทั่วประเทศ รวมถึงจังหวัดอุดรธานีด้วย แม้ว่าแกนนำเหล่านั้นจะตั้งใจหรือไม่ ตามทฤษฎีฝูงชนแล้ว ในสถานการณ์แบบนี้ ผู้ฟังพร้อมที่จะเชื่อผู้นำและพร้อมทำตามที่ผู้นำสั่งทุกประการ ในกรณีนี้ เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ก่อให้เกิดการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

2.4. ศาลากลางจังหวัดกับการเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจรัฐในส่วนภูมิภาค

ในการแสดงความหมายของอาคารศาลากลาง จนมาถึงศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ต่อการเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์อำนาจของรัฐบาลในจังหวัดอุดรธานี สามารถนำทฤษฎีสัญญะวิทยา มาอธิบายได้ ดังนี้

1. กระบวนการ “การมอบหมายความหมาย” (assign) หรือ “การประกอบสร้างความหมาย” (meaning construction) ให้แก่ศาลากลางจังหวัด

การสร้างความหมายให้ศาลากลางครั้งแรกมีหลักฐานปรากฏ ในสมัยรัชกาลที่ 4 โดย ศาลากลางนั้นได้ถูกปล่อยทิ้งร้างจนทรุดโทรมจึงได้บูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ แล้วทรงพระราชทานป้ายจำหลัก และเครื่องหมายต่างๆ ให้ติดไว้ ณ อาคารศาลากลางนั้นทางสัญญะวิทยา

ถือว่าเป็นการมอบความหมายแฝง ให้กับอาคารศาลากลางถึงการมีอำนาจของพระมหากษัตริย์อยู่ในดินแดนแห่งนั้น และเป็นการมอบความหมายแห่ง การเป็นศูนย์กลางของภาครัฐในส่วนภูมิภาคให้แก่ศาลากลางในระยะแรก ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการเปลี่ยนตราที่ติดอยู่ ศาลากลางมาเป็นพระราชลัญจกรประจำแผ่นดินแทน หรือที่เรียกกันว่า “ตราอาร์ม” ซึ่งเป็นรูปตราของแผ่นดิน ต่อมาเปลี่ยนเป็น “ตราครุฑ” ที่มีปรากฏใช้กันต่อมาจนถึงทุกวันนี้ ในกระบวนการมอบความหมาย และการแสดงความหมายของศาลากลางยุคนี้ ยังมีการแสดงความหมายอยู่แบบนัยยะ (connotative meaning) หรือความหมายแฝง โดยการแสดงความหมายผ่านครุฑพ่าห์ และยังได้แสดงถึงการเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรด้วย เป็นการแสดงความหมายโดยอรรถ (denotative meaning) หรือ “ความหมายตรง” โดยอาคารศาลากลางจังหวัดแสดงถึงการเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นเมือง เพราะบริเวณไหนที่ศาลากลางจังหวัดตั้งอยู่บริเวณนั้นจะเป็นเมือง และเป็นใจกลางอาณาจักรเมือง เนื่องจากการก่อตั้งเมืองได้วัดเอาจากระยะทางที่รายรอบรัศมี 60 กิโลเมตร จากบริเวณที่ก่อตั้งเมือง ที่มีศาลากลางจังหวัดตั้งอยู่ เสมอไป และการเลือกที่สร้างเมืองก็เลือกที่มีทำเลเหมาะสม คือ ที่เป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำไหลผ่าน และยังคงสะดวกต่อการสัญจรไปมา และเป็นที่ยอมรับสามารถทำนาได้ แสดงให้เห็นว่า ศาลากลางก็คือจุดศูนย์กลางที่รวมเอาความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญมั่งคั่ง การเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง และเป็นศูนย์แห่งอำนาจรัฐที่ประชาชนทั่วไปก็สามารถรับทราบเข้าใจความหมายดังกล่าวโดยธรรมชาติสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การมอบความหมายให้ ศาลากลางจังหวัดยุคนี้ คือการใช้ศาลากลางจังหวัดให้ทำหน้าที่เป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติราชการของหน่วยงานส่วนภูมิภาคทั้งหมด และเป็นสถานที่ปฏิบัติราชการของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นข้าราชการกระทรวงมหาดไทย และเป็นผู้รับผิดชอบบริหารราชการส่วนภูมิภาคทั้งปวง และยังมีบทบาทในฐานะผู้แทนของรัฐบาลไปปฏิบัติงานส่วนภูมิภาค และยังกำหนดให้สำนักงานจังหวัด ซึ่งสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไป และการวางแผนพัฒนาจังหวัดนั้นอีกด้วย จึงเป็นการแสดงความหมายโดยตรง และด้วยการที่ประชาชนต้องมาติดต่อราชการอยู่เสมอซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับชีวิตประจำวันของประชาชน จึงได้เป็นการแสดงความหมายให้เป็นที่รับทราบของคนทั่วไปทั้งจังหวัดว่า เป็นศูนย์กลางการบริหารส่วนราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัดนั้นและเป็นตัวแทนของอำนาจรัฐบาลในจังหวัดนั้น

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2525 นำความคิดเรื่อง “ศูนย์ราชการ” มาใช้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวมอาคารสถานที่ราชการมาไว้ในบริเวณเดียวกันเพื่อเป็นศูนย์กลางการบริหารงาน และเพื่ออำนวยความสะดวกในการบริการประชาชนในลักษณะเบ็ดเสร็จ (One stop service) จึงเป็นกระบวนการสร้างความหมายให้กับศาลากลางจังหวัด ในการเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์กลางอำนาจรัฐในส่วนภูมิภาคที่ชัดเจนขึ้นกว่าเดิมจากสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่

5 และสมัย พ.ศ. 2475 เพราะระบบศูนย์ราชการที่รวบรวมเอาส่วนราชการทุกส่วนที่มีอยู่ในจังหวัดอย่างกระจัดกระจาย มารวมกันอยู่ในที่เดียวกันคือศาลากลางจังหวัด และอาณาบริเวณใกล้เคียงกัน ประชาชนผู้ที่มาติดต่อราชการจึงต้องมาที่ศูนย์ราชการเท่านั้น เป็นการสร้างการรับรู้ความหมายให้แก่ผู้คนทั่วไป

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2544 ให้นำระบบบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการมาใช้ ในกระบวนการมอบความหมายและการตีความหมายที่เกิดขึ้นมีลักษณะเดียวกันกับข้างต้น แต่การแสดงความหมายถึงการเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์กลางอำนาจรัฐในภูมิภาคมีมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

ในกระบวนการมอบความหมายในการเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์อำนาจรัฐของศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ก็เหมือนกันกับศาลากลางจังหวัดอื่นทั่วประเทศ และประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีก็ได้รับรู้ในความหมายนั้นทั้งโดยความหมายแฝง และรับรู้ความหมายโดยตรงหรือโดยอรรถ (denotative meaning) ที่มีการรับรู้มาตั้งแต่ในสมัยโบราณ โดยการแสดงความหมายแฝงนั้นศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ได้เป็นที่ทำงานของ พลตรี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม เจ้าเมืองอุดรธานี เมื่อ พ.ศ. 2436 และปัจจุบันศาลากลางจังหวัดได้แสดงบทบาท ทำหน้าที่การเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์อำนาจรัฐ โดยเป็นสำนักงานของผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี ผู้ซึ่งตัวแทนของรัฐบาลในการบริหารราชการในส่วนภูมิภาค และเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของข้าราชการพลเรือนในส่วนภูมิภาคทั้งปวงในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี และการแสดงความหมายตรงตั้งแต่สมัยโบราณ ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ตั้งอยู่ใจกลางเมือง และสิ่งที่บ่งชี้ว่าประชาชนได้รับรู้ในความหมายถึงการเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์อำนาจรัฐในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ที่มีให้เห็นมาตลอด คือ การที่ประชาชนจะต้องเดินทางเข้ามาติดต่อราชการหลายหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีดำเนินชีวิต ตั้งแต่การแจ้งเกิด แจ้งตาย การร้องทุกข์ การร้องเรียน ฯลฯ หรือแม้แต่การชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ก็ได้ใช้อาคารศาลากลางจังหวัดอุดรธานี เป็นสถานที่ชุมนุมเรียกร้อง เช่น กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี ที่ชุมนุมต่อต้านการก่อสร้างเหมืองแร่โปแตสทุกครั้งที่มีประเด็นการเรียกร้องกับภาครัฐ หรือกรณีการที่คนเสื้อแดงปิดล้อมอาคารศาลากลางจังหวัดอุดรธานี เป็นต้น ประชาชนรู้ว่าเมื่อเกิดปัญหาจะต้องไปที่ผู้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจ ซึ่งก็คือผู้ว่าราชการจังหวัด จึงถือได้ว่าศาลากลางจังหวัดอุดรธานีมีองค์ประกอบครบถ้วน ในการเป็นสัญลักษณ์ของการเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจของรัฐบาล

ศาลากลางจังหวัดอุดรธานีมีองค์ประกอบครบถ้วน ในการเป็นสัญลักษณ์แห่งการเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจของรัฐบาล ตามที่ กาญจนา แก้วเทพ (จารึก เหล่าประเสริฐ 2550 :17) ได้สรุปคุณสมบัติที่สำคัญของสัญลักษณ์ไว้ ได้แก่

1. มีรูปธรรมเป็นตัวแทน ซึ่งก็คือศาลากลางจังหวัด

2. มีความหมายมากไปกว่าตัวเอง คือผู้คนมองว่าศาลากลางคือตัวแทนอำนาจของรัฐ

3. ผู้ใช้สัญญะรับรู้ศาลากลางนั้นเป็นสัญญะ คือประชาชนทั่วไป รับรู้ว่าศาลากลางนั้นคือที่ทำงานของผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีซึ่งมีอำนาจการปกครองสูงสุด และเป็นตัวแทนของอำนาจรัฐบาล

ในความขัดแย้งทางการเมือง คนเสื้อแดงจึงถือว่า ศาลากลางจังหวัดคือหนึ่งในศูนย์กลางอำนาจของรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ด้วย เมื่อไม่สามารถโค่นล้มศูนย์กลางอำนาจรัฐบาลที่กรุงเทพมหานครได้ จึงหันมาโค่นล้มศูนย์กลางอำนาจในส่วนภูมิภาคคือศาลากลางจังหวัดทั้ง 77 จังหวัดแทน ซึ่งเป็นเสมือนแขนขาของรัฐบาล และเนื่องจากจังหวัดอุดรธานีเป็นพื้นที่ที่มีผู้สนับสนุนพรรคเพื่อไทยอยู่จำนวนมาก การนำมวลชนมาปิดล้อมศาลากลางที่ถือว่าเป็นตัวแทนแห่งอำนาจของพรรคประชาธิปัตย์ จึงสำเร็จได้

ตอนที่ 3 ผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

3.1. ผลกระทบในเชิงบวก

ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีมีความตื่นตัวทางการเมือง

หลังการเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีแล้ว มีผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ได้แก่ผู้ที่ถูกจับกุมในเหตุการณ์ และได้รับความเดือดร้อนจากการถูกคุมขังเป็นเงื่อนไขความจำเป็นที่ผู้ได้รับผลกระทบเหล่านั้นต้องหันมาให้ความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินคดีเพื่อรักษาสิทธิของตนเอง หรือ รวมถึงครอบครัวของผู้ที่ถูกจับกุมในคดีที่สนใจว่าในเรื่องคดีความรัฐบาลจะมีมาตรการช่วยเหลืออย่างไร มีความยุติธรรมหรือไม่ รวมถึงพรรคการเมืองที่ตนเองสนับสนุน จะมีแนวทางช่วยเหลืออย่างไรหรือไม่ รวมถึงคนอื่นๆที่เป็นคนในครอบครัวหรือญาติของผู้ต้องหา ต่างได้หันมาให้ความสนใจต่อเรื่องการเมืองมากขึ้น เพราะว่าผลกระทบมันตกมาถึงครอบครัวโดยตรง เกิดการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การสนใจในทางการเมืองโดยทางอ้อม

ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีมีกลุ่มที่ไม่สนับสนุนพรรคเพื่อไทย และยังมีกลุ่มที่ไม่ได้ฝักใฝ่การเมืองฝ่ายใด และไม่ได้สนใจเรื่องการเมืองมากนัก ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีแล้ว ได้มีความไม่พอใจต่อผู้ก่อการเผา และเชื่อว่ากลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี และส.ส. พรรคเพื่อไทยเป็น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี จึงไม่ต้องการที่จะสนับสนุนพรรคเพื่อไทย ที่แม้จะไม่ได้ชื่นชอบพรรคประชาธิปัตย์มากนัก แต่ก็หันมาสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ และยังพยายามชักชวนพรรคพวก หรือคนรู้จักรอบข้าง ให้ไปใช้

สิทธิเลือกตั้ง และเลือก ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ให้มากที่สุดเพื่อเป็นการสกัดกั้น ส.ส. พรรคเพื่อไทย จึงกล่าวได้ว่าเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดได้สร้างความตื่นตัวให้กับประชาชนบางส่วนซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ได้สนใจการเมืองเลยให้เป็นผู้ที่มาเลือกข้างเพื่อสกัดกั้นพรรคการเมืองในฝ่ายที่ตนเองไม่ชอบ ในกรณีนี้ได้กระตุ้นให้ผู้ที่ไม่ฝักใฝ่การเมืองใดและผู้ที่ไม่นับสนุนพรรคเพื่อไทย ให้หันมาสนับสนุนลงคะแนนให้พรรคประชาธิปัตย์มากขึ้น แต่ด้วยในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีจำนวนประชาชนที่สนับสนุนพรรคเพื่อไทยมีมากกว่าประชาชนที่ไม่สนับสนุนมาก จึงไม่สามารถที่จะสนับสนุน ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ให้เป็น ส.ส. จังหวัดอุดรธานีแทน ส.ส. พรรคเพื่อไทยได้ แต่อย่างน้อยก็ถือว่าได้สร้างความตื่นตัวให้กับประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งในสังคม และสร้างการเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรง ในการมีความตระหนักรู้ถึงสิทธิทางการเมือง ว่าไม่สามารถละทิ้งสิทธิทางการเมืองของตนเองได้ ถือได้ว่าเป็นผลกระทบทางบวกเช่นกัน

ในส่วนผลกระทบทางการเมืองที่เกิดขึ้นกับคนทั่วไป เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี กระตุ้นให้ประชาชนที่ไม่เคยสนใจเรื่องการเมืองก็ได้หันมาสนใจมากขึ้นเพื่อต้องการศึกษาหาข้อเท็จจริง ด้วยกระบวนการแสวงหาข้อมูล เป็นสิ่งที่กระตุ้นเตือนให้คนในสังคมได้ตื่นตัวทางการเมือง ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้สังคมเกิดการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์กว้างขึ้นประชาชนเมื่อมีความสนใจในทางการเมืองก็就会有ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการปลูกจิตสำนึก และค่านิยมทางการเมืองในทางที่พัฒนาขึ้น

3.2. ผลกระทบในเชิงลบ

3.2.1 เพิ่มความแตกแยกในสังคม

ก่อนเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีนั้นประชาชนในจังหวัดอุดรธานี มีความขัดแย้งทางการเมืองอยู่แล้วที่แสดงออกให้เห็นเด่นชัด คือความขัดแย้งของกลุ่มการเมือง 2 กลุ่ม คือกลุ่มคนเสื้อเหลือง และกลุ่มคนเสื้อแดงในจังหวัดอุดรธานี ความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏให้เห็นก็คือ การเผชิญหน้ากันหลายครั้ง ระหว่างกลุ่มคนเสื้อแดงและกลุ่มคนเสื้อเหลืองจังหวัดอุดรธานี และต่อมาก็มีกรณีการเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในวันที่ 19 พฤษภาคม 2553 ซึ่งกรณีแรกสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในสังคม เหตุการณ์ในกรณีหลังมีส่วนเพิ่มความแตกแยกในสังคมที่มีอยู่เดิมให้ขยายวงกว้างมากขึ้นกว่าเดิม

ประชาชนมีทัศนคติต่อ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแตกต่างกันไป แยกเป็น กลุ่มประชาชนที่รู้สึกไม่พอใจต่อคนที่ก่อการเผาศาลากลาง กลุ่มประชาชนที่เดือดร้อนจากการที่ไม่สามารถทำธุรกรรมของตนกับหน่วยงานราชการได้ เนื่องจากถูกเผาไปสิ้น ที่กลุ่มประชาชนที่เชื่อว่ากลุ่มคนเสื้อแดงเป็นคนเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี แต่กลุ่มคนเสื้อแดงไม่ยอมรับว่าเป็นผู้เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี และยังกล่าวหาว่าอาจเป็นการสร้างสถานการณ์ของฝ่ายทหารหรือของ

ฝ่ายรัฐบาลนั่นเอง ที่จะโยนความผิดมาให้กลุ่มคนเสื้อแดง ต่างฝ่ายก็กล่าวหากันไปมา และหาเหตุผลมากล่าวอ้างไม่สิ้นสุด ในที่สุดก็เป็นการนำไปสู่การเพิ่มความขัดแย้งให้มากยิ่งขึ้น ในสังคมจังหวัดอุดรธานี

เมื่อสังคมได้แบ่งออกเป็นกลุ่มๆ ตามทัศนคติ อุดมการณ์ที่แตกต่างกันไป ในความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมต้องระวังคำพูด การวิพากษ์วิจารณ์การเมือง ต้องสงวนท่าที ไม่สามารถแสดงออกถึงพฤติกรรมที่แท้จริง เพราะถ้าหากแสดงตนออกไปก็ไม่ว่าผู้ที่อยู่รอบข้างจะมีทัศนคติเหมือนตนหรือไม่ จะเกิดปัญหาอะไรหรือไม่ ต้องโดนทำร้ายร่างกาย หรือไม่ ทำให้สภาพการดำรงชีวิตประจำวัน ค่อนข้างที่จะเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก

3.2.2. การจำกัดสิทธิการสื่อสารทางการเมืองได้แก่ ด้านการนำเสนอข่าวสารทางการเมือง ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ของประชาชน

จังหวัดอุดรธานีสภาพสังคมส่วนใหญ่แต่เดิมจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ หรือแบบไพร่ฟ้า คือจะสนใจแต่ในเรื่องการประกอบอาชีพ การทำมาหากิน ไม่มีเวลาที่จะสนใจเรื่องราวทางการเมืองมากนัก ไม่มีความรู้ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยเท่าที่ควร อาจจะได้รับรู้ข่าวสารด้านการเมืองบ้าง ก็จากสื่อต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว ซึ่งเป็นสื่อธรรมดาทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารทางเดียว

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ที่ประเทศไทยมีความขัดแย้งทางการเมือง ประชาชนในจังหวัดอุดรธานีประชาชนแยกออกเป็นสองฝ่ายตามความเชื่อ ในอุดมการณ์ทางการเมืองของตนเอง ที่เห็นได้เด่นชัดก็จะเป็นกลุ่มคนเสื้อแดง และกลุ่มคนเสื้อเหลือง แต่ละฝ่ายต่างก็ได้มีกระบวนการสรรหาสมาชิกร่วมอุดมการณ์ ของตนโดยอาศัยกระบวนการสื่อสารทางการเมืองไปสู่ประชาชน สำหรับกลุ่มคนเสื้อแดงเลือกการสื่อสารทางการเมืองสู่ประชาชนโดยผ่านช่องทางสถานีวิทยุชุมชน คลื่น 97.50 Mhz ซึ่งมีรัศมีการออกอากาศครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดใกล้เคียง จึงมีผู้ที่รับฟังข่าวสารจำนวนมาก และก็ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี

นายขวัญชัย ไพรพนา เป็นผู้มีทักษะการจัดรายการวิทยุที่น่าสนใจโดยกลยุทธ์เทคนิคการเปิดเพลงสลับกับการสนทนาเรื่องเกี่ยวกับการเมือง และมีการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้รับฟังรายการได้โทรศัพท์เข้ามายังรายการ เพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเองในเรื่องต่างๆเกี่ยวกับการเมืองได้อย่างเต็มที่ และได้มีประชาชนที่ฟังรายการวิทยุจากที่บ้าน โทรศัพท์เข้ามาแสดงความคิดเห็นอย่างมากมาย เป็นการสื่อสารสองทาง ในระหว่างนี้เองที่กระบวนการกล่อมเกลางานทางการเมือง การปลุกฝังความรู้ความเข้าใจต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน

ได้เกิดขึ้นในจังหวัดอุดรธานี เป็นการพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองในลักษณะการสื่อสารสองทางที่มีผลสะท้อนกลับของข่าวสาร ครอบคลุมประกอบตามทฤษฎีการสื่อสาร คือ มีสาร ผู้ส่งสาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร และการสะท้อนกลับของข่าวสาร

บ่งชี้ให้เห็นว่าประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีมี สิทธิ เสรีภาพในการสื่อสารทางการเมืองอย่างสมบูรณ์แบบเป็นไปตามลักษณะของการสื่อสารตามที่ควรจะเป็นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย กล่าวได้ว่าชาวจังหวัดอุดรธานีได้มีพัฒนาการทางวัฒนธรรมการเมืองจากวัฒนธรรมการเมืองแบบคับแคบ หรือแบบไพร่ฟ้า มาเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วม

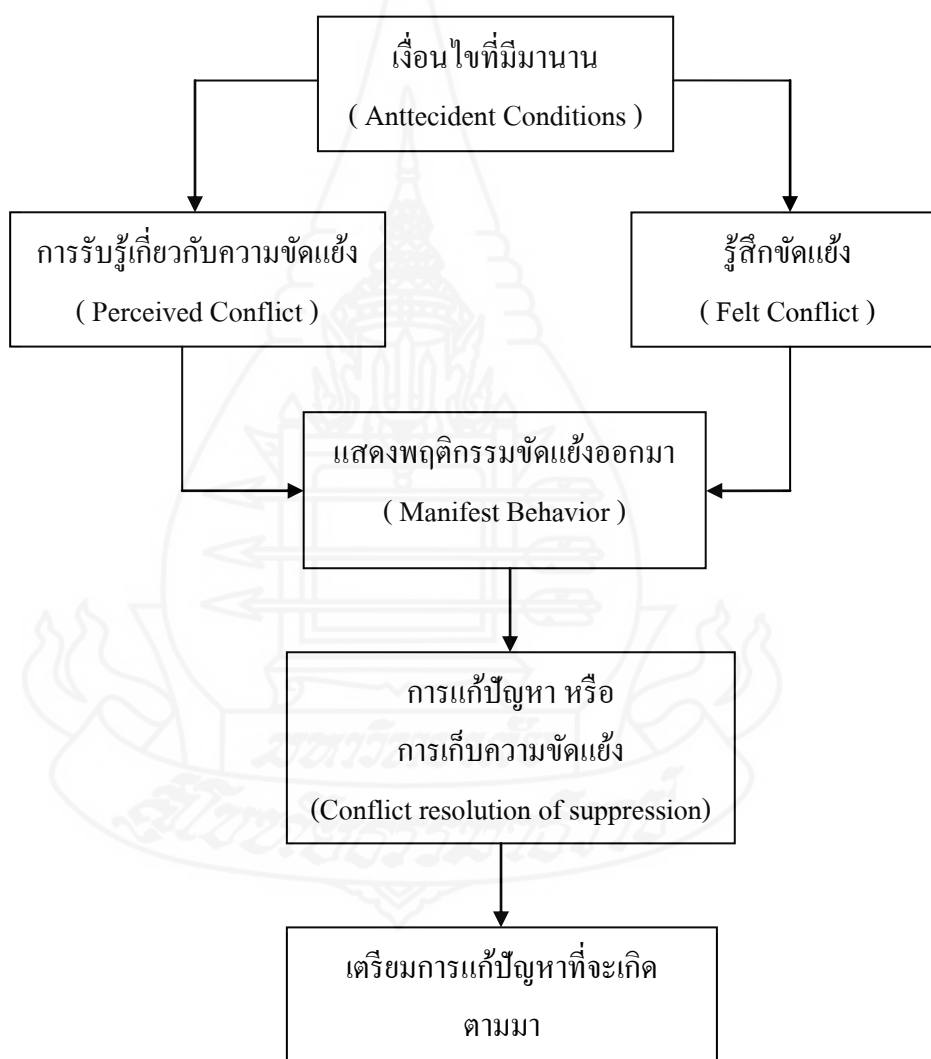
นอกจากนั้นยังมีช่องทางการสื่อสารของชาวเสื้อแดงอีกช่องทางหนึ่งคือ ช่องทีวีผ่านดาวเทียมพีเพิลแซทแนล ที่ประชาชนชาวเสื้อแดงส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเมืองนิยมนับชมเช่นกัน ในเหตุการณ์การชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดง ช่วงระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม 2553 นั้น ในวันที่ 7 เมษายน 2553 ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) ได้ประกาศคำสั่งระงับการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์พีเพิลแซทแนล จึงทำให้การสื่อสารทางการเมืองของคนเสื้อแดงในช่องทางการสื่อสารส่วนนี้ขาดหายไป และเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2553 สืบเนื่องจากการดำเนินการสลายการชุมนุมในกรุงเทพมหานคร ได้ส่งผลเนื่องให้เกิดการจลาจลในจังหวัดอุดรธานีจนก่อให้เกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี เพื่อระงับเหตุการณ์จลาจลดังกล่าว และรักษาความสงบจังหวัดอุดรธานี ฝ่ายรัฐจึงสั่งระงับการออกอากาศของสถานีวิทยุชุมชน 97.50 Mhz รวมถึงการไล่ปิดเว็บไซต์ที่มีลักษณะการปลุกปั่นทางการเมืองด้วย จะมีการเฝ้าระวังและควบคุมการนำเสนอข่าวสารในพื้นที่อย่างเข้มงวด การสื่อสารในช่วงนี้จะมีแต่สื่อที่นำเสนอข่าวจากฝ่ายรัฐบาล ผ่านสถานีโทรทัศน์ช่องปกติทั่วไป และสื่ออื่นๆ แต่สื่อเฉพาะของคนเสื้อแดงไม่สามารถดำเนินการได้ ช่วงนี้ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีจึงไม่สามารถที่จะสื่อสารทางการเมืองได้ แต่จะมีการเลือกใช้ช่องทางอื่นที่สามารถทำได้ การสื่อสารทางการเมืองของจังหวัดอุดรธานี จึงเป็นการเดินถอยหลังกลับไปเป็นการสื่อสารทางเดียวแบบดั้งเดิมที่เคยเป็นแต่แรก ซึ่งขัดกันกับหลักการแห่งสิทธิ เสรีภาพพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมประชาธิปไตย

นอกจากนี้ภาครัฐยังมีการแทรกแซงการนำเสนอข่าวของสื่อต่างๆและไม่มีแหล่งข่าวไหน กล้านำเสนอข่าวที่สวนทางกับฝ่ายรัฐบาล เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญกับปัญหาที่อาจกระทบต่อธุรกิจสื่อของตนได้ ในการนี้จึงได้ทำให้กระบวนการนำเสนอข่าวสาร การรับรู้ข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของชาวจังหวัดอุดรธานี ไม่สามารถทำได้

2. อภิปรายผล

2.1. ความขัดแย้งทางการเมือง

ในเหตุการณ์การจลาจลที่จังหวัดอุดรธานีจนเกิดการเผาศาลากลางจังหวัด เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 นั้น คู่กรณีของความขัดแย้งคือกลุ่มคนเสื้อแดงในจังหวัดอุดรธานี กับรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ ในกระบวนการและขั้นตอนของความขัดแย้ง (Conflict Process) ที่เกิดขึ้นดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Milton, 1981 (อ้างถึงใน อารี เพชรสุค 2544: 305) ที่ได้จัดลำดับไว้ดังนี้

ภาพที่ 5.1 กระบวนการและขั้นตอนของความขัดแย้ง (Conflict Process)

ที่มา : Milton 1981, (อ้างถึงใน อารี เพชรสุค 2544: 305)

2.1.1. เงื่อนไขที่มีมานาน (*Antecedent Conditions*)

การที่ชาวจังหวัดอุดรธานีเลือก ส.ส. พรรคไทยรักไทยยกพรรค เนื่องจากมีความเลื่อมใสศรัทธา ประทับใจในบุคลิกตัวตนของหัวหน้าพรรค และจากผลงานบริหารประเทศจนถึงปัจจุบัน ขณะเดียวกันกระแสความไม่ศรัทธาที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีก็มีสูงเช่นกัน แม้ว่าเมื่อพรรคประชาธิปัตย์มีโอกาสได้เป็นรัฐบาลและนำเอาโครงการประชานิยมต่างๆมาใช้ในการบริหารประเทศ เพื่อแข่งขันกับรัฐบาลชุดเดิม ก็ยังไม่สามารถเรียกคะแนนความนิยมได้มากกว่าได้ จึงถือได้ว่าเป็นความรู้สึกขัดแย้งที่ไม่เชื่อถือกันเป็นการส่วนตัว (Cognitive and Personalized) ไม่เชื่อถือในฝีมือของฝ่ายตรงข้าม สอดคล้องกับ ชาดิชชา ไชยพิมล (2540:16) ได้สรุปถึงปัจจัยของสาเหตุ ความขัดแย้งว่า ปัจจัยทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนที่มีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน (Personality clash) การรับรู้และความเข้าใจในปัญหาที่แตกต่างกัน (Misunderstanding) มีค่านิยมที่ยึดถือเป็นของตัวเองและแตกต่างจากบุคคลอื่นๆ การมีอคติและความไม่เชื่อถือกันเป็นการส่วนตัว (Cognitive and Personalized) การมีเป้าหมาย อุดมการณ์ชีวิต ในการทำงานที่แตกต่างกัน รวมไปถึงจนถึงบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล และความพึงพอใจของบุคคลต่อฐานะของตน

ความไม่เชื่อถือศรัทธาที่ชาวจังหวัดอุดรธานีมีต่อพรรคประชาธิปัตย์ เป็นแค่เพียงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ เท่านั้น ไม่ได้มีการแสดงพฤติกรรมความขัดแย้งรุนแรงใดออกมาให้เห็นปรากฏ และเนื่องจาก คะแนนเสียงของชาวจังหวัดอุดรธานียังกระจัดกระจาย จึงไม่มีพลังพอที่จะลุกขึ้นมาเรียกร้องทางการเมืองได้มากนัก รวมถึงระบบการสื่อสารทางการเมืองยังไม่ทันสมัยเหมือนปัจจุบัน เมื่อพรรคไทยรักไทยได้ รวบรวม ส.ส. ในจังหวัดอุดรธานี ที่สังกัดหลายพรรคการเมืองเข้าเป็นพรรคเดียวกัน คะแนนเสียงของประชาชนจึงเข้ารวมกันเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันด้วย ในนามชมรมคนรักอุดร

สอดคล้องกับ แนวคิดของ Milton, 1981 (อ้างถึงใน อารี เพชรสุต 2544: 305) ที่ได้อธิบายไว้ว่าเงื่อนไขที่มีมานานหรือเกิดก่อนที่จะมีความขัดแย้ง (*Antecedent Conditions*) กระบวนการระยะที่หนึ่งที่มีลักษณะต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง เช่น ความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ความไม่ชัดเจน ในบทบาท การจัดสรรทรัพยากร ไม่ยุติธรรมไม่เพียงพอ เป้าหมายการทำงานไม่แน่นอน อำนาจควบคุมไม่แน่นอน ความไม่พอใจ ความคับข้องใจ ที่เก็บกดสะสมมานานจนทนไม่ไหว

2.1.2. ระยะที่มีการรับรู้ และความรู้สึกถึงความขัดแย้ง

1) การรับรู้ความขัดแย้ง (*Perceived Conflict*)

การรับรู้ถึงความขัดแย้งของประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีที่มีต่อพรรคประชาธิปัตย์ สามารถอธิบายแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

(1) การมีความเห็นไม่ตรงกัน (*personality clash*) และการรับรู้ที่ไปด้วยกันไม่ได้

พรรคประชาธิปัตย์มีความเห็นถึงการครองอำนาจอย่างยาวนานของพรรคไทยรักไทย และการที่มีจำนวน ส.ส. ในสภามาก จนกระทั่งสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้โดยหวังวิตกว่า สภาพการเมืองไทยอาจถูกครอบงำ(dominated) ในด้านต่างๆ และให้นิยามรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ว่าเป็น “เผด็จการรัฐสภา” (<http://www.democrat.or.th/>) แต่กลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีมีความเห็นที่แตกต่างว่า รัฐบาลพรรคเดียวดีกว่ารัฐบาลผสม คือสามารถที่จะบริหารราชการแผ่นดินโดยการตัดสินใจที่จะดำเนินนโยบายต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความรวดเร็ว คล่องตัว ทันต่อเหตุการณ์ เป็นประเด็นของความขัดแย้งที่ต่างฝ่ายต่างมีความเชื่อมั่นในเหตุผลของตัวเอง หรือยึดมั่นในหลักวิชา (technical expectation) โดยพรรคประชาธิปัตย์ให้ความสำคัญที่ระบบการตรวจสอบ ถ่วงดุลอำนาจของรัฐบาล แต่ในฝั่งคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีให้ความสำคัญต่อระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว คล่องตัว เป็นประเด็นของความขัดแย้งที่ต่างฝ่ายต่างมีความเชื่อมั่นในเหตุผลของตัวเอง หรือยึดมั่นในหลักวิชา (technical expectation) หรือ เป็นลักษณะความขัดแย้งที่มีความเห็นไม่ตรงกัน (personality clash) สอดคล้องกับ กิติมา ปริดิติก (2529:298-299) ได้ให้สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างบุคคลว่าเกิดจาก 1) การมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน หากตกลงกันไม่ได้ด้วยความพอใจของทั้งสองฝ่าย ก็จะเกิดความขัดแย้งกัน 2) การรับรู้ที่แตกต่างกัน คือ การมองปัญหาที่ไม่เหมือนกัน 3) ค่านิยมที่แตกต่างกันหมายถึงหลักที่แต่ละคนยึดถือเป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งต่างๆ ต่างกัน และสอดคล้องกับ ชาคริต ต้นพิรุฬห์ (2543: 35 - 36) กล่าวถึงที่มาของความขัดแย้ง ว่าปัจจัยทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่ขัดแย้งกัน อันได้แก่ การที่บุคคลแต่ละคนมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน การรับรู้และความเข้าใจในปัญหาที่ต่างกัน มีค่านิยมที่ยึดถือเป็นตัวของตัวเองและแตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ สอดคล้องกับ อร่ามศรี ศิริพันธ์(2525:54) ได้กล่าวถึงความขัดแย้งไว้ว่า ความขัดแย้งในด้านวิธีการปฏิบัติ มาจากการที่แต่ละคนมีความถนัด ความพอใจ ค่านิยม บุคลิกภาพ และความเคยชินที่แตกต่างกัน อาจเกิดขึ้นได้จากการมีความเห็นในจุดเริ่มต้นของงานรายละเอียดในขั้นตอนการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันออกไป และ สอดคล้องกับ ชาติชาย ไชยพิมล (2540:16) ได้สรุปถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุความขัดแย้งไว้ว่า ปัจจัยทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนที่มีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน (Personality clash) คือการรับรู้และความเข้าใจในปัญหาที่แตกต่างกัน (Misunderstanding) มีค่านิยมที่ยึดถือเป็นของตัวเองและแตกต่างจากบุคคลอื่นๆ การมีอคติและความไม่เชื่อถือกันเป็นการส่วนตัว (Cognitive and Personalized) การมีเป้าหมาย อุดมการณ์ชีวิต ในการทำงานที่แตกต่างกัน รวมไปถึงจนถึงบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลและความพึงพอใจของบุคคลต่อฐานะของตน

เกิดการรับรู้ความขัดแย้งในลักษณะทั้งสองฝ่ายมีความเห็นไม่ตรงกัน และการรับรู้ที่ไปด้วยกันไม่ได้ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดิน หรือ จุดมุ่งหมายของการทำงาน กรณีที่ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีต่างเชื่อมั่นว่าโครงการประชานิยมนั้น ได้สร้างความอยู่ดีกินดีแก่ตน จึงสนับสนุนพรรคเพื่อไทย แต่ พรรคประชาธิปัตย์กลับมีความเห็นที่แตกต่างโดยเล็งเห็นถึงความเลวร้ายของนโยบายประชานิยม เป็นลักษณะของความขัดแย้ง ที่มีความเข้าใจผิดระหว่างกันต่อสิ่งที่มีอยู่หรือเป็นจริง สอดคล้องกับ เดวิด ดี. เมเยอร์ (David D. Myer) ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องความขัดแย้ง หมายถึง การที่ทั้งสองฝ่ายมีการรับรู้ที่ไปด้วยกันไม่ได้ เรื่องที่เกี่ยวกับการกระทำหรือจุดมุ่งหมาย ไม่ว่าการรับรู้จะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องก็ตาม คนที่อยู่ในภาวะความขัดแย้งจะมีความรู้สึกว่าถ้าหากฝ่ายหนึ่งชนะอีกฝ่ายหนึ่งจะแพ้ (David D. Myer, 1983 อ้างถึงใน พิมพ์พญา คำดี 2554: 16) กิติมา ปรีดิติก (2529:298-299) ได้ให้สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างบุคคลว่าเกิดจากการรับรู้ที่แตกต่างกัน คือ การมองปัญหาที่ไม่เหมือนกัน

(2) การรับรู้ในความขัดแย้งด้านอุดมการณ์

กลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี และพรรคประชาธิปัตย์มีอุดมการณ์ทางการเมืองบางประการที่สอดคล้องกันและบางประการที่สวนทางกัน อุดมการณ์ที่เหมือนกันคือยึดถือการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และไม่ยอมรับอำนาจในการรัฐประหาร ไม่สนับสนุนระบบและวิธีแห่งเผด็จการ แต่ประชาธิปัตย์ในรูปแบบที่ตนเองต้องการนั้นไม่เหมือนกัน มีมุมมองต่อสิ่งเดียวกัน ที่ไม่เหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างกันอีกประการหนึ่งคือ การยอมรับและไม่ยอมรับในตัว พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จึงเป็นความการรับรู้ในความขัดแย้ง ในอุดมการณ์ ที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ ยังเห็นแตกต่างเกี่ยวกับความชอบธรรมในที่มาของรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2550 กลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี มีความเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 ไม่มีความชอบธรรมในที่มา ต้องการที่จะนำเอารัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 กลับมาใช้ใหม่ ขณะเดียวกันพรรคประชาธิปัตย์กลับมีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไปโดยเห็นว่าแม้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เกิดจากรัฐประหารแต่ก็ได้ผ่านกระบวนการลงประชามติเห็นชอบของประชาชนทั่วประเทศแล้ว

ในประเด็นการยึดถือในหลักการแห่งระบอบประชาธิปไตย ชาวเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี เห็นว่าพรรคพลังประชาชน หรือพรรคเพื่อไทย มีความชอบธรรมทางการเมือง โดยเริ่มต้นจากการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองขึ้นมา โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง แต่เชื่อว่ารัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ไม่มีความชอบธรรมด้วยการขึ้นสู่อำนาจโดยมิทหารอยู่เบื้องหลัง ซึ่งเป็นความขัดแย้งในอุดมการณ์ สอดคล้องกับ กิติมา ปรีดิติก (2529:298-299)

ได้ให้สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างบุคคลว่าเกิดจาก ค่านิยมที่แตกต่างกัน หมายถึงหลักที่แต่ละคนยึดถือเป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ ต่างกัน และ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2534 : 45) สรุปว่าอุดมการณ์ที่ต่างกันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง และ พรนพ พุกกะพันธ์ (2542 : 187-190) ซึ่งให้เห็นว่า ความแตกต่างทางค่านิยม คุณธรรม อุดมการณ์ปรัชญา การเลี้ยงดู การศึกษา ศาสนา เป็นสาเหตุการเกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคล

ความขัดแย้งในอุดมการณ์ในจังหวัดอุดรธานี บ่งชี้ว่าเป็นลักษณะของความขัดแย้งทางสังคมจังหวัดอุดรธานีที่เรื้อรัง (The Protracted Social Conflict) สอดคล้องกับอาซาร์และบาร์ตัน (Azar&Barton อ้างถึงใน อภิญา รัตนมงคลมาศ 2538:22) กล่าวถึง ลักษณะความขัดแย้งทางสังคมที่เรื้อรัง (The Protracted Social Conflict) เช่นความขัดแย้งในเรื่องเอกลักษณ์ ความขัดแย้งเกี่ยวกับสถานภาพ ความขัดแย้งทางด้านค่านิยม ความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ ความขัดแย้งลักษณะนี้เป็นความขัดแย้งที่ยืดเยื้อแก้ไขไม่ได้ หรือแก้ไขยาก เพราะเป็นเรื่องของการสร้างการยอมรับในความแตกต่างในด้านต่างๆ ของแต่ละฝ่ายซึ่งเป็นเรื่อง ที่ละเอียดอ่อนเป็นพิเศษ

อาจเป็นไปได้ว่าความขัดแย้งเรื้อรังที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นผลที่เชื่อมโยงมาจากเงื่อนไขของความขัดแย้งที่มีมานานแล้ว จากการรับรู้ในความขัดแย้งทั้งสองประเด็นที่แม้จะไม่ได้เป็นเงื่อนไขจนสร้างพฤติกรรมความขัดแย้งออกมาให้เห็นได้ แต่ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนต่อการนำไปสู่การเผาผลาญกลางจังหวัดอุดรธานี เนื่องจากการรับรู้ความขัดแย้งได้สร้างความรู้สึกกลบภายในใจของชาวจังหวัดอุดรธานีสะสมไว้แต่เดิมอยู่แล้ว เมื่อต่อมามีเหตุการณ์ที่เป็นความขัดแย้งทางอำนาจเกิดขึ้น เป็นเงื่อนไขให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งที่จะถูกถ่ายทอดออกมาเป็นพฤติกรรมความขัดแย้งที่รุนแรง

สอดคล้องกับ Milton,1981 (อ้างถึงใน อารี เพชรพุด (2544: 305) กล่าวถึงการรับรู้ความขัดแย้ง (Perceived Conflict) ว่า อาจนำไป หรือไม่นำไปสู่ความขัดแย้งได้ แต่ถ้าเมื่อใดบุคคลที่รับรู้ว่าคุณู่เชิง หรือถูกบังคับ ความขัดแย้งก็จะเริ่มก่อตัวขึ้นทันที การรับรู้เกี่ยวกับความขัดแย้งมิได้นำไปสู่ความขัดแย้งเสมอไป เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้รับรู้แล้วอาจไม่สนใจก็ได้ ถ้าสถานการณ์นั้นมิได้เป็นอันตรายกับตนหรือทำให้ฝ่ายตนสูญเสียอะไรมากนัก ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง แต่บางครั้งแต่ละฝ่ายรับรู้ว่ามี ความขัดแย้งเพียงเล็กน้อย แต่แทนที่จะไม่สนใจกับเลือกที่จะให้เกิดความขัดแย้งก็ได้

2) ความรู้สึกขัดแย้ง (Felt Conflict)

การเกิดรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ในรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร สำหรับฝ่ายพรรคไทยรักไทยแล้ว ถือว่าได้เป็นการสูญเสียอำนาจทางการเมืองครั้งแรก ที่ได้เป็นการเริ่มสั่งสมความรู้สึกขัดแย้งจากการสูญเสียอำนาจที่มีต่อคู่กรณีที่แย่งชิงอำนาจไป

ซึ่งในส่วนนี้มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของประชาชนส่วนใหญ่ของจังหวัดอุดรธานีด้วย และภายหลังจากการที่ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคพลังประชาชน ได้เกิดการเปลี่ยนขั้วทางการเมือง โดย ส.ส. ในรัฐสภา ได้หันมาสนับสนุนให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เป็น นายกรัฐมนตรี ได้เป็นอีกหนึ่งเงื่อนงำสำคัญ ที่เมื่อรวมกับการรับรู้ความขัดแย้งที่มีอยู่เดิม แล้วนำไปสู่การสร้างความรู้ถึงถึงความขัดแย้ง ให้เกิดขึ้นแก่พรรคเพื่อไทย และกลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี จึงถือได้ว่าทุกฝ่ายนั้นต่างมีความขัดแย้งกันในรูปแบบการแข่งชิงผลประโยชน์ หรือเนื่องมาจากผลประโยชน์ไม่สอดคล้องกัน ในทรัพยากรที่มีคุณค่า ซึ่งในทางการเมืองสิ่งที่มีคุณค่าที่สุดก็คือ อำนาจทางการเมือง และกลุ่มคนเสื้อแดง ที่แต่เดิมได้มีความรู้ถึงขัดแย้งจากการสูญเสียอำนาจทางการเมือง สะสมอยู่ในใจอยู่แล้ว แต่เป็นคนละคู่กรณี

ในกรณีความขัดแย้งในการแข่งชิงอำนาจ สอดคล้องกับ อร่ามศรี ศิริพันธ์ (2525:54) ได้กล่าวถึงประเภทความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ โดยเฉพาะในเรื่องของสิ่งที่มีคุณค่าที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่มีคนที่ต้องการจำนวนมาก คล้ายกับทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหายากและมีอยู่อย่างจำกัด จึงเป็นความขัดแย้งขึ้นมา และสอดคล้องกับ เสาวคนธ์ สุดสาท (2529:42) ที่ให้ความหมายของความขัดแย้งว่าหมายถึงการแข่งขันในเรื่องค่านิยม (values) เพื่อให้ได้มาซึ่งสถานภาพ อำนาจ และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยมุ่งหมายที่จะเอาชนะคู่กรณี หรือ อุทัย หิรัญโต (2522:63) ให้ความหมายว่า ความขัดแย้งหมายถึงการปะทะสังสรรค์ทางสังคมแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการทำลายบุคคล หรือกลุ่มบุคคลฝ่ายตรงข้าม จนเกิดจากความไม่ลงรอยในแง่ของความคิด ผลประโยชน์หรือวิถีชีวิตที่เข้ากันไม่ได้ หรือ ชาคริต ต้นพิรุฬห์ (2543: 35 - 36) ให้สาเหตุความขัดแย้งไว้ว่า ผลประโยชน์ขัดกัน ผลประโยชน์นับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก โดยเฉพาะในทางการเมืองบุคคลแต่ละคนย่อมจะมีผลประโยชน์ที่ตัวเองต้องการได้รับ แต่บางทีผลประโยชน์ที่ต้องการนั้นก็กระทบต่อความต้องการของคนอื่นด้วย สอดคล้องกับ บุญส่ง พิมเพ็ง (2552 : 51) กล่าวถึง รูปแบบของความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ (Interest Conflict) ว่าการมีทรัพยากรต่างๆ ที่จำกัดบนโลกนี้ล้วนส่งผลให้ต่างฝ่ายต่างต้องการที่จะครอบครองผลประโยชน์ต่างๆ ผลที่ตามมาคือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากผลประโยชน์ สอดคล้องกับ ชาติชาย ไชยพิมล (2540:16) ได้สรุปถึงสาเหตุความขัดแย้งไว้ว่า “ผลประโยชน์ขัดกัน นับว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก โดยเฉพาะในทางการเมืองบุคคลแต่ละคน ย่อมมีผลประโยชน์ที่ตัวเองต้องการได้รับ แต่บางทีผลประโยชน์ที่ต้องการนั้นก็จะไปขัด หรือกระทบต่อความต้องการของคนอื่นๆ ด้วย”

การนำไปสู่ความรู้สึกขัดแย้ง สอดคล้องกับ Milton,1981 (Milton อ้างถึงใน อารี เพชรสุด 2544: 305) กล่าวว่า ความรู้สึกขัดแย้ง (Felt Conflict) การรับรู้เกี่ยวกับความขัดแย้ง ใช้นำไปสู่ความขัดแย้งเสมอไป แต่ถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นก็จะมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของบุคคล ความรู้สึกขัดแย้งเป็นเรื่องของความรู้สึกของแต่ละบุคคล ซึ่งแสดงความรู้สึกออกมาในการรับรู้

ต่อต้าน กลัว ไม่ไว้วางใจ ความขัดแย้งกลายเป็นเรื่องส่วนบุคคล และบุคคลก็จะใช้บุคลิกภาพทั้งหมดเข้าไปเกี่ยวข้อง แต่ถ้าหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยอมรับ หรือรู้สึกว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เราเชื่อในสิ่งที่แตกต่างกัน ความรู้สึกอันนั้นมิได้เป็นส่วนบุคคล และความสัมพันธ์ก็ไม่ใช่เป็นส่วนบุคคล การรับรู้ความรู้สึกทัศนคติ อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งได้ทั้ง ๆ ที่มันไม่มีตัวตน แต่เงื่อนไขอันนั้นออกมาจากบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล บุคคลที่ไว้ต่อความรู้และมีความมั่นใจต่าง จะมองเหตุการณ์บางอย่างว่าเป็นอันตราย ขณะที่คนอื่นเขามองว่าเป็นเรื่องธรรมดา ความรู้สึกและทัศนคติที่ทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์ต่อกัน อาจจะช่วยหลีกเลี่ยงความขัดแย้งได้ถ้าทั้งสองฝ่ายมีความต้องการร่วมกันร่วมมือกัน ความแย้งจะน้อยลง แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดคิดว่าฝ่ายเดียวเท่านั้นที่ควรจะชนะ หรือควรจะได้ ความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น

2.1.3 การแสดงพฤติกรรมขัดแย้ง (Manifest Behavior)

ด้วยความขัดแย้งทางการเมืองในจังหวัดอุดรธานีเป็นความขัดแย้งในการแย่งชิงอำนาจจึงได้มีความสำคัญ ทำให้มีการแข่งขันอย่างสูงในการเลือกตั้ง ส.ส. ในจังหวัดอุดรธานี สอดคล้องกับ Louis Kriesberg (1973:56) ให้ความเห็นว่า ลักษณะของความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันของอำนาจเป็นลักษณะสำคัญที่สุดของความขัดแย้ง เพราะมีความเกี่ยวข้องกับขบวนการข้อแย้งตั้งแต่จุดกำเนิดจนกระทั่งสิ้นสุด ระดับของอำนาจที่แตกต่างกันนี้เป็นผลให้คู่กรณีเริ่มตระหนักถึงความแตกต่างดังกล่าว และยังทำให้มีการแสวงหาวิธีการให้ได้มาซึ่งความเท่าเทียมกัน หรือการพยายามยุติความขัดแย้งนั่นเอง ความขัดแย้งทางการเมืองส่วนใหญ่เกิดจากการแสวงหาอำนาจเหนือกว่ากัน หรือการไม่พอใจในการปกครองของอีกฝ่ายหนึ่ง

ในกระบวนการเลือกตั้ง ส.ส. โดยพรรคพลังประชาชน หรือเพื่อไทยชนะการเลือกตั้งในเวลาต่อมาเมื่อพรรคประชาธิปัตย์ สามารถพลิกขั้วอำนาจการเมืองขึ้นเป็นรัฐบาลได้ ฝ่ายพรรคเพื่อไทยและคนคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานีจึงมีความรู้สึกคับข้องใจเพราะรู้สึกว่าฝ่ายตนเคยสูญเสียอำนาจทางการเมืองอย่างไม่ยุติธรรมอยู่ก่อนแล้ว เมื่อต้องสูญเสียอำนาจอีกครั้ง จึงได้มีการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่แสดงความขัดแย้งอย่างเปิดเผยออกมาโดยผ่านกลุ่มคนเสื้อแดง โดยการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อเพื่อระดมมวลชนต่อต้าน และเข้าร่วมชุมนุมกับคนเสื้อแดงทั่วประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร ได้แก่ การชุมนุมในวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2552 และการชุมนุมเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 การแสดงออกโดยการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์นี้ สอดคล้องกับ Milton, 1981 (อ้างถึงใน อารี เพชรสุค 2544: 305) กล่าวว่า การแสดงพฤติกรรมขัดแย้ง (Manifest Behavior) เมื่อบุคคลรับรู้ความรู้สึกขัดแย้ง บุคคลก็จะแสดงออกมา การแสดงพฤติกรรมบางครั้งก็เป็นการแก้ปัญหา เมื่อฝ่ายหนึ่งรับรู้ และแสดงพฤติกรรม เพื่อขัดขวางเป้าหมายของอีกฝ่ายหนึ่ง พฤติกรรมนั้นแสดงออกมาจากความขัดแย้ง พฤติกรรมที่แสดงมีตั้งแต่แอบทำลายเจียบ ๆ จนถึงก้าวร้าว อย่างเปิดเผย และบางครั้งถึงขั้นก่อวินาศกรรม

ในส่วนรัฐบาลได้ใช้กำลังทหารเข้าสลายการซึ่งส่งผลให้เกิดความรุนแรงมากขึ้น เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง แบบ แพ้-ชนะ (win-lose strategy) ผลลัพธ์ของความขัดแย้งจึงจบลงพร้อมกับ ความเสียหาย รวมถึงการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในส่วนการใช้กำลังจนก่อให้เกิดความ รุนแรง สอดคล้องกับ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540: 45 – 46) ได้กล่าวถึงสาเหตุของความขัดแย้ง ไม่ว่าจะเป็ความขัดแย้งภายในบุคคล ระหว่างบุคคลเกิดขึ้นในองค์การหรือความขัดแย้งระหว่าง กลุ่ม จาก 4F คือ ความกลัว (Fear) การใช้กำลัง (Force) ความเป็นธรรม (Fair) และทุน (Fund) ซึ่ง กล่าวถึงในส่วนของการใช้กำลัง ไว้ว่า “การใช้กำลัง เราจะเห็นได้ว่าการใช้กำลังเป็นการจุดระเบิด ของความขัดแย้งที่รุนแรง” และความเสียหายมากมายที่เกิดขึ้นหลังจากการชุมนุม สอดคล้องกับ Alam Filley (อ้างถึงใน ศาสวัต เฟ่งแพ 2543 : 25) กล่าวถึงความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจว่า เป็ การแก้ปัญหความขัดแย้งที่ต่างฝ่ายต่างมองเห็นว่าการขัดแย้งเป็นการต่อสู้เพื่อเอาชนะการที่ต่างทำ ทุกอย่างและใช้ทุกวิธีเพื่อที่จะทำให้ฝ่ายตนชนะ โดยมีมุ่งระดมความคิด การวางแผนทรัพยากร อัน ได้แก่ เงิน อำนาจ ข่าวสาร และข้อมูลต่างๆ ในการเอาชนะคู่ต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ หรือทรัพยากรให้ได้มากที่สุด เนื่องจากการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะมีเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้นที่เป็นผู้ ชนะ ผู้แพ้จึงมักไม่พอใจ จึงอาจเป็นตัวก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งต่อไปอีกได้

ในสาเหตุที่ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ถูกนำมาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ความขัดแย้ง เนื่องจากกลุ่มของความขัดแย้งคือรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์และกลุ่มคนเสื้อแดง พรรคประชาธิปัตย์อยู่ในตำแหน่งเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มคนเสื้อแดงแล้วฝ่ายรัฐบาลจึงดูเหมือนว่า จะมีอำนาจการต่อรองสูงกว่า สำหรับกลุ่มคนเสื้อแดง เพื่อให้มีกำลังต่อรองที่เสมอกันหรือสูงกว่า กับรัฐบาล จึงต้องสร้างอำนาจการต่อรองให้เพียงพอจะต่อสู้ ด้วยการระดมคนเข้าร่วมชุมนุมให้ได้ จำนวนมากที่สุด แต่เนื่องจากการที่รัฐบาล ได้ดำเนินการสลายการชุมนุม จนกระทั่งฝ่ายกลุ่มคน เสื้อแดง รู้สึกว่าฝ่ายตนจะเกิดความพ่ายแพ้ จึงได้สร้างอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้น ให้เพียงพอที่จะ ต่อต้านกำลังทหารของภาครัฐได้ และลงให้รัฐบาลเชื่อว่ามิศกยภาพที่จะต่อสู้ได้ เพื่อข่มขู่ไม่ให้ รัฐบาลกล้าที่จะดำเนินการสลายการชุมนุม โดยประกาศว่าถ้าหากรัฐบาล มีปฏิบัติการสลายการ ชุมนุม ประชาชนผู้สนับสนุนคนเสื้อแดงที่มีอยู่จำนวนมากทั่วประเทศจะเข้าปิดล้อมเผาศาลากลาง จังหวัดในต่างจังหวัดทั่วประเทศ

ในเหตุผลที่กลุ่มคนเสื้อแดงเลือกใช้ศาลากลางจังหวัด เป็เป้าหมาย สำคัญสำหรับการต่อรองทางการเมืองกับรัฐบาลนั้น เพราะเนื่องจากศาลากลางจังหวัดเป็สิ่งที่มิ คุ้มค่าสูง ทั้งในทางวัตถุและทางจิตใจ ศาลากลางจังหวัดเป็เปรียบเสมือนศูนย์รวมอำนาจของรัฐบาล ในส่วนภูมิภาคในพื้นที่จังหวัดนั้น เพราะฉะนั้นถ้าศาลากลางจังหวัดทุกจังหวัดถูกทำลายก็จะ เปรียบเสมือนระบบเครือข่ายอำนาจของรัฐบาลในส่วนภูมิภาคถูกทำลายไปด้วยทั้งในเชิงการต่อสู้

ทางการเมือง และเชิงสัญลักษณ์

สอดคล้องกับ วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ (2542 : 5) ได้จัดระดับความต่อเนื่องของการจัดการความขัดแย้งและการเลือกใช้การแก้ไขความขัดแย้ง ได้กล่าวถึงการใช้กำลังว่า การใช้ความรุนแรง หรือใช้กำลัง (violence of coercion) แนวความคิดของกระบวนการนี้อยู่บนพื้นฐานที่ว่า ถ้าผู้กรณีหรือทรัพย์สินของผู้กรณีมีคุณค่าสูงและคุณค่าของการดำรงอยู่ในสถานภาพของเขานั้นสูงพอ จะทำให้เกิดการยินยอมให้เกิดสิทธิพิเศษสิ่งที่จะทำให้การใช้ความรุนแรงได้ผล คือ ผู้กรณีจะสร้างอำนาจต่อรองที่เพียงพอที่จะทำให้ทำลายคู่ต่อสู้ และต้องสามารถที่จะลวงให้อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ตนมีพลังพอและพร้อมที่จะใช้มัน

2.2. ปฏิบัติการสลายการชุมนุมของทหาร

การชุมนุมของ นปช. เมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 ในกรุงเทพมหานคร ชุมนุมเรียกร้องให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรียุบสภา จนกระทั่ง วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 แกนนำ นปช. ประกาศยุติการชุมนุม และ เข้มอบตัวที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในเวลาต่อมาได้ เกิดเหตุการณ์จลาจลและเพลิงไหม้อาคารสถานที่ราชการในหลายจังหวัด เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดอุบลราชธานี จากเหตุการณ์ชุมนุม ตั้งแต่วันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 – 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ผู้เสียชีวิตมีจำนวน 92 ราย

รัฐบาลซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศชาติ เมื่อเกิดการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดง ณ ลีแยกราชประสงค์ จึงต้องพยายามระงับการชุมนุมโดยเร็วเพื่อรักษาความสงบโดยใช้กองกำลังทหารเพื่อควบคุมผู้ชุมนุม

การใช้กำลังสลายการชุมนุมของทหารก็เป็นหนึ่งเหตุปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งของผู้ชุมนุมประทุมากขึ้น สอดคล้องกับเสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2540: 45 – 46) ได้กล่าวถึงสาเหตุของความขัดแย้งไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งภายในบุคคล ระหว่างบุคคลเกิดขึ้นในองค์การหรือความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม จาก 4F คือ ความกลัว (Fear) การใช้กำลัง (Force) ความเป็นธรรม (Fair) และทุน (Fund) ซึ่งกล่าวถึงในส่วนของการใช้กำลัง ไว้ว่า “การใช้กำลัง เราจะเห็นได้ว่าการใช้กำลังเป็นการจุดระเบิดของความขัดแย้งที่รุนแรง”

การสลายการชุมนุมของรัฐบาลโดยกองกำลังทหารที่ได้ประทุความขัดแย้งที่รุนแรงให้เกิดแก่กลุ่มผู้ชุมนุมในกรุงเทพ ผู้สนับสนุนที่อยู่รอบนอก และชาวเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี เกิดเป็นความรู้สึกขัดแย้ง ที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่หน้าที่ของแต่ละฝ่าย ที่ผลของการปฏิบัตินั้นขัดกับ เป้าหมายที่ต้องการบรรลุของอีกฝ่ายหนึ่ง จึงเป็นลักษณะของความขัดแย้งในบทบาท และความขัดแย้งในความคาดหวัง ของบทบาทที่ขัดกัน (interrole conflict) ระหว่างฝ่ายรัฐบาล ทหารและฝ่ายผู้ชุมนุม ในจังหวัดอุดรธานีได้มีการรวมตัวเคลื่อนไหว

สอดคล้องกับ สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) ธรรมานะ (2545:212-213) กล่าวถึงความขัดแย้งในบทบาทอาจเกิดขึ้นได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. ความขัดแย้งในบทบาทของบุคคล (personal – role conflict) ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลผู้นั้นต้องแสดงบทบาทที่จำเป็นในหน้าที่ของเขา แต่การแสดงบทบาทนั้นขัดกับค่านิยม ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ หรือความต้องการส่วนตัวของเขาเอง

2. ความขัดแย้งภายในบทบาท (intrarole conflict) ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีบทบาทหลายบทบาทหรือที่เรียกว่าชุดของบทบาท (role set) ที่สลับซับซ้อน อาทิ ความขัดแย้งภายในบทบาทของผู้ควบคุมบังคับบัญชาระดับต้น (first – line supervisor) ซึ่งเป็นบทบาทของบุคคลที่อยู่ระหว่างกลางระหว่างฝ่ายจัดการและฝ่ายปฏิบัติ และทั้งฝ่ายจัดการและฝ่ายปฏิบัติต่างก็มีความคาดหวังในบทบาทของผู้ควบคุมบังคับบัญชาตรงข้ามกัน ซึ่งทำให้ผู้บังคับบัญชayang ที่จะแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับความคาดหวังในบทบาทที่ทั้งฝ่ายจัดการและฝ่ายปฏิบัติงานที่ต้องการได้

3. ความขัดแย้งในความคาดหวัง ของบทบาทที่ขัดกัน (interrole conflict) เช่น บุคคลหนึ่งเป็นกรรมการมีบทบาทในการพิจารณาโทษของเพื่อนตนเองซึ่งอาจเกิดความคาดหวังที่ขัดกัน ในบทบาทของบุคคลผู้นั้นที่ต้องแสดงออกเพราะต้องแสดงทั้งบทบาทของเพื่อนและผู้ทำลายอนาคต เป็นต้น

การปฏิบัติการสลายการชุมนุมของรัฐบาล จนเมื่อฝ่ายผู้ชุมนุมเริ่มรู้สึก ว่า ฝ่ายตนกำลังจะพ่ายแพ้ จึงสร้างอำนาจการต่อรองให้เทียบเท่าหรือมากกว่ารัฐบาล โดยการดึงเอาศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศมาเป็นตัวประกัน โดยแกนนำผู้ชุมนุมประกาศว่าจะนำมวลชนไปปิดล้อมศาลากลางจังหวัดทั่วประเทศ สอดคล้องกับ วันชัย วัฒนศัพท์และคณะ (2542 : 5) ที่ได้จัดระดับความต่อเนื่องของการจัดการความขัดแย้งและการเลือกใช้การแก้ไขความขัดแย้ง ได้กล่าวถึงการใช้อำนาจ การใช้ความรุนแรง หรือใช้กำลัง (violence of coercion) แนวความคิดของกระบวนการนี้อยู่บนพื้นฐานที่ว่า ถ้าผู้กรณีหรือทรัพย์สินของผู้กรณีมีคุณค่าสูงและคุณค่าของการดำรงอยู่ในสถานภาพของเขานั้นสูงพอ จะทำให้เกิดการยินยอมให้เกิดสิทธิพิเศษสิ่งที่จะทำให้การใช้ความรุนแรงได้ผล คือ ผู้กรณีจะสร้างอำนาจต่อรองที่เพียงพอที่จะทำลายคู่ต่อสู้ และต้องสามารถที่จะลวงให้อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ตนมีพลังพอและพร้อมที่จะใช้มัน

2.3. การสื่อสารทางการเมือง

การเคลื่อนไหวของกลุ่มคนเสื้อแดง จังหวัดอุดรธานีในระหว่างการต่อสู้ทางการเมืองในช่วงก่อนที่เกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีนั้น เครื่องมือที่ใช้ก่อนมวลชนคือการสื่อสารทางการเมือง ผ่านช่องทางสถานีวิทยุชุมชน เอฟเอ็ม 97.50 Mhz ที่ต่อมากลายเป็นสื่อกลางการติดต่อสมาชิกชมรมคนรักอุดรที่สำคัญ และ การที่กลุ่มคนเสื้อแดงจำนวนมาก

เดินทางมาปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุดรธานี จนเกิดการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ตามที่แก่นำชี้แจงได้นั้นเกิดขึ้นมาจากการสร้างมวลชนมาเป็นเวลานาน ดำเนินการโดยภายใต้ความพยายามของนักจัดรายการ ที่รักษาระดับความเชื่อมั่น ความศรัทธาใน พรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และพรรคเพื่อไทยในปัจจุบัน โดยเผยแพร่ผ่านสื่อวิทยุชุมชน เพิ่มการสนับสนุนจากมวลชนโดยการให้ผู้ฟังสมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมคนรักอุดร สร้างกิจกรรมร่วมกันเพื่อเพิ่มปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ลักษณะการรณรงค์เป็นไปในลักษณะเชิญพรรคการเมืองที่ตนเองสนับสนุนและโจมตีกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้าม ประชาชนผู้รับฟังและร่วมกิจกรรมก็จะเกิดความรู้สึกการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นไปในแนวทางเดียวกันสอดคล้องกับ ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2551: 8-11) กล่าวถึงกระบวนการการรณรงค์ทางการเมือง ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ หรือกลุ่มบุคคล ซึ่งมีเจตนาหมั่นในการสร้างหรือรักษาระดับความ เชื่อมั่น/ความศรัทธา และการแสวงหาการสนับสนุนจากสาธารณชนจำนวนมาก โดยเน้นหนักด้านการวางแผนโครงการ และการออกแบบชุดของกิจกรรมการสื่อสารต่างๆ ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับเป้าหมายและกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนการลงมือปฏิบัติการเผยแพร่ชุดกิจกรรมการสื่อสารดังกล่าวให้กระจายผ่านช่องต่างๆ อาทิ สื่อมวลชนและ สื่อเฉพาะกิจ ไปสู่กลุ่มเป้าหมายในช่วงเวลาและพื้นที่ที่เหมาะสม

เหตุการณ์การต่อสู้ทางการเมืองระหว่างรัฐบาลประชาธิปไตยและกลุ่มคนเสื้อแดง ในช่วงระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 นั้น อาวุธอันทรงพลังที่ใช้ต่อสู้กันคือการสื่อสารทางการเมือง กลุ่มคนเสื้อแดง สื่อสารทางการเมืองโดยการเผยแพร่ภาพการชุมนุมไปทั่วประเทศ ผ่านสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ช่องพีเพิล แชนแนล การถ่ายทอดสดเสียงจากเวทีชุมนุมเผยแพร่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต สถานีวิทยุชุมชน ในจังหวัดอุดรธานี จะมีการนำเอาสัญญาณการถ่ายทอดสดการชุมนุมจากสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมพีเพิลแชนแนล เชื่อมต่อไปยังสถานีวิทยุชุมชน 97.50 Mhz ออกอากาศ สลับกับการจัดรายการปกติของทางสถานี สื่อของคนเสื้อแดงที่นำเสนอเนื้อหา เหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมือง ได้ก่อให้เกิดการความรู้สึกขัดแย้งต่อทหารและรัฐบาลพรรคประชาธิปไตย ที่สลายการชุมนุมของคนเสื้อแดง

บทบาทของการสื่อสารการเมือง สอดคล้องกับ Pool (1968 : 90-95 อ้างถึงใน นภินทร ศิริไทย 2546:15) ได้ให้ความหมายว่า การสื่อสารทางการเมืองคือกิจกรรมใดๆ ของสถาบันเฉพาะซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการกระจายข้อมูลข่าวสาร ความคิดและทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครอง หรือ เสรี วงษ์มณฑา (2537:124-127) กล่าวถึงการสื่อสารที่มีผลต่อระบบการเมืองว่า เป็นการสร้างทัศนคติทางการเมือง การพูดคุย การเผยแพร่ การประชุม การอบรม การแจกใบปลิว การติดป้ายประกาศการแจกแผ่นพับ ข่าว และบทความทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร สามารถที่จะช่วยสร้างสำนึกทางการเมือง ค่านิยมทางการเมือง และทัศนคติทางการเมืองให้แก่ประชาชนได้ การให้ข่าวสารเกี่ยวกับการ

ทำงานของรัฐบาล เหตุผลของการออกกฎหมาย การออกนโยบาย การกำหนดโครงการต่างๆ ขึ้นมาจะทำให้ประชาชนรู้จักรัฐบาลดีขึ้น เข้าใจรัฐบาลดีขึ้น และยอมรับรัฐบาลได้มากขึ้น

วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เมื่อมีข่าวว่าทหารจะสลายการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงที่สี่แยกราชประสงค์ ในพื้นที่จังหวัดอุตรธานีสถานีวิทยุชุมชนคนเสื้อแดง ชมรมคนรักอุตร 97.50 Mhz ได้ออกประกาศทางรายการของสถานีให้คนเสื้อแดงออกมารวมตัวกันที่ทุ่งศรีเมือง สอดคล้องกับ วุฒิสาย วัฒนดิเรก (2546; 17) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารของ ผุ้ชนในระดับกว้างโดยผ่านทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์

คนเสื้อแดงในพื้นที่ อ.เมืองอุตรธานี เดินทางมาด้วยรถเครื่องขยายเสียง และรถยนต์กระบะมายังบริเวณข้างสนามทุ่งศรีเมือง และได้ทยอยมารวมตัวกันประมาณ 2,000 คน กลุ่มผู้ชุมนุมได้ฟังประตูทางเข้าบุกเข้าไปในบริเวณตัวศาลากลาง และก่อกองการเผาศาลากลางจังหวัดเกิดขึ้น หลังจากเหตุการณ์สงบแล้วสถานีวิทยุก็ได้ถูกฝ่ายราชการสั่งระงับการออกอากาศ

การรวมตัวกันของคนเสื้อแดงในจังหวัดอุตรธานีในวันที่ 19 พฤษภาคม 2553 คนจำนวนกว่า 2,000 คน มีลักษณะร่วมของ ผุ้ชน ที่สำคัญ 3 ประการที่นำมาสู่เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุตรธานี ได้แก่

1. ในเหตุการณ์การเผาศาลากลางจังหวัดอุตรธานี วันที่ 19 พฤษภาคม 2553 นั้นกลุ่มคนที่มาทั้งหมดไม่ได้รู้จักกัน และสังเกตจากรูปภาพ รวมถึงภาพเคลื่อนไหวที่ได้บันทึกไว้ในวันเกิดเหตุ ผู้ที่ก่อการเผาอาคารศาลากลางจังหวัด ปิดหน้าด้วยหมวกไอ้ไหมพรม ใส่หมวกกันน็อกเต็มใบ หรือไม่ก็ใช้ผ้าปิดหน้าอำพรางตนเอง จึงมีความกล้าที่จะจุดไฟเผาอาคารศาลากลางจังหวัด

2. ทุกคนที่มาปิดล้อมศาลากลางจังหวัดมาโดย มาด้วยวัตถุประสงค์เดียวกัน มีอุดมการณ์ร่วมกัน คือมาปิดล้อมศาลากลางจังหวัดอุตรธานี เพื่อเป็นการต่อรองกับรัฐบาลไม่ให้มีการสลายการชุมนุมที่กรุงเทพมหานคร

3. พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้กล่าวปราศรัยโดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ตมายังเวทีการชุมนุม ว่าหากรัฐบาลสลายการชุมนุม ให้คนเสื้อแดงในต่างจังหวัดไปรวมตัวกันที่ศาลากลางจังหวัดของตนเอง รวมถึงแกนนำการชุมนุมหลายคน ก็ปราศรัยไปในลักษณะทำนองเดียวกัน คือให้ไปรวมตัวที่ศาลากลาง กล่าวถึงการเผาบ้านเมือง เปรียบเสมือนเป็นการตอกย้ำให้ผู้ชุมนุมปฏิบัติ ตาม สอดคล้องกับ วุฒิสาย วัฒนดิเรก (2546; 17) ที่กล่าวถึง ทฤษฎีการศึกษา ผุ้ชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาในการระดมพลังมวลชน ซึ่งสามารถก่อให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงสร้างสรรค์หรือทำลายล้างได้ ลักษณะร่วมของ ผุ้ชน ที่สำคัญ 3 ประการได้แก่ 1) การไม่รู้จักซึ่ง

กันและกัน (Anonymity) เมื่อปัจเจกชนมารวมกัน เป็นฝูงชนพวกเขาจะรู้สึกว่าคุณเขามีอำนาจ ลึกลับที่มองไม่เห็นร่วมกัน (Invisible Power) และจากการที่สมาชิกส่วนใหญ่ในฝูงชนไม่รู้จักกัน เป็นการส่วนตัวแต่ละคนจึงไม่รู้สึกรับผิดชอบ และพร้อมที่จะแสดงออกอย่างเต็มที่โดยไม่ตะขิด ตะขวางใจ เมื่อพลังเหล่านี้ถูกแสดงออกมาพร้อมๆกัน ฝูงชนจะรู้สึกว่าคุณมีอำนาจลึกลับดังกล่าว

2) การแพร่ระบาด(Contagion) เมื่อปัจเจกชนมารวมกันเป็นฝูงชนภายใต้สถานการณ์เดียวกันจะมีการแพร่ระบาดทางความคิดและพฤติกรรมจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งอย่างรวดเร็วซึ่งนำไปสู่การกระทำร่วมกัน

3) การโน้มน้าวจิตใจ (Suggestivity) เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมฝูงชน การถูกโน้มน้าวจิตใจ โดยผู้นำฝูงชนจะทำให้ฝูงชนเกิดความรู้สึกร่วมกันจนสลัดความมีสติสำนึกส่วนตัว (Conscious Personality) และพร้อมทำตามที่ผู้นำฝูงชนสร้างขึ้นทุกประการ

2.4. ศาลากลางจังหวัดกับการเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจรัฐในส่วนภูมิภาค

ในกระบวนการสื่อความหมายของศาลากลางจังหวัด และศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในการเป็นศูนย์อำนาจรัฐในส่วนภูมิภาค มีกระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการ “การมอบหมายความหมาย” (assign) หรือ “การประกอบสร้างความหมาย” (meaning construction) ให้แก่ศาลากลางจังหวัด

การสร้างความหมายให้ศาลากลางครั้งแรกมีหลักฐานปรากฏ ในสมัยรัชกาลที่ 4 โดย ศาลากลางนั้นได้ถูกปล่อยทิ้งร้างจนทรุดโทรมจึงได้บูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ แล้วทรงพระราชทานป้ายจำหลัก และเครื่องหมายต่างๆ ให้ติดไว้ ณ อาคารศาลากลางนั้นทางสัญญาะวิทยาถือว่าเป็นการมอบความหมายแฝง ให้กับอาคารศาลากลางถึงการมีอำนาจของพระมหากษัตริย์อยู่ในดินแดนแห่งนั้น เป็นการมอบความหมายแห่งการเป็นศูนย์อำนาจของภาครัฐในส่วนภูมิภาค ให้แก่ศาลากลางในระยะแรก การมอบความหมายนี้ สอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ 2542:80-81 อ้างถึงใน จารึก เหล่าประเสริฐ 2550 :17) ให้ความหมาย “สัญญาะ” ไว้ว่าหมายถึงสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมาย (meaning) แทนของจริง/ตัวจริง (object) ในตัวบท(text) และในบริบท(context) หนึ่งๆ ตัวอย่างเช่น “แหวนวงหนึ่ง” นั่นคือ ถ้าหากว่าแหวนวงนั้นวางขายรวมกันอยู่กับแหวนวงอื่น เครื่องประดับชิ้นอื่นในตู้โชว์ แหวนวงนั้นจะยังไม่เป็นสัญญาะอะไร จนกระทั่งแหวนวงดังกล่าวได้เดินทางเข้าสู่รูปแบบการปฏิบัติการทางสังคมบางประการ (Social Practice) เช่นถูกสวมนิ้วให้หญิงสาวในวันแต่งงานของเธอสำหรับตัวเจ้าสาวแล้ว(Subject) แหวนวงนั้น(Object) เป็นมากกว่าวัตถุชิ้นหนึ่ง มันคือเครื่องหมายแทนความรัก ความผูกพัน ระหว่างเธอกับเจ้าบ่าวของเธอ แหวนวงเดียวกันเมื่ออยู่ในตู้โชว์เมื่อมาอยู่ในนิ้วมือข้างซ้ายของเจ้าสาว ได้เปลี่ยนสถานภาพเชิงสัญลักษณ์ไปเสียแล้ว ในขณะที่ลักษณะทางกายภาพยังคงเดิม และการแสดงความหมาย สอดคล้องกับ จารึก เหล่าประเสริฐ (2550 :26-32) การวิเคราะห์แบบความหมายโดยนัย (connotative meaning) เป็นความหมายชั้นยากที่แต่ละคนต่างให้ความหมายของตนเอง อันอาจจะ

เนื่องมาจากประสบการณ์เฉพาะตัว เป็นความหมายที่มีได้แปรตามตัวอักษร นักวิชาการบางส่วนจึงมักเรียกความหมายกรณีนี้ว่า “ความหมายแฝง” เช่น คำว่า “แม่” บางคนอาจหมายถึงผู้มีพระคุณสูงสุด แต่สำหรับบางคนแม่คือผู้หญิงใจร้ายที่ทอดทิ้งลูกไปตั้งแต่ แเบเบาะ และบางคนแม่คือตู้ ATM เคลื่อนที่ เป็นต้น

ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการเปลี่ยนตราที่ติดอยู่ ศาลากลางมาเป็นพระราชลัญจกรประจำแผ่นดินแทน หรือที่เรียกกันว่า “ตราอาร์ม” ซึ่งเป็นรูปตราของแผ่นดิน ต่อมาเปลี่ยนเป็น “ตราครุฑ” ที่มีปรากฏใช้กันต่อมาจนถึงทุกวันนี้ ในกระบวนการมอบความหมายและการแสดงความหมายของศาลากลางยุคนี้ ยังมีการแสดงความหมายอยู่แบบนัยยะ (connotative meaning) หรือความหมายแฝง โดยการแสดงความหมายผ่านครุฑพ่าห์ และยังได้แสดงถึงการเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรด้วยการแสดงความหมายโดยอรรถ (denotative meaning) หรือ “ความหมายตรง” อาคารศาลากลางจังหวัดแสดงถึงการเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นเมือง เพราะตรงไหนที่ศาลากลางจังหวัดตั้งอยู่ ตรงนั้นจะเป็นเมือง และเป็นใจกลางอาณาจักรเมือง เนื่องจากการก่อตั้งเมืองได้วัดเอาจากระยะทางที่รายรอบรัศมี 60 กิโลเมตร จากบริเวณเมืองที่มีศาลากลางจังหวัดตั้งอยู่เสมอไป และการเลือกที่สร้างเมืองก็เลือกที่มีทำเลเหมาะสม คือ ที่เป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำไหลผ่าน และยังสะดวกต่อการสัญจรไปมา และเป็นที่สามารถทำนาได้ แสดงให้เห็นว่า ศาลากลางก็คือจุดศูนย์กลางที่รวมเอาความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญมั่งคั่ง การเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง และเป็นศูนย์กลางอำนาจรัฐ ที่ประชาชนทั่วไปก็สามารถรับทราบเข้าใจความหมายดังกล่าวโดยธรรมชาติสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน การแสดงความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับ จารึก เหล่าประเสริฐ 2550 :26-32) กล่าวถึงการวิเคราะห์ความหมายโดยอรรถ (denotative meaning) คือ เป็นความหมายชั้นง่าย ๆ ที่ผู้คนส่วนใหญ่สามารถเข้าใจตรงกันหรือรับรู้ยอมรับกัน โดยทั่วไป เป็นความหมายที่แปรตามตัวอักษร นักวิชาการบางส่วนจึงอยากเรียกความหมายกรณีนี้ว่า “ความหมายตรง” เช่น ความหมายโดยอรรถของคำว่า “แม่” ก็คือผู้หญิงที่ให้กำเนิดลูก การที่คนส่วนใหญ่เข้าใจความหมายโดยอรรถได้ตรงกันเนื่องมาจากมีกระบวนการถ่ายทอดความหมายอย่างเป็นทางการ เช่น การมีพจนานุกรมการอบรมสั่งสอน การนำเสนออย่างต่อเนื่องซ้ำทวน เป็นต้น

ในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การมอบความหมายให้ศาลากลางจังหวัดยุคนี้ คือการใช้ศาลากลางจังหวัดให้ทำหน้าที่เป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติราชการของหน่วยงานส่วนภูมิภาคทั้งหมด และเป็นสถานที่ปฏิบัติราชการของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งเป็นข้าราชการกระทรวงมหาดไทย และเป็นผู้รับผิดชอบบริหารราชการส่วนภูมิภาคทั้งปวง และยังมีบทบาทในฐานะผู้แทนของรัฐบาลไปปฏิบัติงานส่วนภูมิภาค และด้วยการที่ประชาชนต้องมาติดต่อราชการอยู่เสมอซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับชีวิตประจำวันของประชาชน จึงได้เป็นการค่อยๆ

แสดงความหมายให้เป็นที่รับทราบของคนทั่วไปทั้งจังหวัดว่า เป็นศูนย์กลางการบริหารราชการ ส่วนภูมิภาคในจังหวัดนั้นและเป็นตัวแทนของอำนาจรัฐบาลในจังหวัดนั้น

มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2525 นำความคิดเรื่อง “ศูนย์ราชการ” มาใช้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวมอาคารสถานที่ราชการมาไว้ในบริเวณเดียวกันเพื่อเป็นศูนย์กลางการบริหารงาน และเพื่ออำนวยความสะดวกในการบริการประชาชนในลักษณะเบ็ดเสร็จ (One stop service) จึงเป็นกระบวนการสร้างความหมายให้กับศาลากลางจังหวัด ในการเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์อำนาจรัฐในส่วนภูมิภาคที่ชัดเจนขึ้นกว่าเดิม เพราะระบบศูนย์ราชการที่รวบรวมเอาส่วนราชการทุกส่วนที่มีอยู่ในจังหวัดอย่างกระจุกกระจาย มารวมกันอยู่ในอาคารเดียวกันคือศาลากลางจังหวัด และอาณาบริเวณใกล้เคียงกัน ประชาชนผู้ที่มาติดต่อราชการจึงต้องมาที่ศูนย์ราชการเท่านั้น เป็นการสร้างการรับรู้ความหมายให้แก่ผู้คนทั่วไป

คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2544 ให้นำระบบบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการมาใช้ ในกระบวนการมอบความหมายและการตีความหมายที่เกิดขึ้นมีลักษณะเดียวกันกับข้างต้น แต่การบ่งบอกความหมายถึงการเป็นสัญลักษณ์แห่งศูนย์กลางอำนาจรัฐในภูมิภาคมีมากยิ่งขึ้น

กระบวนการมอบความหมายแก่ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ก็เหมือนกันกับศาลากลางจังหวัดอื่นทั่วประเทศ ในจังหวัดอุดรธานีสิ่งที่บ่งชี้ว่าประชาชนได้รับรู้ถึงความหมายการเป็นศูนย์อำนาจรัฐในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี คือ การที่ประชาชนจะต้องเดินทางเข้ามาติดต่อราชการทุกเรื่อง แม้กระทั่งการร้องทุกข์ การร้องเรียน หรือแม้แต่การชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ได้ใช้บริเวณอาคารศาลากลางจังหวัดอุดรธานีนี้เป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรม ประชาชนรู้ว่าเมื่อเกิดปัญหาจะต้องไปที่ ผู้มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจ ซึ่งก็คือผู้ว่าราชการจังหวัด จึงถือได้ว่าศาลากลางจังหวัดอุดรธานีมีองค์ประกอบครบถ้วน แห่งการเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจของรัฐบาล สอดคล้องตามที่ กาญจนา แก้วเทพ (จารึก เหล่าประเสริฐ 2550 :17) ได้สรุปคุณสมบัติที่สำคัญของสัญลักษณ์ไว้ได้แก่

1. มีรูปธรรมเป็นตัวแทน ซึ่งก็คือศาลากลางจังหวัด
2. มีความหมายมากไปกว่าตัวเอง คือผู้คนมองว่าศาลากลางคือตัวแทนอำนาจของรัฐ
3. ผู้ใช้สัญลักษณ์รับรู้ศาลากลางนั้นเป็นสัญลักษณ์ คือประชาชนทั่วไป รับรู้ว่าศาลากลางนั้นคือที่ทำงานของผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีซึ่งมีอำนาจการปกครองสูงสุด และเป็นตัวแทนของอำนาจรัฐบาล

ในความขัดแย้งทางการเมือง คนเสื้อแดงจึงถือว่า ศาลากลางจังหวัดคือหนึ่งในศูนย์อำนาจของรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ด้วย เมื่อไม่สามารถโค่นล้มศูนย์กลางอำนาจรัฐบาลที่

กรุงเทพมหานคร ได้ จึงหันมาโคนล้มศูนย์อำนาจในส่วนภูมิภาคคือศาลากลางจังหวัดทั้ง 77 จังหวัดแทน ซึ่งเป็นเสมือนแขนขาของรัฐบาล และเนื่องจากจังหวัดอุดรธานีเป็นพื้นที่ที่มีผู้สนับสนุนพรรคเพื่อไทยอยู่จำนวนมาก การนำมวลชนมาปิดล้อมศาลากลางที่ถือว่าเป็นตัวแทนแห่งอำนาจของพรรคประชาธิปัตย์ จึงสำเร็จได้ แสดงให้เห็นว่าประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีรับรู้ในสัญญาถึงการเป็นตัวแทนอำนาจรัฐในส่วนภูมิภาค สอดคล้องกับ กาญจนา แก้วเทพ (จาริก เหล่าประเสริฐ 2550 :17) ได้สรุปคุณสมบัติที่สำคัญของสัญญาไว้ หนึ่งในสามหัวข้อที่สำคัญ ได้แก่ ผู้ใช้สัญญารับรู้ศาลากลางนั้นเป็นสัญญา คือประชาชนทั่วไป รับรู้ศาลากลางนั้นคือที่ทำงานของผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีซึ่งมีอำนาจการปกครองสูงสุด และเป็นตัวแทนของอำนาจรัฐบาล

ตอนที่ 3 ผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี

3.1. ผลกระทบในเชิงบวก

ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีมีความตื่นตัวทางการเมือง

หลังการเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีแล้ว มีผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ได้แก่ผู้ที่ถูกจับกุมในเหตุการณ์ พวกเขาเหล่านั้นเป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการถูกคุมขังเป็นเงื่อนไขความจำเป็นที่ผู้ได้รับผลกระทบเหล่านั้นต้องหันมาให้ความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินคดี เพื่อรักษาสิทธิของตนเอง หรือ รวมถึงครอบครัวของผู้ที่ถูกจับกุมในคดีที่สนใจว่าในเรื่องคดีความรัฐบาลจะมีมาตรการช่วยเหลืออย่างไร มีความยุติธรรมหรือไม่ หรือพรรคการเมืองที่ตนเองสนับสนุน จะมีแนวทางช่วยเหลืออย่างไรหรือไม่ รวมถึงคนอื่นๆที่มีคนในครอบครัว หรือญาติผู้ต้องหา ต่างได้หันมาให้ความสนใจต่อเรื่องการเมืองมากขึ้น เพราะผลกระทบมันตกมาถึงครอบครัวโดยตรง เกิดการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การสนใจในทางการเมืองโดยทางอ้อม สอดคล้องกับ สิริศักดิ์ วิสาลาภรณ์ (2540: 22) กล่าวถึงผลดีของความขัดแย้งว่า เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลเกิดความสนใจและเกิดความอยากรู้อยากเห็น

ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีมีกลุ่มที่ไม่สนับสนุนพรรคเพื่อไทย และมีกลุ่มที่ไม่ได้ฝักใฝ่การเมืองฝ่ายใด และไม่ได้สนใจเรื่องการเมืองมากนัก ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานีแล้ว ได้มีความไม่พอใจต่อผู้ก่อการเผา และเชื่อว่ากลุ่มคนเสื้อแดงจังหวัดอุดรธานี และส.ส. พรรคเพื่อไทยเป็น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี จึงไม่ต้องการที่จะสนับสนุนพรรคเพื่อไทย แม้จะไม่ได้ชื่นชอบพรรคประชาธิปัตย์มากนัก แต่ก็หันมาสนับสนุนพรรคประชาธิปัตย์ และยังพยายามชักชวนพรรคพวก หรือคนรู้จักครอบครัว ให้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง และเลือก ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ให้มากที่สุดเพื่อเป็นการสกัดกั้น ส.ส. พรรคเพื่อไทย จึงกล่าว

ได้ว่าเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดได้สร้างความตื่นตัวให้กับประชาชนบางส่วนซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ได้สนใจการเมืองเลยให้เป็นผู้ที่มาเลือกข้างเพื่อสกัดกั้นพรรคการเมืองในฝ่ายที่ตนเองไม่ชอบ ในกรณีนี้ได้กระตุ้นให้ผู้ที่ไม่ฝักใฝ่การเมืองใดและผู้ที่ไม่สนับสนุนพรรคเพื่อไทย ให้หันมาสนับสนุนลงคะแนนให้พรรคประชาธิปัตย์มากขึ้น แต่ ด้วยในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีจำนวนประชาชนที่สนับสนุนพรรคเพื่อไทยมีมากกว่าประชาชนที่ไม่สนับสนุนมาก จึงไม่สามารถที่จะสนับสนุน ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ให้เป็น ส.ส. จังหวัดอุดรธานีแทน ส.ส. พรรคเพื่อไทยได้ แต่อย่างน้อยก็ถือว่าได้สร้างความตื่นตัวให้กับประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งในสังคม และสร้างการเรียนรู้ทางการเมืองโดยตรง ในการมีความตระหนักรู้ถึงสิทธิทางการเมือง ว่าไม่สามารถละทิ้งสิทธิทางการเมืองของตนเองได้ ถือได้ว่าเป็นผลกระทบทางบวกเช่นกัน สอดคล้องกับ กาเบรียล เอ อัลมอนต์ (Gabriel A. Almond อ้างถึงใน วิวัฒน์ เยี่ยมไพบวัน 2550: 7) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบแผนของทัศนคติ และความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง ต่อส่วน ต่าง ๆ หรือต่อระบบย่อยของระบบการเมือง และต่อบทบาททางการเมืองของตน ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

ความโน้มเอียงในการรับรู้ (Cognitive Orientation) หมายถึง ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมือง ความโน้มเอียงในเชิงสร้างความรู้สึกผูกพัน (Affective orientation) หมายถึง ความรู้สึกผูกพันและความรู้สึกมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียบกับระบบการเมือง และความโน้มเอียงในเชิงประเมินคุณค่า (Evaluative orientation) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินเพื่อตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นตลอดจนมีบทบาททางการเมือง

ในส่วนผลกระทบทางการเมืองที่เกิดขึ้นกับคนทั่วไป เหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี กระตุ้นให้ประชาชนที่ไม่เคยสนใจเรื่องการเมืองก็ได้หันมาสนใจมากขึ้นเพื่อต้องการศึกษาหาข้อเท็จจริง ด้วยกระบวนการแสวงหาข้อมูล เป็นสิ่งที่กระตุ้นเตือนให้คนในสังคมได้ตื่นตัวทางการเมือง ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ส่งผลให้สังคมเกิดการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์กว้างขึ้นประชาชนเมื่อมีความสนใจในทางการเมืองก็มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการปลูกจิตสำนึก และค่านิยมทางการเมืองในทางที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540: 24) กล่าวว่า ความขัดแย้งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของบุคคลและองค์การได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันการหยุดอยู่กับที่เกิดความคิดริเริ่มใหม่ ๆ การแสวงหาข้อมูลใหม่หรือข้อเท็จจริงใหม่มาสนับสนุนฝ่ายตนทำให้ได้ข้อมูลใหม่มีความรอบคอบและมีเหตุผลในการแก้ปัญหา ส่งเสริมการพัฒนาการทำงานอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ ได้กล่าวว่า หากความขัดแย้งได้รับการตอบสนองในทางบวกมีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสมย่อมทำให้เกิดบรรยากาศที่ดี เกิดบรรยากาศของความร่วมมือสนับสนุนจะเป็นความขัดแย้งในการสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งผลถึงความเจริญก้าวหน้าในที่สุด และยังคงสอดคล้องกับ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์

(2540: 22) กล่าวว่าความขัดแย้งเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลเกิดความสนใจและเกิดความอยากรู้อยากเห็น และความขัดแย้งเป็นประโยชน์ต่อองค์กร เช่น ความขัดแย้งจะทำให้คนเกิดความสนใจและอยากรู้อยากเห็น หลังจากความขัดแย้งสิ้นสุด

3.2. ผลกระทบในเชิงลบ

3.2.1 เพิ่มความแตกแยกในสังคม

หลังการเกิดเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ประชาชนมีทัศนคติต่อ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแตกต่างกันไป แยกเป็น กลุ่มประชาชนที่รู้สึกไม่พอใจต่อคนที่ก่อการเผา ศาลากลาง กลุ่มประชาชนที่เดือดร้อนจากการที่ไม่สามารถทำธุรกรรมของตนกับหน่วยงานราชการได้เนื่องจากถูกเผาไปสิ้น กลุ่มคนที่กลุ่มคนที่เชื่อว่ากลุ่มคนเสื้อแดงเป็นคนเผาศาลากลาง จังหวัดอุดรธานี แต่กลุ่มคนเสื้อแดงไม่ยอมรับว่าเป็นผู้เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี และยังคงกล่าว อาจเป็นการสร้างสถานการณ์ของฝ่ายทหารหรือของฝ่ายรัฐบาลนั่นเอง ที่จะโยนความผิดมาให้ กลุ่มคนเสื้อแดง ต่างฝ่ายก็กล่าวหากันไปมา และหาเหตุผลมากล่าวอ้างไม่สิ้นสุด ในที่สุดก็เป็นการ นำไปสู่การเพิ่มความขัดแย้งให้มากยิ่งขึ้น ในสังคมจังหวัดอุดรธานี สอดคล้องกับ อารี เพชรสุค (2544: 307) ได้กล่าวไว้ว่ามีผลทั้งทางด้านบวก และทางด้านลบ ในด้านลบ พฤติกรรม คนที่มีความขัดแย้งสูงจะมีพฤติกรรมในทางลบ เช่น ก้าวร้าว มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก เป็น 2 ขั้ว ต่อต้าน การต่อต้านกฎระเบียบของสังคม ควบคุมพฤติกรรมไม่ได้ มักทำลายข้าวของ และ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2540: 22) กล่าวว่า ความขัดแย้งจะทำให้เห็นขอบเขตของกลุ่มชัดเจนขึ้น ทำให้เห็นว่าแต่ละกลุ่มมีขอบเขตเพียงใดหรือใครเป็นสมาชิกของกลุ่มบ้าง ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกได้แสดงเอกลักษณ์ว่าตนเองเป็นสมาชิกของกลุ่มนี้

เมื่อสังคมได้แบ่งออกเป็นกลุ่มๆแตกต่างกันไป ในความสัมพันธ์ของ บุคคลในสังคมต้องระวังคำพูด การวิพากษ์วิจารณ์การเมือง ต้องสงวนท่าที ไม่สามารถแสดงออก ถึงพฤติกรรมที่แท้จริง เพราะถ้าหากแสดงตนออกไปก็ไม่ว่าผู้ที่อยู่รอบข้างจะมีทัศนคติเหมือนตน หรือไม่ จะเกิดปัญหาอะไรหรือไม่ ต้องโดนทำร้ายร่างกาย หรือไม่ ทำให้สภาพการดำรงชีวิต ประจำวัน ค่อนข้างที่จะเป็นไปด้วยความยากลำบาก สอดคล้องกับ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ 2540: 22) กล่าวว่า ความขัดแย้งทำให้คนรู้จักตัวเอง โดยจะต้องระวังและรู้ว่าจะพูดอะไรหรือรู้ว่า จะทำ อะไรเมื่อเกิดความขัดแย้ง และ รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2546 : 20) กล่าวถึงผลเสียของความขัดแย้ง ไว้ว่า “ทำให้บุคคลเกิดความเหินห่างกันขึ้น” และ “ทำให้บรรยากาศแห่งความไว้นั้นเชื่อใจ ระหว่างกันหมดไป และก่อให้เกิดความหวาดระแวง ความสงสัยระหว่างกันเกิดขึ้น”

3.1.2. การจำกัดสิทธิการสื่อสารทางการเมืองได้แก่ ด้านการนำเสนอข่าวสาร ทางการเมือง ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และการแสดงความคิดเห็น เห็นทางการเมืองของประชาชน

ประชาชนชาวเลื้อแดงส่วนหนึ่งที่นิยมรับชมสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมช่องพีเพิลแซแนล ซึ่งทำหน้าที่กระจายข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนทั่วไป จากเหตุการณ์การชุมนุมของกลุ่มคนเลื้อแดง ในช่วงระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม 2553 นั้น ในวันที่ 7 เมษายน 2553 ศูนย์อำนวยการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน (ศอฉ.) ประกาศคำสั่งระงับการออกอากาศของสถานีโทรทัศน์พีเพิลแซแนล จึงทำให้การสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในช่องทางการสื่อสารส่วนนี้ขาดหายไป และเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2553 สืบเนื่องจากการปฏิบัติการสลายการชุมนุมในกรุงเทพมหานคร ได้ส่งผลเนื่องให้เกิดการจลาจลในจังหวัดอุดรธานี จนก่อให้เกิดเหตุการณ์ เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี เพื่อรักษาความสงบ ฝ่ายรัฐจึงสั่งระงับการออกอากาศของสถานีวิทยุชุมชน 97.50 Mhz รวมถึงการปิดเว็บไซต์ที่มีลักษณะการปลุกปั่นทางการเมืองด้วย จะมีการเฝ้าระวังและควบคุมการนำเสนอข่าวสารในพื้นที่อย่างเข้มข้น การสื่อสารในช่วงนี้จะมีแต่สื่อที่นำเสนอข่าวจากฝ่ายรัฐบาล ผ่านสถานีโทรทัศน์ช่องปกติทั่วไป และสื่ออื่นๆ แต่สื่อเฉพาะของคนเลื้อแดงไม่สามารถดำเนินการได้ ช่วงนี้ประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีจึงไม่สามารถที่จะสื่อสารทางการเมืองได้ แต่จะมีการเลือกใช้ช่องทางอื่นที่สามารถทำได้ การสื่อสารทางการเมืองของจังหวัดอุดรธานีจึงเป็นการเดินถอยหลังกลับไปเป็นการสื่อสารทางเดียวแบบดั้งเดิมที่เคยเป็นแต่แรก ซึ่งขัดกันกับหลักการแห่งสิทธิ เสรีภาพพื้นฐานของมนุษย์ ในสังคมประชาธิปไตย

นอกจากนี้ภาครัฐยังมีการแทรกแซงการนำเสนอข่าวของสื่อต่างๆ และไม่มีแหล่งข่าวไหน กล้านำเสนอข่าวที่สวนทางกับฝ่ายรัฐบาล เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญกับปัญหาที่อาจกระทบต่อธุรกิจสื่อของตนได้ ในการนี้จึงได้ทำให้กระบวนการนำเสนอข่าวสาร การรับรู้ข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของชาวจังหวัดอุดรธานี ไม่สามารถทำได้ จึงมีผลกระทบต่อสิทธิในการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนชาวจังหวัดอุดรธานีที่ต้องรับทราบข่าวสารจากสื่อที่รัฐบาลกำหนดให้ออกอากาศได้เท่านั้น

สอดคล้องกับ อุบลรัตน์ ศิริชูศักดิ์ (2542:584) กล่าวถึงสิทธิการสื่อสารว่า “การสื่อสาร เป็นรากฐานสำคัญในการที่มนุษย์จะใช้ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ทศนคติ หรือข่าวสารจากบุคคลหนึ่ง ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง โดยผ่านสื่อใดสื่อหนึ่ง

“การสื่อสาร” เป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนติดตัวมาตั้งแต่เกิด การที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม และต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่ง ทำให้สิทธิการสื่อสารของมนุษย์ในสังคมที่ต่างกัน มีความแตกต่างกันไปด้วย อย่างไรก็ตามในสังคมที่ปกครองด้วย

ระบอบประชาธิปไตย ได้มีการรับรองสิทธิการสื่อสารไว้

“สิทธิการสื่อสาร” เป็นสิทธิที่ได้รับการยอมรับว่า “เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน” อันที่จะช่วยให้บุคคลหรือชุมชนสามารถเลือกที่จะคิดและเชื่อในศาสนา การเมืองแบบอย่างการดำเนินชีวิต หรือความเชื่อทางเศรษฐกิจ การรักษาเอกลักษณ์และความหลากหลายทางภาษาและศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ทั้งยังเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิอันชอบธรรม ที่จะดำรงความเชื่อของตน ซึ่งย่อมหามาความว่า ต้องเข้าถึงทรัพยากรด้านการสื่อสาร ได้อย่างเสมอภาค คือ มีสิทธิเข้าถึง มีความรู้ความสามารถในการใช้ และมีโอกาสทางเศรษฐกิจเท่าเทียมกันที่จะใช้สื่อทั้งหลาย เพื่อแสดงและยืนยันความคิดเห็นของตนหรือโต้แย้ง แสดงเหตุผลกับฝ่ายที่คัดค้าน”

เสรี วงษ์มณฑา (2542:720-721) กล่าวว่า “ลักษณะของการสื่อสารทางการเมือง ข้อมขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางการเมืองของแต่ละระบบเป็นสำคัญ กล่าวคือ ในระบบการเมืองแบบปิด หรือในสังคมคอมมิวนิสต์หรือสังคมนิยม นั้น การสื่อสารถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือของรัฐ เป็นกระบอกเสียงของรัฐบาล ในการที่จะเผยแพร่ลัทธิ ความเชื่อและศรัทธาที่ประชาชนพึงมีต่อรัฐบาล บุคคลก็อาจไม่มีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมือง หรืออาจจะถูกบังคับข่มขู่ด้วยวิธีต่างๆ ที่จะให้แสดงออกทางการเมือง แบบที่ผู้นำต้องการ

ในสังคมอำนาจนิยมอย่างสังคมของประเทศแถบเอเชีย การสื่อสาร โดยเฉพาะสื่อมวลชนจะอยู่ในควบคุมของรัฐบาลในรูปแบบของการออกใบอนุญาตหรือกาตรวจพิจารณาข่าวสารต่างๆ ว่า เผยแพร่ได้หรือไม่ได้ จึงทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารตามที่รัฐบาลต้องการให้ได้รับเท่านั้น ข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงบางอย่างจะถูกกีดกัน

สำหรับระบบการเมืองแบบเปิด หรือระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในสังคมประเทศตะวันตก การสื่อสารจะถูกนำมาใช้ในรูปแบบของเสรีนิยมที่ให้เสรีภาพในการแสดงออกทุกรูปแบบ และเชื่อว่ามนุษย์มีแนวโน้มที่จะเป็นคนดี จะเลือกบริโภคว่าสารต่างๆ ที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม ซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมที่เป็นระบอบประชาธิปไตยย่อมมีมาก บุคคลอาจจะแสดงความสนใจหรือฝึกฝนวิถีทางการเมืองใดก็ได้ได้อย่างเปิดเผย โดยไม่ถูกปิดกั้น

ดังนั้นการสื่อสารในระบอบประชาธิปไตยจึงมีลักษณะเป็นการสื่อสารเพื่อสาธารณชน โดยทั่วไปแล้ว จะต้องเป็นการสื่อสารที่เปิดเผย และไม่จำกัดผู้รับสาร แต่การสื่อสารทางการเมืองในระบบเผด็จการจะเป็นการสื่อสารที่มีการปิดกั้น จำกัดกลุ่ม จำกัดสาระ จำกัดสื่อ หรือช่องทางต่างๆ ที่จะถ่ายทอดสาระเหล่านั้น รวมทั้งยังเป็นการสื่อสารด้านเดียว ไม่ยอมรับฟังหรือรับรู้ในผลสะท้อนย้อนกลับ(Feed Back) ใดๆ จากผู้รับสื่อ”

3. ข้อเสนอแนะ

3.1. ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

3.1.1. นำงานวิจัยไปเป็นแนวทางการตระหนักรู้ในการอยู่ร่วมกันของสังคมท่ามกลางความแตกต่าง ในทัศนคติ อุดมการณ์ ท้องถิ่น โดยการนำเอาบทเรียนความสูญเสียที่เกิดขึ้นแล้วนั้น เป็นเครื่องตอกย้ำซ้ำทวนว่า ความรุนแรงทุกรูปแบบไม่สามารถแก้ไขปัญหาใดได้ มีแต่นำมาซึ่งความสูญเสียของทุกคนทั้งทางตรงและทางอ้อม บางครั้งการถอยออกมาจากจุดความขัดแย้งคนละก้าว แล้วดำเนินการแก้ไขปัญหตามเส้นทางหลักเกณฑ์กติกาที่มีอยู่จะเป็นทางออกของความขัดแย้งที่ดีกว่า

3.1.2. ผู้ที่ก่อการเผา ได้ทราบว่า การใช้ความรุนแรง เผาบ้านทำลายเมือง มิได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่ระบบการเมือง หรือสังคมให้เป็นไปตามรูปแบบที่ตนเองต้องการได้ มีแต่จะก่อเกิดความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงต่อส่วนรวมและตนเอง ที่สำคัญมากคือการมีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ ผู้ที่เสียใจอย่างสุดซึ้งก็คือคนในครอบครัวของผู้ตายเอง วิถีทางที่ดีที่สุด ที่จะเปลี่ยนแปลงการเมืองได้อย่างสันติ และได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย ก็คือการเดินตามกติกาที่สังคมวางไว้ เช่น กระบวนการเลือกตั้ง

3.1.3. ชนชั้นปกครอง นับตั้งแต่รัฐบาลลงมา พึงตระหนักรู้ว่าปัจจุบันนี้บ้านเมืองได้พัฒนาขึ้นไปมากกว่าเมื่อก่อนมาก ประชาชนหูตากว้างไกลขึ้น มีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเมืองมากขึ้น เมื่อพวกเขาเห็นว่าในสิ่งที่รัฐบาลทำไม่ถูกต้อง ประชาชนพร้อมที่จะลุกฮือเพื่อตรวจสอบ คานอำนาจ หรือทวงอำนาจทางการเมืองของเขาคืนมาเพื่อมอบให้คนที่พวกเขาไว้ใจคนใหม่ ประชาชนจะไม่ยอมเป็นเครื่องมือให้กับนักการเมืองได้ง่ายๆเหมือนอดีตที่ผ่านมา

3.1.4. พรรคการเมืองที่ไม่สามารถครองใจประชาชนได้ จะได้ทราบถึงสาเหตุความขัดแย้ง และการไม่ยอมรับที่ประชาชนมีต่อพรรคตนเองว่าเพราะเหตุใด และประชาชนก่อเหตุความรุนแรงขึ้นมาเพราะเหตุใด เพื่อที่จะปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์การทำงานของพรรคให้เข้าถึงประชาชน ได้มากขึ้น

3.2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานวิจัยในครั้งต่อไป

3.2.1. จัดทำเป็นกรณีศึกษาที่จังหวัดอื่น ๆ ที่มีกรณีศาลากลางจังหวัดถูกเผาเหมือนกัน เพิ่มเติมนอกเหนือจากจังหวัดอุดรธานี หรืออาจเป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความเป็นไปทางการเมืองของแต่ละจังหวัดก็ได้ และเมื่อได้ทำการรวบรวมผลการวิจัยของแต่ละจังหวัดเสร็จสิ้นแล้วนำผลงานวิจัยมารวบรวมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่วนกลาง เพื่อหาจุดบกพร่องหรือหนทางแก้ไขปัญหาที่เกิดความขัดแย้งทางการเมือง ให้เป็นวิธีการที่ถูกต้องตามกระบวนการทางการเมือง เพื่อเป็นการลดความสูญเสียของประเทศชาติ

3.2.2. ศึกษาถึงปัจจัยอื่นๆ ที่นำไปสู่การเผาศาลากลางจังหวัดในและผลกระทบ

ทางการเมืองในด้านอื่นๆ เพื่อให้ ให้การศึกษาครอบคลุมทุกมิติที่เกิดขึ้นในสังคม

3.2.3. เนื่องจากการวิจัยนี้ได้ศึกษาความขัดแย้งทางการเมืองเริ่มต้นจากเงื่อนไข ความขัดแย้ง การรับรู้ความขัดแย้ง การรู้ดีถึงความขัดแย้ง และการแสดงพฤติกรรมความขัดแย้ง ที่นำไปสู่การเผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี ควรศึกษา การแก้ปัญหา หรือการเก็บความขัดแย้ง (Conflict resolution of suppression) และ เตรียมการแก้ปัญหาที่จะเกิดตามมา (Resolution ftermath) เพิ่มเติม ต่อไป

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

บรรณานุกรม

- กระทรวงมหาดไทย 2542 รายงานการวิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานเรื่องศูนย์ราชการส่วนภูมิภาค กรุงเทพฯ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกอุปถัมภ์
- กาญจนา แก้วเทพ (2542) การวิเคราะห์สื่อ แนวคิดและเทคนิค พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร เอดิชั่นเพรส โพรดักส์
- กาญจนา แก้วเทพ (2549) “ทฤษฎีว่าด้วยเนื้อหา/สาร และความหมาย” ใน ประมวลสารระชูดวิชาปรัชญานิตศาสตร์และทฤษฎีสื่อสาร หน่วยที่ 12 293-367 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขานิตศาสตร์
- กิตติมา ปรีดีดิติก (2529) ทฤษฎีบริหารองค์การ กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชนะการพิมพ์
- คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (2555) รายงานฉบับสมบูรณ์คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) กรกฎาคม 2553 – กรกฎาคม 2555 กรุงเทพมหานคร คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.)
- จารึก เหล่าประเสริฐ (2550) “นัยทางการเมืองของศาลเจ้าจอมรินทร์” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการเมืองการปกครองคณะรัฐศาสตรมหาวิทาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- จันทร์ เทพสาร (2554, 18 สิงหาคม) อาชีพเกษตรกร สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน บ้านเลขที่ 32 หมู่ 19 ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- ชาติชาย ไชยพิมล (2540) “ความขัดแย้งทางการเมืองในการกำหนดนโยบาย : ศึกษาเฉพาะกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 เฉพาะมาตรา 198-199 สมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย (กันยายน 2535 – ธันวาคม 2537)” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ชัยวัฒน์ สถาอานนท์ (2533) ทำทายทางเลือก : ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรง กรุงเทพมหานครมูลนิธิโกมลคีมทอง
- ชาคริต ต้นพิรุห์ (2543) “ผลกระทบทางการเมืองของโครงการก่อสร้างชรรษชาติจากแหล่งยาดานา : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลวังกระแจะ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี” ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- ชวนะ ภวกันันท์ (2551) “ทฤษฎีสื่อสารทางการเมือง” ใน *ประมวลสาระชุตวิชา การสื่อสารทางการเมือง* หน่วยที่ 2 2-42 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช การเมืองการปกครอง
- ชรินทร์ สันประเสริฐ (2551) “รัฐธรรมนูญกับการสร้างสถาบันการเมือง” ใน *หนังสือ 26 ปี รัฐศาสตร์ มสธ. รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์ 27* กรุงเทพมหานคร ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร เขตบางพลัด
- ชัยวัฒน์ สุวิชัย (2543) “ทัศนะท้ายเล่ม” *การเมืองใหม่* 1, 1 (กรกฎาคม) : 28-30
- ณรงค์ พ่วงพิศ (2550) “ประวัติศาสตร์กับการเมืองไทย” ใน *ประมวลสาระชุตวิชาการเมืองการปกครองไทย* หน่วยที่ 2 หน้า 84 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รัฐศาสตร์
- คุณฐิ ช่อสูงเนิน (2554, 19 สิงหาคม) สมาชิกชมรมคนรักอุดร สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน 11/23 ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- ตุ๊ก พระชัย (2554, 19 สิงหาคม) ไม่ได้ประกอบอาชีพ สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน 11/23 ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- เดิมศักดิ์ จันทร์ดี (2554, 21 สิงหาคม) นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านขาว ตำบลบ้านขาว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- ทองดี เทพสาร (2554, 18 สิงหาคม) ผู้ใหญ่บ้านเชียงพิณ สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน บ้านเลขที่ 32 หมู่ 19 ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- ธรรมศักดิ์ สุเมตติกุล (2544) “ผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองเรื่องขยะในเทศบาลนครเชียงใหม่” *หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*
- ชนาดร เบญจจินดา (2554, 19 สิงหาคม) นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ (หัวหน้ากลุ่มข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดอุดรธานี) สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน สำนักงานจังหวัดอุดรธานี ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- ธีระวุฒิ ฤกษ์ฉวี (2554, 19 สิงหาคม) ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เขต 5 (อุดรธานี) สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเขต 5 (อุดรธานี) ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

- นภินทร ศิริไทย (2546) “การสื่อสารทางการเมืองของภาคประชาชน : ศึกษากรณี คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.)” วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาครัฐและเอกชนคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นพรัตน์ วงศ์วิทยาพานิชย์ (2550) " การก่อเกิดรัฐบาลพรรคเดียวในการเมืองไทย : ศึกษากรณีพรรคไทยรักไทย " วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นิยม รัฐอมฤต (2540) "อุดมการณ์ประชาธิปไตยและปัญหาการพัฒนาพรรคการเมืองก่อนการปฏิรูป พ.ศ. 2540" ใน *นรนิติ เศรษฐบุตร: 60 ปี กีรยาจารย์เล่มสอง รัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย 14-17* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นฤมล ทับจุมพล (2543) *สองทศวรรษ.ครป.นเส้นทางการเมืองภาคประชาชน พ.ศ. 2522-2542* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์กั้งหัน
- บุญลือ วันทายนต์ (2536) *พฤติกรรมรวมหมู่* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- บุญส่ง พิมพ์เพ็ง (2552) “ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างกลุ่มคนรักอุดรและกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2549-2552” การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิตการเมืองการปกครองรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2551) "การรณรงค์ทางการเมือง" ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการสื่อสารทางการเมือง(Political Communication)* หน้าที่ 8 8-3 – 8-111 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช การเมืองการปกครอง
- ประกาย วรรณศรี (2554, 18 สิงหาคม) อาชีพเกษตรกร สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน บ้านเลขที่ 32 หมู่ 19 ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- ประเสริฐ ไชยเพชร (2554, 19 สิงหาคม) รับราชการ สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน 892/39 ตำบลบ้านเลื่อม อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- พฤทธิสถาน ชุมพล (2546) *ระบบการเมือง : ความรู้เบื้องต้นพิมพ์ครั้งที่ 3* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2551) “ปัญหาการเมืองไทยด้านวัฒนธรรมทางการเมือง” ใน *เอกสารการสอน ปัญหาการเมืองไทยในปัจจุบัน* หน้าที่ 11 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- พิมพ์พญา คำดี (2554) "ผลกระทบทางการเมืองจากความขัดแย้งของกลุ่มเสื้อเหลืองและกลุ่มเสื้อแดง ในจังหวัดพิจิตร " รัฐศาสตรมหาบัณฑิต การเมืองการปกครอง รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

- พรนพ พุกกะพันธ์ (2542) การบริหารความขัดแย้ง กรุงเทพมหานคร บริษัทอักษรพิพัฒน์ จำกัด
เพียง ชาวพ้อคำ (2554, 18 สิงหาคม) อาชีพเกษตรกร สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน บ้านเลขที่
32 หมู่ 19 ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- ภัทรพล มหาราทร (2554, 19 สิงหาคม) ประกอบธุรกิจส่วนตัว สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน
11/23 ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- วุฒิไชย วัฒนาดิเรก (2546) "ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการ
ควบคุมฝูงชน : ศึกษากรณีการชุมนุมในกรุงเทพมหานคร ปีพุทธศักราช 2542-2545"
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง
- วรงค์ รุ่งรุจีไพศาล (2527) "การสื่อสารกับความตื่นตัวทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้าน
หาดสูง อำเภอกบปินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี และหมู่บ้านนิคมเกษตรกรรมทหารผ่าน
ศึกเชียงราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย" สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะ
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน (2552) "วัฒนธรรมทางการเมืองกับพฤติกรรมทางการเมืองไทย" ใน *เอกสาร
การสอนรัฐศาสตรมหาบัณฑิต* หน่วยที่ 11 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
วิยะดา ทวงมิตร และคณะ 2541 ศาลา:สารานุกรมเมืองราชน กรุงเทพมหานคร:เมืองโบราณ
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2552) "วัฒนธรรมทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทย"
ใน *เอกสารการสอน สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย* หน่วยที่ 6 (ฉบับ
ปรับปรุงครั้งที่ 1) นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- วิไล ชาติไพบูรณ์ (2554, 18 สิงหาคม) อาชีพเกษตรกร สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน บ้านเลขที่
32 หมู่ 19 ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- วินัย พิมพ์สาดี (2554, 21 สิงหาคม) นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ สัมภาษณ์โดย
สยาม จุตตะโน องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง
อุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- ศาสวัต เฟ่งแพ (2543) "ความขัดแย้งและการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมไทย : ศึกษากรณี
โครงการก่อสร้างท่าอากาศยาน " วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการ
ปกครอง ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศิริพันธ์ ถาวรทิวังษ์ (2525) *พฤติกรรมรวม* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ศุภชัย โพธิ์สุ (2554) *จากเด็กกำพร้า ลูกชานาผู้ขายคาเสนาดีประเทศไทย* กรุงเทพมหานคร
บริษัทโรงพิมพ์ตะวันออกจำกัด (มหาชน)

- สมาคมนักปกครองแห่งประเทศไทย (2553) *บทบาทของฝ่ายปกครองในการรักษาสถานการณ์ดูแลบ้านเมืองกรณีการก่อจลาจลเผาศาลากลางจังหวัด กรุงเทพมหานคร กรมการปกครอง*
- เสาวคนธ์ สุดสวาทดี (2529) *การพัฒนาและความขัดแย้ง กรุงเทพมหานคร*
 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2545) “การสื่อสารกับการเมือง” กรุงเทพฯ ประสิทธิ์ภักดิ์ แอนด์พรีนติ้ง
- เสถียร เขยประดับ (2540) *การสื่อสารกับการเมือง: เน้นสังคมประชาธิปไตย กรุงเทพมหานคร*
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2545) *พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการประยุกต์*
 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- เสรี วงษ์มณฑา (2537) “การประยุกต์ทฤษฎีในการสื่อสาร หลักและทฤษฎีการสื่อสาร”
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช : 124-127
- เสรี วงษ์มณฑา (2542) "การประยุกต์ทฤษฎีในการสื่อสาร" ใน *หลักและทฤษฎีการสื่อสาร* 12
 720-721 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540) *ความขัดแย้งการบริหารเพื่อความสำเร็จสรรค์* พิมพ์ครั้งที่ 2
 กรุงเทพมหานคร เลิฟ แอนด์ ลิป เพรส
- สมควร กวียะ (2539) *การสื่อสารมวลชน บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ กรุงเทพมหานคร*
 สำนักพิมพ์ดอกหญ้า
- สมบัติ ชำรงชัยวงศ์ (2538) *การเมือง แนวคิดและการพัฒนา กรุงเทพมหานคร เสมอธรรม*
- สุมาลี บำรุงสุข และสุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล (2529) “ประวัติศาสตร์การเมืองไทยจากแง่มุมทาง
 สังคมและวัฒนธรรม” ในเอกสารการสอนชุดวิชา พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม
 การเมืองไทย นนทบุรี สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สุจิต บุญบงการ (2531) *การพัฒนาทางการเมืองไทย และการมีส่วนร่วมของประชาชน*
 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุจิต บุญบงการ (2542) *พัฒนาการเมืองไทย : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง
 และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*
- สมจิตร ทิมรอด (2554, 19 สิงหาคม) *ประชาสัมพันธ์จังหวัดอุดรธานี สัมภาษณ์โดย*
 สยาม จุตตะโน สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดอุดรธานี ศาลากลางจังหวัดอุดรธานี
 อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

- สุพรรณ ชัยมี (2554, 21 สิงหาคม) นายกเทศบาลตำบลนาข่า สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน
 เทศบาลตำบลนาข่า ตำบลนาข่า อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- สมเพชร ภัคดีวิเศษ (2554, 21 สิงหาคม) นายกเทศบาลตำบลบ้านจั่น สัมภาษณ์โดย
 สยาม จุตตะโน เทศบาลตำบลนาข่า ตำบลนาข่า อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- อุทัย หิรัญโฑ (2522) *หลักสังคมวิทยา* กรุงเทพมหานครสำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- อรุณ รักธรรม (2526) “ความขัดแย้งในระบบราชการ” ใน *เอกสารการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์
 อันดับที่ 39* หน้า 7 กรุงเทพมหานครคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิต
 พัฒนบริหารศาสตร์
- อร่ามศรี ศิริพันธ์ (2525) “ความขัดแย้งในองค์กร : เครื่องมือของนักบริหาร” *วารสาร
 สังคมศาสตร์*, 19 (มิถุนายน) : 54
- อภิัญญา รัตนมงคลมาศ (2538) ความขัดแย้งระหว่างประเทศ กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย
- อุทัยวรรณ โกลระกุล (2553) “อิทธิพลวิทยุชุมชนกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอำเภอ
 เมืองจังหวัดบุรีรัมย์” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการเมืองการ
 ปกครองคณะรัฐศาสตรมหาวิทาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- อารี เพชรผุด (2544) “กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในงานส่งเสริมการเกษตร” ใน *เอกสารการสอน
 การเป็นผู้นำ มนุษย์สัมพันธ์และจิตวิทยาสำหรับเกษตรกร Leadership, Human
 Relation and Appropriate Psychology for Farmers* หน่วยที่ 15 นนทบุรี
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- อุบลรัตน์ ศิริชูศักดิ์ (2543) "สิทธิในการสื่อสารของประชาชน กับสิทธิมนุษยชน : วาทกรรมการ
 ต่อสู้ในเวทีสากล" ใน *วิถีสังคมไท : สรรนิพนธ์ทางวิชาการเนื่องในวาระหนึ่ง
 ศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์* กรุงเทพมหานคร ม.ท.ป.
- อนันต์ สิทธิพาที (2554, 18 สิงหาคม) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ
 สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน บ้านเลขที่ 32 หมู่ 19 ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง
 อุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- อำนาจ นามวิไล (2554, 19 สิงหาคม) ข้าราชการบำนาญ สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน
 11/23 ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี
- เอกชัย สอนภา (2554, 19 สิงหาคม) ประกอบอาชีพตัดผมชาย สัมภาษณ์โดย สยาม จุตตะโน
 11/23 ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

ฤชากร จรเจวุฒิ. ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมตะวันตก:คริสต์เียนตอนต้นถึงสมัยใหม่ กรุงเทพฯ

ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Almond, Gabriel and Sidney Verba. *The Civic Culture : Political Attitudes and Democracy in Five Nation*. Boston: Little, Brown and Company, 1965.

Bercovitch, Jacob (1984) *Social Conflicts and third parties of conflict resolution* Colorado West view Press

Ithiel de Sola Pool, "Communication, Political," in International Encyclopedia of Social Science ed. David shills (New York : The Macmillan Company and The Free Press,1968) 90-95

Jame G. March. (1958) *Organization* . New York : John Wiley and Son

Kriesberg, Louis. *The Sociology of Social Conflict*. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice Hall, 1973

L.A. Coser. (1958) *The Function of Social Conflict*.Glencoe :The Free Press.

Myer, David D. (1983). *Social Psychology*. Tokyo McGraw-hill International Book.

Rosamond ,Ben.(1997). *Politics : An Introduction*. London and New York : Routledge

Shaffee "The Diffusion of Political Information" *Political Communication*, (London: Sage Publication, 1975)

([http://www.democrat.or.th/th/news-activity/news/detail.php?](http://www.democrat.or.th/th/news-activity/news/detail.php?ELEMENT_ID=13425&SECTION_ID=29)

[ELEMENT_ID=13425&SECTION_ID=29](http://www.democrat.or.th/th/news-activity/news/detail.php?ELEMENT_ID=13425&SECTION_ID=29))

ค้นคืนวันที่ 14 มกราคม 2555

(<http://www.thairath.co.th/content/region/75276>)

ค้นคืนวันที่ 14 มกราคม 2555

(<http://www.democrat.or.th/th>)

ค้นคืนวันที่ 14 มกราคม 2555

(<http://www.ems.bangkok.go.th/radmob.html>)

ค้นคืนวันที่ 14 มกราคม 2555

(<http://www.thairath.co.th/content/region/83965>)

ค้นคืนวันที่ 14 มกราคม 2555

(<http://www.youtube.com/watch?v=qnzz847epn8>)

ค้นคืนวันที่ 14 มกราคม 2555

(http://www.youtube.com/watch?v=kjR4CGBYwRQ&feature=player_embedded#!)

ค้นคืนวันที่ 14 มกราคม 2555

(<http://www.thairath.co.th/content/region/75504>)

ค้นคืนวันที่ 14 มกราคม 2555

(<http://www.thairath.co.th/content/region/183616>)

ค้นคืนวันที่ 14 มกราคม 2555

(<http://www.udonthani.go.th>)

ค้นคืนวันที่ 14 มกราคม 2555

(<http://www.thairath.co.th/content/region/82559>)

ค้นคืนวันที่ 14 มกราคม 2555

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบราชสันตติวงศ์

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์ ในการทำวิจัยเรื่อง

“ปัจจัยและผลกระทบทางการเมืองจากเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี”

วันที่สัมภาษณ์.....

เวลาเริ่มสัมภาษณ์.....สถานที่สัมภาษณ์.....

คำชี้แจง ขอความกรุณาท่านกรอกข้อมูล โดยกาเครื่องหมายลงในวงเล็บ () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับข้อเท็จจริงหรือความเห็นของท่านมากที่สุด

ส่วนที่ 1

1. ชื่อ..... สกุล

2. เพศ () ชาย () หญิง

3. อายุ ปี

4. ภูมิลำเนา

.....
.....

5. ระดับการศึกษา.....

6. อาชีพ.....

7. ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

() 1. เป็นสมาชิกพรรค..... () 2. ไม่เป็น

8. ท่านเกี่ยวข้องกับการเมืองในฐานะใด

() 1. เป็นกรรมการบริหารพรรคการเมือง

() 2. เป็นเจ้าหน้าที่พรรค

() 3. เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับชาติ

() 4. เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น

() 5. เป็นผู้สนับสนุนทางการเงินพรรคการเมือง

() 6. เป็นหัวหน้าคณะหรือสนับสนุนการหาเสียงด้วยวิธีอื่น

() 7. ไม่เกี่ยวข้อง

() 8. อื่น ๆ

ส่วนที่ 2

ข้อ 1. การศึกษาถึงสาเหตุปัจจัยของการเผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี

1. ท่านมีความคิดเห็นต่อเหตุการณ์การเผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี อย่างไร
2. ท่านมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี อย่างไร
3. ท่านคิดว่ามีเหตุปัจจัยอะไรที่ส่งผลให้เกิดการเผาสาลากลางจังหวัด อุดรธานีบ้าง
4. ท่านคิดว่าเหตุการณ์เผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานีเกิดขึ้นจากความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างคู่กรณีฝ่ายใดบ้าง อย่างไร
5. ท่านคิดว่าเพราะอะไรผู้ชุมนุมจึงเลือกที่จะเผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี
6. ข้อเสนอแนะ

ข้อ 2 การศึกษาถึงผลกระทบทางการเมือง จากเหตุการณ์เผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี

1. ท่านคิดว่าเหตุการณ์เผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี มีผลกระทบต่อระบบทางการเมืองในจังหวัดอุดรธานีอย่างไร หรือไม่
2. ในเหตุการณ์เผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานี ในส่วนตัวท่านได้รับผลกระทบอย่างไร หรือไม่
3. ท่านคิดว่าเหตุการณ์เผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานีมีผลกระทบทางด้านบวกอย่างไร
4. ท่านคิดว่าเหตุการณ์เผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานีมีผลกระทบทางด้านลบอย่างไร
5. ท่านคิดว่าเหตุการณ์เผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานีมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมทางการเมืองของชาวจังหวัดอุดรธานี อย่างไร หรือไม่
6. ท่านคิดว่าเหตุการณ์เผาสาลากลางจังหวัดอุดรธานีมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในทางการเมืองของชาวจังหวัดอุดรธานีหรือไม่ ถ้ามี มีอย่างไรบ้าง
7. ข้อเสนอแนะ

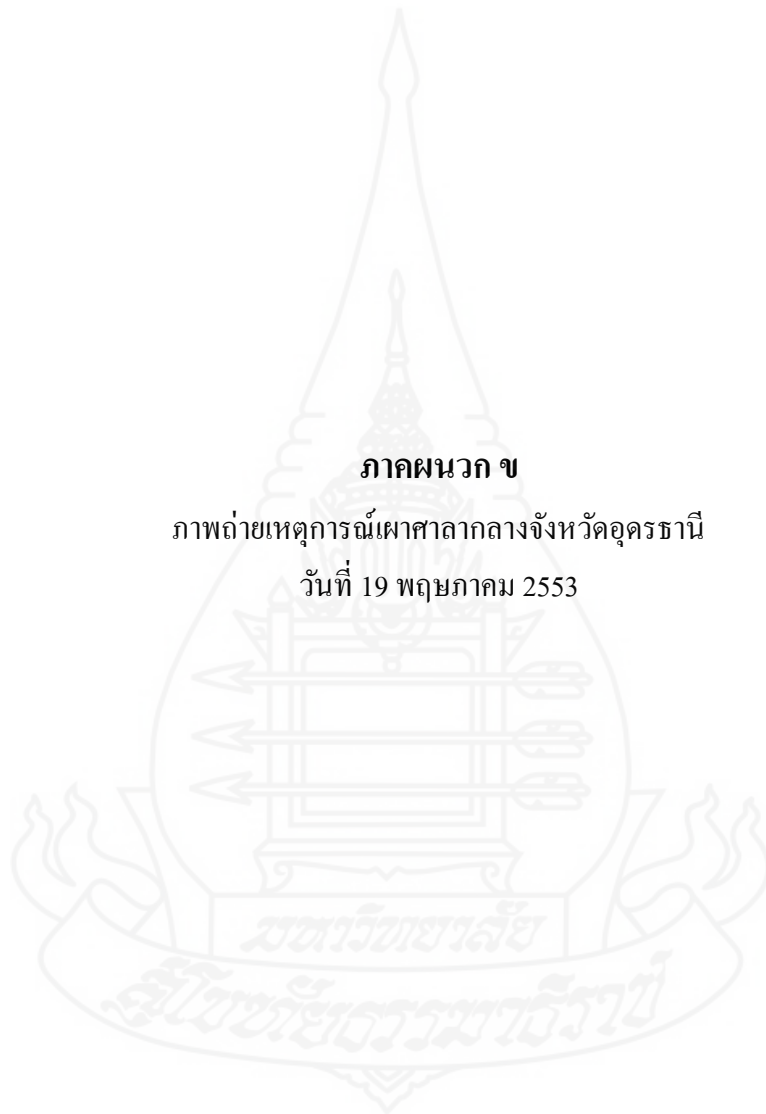
ขอขอบพระคุณในความร่วมมือ

นายสยาม จุตตะโน โทร 086 8533785

ข้อมูลของท่านเป็นความลับเฉพาะบุคคล ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับและจะไม่มีการนำไปเปิดเผยใดๆ ทั้งสิ้น

ภาคผนวก ข

ภาพถ่ายเหตุการณ์เผาศาลากลางจังหวัดอุดรธานี
วันที่ 19 พฤษภาคม 2553

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายสยาม จุตตะโน
วัน เดือน ปีเกิด	14 มกราคม 2520
สถานที่เกิด	อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย
ประวัติการศึกษา	ประกาศนียบัตรครุเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน 2542
สถานที่ทำงาน	สำนักงานจังหวัดนครพนม อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม
ตำแหน่ง	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ

